

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

*Олена МАРТИНЕНКО*

# **ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА РОБОТИ З ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

*Навчальний посібник  
для студентів спеціальності 024 Хореографія*

Бердянськ  
2016

УДК 793.3 (075.8)  
ББК 85.364.2  
М29

Рецензенти:

**Коваль Л. В.** – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту психолого-педагогічної освіти та мистецтв Бердянського державного педагогічного університету;

**Глазкова І. Я.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземних мов і методики викладання Бердянського державного педагогічного університету;

**Савчин Л. М.** – к. іст. наук, доцент, професор кафедри хореографії Рівненського державного гуманітарного університету.

*Рекомендовано до друку вченою радою  
Бердянського державного педагогічного університету  
протокол № 7 від 29.01.2015 р.*

**Мартиненко О. В.**

**М29**      **Теорія і методика роботи з хореографічним колективом :**  
навчальний посібник для студентів спеціальності 024 Хореографія /  
Олена Володимирівна Мартиненко. – Бердянськ : Видавець  
Ткачук О.В., 2016. – 342 с.  
ISBN

У посібнику розривається зміст курсу «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом», який входить до нормативної частини циклу професійної підготовки студентів спеціальності 024 Хореографія.

Зміст посібника містить навчальну програму з дисципліни, лекційний матеріал, плани практичних занять, тематику самостійної роботи з детальними методичними рекомендаціями щодо їх виконання та критеріями оцінювання. Автор під час викладу матеріалу спирається на багаторічний досвід роботи керівником хореографічного колективу і рекомендує навчальний матеріал, який пройшов неодноразову апробацію на практиці.

Навчальний посібник призначено для викладачів і студентів навчальних закладів, в яких викладається дисципліна «ТМ роботи з хореографічним колективом», керівників хореографічних колективів, а також усіх зацікавлених проблемами танцювального мистецтва.

УДК 793.3 (075.8)  
ББК 85.364.2

ISBN

© О.В. Мартиненко, 2016  
© Видавець «Ткачук О.В., 2016

---

---

## ЗМІСТ

---

---

|  |     |
|--|-----|
| <b>ПЕРЕДМОВА</b>   | 4   |
| <b>РОЗДІЛ 1. ПРОГРАМА КУРСУ</b>  | 6   |
| 1.1. Пояснювальна записка  | 6   |
| 1.2. Зміст навчальної дисципліни   | 9   |
| 1.3. Структура курсу за кредитно-трансферною системою. Тематичний план навчальної дисципліни                     | 15  |
| <b>РОЗДІЛ II. ЗМІСТ ТА ПЛАНУВАННЯ АУДИТОРНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗА ЗАЛІКОВИМИ КРЕДИТАМИ</b>                   | 18  |
| 2.1. Заліковий кредит 1. Основи організації та керівництва хореографічними колективами                           | 18  |
| 2.1.1. ЗМ 1. Класифікація хореографічних колективів у системі позашкільної освіти                                | 18  |
| 2.1.2. ЗМ 2. Загальні основи організації навчально-виховного процесу в хореографічному колективі                 | 66  |
| 2.2. Заліковий кредит 2. Специфіка роботи в хореографічних ансамблях різного напрямку                            | 142 |
| 2.2.1. ЗМ 3. Особливості організації навчально-виховного процесу в ансамблі народного танцю                      | 142 |
| 2.2.2. ЗМ 4. Особливості організації навчально-виховного процесу в ансамблі сучасного спортивного бального танцю | 165 |
| 2.3. Заліковий кредит 3. Специфіка роботи в хореографічних ансамблях різного напрямку                            | 183 |
| 2.3.1. ЗМ 5. Особливості організації навчально-виховного процесу в ансамблі естрадного танцю                     | 183 |
| 2.3.2. ЗМ 6. Особливості організації навчально-виховного процесу в ансамблі сучасного танцю                      | 205 |
| <b>РОЗДІЛ III. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ</b>  | 223 |
| 3.1. Програма екзамену   | 223 |
| 3.2. Зразок комплексної контрольної роботи   | 230 |
| <b>СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ</b>  | 241 |
| <b>ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК</b>   | 246 |
| <b>ДОДАТКИ</b>   | 283 |
| Пам'ятка керівникові колективу   | 283 |
| Зразки конспектів хореографічних занять  | 285 |
| Зразки репертуарних планів   | 308 |
| Робочий зошит керівника танцювального гуртка   | 327 |

---

---

## ПЕРЕДМОВА

---

---

Навчальна дисципліна «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом» є однією з провідних у фаховій підготовці майбутнього вчителя хореографії, керівника хореографічного колективу. У процесі навчання майбутні спеціалісти засвоюють не тільки завдання, які стоять перед ними як керівниками-наставниками, але й конкретні шляхи їх реалізації. Вони навчаються визначати своє творче кредо, розширюють науковий і загальнокультурний світогляд, покращують професійну ерудицію та компетентність, зміцнюють педагогічні та мистецькі погляди та переконання. Під час засвоєння цієї дисципліни студенти вчаться визначати завдання та зміст роботи хореографічних колективів різної спрямованості, планувати навчально-виховний процес, розробляти конспекти хореографічних занять різних видів, сценарії виховних заходів, проводити їх фрагменти та аналізувати, добирати танцювальний репертуар тощо.

Курс «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом» входить до нормативної частини підготовки магістра спеціальності 024 Хореографія і розглядає специфіку організації хореографічної роботи в самодіяльних колективах різної спрямованості (ансамбль народного танцю, ансамбль сучасного танцю, ансамбль естрадного танцю, ансамбль сучасного спортивного бального танцю). Зміст навчального посібника базується на знаннях, уміннях і навичках, які отримали студенти під час вивчення дисципліни «Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом» (кваліфікаційний рівень «бакалавр»), а також має міждисциплінарні зв'язки з загальною та віковою педагогікою, психологією та спеціальними хореографічними дисциплінами («Теорія і методика класичного (народно-сценічного, українського, сучасного) танцю», «Історія хореографічного мистецтва», «Мистецтво балетмейстера», «Ритміка», «Партерна гімнастика» та інших).

Матеріал навчального посібника складається з трьох розділів. Перший розділ включає модульну програму курсу «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом», у якій визначено мету та завдання, структуру та зміст даної дисципліни. У другому розділі подається зміст аудиторної (лекції та практичні заняття) та самостійної роботи. Завдання для самостійної роботи складені так, щоб майбутні вчителі хореографії могли опрацьовувати навчальний матеріал паралельно з аудиторною роботою. Відповідно до умов кредитно-трансферної системи, практичні заняття та самостійна робота містять методичні рекомендації та критерії оцінювання. Теоретичний та практичний матеріал даного розділу структурований за блоками (заліковими кредитами). У третьому розділі подано програму екзамену та приклад завдань комплексної контрольної роботи.

Зміст посібника містить змістовні додатки, які допоможуть майбутнім фахівцям більш свідомо віднестися до роботи керівника колективу, мотивувати результативність їх навчання. Додатки містять: робочий зошит керівника танцювального гуртка, зразки навчальних програм, зразки хореографічних занять, репертуарні плани, фотоматеріали.

Вважаємо, що цей навчальний посібник буде корисним не лише для студентів, але й практикуючих учителів хореографії, які працюють в системі позашкільної та шкільної освіти.

### **1.1. Пояснювальна записка**

*Мета* навчальної дисципліни «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом» полягає в підвищенні загального культурно-освітнього та професійного рівня майбутніх викладачів хореографічних дисциплін, вчителів хореографії засвоєнні змісту традиційних та сучасних методик роботи в хореографічних колективах різної спрямованості, виховання професійно значущих рис особистості.

*Завдання* дисципліни «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом»:

- розширення уяви про соціально-педагогічні та художньо-творчі функції хореографічних колективів відносно до сучасних потреб суспільства, ознайомлення з класифікаційними характеристиками хореографічних колективів (ХК);
- розширення та узагальнення знань з теоретичних та методичних основ організації та керівництва ХК;
- розкриття вимог до особистості керівника хореографічного колективу, з'ясування важливості індивідуального стилю діяльності педагога-хореографа;
- розкриття ідейної та художньої цілісності танцювального репертуару відповідно напрямку роботи хореографічного колективу;
- розкриття особливостей організації та керівництва хореографічними колективами різного напрямку (народний, спортивний бальний, естрадний, сучасний), удосконалення навичок розробки змісту навчальних програм, конспектів хореографічних занять, перспективних репертуарних планів;
- розвиток творчого потенціалу майбутнього педагога-хореографа, підвищення його педагогічної та хореографічної майстерності, підтримка новаторства, прагнення до самостійного мислення, пошуку власного стилю роботи;

- виховування інтересу до роботи керівника танцювального колективу, прагнення до професійного росту та самовдосконалення.

### *Місце навчальної дисципліни в системі професійної підготовки фахівця*

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності 8.02020201 Хореографія\* (за видами).

### *Інтегровані вимоги до знань і вмінь з навчальної дисципліни:*

Дидактико-методична компетентність майбутніх керівників хореографічних колективів визначається сукупністю таких критеріїв.

#### *Студент знає і усвідомлює:*

- методологічні основи організації, управління та планування роботи хореографічного колективу в системі позашкільної освіти;

- соціально-педагогічні та художні функції хореографічного колективу; завдання та зміст роботи керівника колективу;

- принципи, форми та методи організації навчально-виховного процесу в хореографічному колективі; засоби підвищення кваліфікації педагога-хореографа та рівня підготовки членів ХК;

- важливість пошуку керівником власного індивідуального педагогічного та балетмейстерського стилю.

#### *Студент обізнаний із:*

- особливостями організації навчально-виховного процесу в хореографічних колективах різної спрямованості (народний, естрадний, сучасний, спортивний бальний);

- сучасними підходами до класифікації методів навчання й виховання, умовами їх вибору та поєднання;

- специфікою проведення різних видів хореографічних занять та виховних заходів;
- особливостями добору танцювального репертуару.

*Студент здатний:*

- моделювати та презентувати роботу майбутнього хореографічного колективу;
- проектувати різні шляхи організації та здійснення навчально-виховного процесу в хореографічних колективах різної спрямованості;
- використовувати теоретичні знання та практичні навички для оволодіння основами теорії та методів педагогічних досліджень.

*Студент володіє загальними практичними вміннями й навичками:*

- розробляти презентації, навчальні кросворди до окремих тем курсу;
- порівнювати специфіку роботи в хореографічних колективах різної спрямованості;
- аналізувати та розробляти навчальні програми, конспекти хореографічних занять, виховних заходів, репертуарні плани роботи відповідно до напрямку роботи колективу.

У результаті вивчення дисципліни «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом» у майбутніх учителів хореографії, викладачів хореографічних дисциплін має бути сформована предметна (дидактична) компетентність:

- досліджувати педагогічні явища і процеси під час організації навчально-виховного та творчого процесу в хореографічних колективах;
- здійснювати хореографічне навчання на основі загальних дидактичних принципів, методів та особливостей роботи хореографічного колективу.

*Міждисциплінарні зв'язки:* Зміст курсу базується на знаннях, уміннях та навичках, які отримали студенти під час засвоєння загальних основ педагогіки, психології (загальної, вікової та педагогічної), спеціальних хореографічних дисциплін (теорії і



методики класичного, народно-сценічного, сучасного, спортивного бального) танців, історії хореографічного мистецтва, теорії і методики роботи з дитячим хореографічним колективом, мистецтва балетмейстера, ритміки, партерної гімнастики та інших).

Викладання дисципліни передбачає використання таких *методів навчання*: аналітичні, лабораторні, спостереження, частково-пошукові, дослідницькі, пояснювально-демонстраційні, групові тренінги, ділові ігри, індивідуальні творчі та методичні завдання.

Під час вивчення дисципліни застосовуються такі *методи контролю*: тестування, усні та письмові відповіді, написання анотацій, розробка навчальних кросвордів, вирішення проблемних ситуацій, перевірка конспектів виконаних завдань, показ презентацій, проведення фрагментів хореографічних занять.

*Форма підсумкового контролю* успішності навчання – *екзамен*.

*Підсумкова оцінка*, яка заноситься в залікову книжку складається з показників успішності студентів під час практичних занять (24 бали), виконання завдань самостійної роботи (36 балів) та відповіді на екзамені (40 балів). Система нарахування балів детально описана в планах практичних занять, самостійної роботи та програмі екзамену.

## **1.2. Зміст навчальної дисципліни**

### **Змістовий модуль 1. Класифікація хореографічних колективів.**

#### **Вимоги до керівника**

*Тема 1.1. Методика роботи з хореографічним колективом як навчальний предмет*

Предмет, об'єкт, мета та завдання курсу «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом». Міжпредметні зв'язки з іншими фаховими дисциплінами. Значення самостійної роботи.

Вклад видатних теоретиків і практиків у розробку теорії і методики роботи з хореографічним колективом. Аналіз сучасного

стану роботи хореографічних колективів у системі позашкільної освіти. Огляд літератури з курсу.

*Тема 1.2. Соціально-педагогічні та художні функції хореографічного колективу*

Основні функції хореографічного колективу. Класифікаційні характеристики хореографічних колективів. Моделі хореографічного навчання.

*Тема 1.3. Вимоги до керівника хореографічного колективу*

Педагогічна майстерність керівника хореографічного колективу. Педагогічний такт, педагогічна техніка. Професійна компетентність та її компоненти: методичний, організаційний, соціальний. Права та обов'язки керівника колективу. Професійні та особистісні якості керівника. Стили педагогічного спілкування та їх характеристика. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності керівника хореографічного колективу.

## **Змістовий модуль 2. Загальні основи організації навчально-виховного процесу в хореографічному колективі**

*Тема 2.1. Організація та планування навчально-виховного процесу в хореографічному колективі*

Особливості організації навчально-виховного процесу в хореографічному колективі. Принципи організації роботи ХК.

Значення, мета та принципи планування роботи хореографічного колективу. Види планування та їх зміст.

Програма, як основний документ роботи хореографічного колективу. Загальні вимоги до навчальних програм, принципи програмування. Класифікація навчальних програм (типова, модифікована (адаптована) та експериментальна (авторська), їх характеристика. Види хореографічних програм (програми класичного, народно-сценічного, сучасного, бального танців, комплексні програми). Структура та зміст навчальних програм.

*Тема 2.2. Форми та методи роботи в хореографічному колективі*

Загальні поняття про форми організації навчально-виховного процесу в ХК. Загальне поняття про методи та прийоми хореографічного навчання.

Хореографічні заняття – основна освітньо-виховна і організаційна форма хореографічної роботи. Основні компоненти хореографічного заняття: завдання, зміст, засоби, методи і прийоми, структура. Класифікація хореографічних занять.

Завдання та зміст виховної роботи в хореографічному колективі. Класифікація форм виховної роботи, їх характеристика.

Репертуар як основа педагогічної, виховної, навчальної та творчої роботи ХК. Ідейно-тематична та художня спрямованість репертуару. Пізнавально-виховні функції репертуару, його джерела та тематичний діапазон.

Форми підвищення професійної майстерності керівника хореографічного колективу: масові форми методичної роботи (педагогічні читання, науково-практичні конференції та ін.), групові форми навчання (методичні об'єднання, танцювальні асоціації та ін.), індивідуальні (самоосвіта, ознайомлення з передовим педагогічним досвідом), активні форми роботи (майстер-класи, ігрове моделювання та ін.). Форми і шляхи підвищення хореографічної майстерності учнів (концертна діяльність, майстер-класи та інші).

*Тема 2.3. Специфіка хореографічної роботи з учнями різних вікових категорій*

Вікова періодизація. Вікова криза.

Завдання та зміст хореографічної роботи з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку. Вікові характеристики дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, особливості психофізіологічного розвитку та їх урахування в хореографічній діяльності. Провідні підходи, методи і прийоми навчально-тренувальної, виховної та творчої роботи з дітьми молодшого віку.

Мета і завдання хореографічної роботи з дітьми середнього та старшого шкільного віку, зміст хореографічного навчання дітей цих вікових категорій. Психофізіологічні особливості розвитку дітей середнього та старшого шкільного віку.

### **Змістовий модуль 3. Особливості організації навчально-виховного процесу в ансамблі народного танцю**

*Тема 3.1. Особливості організації та керівництва ансамблем народного танцю*

Народний танок та його характерні особливості. Видатні аматорські та професійні ансамблі народного танцю. Мета, завдання та зміст роботи ансамблю народного танцю. Аналіз навчальних програм ансамблів народного танцю. Розробка презентації ансамблю народного танцю.

*Тема 3.2. Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі народного танцю*

Види хореографічних занять, які проводяться в ансамблі народного танцю та їх характеристика. Види контролю показників засвоєння програмового матеріалу.

Розробка та презентація план-конспекту хореографічного заняття із застосуванням інноваційних технологій.

Особливості організації виховної роботи в ансамблі народного танцю. Розробка та презентація орієнтовного плану виховної роботи колективу на рік.

*Тема 3.3. Репертуарний план ансамблю народного танцю*

Основні вимоги до танцювального репертуару ансамблю народного танцю. Розробка та презентація студентами перспективного репертуарного плану на п'ять років з детальним аналізом кожного номера (назва, форма побудови, вид, жанр, зміст, вік виконавців).

### **Змістовий модуль 4. Особливості організації навчально-виховного процесу в ансамблі сучасного спортивного бального танцю**

*Тема 4.1. Особливості організації та керівництва ансамблем сучасного спортивного бального танцю*

Навчально-виховне значення бальної хореографії. Мета, завдання та зміст роботи ансамблю сучасного спортивного бального танцю. Сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу в ансамблях сучасного бального танцю. Індивідуально-диференційований підхід до дітей, особливості

формування пар. Аналіз навчальних програм з бальної хореографії.

Аналіз роботи 1-2-х аматорських колективів сучасного спортивного бального танцю. Розробка презентації ансамблю сучасного спортивного бального танцю.

*Тема 4.2. Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі сучасного спортивного бального танцю*

Види хореографічних занять, які проводяться в ансамблі сучасного спортивного бального танцю та їх характеристика. Особливості підготовки дітей до участі в конкурсних програмах. Види контролю показників засвоєння програмового матеріалу.

Розробка та презентація план-конспекту хореографічного заняття із застосуванням інноваційних технологій.

Особливості організації виховної роботи в ансамблі сучасного спортивного бального танцю. Розробка та презентація орієнтовного плану виховної роботи колективу на рік.

*Тема 4.3. Репертуарний план ансамблю сучасного спортивного бального танцю*

Основні вимоги до танцювального репертуару ансамблю сучасного спортивного бального танцю. Розробка та презентація студентами перспективного репертуарного плану на п'ять років із детальним аналізом кожного номера (назва, форма побудови, вид, жанр, зміст, вік виконавців).

## **Змістовий модуль 5. Особливості організації навчально-виховного процесу в ансамблі естрадного танцю**

*Тема 5.1. Особливості організації та керівництва ансамблем естрадного танцю*

Естрадний танок та його характерні особливості. Мета, завдання та зміст роботи ансамблю естрадного танцю. Аналіз змісту навчальних програм ансамблів естрадного танцю.

Аналіз роботи 1-2-х аматорських колективів естрадного танцю. Розробка презентації ансамблю естрадного танцю.

*Тема 5.2. Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі естрадного танцю*

Види хореографічних занять, які проводяться в ансамблі естрадного танцю та їх характеристика. Види контролю показників засвоєння програмового матеріалу.

Розробка та презентація план-конспекту хореографічного заняття із застосуванням інноваційних технологій.

Особливості організації виховної роботи в ансамблі естрадного танцю. Розробка та презентація орієнтовного плану виховної роботи колективу на рік.

#### *Тема 5.3. Репертуарний план ансамблю естрадного танцю*

Основні вимоги до танцювального репертуару ансамблю естрадного танцю. Розробка та презентація студентами перспективного репертуарного плану на п'ять років із детальним аналізом кожного номера (назва, форма побудови, вид, жанр, зміст, вік виконавців).

### **Змістовий модуль 6. Особливості організації навчально-виховного процесу в ансамблі сучасного танцю**

*Тема 6.1. Особливості організації та керівництва ансамблем сучасного танцю*

Сучасний танок та його характерні особливості. Види сучасної хореографії та їх характеристика. Мета, завдання та зміст роботи ансамблю сучасного танцю. Аналіз навчальних програм ансамблів сучасного танцю.

Аналіз роботи 1-2-х аматорських колективів сучасного танцю. Розробка презентації ансамблю сучасного танцю.

*Тема 6.2. Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі сучасного танцю*

Види хореографічних занять, які проводяться в ансамблі сучасного танцю та їх характеристика. Види контролю показників засвоєння програмового матеріалу.

Розробка та презентація план-конспекту хореографічного заняття з застосуванням інноваційних технологій.

Особливості організації виховної роботи в ансамблі сучасного танцю. Розробка та презентація орієнтовного плану виховної роботи колективу на рік.

#### *Тема 6.3. Репертуарний план ансамблю сучасного танцю*

Основні вимоги до танцювального репертуару ансамблю сучасного танцю. Розробка та презентація студентами перспективного репертуарного плану на п'ять років із детальним аналізом кожного номера (назва, форма побудови, вид, жанр, зміст, вік виконавців).

Порівняльна характеристика діяльності хореографічних колективів різної спрямованості.

### 1.3. Структура курсу за кредитно-трансферною системою

| Шифр та назва галузі знань | Спеціальність      | Загальна характеристика навчальної дисципліни      |                | Структура навчальної дисципліни |    |
|----------------------------|--------------------|--|----------------|---------------------------------|----|
|                            |                    |  |                |                                 |    |
| 02<br>Культура і мистецтво | 024<br>Хореографія | Семестр  | 1              | Лекції                          | 8  |
|                            |                    | Дисципліна самостійного вибору навчального закладу |                | Практичні заняття               | 16 |
|                            |                    | Кількість кредитів                                 | 3              | Самостійна робота               | 66 |
|                            |                    | Модулів  | 6              |                                 |    |
|                            |                    | Загальна кількість годин                           | 90             |                                 |    |
|                            |                    | Аудиторних годин                                   | 24             |                                 |    |
|                            |                    | Тижневих годин                                     | 2              |                                 |    |
|                            |                    | <b>Вид контролю</b>                                | <b>екзамен</b> |                                 |    |

## Тематичний план навчальної дисципліни

Таблиця 1.

| №         | Назва кредиту, модуля, теми   | Усього годин | Лекції   | Практичні заняття | Самостійна робота |
|-----------|---|--------------|----------|-------------------|-------------------|
| <b>I</b>  | <b>Заліковий кредит «Основи організації та керівництва хореографічним колективом»</b>                         | <b>30</b>    | <b>8</b> | <b>-</b>          | <b>22</b>         |
| 1.1       | <i>Змістовий модуль «Класифікація хореографічних колективів. Вимоги до керівника»</i>                         | 15           | 4        | -                 | 11                |
| 1.1.1     | Методика роботи з хореографічним колективом як навчальний предмет   | 4            | 1        | -                 | 3                 |
| 1.1.2     | Соціально-педагогічні та художні функції хореографічного колективу  | 5            | 1        | -                 | 4                 |
| 1.1.3     | Вимоги до керівника хореографічного колективу   | 6            | 2        | -                 | 4                 |
| 1.2       | <i>Змістовий модуль «Загальні основи організації навчально-виховного процесу в хореографічному колективі»</i> | 15           | 4        | -                 | 11                |
| 1.2.1     | Організація та планування навчально-виховного процесу в хореографічному колективі                             | 5            | 1        | -                 | 4                 |
| 1.2.2     | Форми та методи роботи в хореографічному колективі  | 6            | 2        | -                 | 4                 |
| 1.2.3     | Специфіка хореографічної роботи з учнями різних вікових категорій   | 4            | 1        | -                 | 3                 |
| <b>II</b> | <b>Заліковий кредит «Специфіка роботи в хореографічних ансамблях різного напрямку»</b>                        | <b>30</b>    | <b>-</b> | <b>8</b>          | <b>22</b>         |
| 2.1       | <i>Змістовий модуль «Особливості організації навчально-виховного процесу в ансамблі народного танцю»</i>      | 15           | -        | 4                 | 11                |
| 2.1.1     | Особливості організації та керівництва ансамблем народного танцю  | 5            | -        | 1                 | 4                 |
| 2.1.2     | Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі народного танцю                                   | 6            | -        | 2                 | 4                 |
| 2.1.3     | Репертуарний план ансамблю народного танцю  | 4            | -        | 1                 | 3                 |



|              |   |           |          |           |           |
|--------------|---|-----------|----------|-----------|-----------|
| 2.2          | <i>Змістовий модуль «Особливості організації навчально-виховного процесу в ансамблі сучасного спортивного бального танцю»</i> | 15        | -        | 4         | 11        |
| 2.2.1        | Особливості організації та керівництва ансамблем сучасного спортивного бального танцю   | 5         | -        | 1         | 4         |
| 2.2.2        | Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі сучасного спортивного бального танцю                              | 6         | -        | 2         | 4         |
| 2.2.3        | Репертуарний план ансамблю сучасного спортивного бального танцю   | 4         | -        | 1         | 3         |
| <b>III</b>   | <b>Заліковий кредит «Специфіка роботи в хореографічних ансамблях різного напрямку»</b>  | <b>30</b> | <b>-</b> | <b>8</b>  | <b>22</b> |
| 3.1          | <i>Змістовий модуль «Особливості організації навчально-виховного процесу в ансамблі естрадного танцю»</i>                     | 15        | -        | 4         | 11        |
| 3.1.1        | Особливості організації та керівництва ансамблем естрадного танцю   | 5         | -        | 1         | 4         |
| 3.1.2        | Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі естрадного танцю  | 6         | -        | 2         | 4         |
| 3.1.3        | Репертуарний план ансамблю естрадного танцю   | 4         | -        | 1         | 3         |
| 3.2.         | <i>Змістовий модуль «Особливості організації навчально-виховного процесу в ансамблі сучасного танцю»</i>                      | 15        | -        | 4         | 11        |
| 3.2.1        | Особливості організації та керівництва ансамблем сучасного танцю  | 5         | -        | 1         | 4         |
| 3.2.2        | Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі сучасного танцю   | 6         | -        | 2         | 4         |
| 3.2.3        | Репертуарний план ансамблю сучасного танцю  | 4         | -        | 1         | 3         |
| <b>Разом</b> |   | <b>90</b> | <b>8</b> | <b>16</b> | <b>66</b> |

---

---

## РОЗДІЛ II. ЗМІСТ ТА ПЛАНУВАННЯ АУДИТОРНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗА ЗАЛІКОВИМИ КРЕДИТАМИ

---

---

### Заліковий кредит I. «Основи організації та керівництва хореографічним колективом»

#### Змістовий модуль 1. «Класифікація хореографічних колективів. Вимоги до керівника»

#### Лекція № 1.1. Методика роботи з хореографічним колективом як навчальний предмет

##### План

1. Предмет, об'єкт, мета і завдання курсу «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом». Міжпредметні зв'язки з іншими фаховими дисциплінами.

2. Вклад видатних теоретиків і практиків у розробку теорії і методики роботи з хореографічним колективом. Огляд літератури з курсу.

**Основні поняття:** позашкільна освіта, функції хореографічного мистецтва, теорія і методика роботи з хореографічним колективом.

##### Література

###### Основна

1. Шалапа С. В. Методика роботи з хореографічним колективом: підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч. 1. – К. :НАКККіМ, 2015. – С. 35-73.
2. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом: навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – С. 11-16.
3. Волчукова В. М. Методика роботи з хореографічним колективом. Основи курсу: навч. метод. посіб. / Волчукова В. М., Бугаєць Н. А., Ліманська О. В., Тіщенко О. М. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2013. – С. 18-19.

4. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 13-25.

*Додаткова*

1. Бугаєць Н. А. Методика роботи з хореографічним колективом : навч. посіб. / Н. А. Бугаєць, В. М. Волчукова, М. С. Пінчук – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2009. – 99 с.
2. Голдрич О. С. Методика роботи з хореографічним колективом : навч. посіб. / Олег Голдрич. – Львів : Сполом, 2007. – 96 с.
3. Зубатов С. Л. Методика роботи з хореографічним колективом : навч. посіб. / Сергій Зубатов. – К. : ІПКПК, 2004. – 112 с.
4. Колногузенко Б. М. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. матеріали для хореографічних відділень факультету хореографічного мистецтва / Борис Миколайович Колногузенко. – Харків, 2003. – 153 с.
5. Колногузенко Б. М. Методика роботи з хореографічним колективом. Частина 1. Хореографічна робота з дітьми : навч.-метод. посіб. / Борис Миколайович Колногузенко. – Х. : ХДАК, 2004. – 152 с.
6. Фриз П. І. Теорія і методика хореографічної роботи з дітьми: навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Петро Іванович Фриз. – Дрогобич : ДДПУ, 2006. – 190 с.

*Питання 1. Предмет, мета та завдання курсу «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом». Міжпредметні зв'язки з іншими фаховими дисциплінами.*

Курс «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом» є складовою хореографічної підготовки майбутніх хореографів. Його актуальність визначається тим, що результати теоретичного навчання, практичних занять та наукових досліджень дозволяють створити фундаментальну базу підготовки хореографа та усвідомити досвід його практичної діяльності. Вивчення дисципліни сприятиме розширенню знань

студентів щодо специфіки керівництва хореографічними колективами різної спрямованості, методики проведення навчальної та виховної роботи, накопичення теоретичної бази для творчої роботи, виробленню практичних умінь та навичок для майбутньої реалізації у роботі з хореографічним колективом.

*Предмет* дисципліни – системно організований навчальний процес підготовки хореографів до керівництва танцювальним колективом за сучасними навчальними технологіями.

*Мета* викладання полягає в підвищенні компетентності студентів щодо методики роботи хореографічних колективів різної спрямованості.

*Завдання* дисципліни «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом»:

- розширення уяви про соціально-педагогічні та художньо-творчі функції хореографічних колективів відносно до сучасних потреб суспільства, ознайомлення з класифікаційними характеристиками хореографічних колективів (ХК);

- розширення та узагальнення знань з теоретичних та методичних основ організації та керівництва ХК;

- розкриття вимог до особистості керівника хореографічного колективу, з'ясування важливості індивідуального стилю діяльності педагога-хореографа;

- розкриття ідейної та художньої цілісності танцювального репертуару відповідно напрямку роботи хореографічного колективу;

- розкриття особливостей організації та керівництва хореографічними колективами різного напрямку (народний, спортивний бальний, естрадний, сучасний), удосконалення навичок розробки змісту навчальних програм, конспектів хореографічних занять, перспективних репертуарних планів;

- розвиток творчого потенціалу майбутнього педагога-хореографа, підвищення його педагогічної та хореографічної майстерності, підтримка новаторства, прагнення до самостійного мислення, пошуку власного стилю роботи;

– виховання інтересу до роботи керівника танцювального колективу, прагнення до професійного росту та самовдосконалення.

*Об'єктом* кредитно-трансферної системи в організації навчального процесу є: зміст навчального матеріалу різного характеру і рівня складності, визначеного програмою і структурованого у модулі, засвоєння якого перевіряється під час поточного і підсумкового контролю.

Всебічні знання теорії і практики роботи з хореографічним колективом є важливим аспектом профільної підготовки. Вони сприяють розширенню здібностей і творчого потенціалу майбутніх хореографів, підвищенню рівня їх професійної культури.

У результаті викладання курсу студенти *мають знати*: методологічні основи організації, управління та планування роботи хореографічного колективу в системі позашкільної освіти; соціально-педагогічні та художні функції хореографічного колективу; завдання та зміст роботи керівника колективу; принципи, форми та методи організації навчально-виховного процесу в хореографічному колективі; засоби підвищення кваліфікації педагога-хореографа та рівня підготовки членів ХК; важливість пошуку власного індивідуального стилю керівництва колективом; особливості організації навчально-виховного процесу в хореографічних колективах різної спрямованості (народний, естрадний, сучасний, спортивний бальний); сучасні підходи до класифікації методів і принципів навчання і виховання; специфіку проведення різних видів хореографічних занять та виховних заходів; особливості добору танцювального репертуару в хореографічних колективах різної спрямованості.

Студенти *повинні вміти*: моделювати та презентувати роботу майбутнього хореографічного колективу; проектувати різні шляхи організації та здійснення навчально-виховного процесу в хореографічних колективах різної спрямованості; використовувати теоретичні знання та практичні навички для оволодіння основами теорії та методів педагогічних досліджень;

аналізувати хореографічні програми; порівнювати специфіку роботи в хореографічних колективах різної спрямованості; розробляти навчальні програми, конспекти хореографічних занять, виховних заходів, репертуарні плани роботи відповідно напрямку роботи колективу.

Основні форми вивчення дисципліни: лекції, практичні заняття та самостійна робота. Заключний контроль – екзамен. Система дидактичного забезпечення – кредитно-трансферна.

Зміст курсу базується на знаннях, уміннях та навичках, які отримали студенти під час засвоєння загальних основ педагогіки, психології (загальної, вікової), спеціальних хореографічних дисциплін (теорії і методики класичного (народно-сценічного, сучасного, спортивного бального) танців, історії хореографічного мистецтва, мистецтва балетмейстера, ритміки, партерної гімнастики) та інших.

Важливим завданням дисципліни «ТМ роботи з хореографічним колективом» є формування у студентів навичок організаційної, навчальної, виховної та постановочної роботи в хореографічному колективі. Так, навички організаційної роботи в хореографічному колективі включають: вміння визначати зміст роботи керівника, розкривати структуру і розуміти роль органів самоуправління в хореографічному колективі; вміння знаходити взаємозв'язок із громадськими організаціями, виробничими колективами, школами, позашкільними установами; вміння складати програми до різних тематичних концертів; вміння професійно аналізувати роботу різних хореографічних колективів за видами й типами.

Навички навчальної роботи включають: вміння планувати та організувати навчальний процес, самостійно та творчо проводити хореографічні заняття та виховні заходи, застосовувати передові методики української та світової хореографічної педагогіки.

Навички постановочної роботи передбачають: вміння розробляти репертуарний план відповідно до видової спрямованості колективу, визначати актуальні теми

танцювальних концертних номерів, створювати власні постановки та використовувати зразки хореографічних номерів видатних балетмейстерів, користуватися методами постановки танцю за записом та фіксувати власні творчі роботи.

Загалом усі види діяльності при опануванні курсом «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом» мають бути спрямовані на формування в майбутніх керівників хореографічних колективів навчально-творчих та організаторсько-управлінських навичок.

Важливими складовими сучасної хореографічної освіти є: хореографічні знання (інформація, що підлягає засвоєнню); хореографічні уміння та навички (способи діяльності); досвід хореографічної творчої діяльності; досвід емоційно-морального сприйняття хореографічних творів.

Хореографічні знання – це цілісна система відомостей в галузі хореографічного мистецтва, які накопичені людством. Їх можна розглядати як основу становлення професійної майстерності, яка оцінюється рівнем узагальненості знання теорії та методики хореографії, вмінням використовувати на практиці як репродуктивно, так і творчо.

Хореографічні уміння – свідоме оволодіння сукупністю певних навчальних операцій або можливість успішного усвідомленого виконання хореографічних дій на основі набутих знань. Професійні уміння, які формуються в процесі засвоєння професійних знань, є тією основою, без якої неможлива викладацька діяльність.

Хореографічні навички – усталені способи діяльності студентів, автоматизовані уміння. Уміння і навички розподіляють на:

а) загальні:

– навчально-організаційні – уміння раціонально планувати діяльність, визначати її завдання, уміння створювати умови діяльності;

– навчально-інформаційні – уміння працювати з книгою, вести бібліографічний пошук, працювати з DVD та Інтернетом;

– навчально-інтелектуальні – уміння виділяти головне, аналізувати, порівнювати, синтезувати, зіставляти, раціонально запам'ятовувати, здійснювати самоконтроль у навчально-пізнавальній діяльності тощо.

б) спеціальні або предметні, що формуються на матеріалі конкретного предмету (навички виконання танцювальних рухів, вміння створювати тренувальні вправи, комбінації, етюди, танці тощо).

Досвід творчої діяльності, тобто діяльності, в результаті якої створюється об'єктивно чи суб'єктивно нове, завдяки специфічним процедурам:

- самостійному переносу раніше засвоєних знань і умінь у нову ситуацію;
- знаходження оригінального розв'язання проблеми;
- виділення нової проблеми в знайомій ситуації або нової функції об'єкта;
- бачення альтернативних варіантів вирішення проблем;
- комбінування раніше відомих способів у новий.

*Питання 2. Вклад видатних теоретиків і практиків у розробку теорії і методики роботи з хореографічним колективом. Огляд літератури з курсу*

Значення педагогічного досвіду майстрів хореографії неможливо переоцінити. Численні їхні методики, педагогічні методи та прийоми пройшли апробацію часом і є основою вивчення та впровадження у сучасну систему роботи хореографічних колективів.

Вклад у розвиток теорії і методики роботи з хореографічним колективом внесли Г. Березова, Л. Бондаренко, Т. Баришнікова, О. Конорова, Ю. Громов, В. Константиновський та ін.; у розвиток теорії і методики класичного танцю – Г. Чеккетті, А. Ваганова, М. Тарасов, С. Головкина, А. Мессерер, Л. Цветкова та ін.; у розвиток теорії і методики народно-сценічного танцю – В. Верховинець, А. Лопухов, А. Ширяєв, А. Бочаров, К. Василенко, Т. Ткаченко, К. Балог та ін.; у розвиток теорії та методики сучасного спортивного бального танцю – Алекс Мур; теорії і



методики сучасного танцю – В. Нікітін, Джозеф С. Халівер, С. Полятков та ін.

*Березова Галина Олексіївна* автор книг: «Хореографічна робота з дошкільнятами», «Класичний танець у дитячих хореографічних колективах». Зміст книги «Хореографічна робота з дошкільнятами» розкриває загальні методичні поради щодо хореографічної роботи з дітьми дошкільного віку, методику організації занять, психофізіологічні особливості дітей і їх урахування в хореографічній роботі; зміст роботи з дітьми 4-5, 5-6, 6-7 років; методичні поради щодо вивчення рухів класичного екзерсису та практичні завдання, та орієнтовний репертуар для дошкільнят.

У книзі «Класичний танець у дитячих хореографічних колективах» автором подано методичні поради щодо навчально-тренувальної та виховної роботи в дитячих балетних студіях, опис вправ класичного тренажу; програма 1-4 років навчання (екзерсис біля станка, по середині залу, *allegro*, на пальцях, етюди й орієнтовний репертуар для занять кожного року навчання), орієнтовний репертуар (український хоровод, козачок, російський хоровод).

*Бондаренко Людмила Анатоліївна* має видання: «Ритміка і танець у 1-3 класах загальноосвітньої школи» (1972), «Ритміка і танець у 1-4 класах загальноосвітньої школи» (1989), «Методика хореографічної роботи в школі та позашкільних закладах» (1974, 1985). Посібники з ритміки й танцю написано відповідно до програм шкільної освіти. Вони містять загальні рекомендації з проведення занять ритміки й танцю для кожного класу, орієнтовні практичні приклади (музичні ігри, ритмічні вправи, вправи з предметами, масові танці), а також музичний матеріал.

У книзі «Методика хореографічної роботи в школі та позашкільних закладах» розкрито: роль хореографічного мистецтва в естетичному вихованні дітей, особливості організаційної роботи (вимоги до керівника, умови прийняття до гуртка, обладнання залу та ін.), специфіка роботи з хлопчиками,

особливості постановочної роботи з дітьми, орієнтовні уроки класичного та характерного танців, нотний матеріал.

*Баришнікова Тетяна Костянтинівна* є автором книги «Азбука хореографії» (1996, 1999), в якій розкриваються такі питання: історія танцю від перших кроків до світового балету; анатомо-фізіологічні та психологічні показники, необхідні для відбору дітей для занять у хореографічному колективі; методики перевірки фізичних даних (виворітність ніг, стан стопи, танцювальний крок, гнучкість тіла, стрибок); вправи в партері, рухи класичного екзерсису.

Проблемі дитячої самодіяльної хореографічної творчості та різним її аспектам присвячена значна кількість праць. Так, у книзі *Олени Конорової* «Эстетическое воспитание средствами хореографического искусства» узагальнено практичний досвід педагогів-хореографів щодо їх роботи з дітьми, напрацьований на початок 50-х років ХХ століття. Авторка розглядає зміст хореографічних занять зі школярами різного віку, танцювальний репертуар, особливості організаційної роботи хореографа. Видання *Юрія Йосифовича Громова*: «Работа педагога-балетмейстера в детском хореографическом коллективе» (1962), «Методика учебно-творческой и воспитательной работы в хореографическом коллективе» (1968), «Танцуйте, дети!» (1966) та інші присвячені питанням організації навчально-виховної роботи в дитячому хореографічному колективі, особливостям підбору репертуару, вимогам до особистості педагога-хореографа, його ролі та завданням у роботі з дітьми. *Володимир Семенович Константиновський* в книзі «Учить прекрасному» (1973) на прикладі свого колективу «Шкільні роки» висвітлює питання формування традицій, визначення змісту навчальної, виховної та постановочної роботи ансамблю народного танцю. Робота *Т. Хазанової* «Воспитание средствами хореографии в самодеятельном коллективе» розглядає можливості впливу хореографії як синтетичного виду мистецтва на виховання гармонічно розвиненої особистості, розкриває комплексний вплив різних видів танцю на виховання духовної культури

людини, звертає увагу на важливість спадкоємності дитячих та дорослих хореографічних колективів.

У сучасному виданні авторів *Тамари Пуртової, Али Белікової, Ольги Кветної* «Учите детей танцевать» (2003) узагальнюється методичний та навчальний матеріал різних етапів розвитку дитячої хореографічної творчості, пропонується оптимальне співвідношення елементів і рухів класичного танцю, народно-сценічного, історико-побутового, джаз-танцю та інших сучасних танцювальних стилів. Вперше авторами систематизується з урахуванням дитячого сприйняття матеріал з історії балету з привнесенням відомостей, що сприяють осмисленню ролі і місця танцю в суспільному житті і значення для сучасної людини.

Навчальний посібник *О. Калугіної* «Методика викладання хореографічних дисциплін» (2010) розкриває особливості організації навчального процесу в дитячому творчому колективі, особливості планування роботи, методику проведення занять по класичному, народному, сучасному та бальному танцях. Останнім часом опубліковано навчально-методичний матеріал, який розкриває особливості роботи з дітьми молодшого віку: *А. Барабаш* «Хореография для самых маленьких» (2002), *А. Буренина* «Коммуникативные танцы-игры для детей» (2004), *Є. Дрожжина, М. Снежкова* «Обучение дошкольников современным танцам» (2012), *О. Савчук, Н. Байдакова, Н. Картовых* «Школа танцев для детей от 3-14 лет» (2009) та інші.

Керівник хореографічного колективу має володіти багатим арсеналом викладання окремих видів хореографічного мистецтва. Для цього він має ретельно вивчати зміст навчальних посібників та підручників, розроблених видатними теоретиками та практиками хореографії.

*Ваганова Агрипина Яківна* у книзі «Основи класичного танцю» впорядкувала принципи та методику викладання класичного танцю. Видання призначене для учнів балетних шкіл, в якому визначено систематизацію уроку класичного танцю за частинами (екзерсис біля палиці, на середині, *adagio, allegro*); систематизацію рухів класичного танцю за групами (група *battements, sissone*);

поступовість підходів до вивчення будь-яких ras від схематичної їх форми до виразного танцю. Текст книги супроводжується малюнками і нотами. Книга витримала сім видань і була перекладена різними мовами в Англії, Америці, Іспанії та Голландії.

*Тарасов Микола Іванович* – автор книги «Класичний танець. Школа чоловічого виконання», яка отримала світове визнання, перевидана тричі й удостоєна державної премії СРСР. У своїй праці він охопив усі сторони педагогічного процесу: основи класичного танцю, його цілі і завдання, планування роботи педагога й аналіз успішності, естетичне виховання учнів, підбір музичного матеріалу до уроків. Значна частина навчального посібника присвячена методиці навчання класичному танцю: позам, танцювальним рухам, стрибкам, поворотам у тій послідовності й у тих поєднаннях, які перевірені досвідом й забезпечують засвоєння всіх, навіть найскладніших рухів класичного танцю.

*Мессерер Асаф Михайлович* у книзі «Уроки класичного танцю» (1967) описав власну методику викладання класичного танцю в розділі «Роздуми про педагогічний метод». Він надав запис шести уроків за тижневою системою для загальних класів класичного танцю. Власний метод викладання класу артистам класичного балету полягав у необхідності кожного уроку мати цільове завдання – «лейт-рух», розвиваючи окремі хореографічні теми протягом кожного тижня. Книга підкріплена фотоматеріалами методичного спрямування, фотографіями видатних артистів балету, має перелік партій і концертних номерів у виконанні А. Мессерера, його постановок.

*Головкіна Софія Миколаївна* видала книгу «Уроки класичного танцю в старших класах» (1989), яка є навчально-методичним посібником для викладачів хореографії та студентів вищів мистецького спрямування. На сторінках цього видання авторка проаналізувала попередній досвід педагогічної діяльності відомих хореографів. Книга містить п'ять розділів, в яких розглядаються методичні принципи побудови уроків класичного танцю на I-

П курсах хореографічних училищ, принципи запису уроків; надаються зразки шести уроків; короткий словник термінів класичного танцю, який супроводжується фотографічними зображеннями.

*Мей Варвара Павлівна і Базарова Надія Павлівна* – автори праці «Азбука класичного танцю. Перші три роки навчання» (третє видання 2006), в якому розглядаються питання розвитку початкової хореографічної освіти. Зміст книги розкриває основні методичні прийоми початкового хореографічного навчання: постановка корпусу, відчуття простору класу, початок танцю (стійкість і координація), музичність. Для наочності текст супроводжується малюнками, які допомагають зрозуміти техніку руху, схему «па».

*Цветкова Лариса Юріївна* є автором першої ґрунтовної праці з методики викладання класичного танцю на теренах української хореографії «Методика викладання класичного танцю» (2007). У підручнику визначено педагогічні засади організації навчального процесу: мету й завдання хореографічної освіти; принципи, методи та форми хореографічного навчання тощо. Автором розкрито методику засвоєння базових рухів і вправ класичного танцю біля станка та на середині залу; надано практичні рекомендації щодо підготовки та складання як окремих комбінацій, так і уроку класичного танцю. Видання містить критерії оцінювання фахових знань і практичних навичок учнів, які використовуються у педагогічній практиці з метою підсумкового контролю.

*Верховинець (Костів) Василь Миколайович* – перший український балетмейстер і фольклорист, який започаткував на сцені етнографічно-фольклорні замальовки та образи, звичаї з танцями, піснями, атрибуцією, розробив лексичну стилістику, характерну для українського фольклору. Із метою створення міцної теоретичної бази для подальшого розвитку національної хореографії В. Верховинець написав книгу «Теорія українського народного танцю» (1919), яка витримала п'ять перевидань. Це перше в історії ґрунтовне дослідження, в якому було надано

характерні танцювальні рухи, які є основою української народної хореографії в порядку їх поступового ускладнення, розподіл танців на групи (під пісню; під музику; танці, що починаються під пісню, а далі супроводжуються імпровізацією музиканта); запропоновано оригінальний метод запису хореографічного матеріалу, який полягав у словесному описі рухів і їхніх комбінацій, ілюстрованих малюнками та схемами. В. Верховинцем записані зразки української народної хореографії: «Козачок», «Шевчик», «Кривий танок». У музичному додатку збірника розміщено твори композитора М. Лисенка.

В. Верховинець є автором книги для роботи з дітьми «Весняночка», зміст якої побудовано на основі фольклорного матеріалу, власних творів (пісень, приспівок) і кращих зразків музично-ігрової літератури свого часу (М. Лисенко, М. Леонтович). Переважна кількість ігор у «Весняночці» - казки та наспів казки, де дійсність переплітається з вигадкою. Видання складається з семи розділів: 1. Про рухливі ігри з піснями («Іде коза рогата», «Пташка маленька» та ін.); 2. Ігри та пісні на різні теми («Котик Мурчик», «Люлі-люлі» та ін.); 3. Весна («Зробимо коло», «Весна зиму проганяє» та ін.); 4. Літо («Ми дзвіночки», «Ходить гарбуз» та ін.); 5. Осінь («Шевчик», «Два півники» та ін.); 6. Зима («Метелиця», «Ялинка» та ін.); 7. Хореографічне доповнення (підготовчі рухи, положення рук, методичні поради, опис рухів, тактування – рахунок та ін.).

*Ширяєв Олександр Вікторович* першим у світі створив систему навчання танцівників характерному танцю. Спільно з О. Бочаровим та А. Лопуховим створив підручник «Основи характерного танцю» (1939), який є результатом узагальнення досвіду викладання основ характерного танцю в Ленінградському хореографічному училищі (нині – академії російського балету імені А. Ваганової). Цей підручник став першим методологічним підґрунтям для розвитку характерного танцю. Його зміст містить: історію становлення характерного танцю; зв'язок та відмінності характерного та класичного танцю; перелік вправ біля станка; побудову уроку характерного танцю, його структуру; етюди на середині; основні елементи танців різних народів та методику

викладання російського, українського, кавказького, циганського, башкирського, узбецького, угорського, іспанського, польського танців, етюди та музичний супровід до них.

*Ткаченко Тамара Степанівна* – автор навчальних програм із народно-сценічного танцю, методичного посібника для художньої самодіяльності «Народний танець» (1954). Видання формує загальне уявлення про танцювальну культуру республік колишнього Радянського Союзу, містить опис рухів українського, російського, білоруського, узбецького, казахського, грузинського, азербайджанського, литовського, молдавського, латиського, киргизького, таджицького, вірменського, туркменського, естонського танців. Опис кожного танцю містить стислу історичну довідку, манеру виконання, музичну характеристику. Рухи описані з вказівкою потактового музичного супроводу, забезпечені малюнками і схемами пересувань, нотним матеріалом. Книга закінчується вправами біля станка, які розподілено за такими розділами: присідання, вправи на розвиток стопи, каблуків вправи, маленькі кидки, вправи з ненапруженою стопою, підготовка до «вірьовочки», низькі і високі розвороти, дробові вистукування, обертальні рухи, розкриття ноги на висоту 90°, зигзаги, удари, прослизання й опускання на коліна, великі кидки працюючою ногою на висоту 90, вправи обличчям до станка, стрибки, присядки.

*Василенко Ким Юхимович* – автор підручників та навчальних посібників, в яких основна увага приділена теорії українського народно-сценічного танцю: «Лексика українського народно-сценічного танцю» (1971), «Український народний танець» (1981), «Композиція українського народно-сценічного танцю» (1983), «Музично-хореографічний колорит і принципи обробки фольклорного танцю» (1984) та ін. Ним також розроблено видання, присвячені опису народних танців і танцювальних колективів: «Українські танці на клубній сцені» (1960), «Танці ансамблю «Дніпро» (1960), «Держинці танцюють» (1961), «Червона калина» (1962), «Золоті зерна» (1963), «Сюжетні танці» (1966), «Танці Полтавщини» (1969) тощо.

Перший в Україні підручник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв з українського танцю «Український

танець» (1997) складається з чотирьох частин: 1) фольклорний і народно-сценічний український танець; 2) лексика та лексикон українського народно-сценічного танцю; 3) ідейно-тематична і структурна єдність у хореографічному творі; 4) взаємозв'язки та взаємовплив українського народного танцю і хореографії народів, які мешкають в Україні.

*Алекс Мур* – один із перших виконавців бальних танців, автор першого підручника «Бальні танці» («Ballroom Dancing»), в якому були описані фігури всіх танців міжнародної програми. Він випустив ще декілька книг: «Переглянута техніка стандартних танців» (1948), «Основні фігури стандартних танців» (1948), «Стандартні варіації» (1950), «Бальні танці» (2004), «Переглянута техніка європейських танців» (1993). Так, книга «Бальні танці» є перекладом оригінального англійського видання «Ballroom Dancing» (10-е видання), опублікованого в 2002 році в Лондоні. Книга складається з чотирьох частин і містить інформацію про основні танці (квікстеп, танго, повільний фокстрот, повільний вальс, віденський вальс) із детальним описом технічних прийомів і схемами їх виконання.

*Нікітін Вадим Юрійович* – один із провідних фахівців сучасної хореографії, автор книги «Модерн-джаз танець: історія, методика, практика» в якій описано історію розвитку модерн-джаз танцю, розглянуто теоретичні питання, запропонована авторська методика формування професійних навичок балетмейстерів сучасного танцю, заснована на традиціях російської школи хореографічного мистецтва та власних авторських багаторічних розробках. Друге видання цієї книги набуло цінність саме як практичне керівництво: побудова уроку модерн-джаз танцю, застосування відповідної термінології, 30 уроків модерн-джаз танцю для різних рівнів підготовки з малюнками.

В. Нікітін також є автором таких видань: «Модерн-джаз танець. Етапи розвитку. Метод. Техніка» (2004), доповнене та перероблене видання), «Використання стрейчингу в професійній підготовці виконавців сучасного танцю» (2005), монографія «Теорія і практика формування художньо-мистецького мислення



балетмейстера в сучасній хореографії» (на прикладі викладання предмету «Композиція сучасного танцю»), монографія «Інноваційний підхід до професійного навчання балетмейстерів сучасного танцю», навчально-методичний посібник «Композиція в сучасній хореографії» (2007).

*Джозеф С. Халівер* – німецький лікар, який надав практичні поради стосовно опорно-рухового апарату при підготовці танцівників і хореографів. В книзі «Тіло танцівника. Медичний погляд на танці і тренування» він дає відповіді на питання: як уникнути вивихів і синців; як захистити свої м'язи та кістки; які бувають суглоби і які для них потрібні вправи; який танцювальний рух на яку частину людського тіла розрахований; що потрібно зробити якщо танцівник травмувався.

*С.С. Полятков* у своєму виданні «Основи сучасного танцю» розглядає історію сучасної хореографії з 1920 рр. (від чарльстону, бугі-вугі, рок-н-ролу до диско), надає визначення таких напрямів сучасного танцю як: джаз-стрит, флеш, хот-топ-технік, брейк і хіп-хоп, розкриває їх основні кроки з малюнками та типовими помилками, надає приклад вправ для розігріву та базові постановочні композиції, дає рекомендації щодо одягу для занять.

Перелік наведених прізвищ не обмежує ланку педагогічного досвіду за кожним видом хореографії. Сучасні керівники хореографічних колективів мають ретельно вивчати досвід відомих педагогів-хореографів і намагатися внести вагомий вклад у методику викладання хореографії на основі успішних результатів апробації власних авторських методик.

На сьогодні в Україні є ряд підручників та навчальних посібників, які висвітлюють особливості роботи хореографічних колективів і допомагають студентам в опануванні курсу «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом»: *С. Зубатов* «Методика роботи з хореографічним колективом» (1997); *О. Голдрич* «Методика роботи з хореографічним колективом» (2002); *Б. Колногузенко* «Методика роботи з хореографічним колективом» (2003); *Б. Колногузенко* «Методика роботи з хореографічним колективом. Хореографічна робота з дітьми» (2004); *В. Кирилюк* «Педагогічні основи формування дитячого хореографічного колективу» (2006); *П. Фриз* «Теорія і методика

хореографічної роботи з дітьми» (2006); В. Кирилюк «Педагогічні принципи і методи відбору дітей до хореографічної школи» (2007); О. Мартиненко «Методика хореографічної роботи з дітьми старшого дошкільного віку» (2009); О. Мартиненко «Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом» (2012), Л. Савчин, В. Годовський «Методика роботи з хореографічним колективом» (2012); О. Мартиненко «Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом: дошкільний вік» (2014), С. Шалана, Н. Корисько «Методика роботи з хореографічним колективом» (2015). У навчально-методичній розробці Є. Куруленко «Становлення педагогічної теорії самодіяльної хореографічної творчості в СРСР» розкриваються етапи становлення дитячих хореографічних колективів.

**Питання для перевірки засвоєння лекційного матеріалу:**

1. Вкажіть, що вивчає дисципліна «ТМ роботи хореографічного колективу», і яке значення вона має в підготовці магістра-хореографа?

2. Як Ви вважаєте, чи потрібно керівнику хореографічного колективу знати зміст навчально-методичних посібників з хореографії? Чому?

3. Назвіть авторів навчально-методичної літератури, яка допомогла Вам під час Вашої професійної діяльності або під час проходження практики в хореографічних колективах.

**Самостійна робота № 1.1.**

**Методика роботи з хореографічним колективом  
як навчальний предмет**

денна форма – 3 години

заочна форма – 2 години

**Практичні завдання**

1. Зробити картотеку навчально-методичної літератури з дисципліни.

2. Написати реферат на тему «Позитивні та негативні моменти роботи сучасних ХК у порівнянні з радянським періодом».

3. Визначити та записати в зошит назви провідних аматорських танцювальних колективів України. Вказати назву

колективу, місце розташування, прізвище керівника, досягнення колективу. Зробити макет карти, яка б розкривала географію аматорських танцювальних колективів.

### Методичні рекомендації

Для виконання першого завдання зверніться до старшого лаборанта кафедри хореографії (500 ауд.) і зробіть перелік навчально-методичної літератури з дисципліни за наступною схемою.

| № з/п | Автор           | Назва   | Рік та місце видання | Обсяг стор. | Стисла анотація  |
|-------|-----------------|---|----------------------|-------------|--|
| 1.    | Мартиненко О.В. | Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом | 2012 рік<br>Донецьк  | 232 с.      | Автор визначає соціальні та художні функції дитячого хореографічного колективу, моделі хореографічного навчання, вимоги до керівника колективу, розглядає методичні аспекти роботи з дітьми молодшого шкільного віку, пропонує приклади навчальної програми колективу початкового рівня, конспекти різних видів хореографічних занять, зміст репертуарного плану, ескізи костюмів. |

При написанні реферату дотримуйтеся наступної структури: назва – план – текст (за планом) – висновки – література. Розкриваючи тему «Позитивні й негативні моменти роботи сучасних ХК у порівнянні з радянським періодом», вивчіть досвід роботи танцювальних колективів у радянський період, визначте позитивні та негативні сторони їх діяльності. Потім на основі аналізу літератури доведіть плюси та мінуси в роботі танцювальних ансамблів, які функціонують у системі

сучасної позашкільної освіти. Порівнюючи визначені моменти двох історичних періодів, зробіть відповідні висновки.

Готуючись до виконання третього завдання, зверніться до підручника «Методика роботи з хореографічним колективом», частина I (автори С. Шалапа, Н. Корисько, С. 210-224) та Інтернетних мереж і вивчіть досвід аматорських колективів різних регіонів України. Запишіть у зошит їх назви, місце розташування, прізвище керівника та творчі досягнення. Роздрукуйте мапу України і нанесіть на неї певною системою позначок обрані вами колективи. Під час роботи над створенням макету мапи, намагайтеся проявити творчість та креативність.

### Критерії оцінювання виконаних завдань

| № завдання | Форма контролю     | Критерії оцінки  | Кількість балів |
|------------|--------------------|--|-----------------|
| Завдання 1 | картотека          | Картотека включає достатню кількість літератури з даної дисципліни (10-15 джерел), оформлена охайно, відповідно до наданих рекомендацій  | 0.5             |
| Завдання 2 | Реферат співбесіда | Реферат оформлений відповідно до запропонованих вимог. Включає цікавий матеріал, зміст якого відповідає темі та плану реферату. Простежується логічність у подачі матеріалу, усвідомлення вивченого матеріалу, узгодженість висновків і змісту основного тексту.<br>Під час бесіди студент впевнено відповідає на запитання викладача, аргументує свою думку, спирається на авторів підручників та навчально-методичних посібників, які подані в списку літератури | 1               |
| Завдання 3 | конспект           | Завдання виконано охайно та змістовно. Студент демонструє творчий підхід до виконання завдання.  | 0.5             |

### Література

#### Основна

1. Шалапа С. В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч. 1. – К.: НАКККиМ, 2015. – С. 35-73, 210-224.

#### Додаткова

1. Андрусенко Л. С. Детское хореографическое творчество в художественной культуре России хх-начала ХХІвв. : автореф. дис. канд. искусствоведения : 17.00.09 / Л. С. Андрусенко; Санкт-петербургский гуманитарный университет профсоюзов. – СПб., 2008. – 32 с.

## **Лекція № 1.2. Соціально-педагогічні та художні функції хореографічного колективу**

### **План**

1. Соціально-педагогічні й художні функції хореографічних колективів (ХК).
2. Класифікаційні характеристики хореографічних колективів у системі позашкільної освіти.
3. Аналіз моделей хореографічного навчання.

**Основні поняття:** функції хореографічних колективів, класифікація хореографічних колективів, модель хореографічного навчання.

### **Література**

#### *Основна*

1. Шалапа С. В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / С. В. Шалапа, Н. М. Корисько. – Ч.І. – К. : НАКККіМ, 2015. – С. 26-30, 210-224.
2. Волчукова В. М. Методика роботи з хореографічним колективом. Основи курсу : навч. метод. посіб. / Волчукова В. М., Бугаєць Н. А., Ліманська О. В., Тіщенко О. М. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2013. – С. 31-33.
3. Голдрич О. С. Методика роботи з хореографічним колективом / Олег Голдрич. – Львів : Каменяр, 2002. – С. 10-27.
4. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2012. – С. 11-17.
5. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 26-60.

### *Додаткова*

1. Положення про центр, палац, будинок, клуб художньої творчості дітей, юнацтва та молоді, художньо-естетичної творчості учнівської молоді, дитячої та юнацької творчості, естетичного виховання. Наказ Міністерства освіти і науки України від 05.11.2009 р.
2. Фриз П. І. Теорія і методика хореографічної роботи з дітьми: навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Петро Іванович Фриз. – Дрогобич : ДДПУ, 2006. – 190 с.

### *Питання 1. Соціально-педагогічні й художні функції хореографічних колективів (ХК)*

Специфіка хореографічного мистецтва, на думку багатьох дослідників, припускає наявність двох основних функціональних компонентів: тілесно-культурного і духовно-культурного, які впливають на фізичний розвиток і естетичне формування особистості. Тілесна культура передбачає оптимізацію рухової активності, залежно від індивідуальних і статевовікових особливостей; підвищення функціональних можливостей організму і виправлення незначних відхилень у фізичному розвитку. Духовна культура - залучення до загальнолюдських культурних цінностей; розвиток художнього смаку; виховання позитивних норм поведінки і спілкування; формування навиків психорегуляції та ін.

Виходячи з цього і враховуючи соціальні функції танцю, що історично склалися, можна виділити соціально-педагогічні і художні функції в роботі хореографічного колективу:

- рекреаційно-гедоністичну (відновлення сил, витрачених у результаті основної діяльності, підвищення емоційного тону, проведення часу, розвага, задоволення людини у видовищі, святі);
- пізнавально-виховну (розширення світогляду, накопичення знань та певного танцювального досвіду; виховання танцювальної культури та загальних норм поведінки);
- художньо-творчу (розвиток художнього смаку, творчої ініціативи, фантазії та уяви);

– комунікативну (розвиток умінь колективного й особистого спілкування);

– оздоровчу (задоволення рухової потреби, вирішення коректувально-профілактичних, регенераційних, а іноді й лікувальних завдань);

– концертно-пропагандистську (розвиток умінь презентувати глядачу свої хореографічні здібності, розповсюдження духовних цінностей серед населення).

Отже, у практиці розрізняють внутрішні функції колективу (навчання, виховання, спілкування) і зовнішні, які реалізуються в процесі взаємодії з глядачем під час концертних виступів.

## ***Питання 2. Класифікаційні характеристики хореографічних колективів у системі позашкільної освіти***

Ознайомлення з хореографічним мистецтвом в Україні здійснюється через систему аматорських художніх об'єднань – відповідних гуртків, колективів, студій. З точки зору педагогіки, *аматорське хореографічне об'єднання* є педагогічно керованою системою, що функціонує в умовах вільного часу людини з метою її виховання шляхом залучення до активної творчої танцювальної практики.

*Дитячий хореографічний колектив* – це: 1) цілісна педагогічна система, яка має своєрідну структуру, навчальний процес якої спрямований на отримання учнями хореографічних знань, умінь, навичок і розвиток якостей, пов'язаних зі сферою почуттів: моральних (доброзичливість, чуйність, емпатія, стриманість, справедливість), естетичних (почуття краси, зокрема танцювальних рухів, музики), художніх (художній смак, відчуття композиційної довершеності хореографічних творів); 2) широко доступна організація освіти, яка надає дітям та юнацтву додаткову освіту, спрямовану на здобуття знань, вмінь і навичок з хореографічного мистецтва, а також забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та організації змістовного дозвілля; 3) група об'єднаних загальною метою і завданнями людей, що досягли в процесі спільної танцювальної діяльності певного рівня розвитку; 4) форма масового залучення дітей та молоді до занять хореографією, яка є дієвим засобом

розповсюдження масової танцювальної культури;  
5) співдружність індивідуальностей з урахуванням їх танцювальних даних і вікових особливостей, об'єднаних загальною художньо-творчою задачею, в рішенні якої значну роль грають педагогічні умови, створені керівником хореографічного колективу. В хореографічному колективі формується особливий тип міжособистісних відносин, для яких характерні: висока згуртованість; колективістське самовизначення; колективістська ідентифікація; соціально важливий характер мотивації міжособистісних виборів; висока референтність членів колективу у ставленні один до одного; об'єктивність у покладанні й прийнятті відповідальності за результати спільної танцювальної діяльності.

У сучасній педагогіці «сучасним колективом» називається група дітей, для якої характерна спільна, відповідним чином організована та спланована, діяльність. У системі позашкільної освіти дитячі колективи прийнято називати *гуртками*, під якими розуміють творчі об'єднання, які забезпечують надання позашкільної освіти одного профілю за одним рівнем навчання, терміном та програмою.

Діяльність хореографічних колективів визначають за класифікаційними характеристиками: за ознаками, видами, формами. *Класифікаційні ознаки хореографічних колективів:*

- рівень професійної підготовки керівника та хореографічних здібностей вихованців (професійні, аматорські);
- цільова спрямованість (навчальна, концертна діяльність);
- віковий загаль учасників (хореографічні колективи, дитячі хореографічні колективи).

*Класифікація хореографічних колективів за видами:*

- ансамбль народно-сценічного танцю;
- ансамбль сучасного спортивно бального танцю;
- ансамбль сучасної хореографії;
- ансамбль естрадного танцю;
- фольклорно-хореографічні ансамблі;



- танцювальні групи при народних хорах, ансамблях пісні і танцю;
- балетні студії;
- шоу-групи та шоу-балети;
- змішані колективи, що включають декілька видів хореографічного мистецтва (театри танцю, естрадно-спортивні та ін.).

*Класифікація за неординарними ознаками:*

- державний хореографічний колектив (статус);
- національний хореографічний колектив (статус);
- академічний хореографічний колектив (статус);
- заслужений хореографічний колектив (звання);
- народний хореографічний колектив (звання);
- зразковий і показовий дитячий хореографічний колектив (звання).

Почесні звання самодіяльним хореографічним колективам в Україні присвоюються за вагомий внесок у справу виховання учнівської молоді, відродження і примноження надбань національної культури та художньої спадщини українського народу, високий художній рівень.

*Класифікація за формою:*

- професійні хореографічні колективи України: хореографічні колективи (Національний заслужений академічний ансамбль танцю України імені П. Вірського); хореографічні групи при народних хорах (Національний заслужений академічний український народний хор України імені Г. Віршовки; заслужений академічний Закарпатський народний хор України Закарпатської обласної філармонії); ансамблі пісні і танцю (академічний ансамбль пісні і танцю «Поділля» Вінницької обласної філармонії); фольклорні ансамблі (Український академічний фольклорно-етнографічний ансамбль «Калина» (м. Київ), Заслужений академічний фольклорно-етнографічний ансамбль «Славутич» Дніпропетровського обласного комунального підприємства культури;

– аматорські хореографічні колективи України: хореографічні колективи при мистецьких навчальних закладах (театр народного танцю «Заповіт» Харківської державної академії культури); дитячі хореографічні колективи при навчальних закладах (народний хореографічний ансамбль «Сонечко» Житомирської міської школи хореографічного мистецтва, Зразковий ансамбль народного танцю «Росток» Київської дитячої школи мистецтві № 3); хореографічні колективи при палацах культури (Заслужений самодіяльний ансамбль пісні і танцю України «Лтава» імені В. Міщенка Полтавського міського будинку культури; Заслужений ансамбль танцю України «Юність» Державного палацу культури естетичного виховання учнівської молоді (м. Львів); зразковий дитячий ансамбль танцю «Джерельця Карпат» Закарпатського обласного будинку культури профспілок (м. Ужгород).

За Положенням про позашкільний навчальний заклад (від 6 травня 2001 року) творчі об'єднання позашкільного навчального закладу класифікуються за трьома рівнями:

- *початковий рівень* (творчі об'єднання, діяльність яких спрямована на загальний розвиток вихованців, виявлення їх здібностей та обдарувань, прищеплення інтересу до творчої діяльності);

- *основний рівень* (творчі об'єднання, які розвивають інтереси вихованців, дають їм знання, практичні уміння та навички, задовольняють потреби у професійній орієнтації);

- *вищий рівень* (творчі об'єднання за інтересами для здібних і обдарованих вихованців).

Хореографічним колективам, які мають досягнення в галузі танцювального мистецтва, надаються звання: «Зразкові художні колективи» (не менше п'яти років роботи); «Народні художні колективи» (мають звання Зразковий і працюють понад 8 років). Звання присвоюється за вагомий внесок у справу виховання учнівської та студентської молоді, відродження і примноження надбань національної культури та художньої спадщини українського народу, високий художній рівень.

### *Питання 3. Аналіз моделей хореографічного навчання*

*Модель роботи хореографічного колективу* передбачає єдність освіти (накопичення знань) навчання (формування умінь та навичок), виховання (формування ціннісних орієнтацій і установок, засвоєння норм поведінки), творчості (розвиток здібностей та навичок самостійної художньо-практичної діяльності), розповсюдження духовних цінностей (суспільна діяльність засобами мистецтва, показ глядачам творчих результатів) та організації (керівництво, самоорганізація).

У хореографічній практиці існує три моделі навчання (за О. Мелік-Пашаєвим): «академічна», «вільного розвитку особистості» та «творчої співпраці».

Так, «академічна модель хореографічного навчання» передбачає засвоєння хореографічних навичок на високому професійному рівні, яке відбувається завдяки тривалому тренуванню. В академічній моделі надається пріоритет урокам класичного танцю, побудованим на кращих зразках теорії та методики класичної хореографії. Ця модель орієнтована на хореографічне навчання здібних до танцювальної діяльності учнів і спрямована на розкриття їх природньої обдарованості. В навчанні домінує авторитарний та авторитарно-демократичний стиль керівництва.

Модель «творчої співпраці» передбачає створення комфортних умов всебічного розвитку учнів, за яких кожен має відчувати свою успішність. У навчанні надається перевага прищепленню інтересу до хореографічного мистецтва, розкриттю творчого потенціалу учасників колективу, демократичному стилю керівництва з боку керівника.

Модель «вільного розвитку особистості» будується на створенні ситуації захоплення мистецтвом танцю як модною течією і спрямована на задоволення потреб учнів з різним рівнем розвитку танцювальних здібностей. Як правило, дана модель передбачає засвоєння базового рівня хореографічної підготовки учнів, а система навчання базується на демократичному або

анархічному стилі керівництва, в якому учні або їх батьки диктують керівнику який би матеріал вони хотіли б засвоїти.

У наш час ідеальною є перехресна модель хореографічного навчання – академічно-творча. Це пов'язано з тим, що система позашкільної освіти має здебільшого комерційну основу, і хореографічні колективи відвідують всі бажаючі, іноді й ті, які не мають танцювальних здібностей. Тому керівнику необхідно поєднувати найбільш результативні моделі хореографічного навчання, надаючи перевагу одній з них відповідно до умов роботи та рівня набору учнів.

### **Питання для перевірки засвоєння лекційного матеріалу:**

1. Яку функцію роботи хореографічного колективу Ви вважаєте пріоритетною і чому?
2. Як класифікуються хореографічні колективи? Чи можуть, на Ваш погляд, існувати в одному позашкільному закладі два колективи одного виду? Обґрунтуйте свою думку.
3. Як Ви вважаєте, яка модель хореографічного навчання є пріоритетною для сучасної системи позашкільної освіти?

### **Самостійна робота № 1.2.**

#### **Соціально-педагогічні та художні функції хореографічного колективу**

денна форма – 4 години

заочна форма – 4 години

#### **Практичні завдання**

1. Написати реферат на тему «Всебічний розвиток особистості засобами хореографії в системі позашкільної освіти».
2. Розробити кросворд на тему «Соціально-педагогічні та художні функції хореографічного колективу».
3. Ознайомитись та законспектувати вимоги до присвоєння почесних звань «Зразковий» та «Народний» колектив.

#### **Методичні рекомендації**

При написанні реферату слід дотримуватися наступної структури: назва – план – текст (за планом) – висновки – література. Розкриваючи тему «Всебічний розвиток особистості

засобами хореографії в системі позашкільної освіти», по-перше, визначте прізвища авторів, які вивчали цю тему в історичному та сучасному мистецько-педагогічному просторі. Зверніть увагу на авторів науково-методичної літератури з хореографії, авторів статей у наукових збірках та фахових журналах. Можливо розглянути зміст авторефератів, які торкаються проблеми теорії і методики роботи з хореографічним колективом. Готуючись до висвітлення питань, перегляньте перелік літератури до даної теми та зміст картотеки, яку Ви робили до першої теми самостійної роботи.

У процесі роботи над створенням навчального кросворду «Соціально-педагогічні та художні функції хореографічного колективу» ретельно опрацюйте теоретичний матеріал, зверніться не тільки до лекцій та підручників, а й до додаткової та довідкової літератури. Визначте ключові слова даної теми та дайте їх визначення на окремому аркуші паперу. Розробити кросворд можна як вручну, так і за допомогою умовно-безкоштовних програм комп'ютерного створення кросвордів: *Crossword Compiler*; *Crossword Forge*; «Універсальний генератор кросвордів» та ін. (дивись перелік літератури). Сучасні системи комп'ютерного створення кросвордів дозволяють полегшити цей процес, допоможуть швидко і автоматично створити кросворди різних типів із власних слів.

Знайти докладнішу інформацію про програми, а також завантажити їх можна в мережі Internet. Наприклад, програма *КроссВорд* створює класичні кросворди, сітка генерується випадковим чином, заповнюється словами, можна записати у файл, надрукувати і розгадувати на папері. Програма оснащена зручною системою підказок, звукових ефектів та ін. Програма *Decalio* призначена для складання кросворду з наступним його оформленням у власному стилі, дозволяє вставляти зображення, змінювати товщину, форму і колір клітинок, розмір шрифтів, друкувати або експортувати в графічний файл. Програма *Eclipse Crossword* автоматично створює кросворди за списком слів з ключами, з однакових слів списку вона складає декілька варіантів

кресвордів з різними перетинами слів, дозволяє обрати той, що більше подобається та роздрукувати готовий кресворд.

Навчальний кресворд, розроблений студентом, має бути оформлений наступним чином: тема кресворду – прізвище студента, який склав кресворд – зміст кресворду з пустими клітинками – завдання для виконання кресворду – відповіді на кресворд.

Для виконання третього завдання самостійної роботи, зверніться до Інтернетних мереж. На сайті Міністерства освіти і науки України (МОНУ) ознайомтеся з наказом № 461 від 14.08.2002 р. «Про затвердження Положення про почесні звання «Народний художній колектив» і «Зразковий художній колектив». Законспекуйте вимоги до присвоєння почесних звань «Зразковий» та «Народний» колектив.

#### Критерії оцінювання виконаних завдань

| № завдання | Форма контролю     | Критерії оцінки   | Кількість балів |
|------------|--------------------|---|-----------------|
| Завдання 1 | реферат співбесіда | Реферат оформлений відповідно до запропонованих вимог. Включає цікавий матеріал, зміст якого відповідає темі та плану реферату. Простежується логічність у подачі матеріалу, усвідомлення вивченого матеріалу, узгодження висновків та змісту. Під час бесіди студент впевнено відповідає на запитання викладача, аргументує свою думку, спирається на авторів підручників та навчально-методичних посібників, які подані в списку літератури | 1               |
| Завдання 2 | кресворд           | Завдання виконано відповідно до вимог. Студент демонструє знання з теми «Соціально-педагогічні та художні функції хореографічного колективу» та самостійність при розробці форми кресворду. Демонструє вміння працювати з комп'ютерними програмами.   | 0.8             |
| Завдання 3 | конспект           | Представлено вимоги до присвоєння почесних звань «Зразковий» та «Народний художній колектив» колектив.  | 0.2             |

## Література

### Основна

1. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом: навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2012. – С. 11-17.
2. Шалапа С.В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.1. – К. : НАКККиМ, 2015. – С. 26-31.
3. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 26-60.
4. Положення про центр, палац, будинок, клуб художньої творчості дітей, юнацтва та молоді, художньо-естетичної творчості учнівської молоді, дитячої та юнацької творчості, естетичного виховання. Наказ Міністерства освіти і науки України від 05.11.2009 р.

### Додаткова

1. Голдріч О. С. Методика роботи з хореографічним колективом / Олег Голдріч. – Львів : Каменяр, 2002. – С. 10-27.
2. КроссВорд 1.4 [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документу 07 листопада 2011: <<http://softobzor.com.ua/product.php?id=327>> - Загол. з екрану. - Мова російська.
3. Decalion 1.2 [Електронний ресурс]. - Режим доступу додокументу 07 листопада 2011: <<http://softobzor.com.ua/product.php?id=332>> - Загол. з екрану. - Мова російська.
4. Crossword Set 1.01 [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документу 07 листопада 2011: <<http://softobzor.com.ua/product.php?id=331>> - Загол. з екрану. - Мова російська.
5. Crossword Compiler [Електронний ресурс]. - Режим доступу додокументу 07 листопада 2011:

- <<http://www.softsoft.ru/games-entertainment/puzzle-word-games/47607.htm>>. - Загол. з екрану. - Мова російська.
6. Crossword Forge [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документу 07 листопада 2011: <<http://www.softsoft.ru/education/teaching-training-tools/10799.htm>>. - Загол. з екрану. - Мова російська.
7. Универсальный генератор кроссвордов [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документу 15 листопада 2011: <<http://students.univologda.ac.ru/pages/pm97/paa/CROSSGEN/generator.html>>. - Загол. з екрану. - Мова російська.

### **Лекція 1.3. Вимоги до керівника хореографічного колективу**

#### **План**

1. Педагогічна майстерність керівника хореографічного колективу.
2. Професійні та особистісні якості керівника хореографічного колективу.
3. Стилi педагогічного спілкування та їх характеристика.
4. Пошук педагогом-хореографом власного педагогічного стилю.
5. Портфоліо керівника колективу.

**Основні поняття:** керівник хореографічного колективу, педагогічна майстерність, професійна компетентність, професійні якості, особистісні якості, стиль педагогічного спілкування індивідуальний стиль, портфоліо.

#### **Література**

##### *Основна*

1. Бугаєць Н. А. Методика роботи з хореографічним колективом : навч. посіб. / Н. А. Бугаєць, В. М. Волчукова, М. С. Пінчук – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2009. – С. 183-216.
2. Зубатов С. Л. Методика роботи з хореографічним колективом : навч. посіб. / Сергій Зубатов. – К. : ІПКПК, 2004. – С. 7-80.
3. Голдрич О. С. Методика роботи з хореографічним колективом : навч. посіб. / Олег Голдрич. – Львів : Сполом, 2007. – С. 38-43.



4. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – С. 18-25.

#### *Додаткова*

1. Бурля О. А. Формування педагогічної майстерності керівника дитячого хореографічного об'єднання : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук : 13.00.06 – теорія, методика і організація культурно-просвітньої діяльності : К, 2004.
2. Немов Р. С. Психологія : учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений. В 3 кн. Кн. 2. Психология образования / Р. С. Немов. – 2-е изд. – М. : Просвещение: ВЛАДОС, 1995. – С. 448-453.
3. Колногузенко Б. М. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. матеріали для хореографічних відділень факультету хореографічного мистецтва / Борис Миколайович Колногузенко. – Харків, 2003. – 153 с.
4. Основы педагогического мастерства / под ред. И. А. Зязюна. – М. : Просвещение, 1989. – 302 с.
5. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамушенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за заг. ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища школа, 1997. – 349 с.

#### ***Питання 1. Педагогічна майстерність керівника хореографічного колективу***

Існує декілька визначень поняття *педагогічна майстерність*:

– високе мистецтво виховання і навчання, що постійно вдосконалюється (Педагогічна енциклопедія);

– високе мистецтво у якій-небудь галузі (С. Ожегов«Словник російської мови»);

– знання виховного процесу, ...виховні уміння (А. Макаренко);

– синтез наукових знань, вмінь, навичок методичного мистецтва, особистісних якостей вчителя (А. Щербакова);

– володіння професійними знаннями, вміннями, навичками, які дозволяють успішно дослідити ситуацію, формувати професійні завдання (Н. Кузьміна);

– знання закономірностей виховання дітей (Ю. Азаров);

– високий рівень розвитку низки професійних умінь (В. Сластьонін);

– високий рівень професійної діяльності викладача (М. Дьяченко).

*Педагогічна майстерність* керівника хореографічного колективу – професійна якість, обумовлена комплексом професійно-педагогічних знань, умінь і навичок, необхідних для ефективного застосування методів педагогічного впливу як на окрему особистість, так і на колектив у цілому.

Н. Бугаєць підкреслює, що педагогічна майстерність керівника хореографічного колективу – це доведені до високого рівня досконалості знання, вміння, навички, володіння різними принципами, методиками, спрямованими на забезпечення ефективності навчально-виховного процесу керівником хореографічного колективу.

На думку В. Годовського, педагогічна майстерність педагога-хореографа полягає в його вмінні виявити шляхи перетворення дитячого хореографічного різновікового колективу в соціально-педагогічну, соціально-культурну, соціально-психологічну систему, в якій з урахуванням психофізіологічних вікових особливостей, особливостей хореографії як виду мистецтва, особливостей колективної творчості стає активне соціальне формування і становлення особистості дитини.

Одним із основних показників педагогічної майстерності є *педагогічний такт*. Сутність педагогічного такту полягає в педагогічно доцільному ставленні та впливі педагога на вихованців, дотриманні почуття міри в спілкуванні з ними, в умінні налагоджувати продуктивний стиль спілкування в педагогічному процесі та в пошані до особистості. В. Ягупов

визначає основні ознаки педагогічного такту: людяність без зрозумілості; вимогливість без брутальності та прискіпливості; педагогічний вплив без наказів, навіювань, попереджень, без приниження особистої гідності вихованця; вміння висловлювати розпорядження, вказівки та прохання без благання, але і без марнославства; вміння слухати співрозмовника, не виказуючи байдужості та вищості; врівноваженість, самоволодіння і діловий тон спілкування без дратівливості та сухості; простота в спілкуванні без фамільярності та панібратства, без «показухи»; принциповість і наполегливість без упертості; уважність, чуйність і емпатійність без їх підкреслення; гумор без насмішки; скромність без удаваності.

Педагогічна майстерність хореографа передбачає також уміння володіти *педагогічною технікою*, яка включає дві групи компонентів. Перша пов'язана з умінням педагога управляти своєю поведінкою (емоціями, настроєм), прояв соціально-перцептивних здібностей; володіння технікою мови; виразна демонстрація вихованцям певних почуттів, суб'єктивного ставлення до тих чи інших дій вихованців; вміння пізнавати їхній внутрішній душевний стан. Друга група передбачає уміння педагога впливати на особистість вихованця і колектив та розкриває процесуальний бік процесу навчання й виховання: дидактичні, організаційні, конструктивні, комунікативні вміння; технологічні прийоми висування вимог, керування педагогічним спілкуванням тощо.

Отже, основним інструментом виховного впливу на учнів є особистість педагога, його професійна майстерність, рівень зрілості в педагогічній діяльності та особистісні якості, бо «той, хто на все життя обирає педагогічну професію, має володіти бодай трьома особливостями: умінням шанувати і любити людей більше себе; умінням пожиттєво набувати знання і різновиди людського досвіду – теоретичний, практичний, естетичний; умінням передавати різновиди досвіду учням».

## ***Питання 2. Професійні та особистісні якості керівника хореографічного колективу***

Різнобічна діяльність хореографа передбачає володіння

комплексом необхідних професійних знань, умінь та навичок, але насамперед – вияву професійно значущих особистісних якостей. Так, до професійних умінь і навичок, якими має володіти педагог-хореограф, О. Бурля відносить хореографічні, педагогічні, балетмейстерські, організаторські, дизайнерські й менеджерські. У своєму дослідженні вона пропонує концептуальну модель формування педагогічної майстерності керівника дитячого хореографічного об'єднання, яка включає знання, вміння та навички з теорії і методики хореографічної роботи з дітьми (принципи, форми, методи, напрями та умови організації навчально-виховного процесу, види планування та форми звітності хореографічної роботи, зміст, структуру та методику проведення різних видів занять, особливості хореографічної роботи з дітьми різного віку, особливості організації концертної діяльності та виховної роботи, засоби підвищення кваліфікації керівника та майстерності учасників дитячого творчого об'єднання, методику роботи з класичного, народно-сценічного та інших видів хореографічного мистецтва, особливості дихання в хореографії тощо); психолого-педагогічні знання (особливості формування та етапи розвитку дитячого колективу, вікові особливості розвитку дітей, психологічні аспекти дитячої хореографічної творчості, специфіку індивідуальної роботи з обдарованими дітьми, з групою дівчат, хлопчиків, в мішаних групах та інше); знання та вміння з балетмейстерської роботи (вимоги до дитячого репертуару, закони драматургії та композиції танцю, системи запису танців, методику роботи над постановою танців, їх сценічним оформленням та інше); загальнонаукові знання (Конвенція про права дитини, Концепція розвитку національної освіти в XXI столітті тощо); соціально-економічні знання (економічні умови організації художньо-педагогічної діяльності, режим фінансового забезпечення художньо-педагогічних проєктів); знання основ правового забезпечення професійної діяльності (загальне законодавство про працю, законодавчі та нормативні акти в галузі освіти, культури, правового захисту дитини, законодавче забезпечення економічної

діяльності). До цього слід додати професійну компетентність, прагнення до фахового зростання, творче ставлення до мистецтва, достатній рівень виконавської майстерності.

Педагог-хореограф має володіти низкою особистісних якостей, до яких можна віднести: об'єктивну самооцінку професійної підготовки, любов до дітей, працелюбність, розвинену уяву, незалежність творчого мислення, цілеспрямованість, відповідальність, самокритичність, вимогливість до себе та впевненість у собі, комунікабельність, спостережливість, енергійність, суспільну активність, витриманість, принциповість, охайність, доброзичливість, широку ерудицію, організаційні вміння та моральну стійкість (О. Голдрич, С. Забрєдовський, С. Зубатов, В. Кирилюк, Б. Стасько, А. Тараканова, Л. Цветкова та інші).

На сьогодні діяльність керівника танцювального колективу характеризується багатоаспектністю і визначає ряд функцій, які він повинен виконувати:

- 1) організаційно-керівна (керівник-хореограф виступає організатором колективу і керує його функціонуванням);
- 2) навчально-виховна (керівник навчає виконавській майстерності та відповідає за духовно-естетичне виховання учнів);
- 3) розвиваюча (керівник відповідає за всебічний розвиток учнів шляхом рівноцінного фізичного, емоційного, естетичного, інтелектуального, креативного виховання);
- 4) балетмейстерська (керівник є головним його балетмейстером-постановником, за виключенням колективів, або танцювальних номерів, для яких працюють запрошені балетмейстери);
- 5) репетиторська (керівник здійснює репетиційний процес, виконуючи функції головного педагога-репетитора);
- 6) концертно-виконавча (керівник планує та здійснює виступи на концертах, виховних та суспільних заходах, участь у конкурсах, фестивалях).

Керівник колективу *має знати*: законодавчі і нормативно-правові акти; програмно-методичні матеріали і документи щодо

проведення педагогічного процесу, методика і організацію хореографічної діяльності); закономірності особливостей розвитку та вікових особливостей дітей, основи педагогіки, психології, фізіології, гігієни, сучасні освітні тенденції, останні досягнення в хореографічній теорії та практиці, форми і методи навчально-виховної роботи, основи педагогічної етики; державну мову.

Керівник колективу (працівник позашкільного навчального закладу) *має право* на:

- внесення керівництву позашкільного навчального закладу й органам управління освітою пропозицій щодо поліпшення навчально-виховного процесу, подання на розгляд керівництву позашкільного навчального закладу та педагогічної ради пропозицій про моральне та матеріальне заохочення вихованців, застосування стягнень до тих, хто порушує правила внутрішнього трудового розпорядку, які діють у навчальному закладі;

- вибір форм підвищення педагогічної кваліфікації;

- участь у роботі методичних об'єднань, нарад та зборів, інших заходах, пов'язаних з організацією навчально-виховної роботи;

- проведення в усталеному порядку дослідно-експериментальної, пошукової роботи;

- вибір педагогічно обґрунтованих форм, методів, засобів роботи з вихованцями;

- захист професійної честі, гідності відповідно до законодавства;

- соціальне та моральне заохочення за досягнення вагомих результатів у виконанні покладених на них завдань;

- об'єднання в професійні спілки, участь в інших об'єднаннях громадян, діяльність яких не заборонена законодавством.

Керівник колективу (працівник позашкільного навчального закладу) *зобов'язаний*:

- виконувати навчальні плани та програми;

- надавати знання, формувати вміння й навички з хореографічної позашкільної освіти диференційовано, відповідно до індивідуальних можливостей, інтересів, здібностей вихованців;
- сприяти збереженню здоров'я, розвитку інтелектуальних і творчих здібностей, фізичних якостей вихованців відповідно до їх індивідуальних особливостей й запитів;
- визначати мету та конкретні завдання хореографічної позашкільної освіти, вибрати адекватні засоби їх реалізації;
- здійснювати педагогічний контроль за дотриманням вихованцями морально-етичних норм поведінки, правил внутрішнього трудового розпорядку позашкільного навчального закладу, вимог інших документів, що регламентують організацію навчально-виховного процесу;
- дотримуватися педагогічної етики, поважати гідність вихованців, захищати їх від будь-яких форм фізичного, психічного насильства; виховувати своєю діяльністю повагу до принципів загальнолюдської моралі;
- берегти здоров'я вихованців, захищати їх інтереси, пропагувати здоровий спосіб життя;
- виховувати повагу до батьків, жінки, старших за віком, до народних традицій і звичаїв, духовних і культурних надбань народу України;
- постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну та політичну культуру;
- вести документацію, пов'язану з виконанням посадових обов'язків (журнали, плани роботи тощо);
- виховувати особистим прикладом і настановами повагу до державної символіки, принципів загальнолюдської моралі;
- дотримуватися вимог статуту позашкільного навчального закладу, виконувати правила внутрішнього розпорядку та посадові обов'язки;
- брати участь у роботі педагогічної ради позашкільного навчального закладу;

– виконувати накази та розпорядження керівника позашкільного навчального закладу, органів державного управління, до сфери управління яких належить заклад.

Отже, керівник танцювального колективу має знати та дотримуватися прав та обов'язків, бути всебічно розвиненою, креативною особистістю і поєднувати в собі здібності педагога, балетмейстера-постановника, репетитора, вихователя та організатора.

### *Питання 3. Стилі педагогічного спілкування та їх характеристика*

Важливим у роботі педагога-хореографа є вибір стилю керівництва, тобто педагогічної взаємодії з учнями. Стиль взаємодії як складник методичного управління є інформаційно-емоційною єдністю, в якій виділяється емоційний та інформаційний напрями. Емоційний напрям підпорядковується психологічним законам, а інформаційний – логічним.

Типи керівників і стилі керівництва вперше були досліджені німецьким психологом Куртом Левіним (1938), якому належать і назви основних стилів: авторитарний (директивний), демократичний (колегіальний) та ліберальний (непослідовний, вільний, анархічний). Кожен з них характеризується конкретними виявами: формальним (форма комунікації) і змістовим (зміст діяльності).

*Авторитарний (директивний) стиль* роботи – це стиль безперечного авторитету керівника, який характеризується повним одноосібним прийняттям рішень (до того ж тільки власного формулювання), намаганням залишити за собою виключне право заохочувати і карати.

Всі впливи керівника-автократа зводяться до наказової форми, ультимативних вимог, розпоряджень. Будь-які відхилення, неточності при їх виконанні, прояв ініціативи і самостійності викликають реакцію у вигляді покарань, доган, позбавлення заохочень тощо. Такий педагог детально і суворо контролює всю діяльність і поведінку учнів, але не з метою прояву піклування про них, допомоги їм, а з єдиним наміром – усе



зробити для того, щоб не зірвати виконання поставленого перед ними завдання. Авторитарний педагог-хореограф не диференціює завдання, не враховує індивідуальний принцип навчання, його зауваження та рекомендації носять загальний характер.

Педагоги з директивним стилем управління, як правило, з симпатією ставляться до тих, хто не перечить їм ні в чому, хто згідний із будь-якими їхніми пропозиціями. Тому в колективах, якими вони керують, бувають «улюбленці», які не завжди користуються повагою серед товаришів. У спілкуванні з іншими учнями і з колегами (педагогами-репетиторами, концертмейстерами, балетмейстерами) керівники з авторитарним стилем роботи тримаються осторонь, а якщо і допускають вербальні контакти, то тільки короткотривалі, які часто переходять у грубість, нестриманість, нетактовність. Не вміючи знайти оптимальний, рівний тон у спілкуванні із своїми вихованцями, вони при невдалих їх виступах стають сварливими, а при вдалих – схильні до лестощів, комплементів. Такий стиль керівництва створює в хореографічному колективі нездоровий психологічний клімат і конфліктні ситуації.

*Демократичний або колегіальний стиль* керівництва характеризується передачею педагогом частини своїх повноважень і функцій учасникам колективу, або своїм помічникам, педагогам-репетиторам. Для прийняття тих чи інших рішень керівник залучає весь колектив або його актив, обговорюючи й узгоджуючи з ним усі пропозиції.

Прийняття сумісних рішень, які стосуються діяльності колективу, сприяють розвитку ділової ініціативи в керівника і самостійність у його колег та вихованців, не переходячи тієї межі, за якою він може стати залежним. Колективне вирішення тих чи інших проблем керівник-демократ застосовує не заради форми. Він дійсно бажає знати думку дітей та колег, щоб урахувати її, приймаючи рішення. Разом з тим відповідальні і термінові справи, які вимагають невідкладних дій, керівник колективу виконує сам.

У спілкуванні зі своїми вихованцями керівник колективу, який користується колегіальними методами управління, немає диктаторського тону, нервовості, роздратованості. Всі звертання виконуються ним у формі прохань, порад, рекомендацій. Контролюючи діяльність членів колективу, керівник намагається зосередити увагу на головному. У стосунках з дітьми та колегами він об'єктивний, справедливий, ввічливий, делікатний, доброзичливий і завжди доступний для контакту. В роботі не боїться конкуренції, а в своєму оточенні надає перевагу кваліфікованим спеціалістам.

*Ліберальний (непослідовний, вільний, анархічний) стиль* керівництва характеризується мінімальним втручанням педагога-хореографа у процес управління колективом. Контроль за діяльністю підлеглих він здійснює час від часу, основне своє призначення бачить у передачі інформації й посередництві між колективом і іншими, що заважає йому знати внутрішні процеси взаємодії.

Педагогам-лібералам притаманний темпераментний, артистичний стиль викладання, який супроводжується особистим показом, наведенням прикладів, використанням образних порівнянь. Але результативність такого навчання є здебільшого низькою, оскільки емоційність спрямовується не на розвиток учня, а на себе. В кращому випадку, педагог підтримує хореографічні успіхи вихованців і водночас не дає слушних зауважень, рекомендацій, пояснень, що теж знижує продуктивність навчального процесу. Будь-які порушення дисципліни, невиконання завдання він приймає без критичної оцінки. Такий керівник украй байдужий до думки вихованців, їхніх батьків та колег про нього, мало спілкується і безініціативний у всьому, байдужий до своєї управлінської діяльності.

Як правило, у своїй роботі будь-який педагог застосовує всі три стилі, але прояв кожного з них буває різним. Переважання одного чи двох з них характеризує той чи інший індивідуальний стиль керівництва. Якщо два стилі проявляються однаково і

домінують над третім, такий стиль керівництва слід вважати проміжним (директивно-колегіальним, колегіально-ліберальним). Можна зустріти такі форми керівництва, коли жоден із стилів не переважає над іншими. Такий метод управління відносять до змішаного типу керівництва.

Відомий психолог В. Кан-Калік визначає наступні стилі педагогічного спілкування з учнями:

1. Спілкування на основі високих професійних установок педагога, його відношення до педагогічної діяльності в цілому. Про таких говорять: «За ним діти по п'ятах ходять!».

2. Спілкування на основі дружнього ставлення – передбачає захоплення загальною справою. Педагог виконує роль наставника, старшого товариша, учасника сумісної навчальної діяльності.

3. Спілкування-дистанція – відноситься до самих найпоширеніших типів педагогічного спілкування. Такий стиль формує відносини «вчитель-учень».

4. Спілкування-залякування – негативна форма спілкування, антигуманна, яка підкреслює відсутність педагогічної майстерності у керівника колективу.

5. Спілкування-загравання – характерно для молодих викладачів, які прагнуть популярності. Таке спілкування забезпечує дешевий авторитет.

В педагогічній практиці існують також моделі педагогічного спілкування

Модель I – «Сократ». Це вчитель з репутацією улюбленця дискусій та спорів, який спеціально їх проворкує під час занять. Для нього характерні індивідуалізм, не систематичність навчального процесу в наслідок постійної конфронтації де учні вчаться захищати власні позиції та відстоювати особисту точку зору.

Модель II – «Керівник групової дискусії». Головним вважає досягнення згоди і започаткування співробітництва між учнями, відведення для себе ролі посередника, для якого пошук демократичної згоди важливіше результатів дискусії.

Модель III – «Майстер». Педагог виступає як зразок для наслідування, що підлягає безумовному копіюванню і перш за все ні в навчальному процесі, а в відношенні до життя.

Модель IV – «Генерал». Запобігає усілякої двозначності, підкреслено вимогливий, жорстоко домагається слухняності, так як вважає, що завжди і у всьому правий, а учень як армійський новобранець повинен беззаперечно підкорятися наказам.

Модель V – «Менеджер». Педагог прагне до обговорення з кожним учнем завдання, якісного контролю за його виконанням і оцінці кінцевого результату.

Модель VI – «Тренер». Атмосфера спілкування в колективі пронизана духом корпоративності. Учні підпорядковані гравцям однієї команди, де кожен окремо не важливий як індивідуальність, але всі разом вони можуть багато чого. Педагогу відводиться роль натхненника групових зусиль, для якого головне – кінцевий результат, блискучий успіх, перемога.

Модель VII – «Гід». Втілений образ ходячої енциклопедії. Лаконічний, точний, стриманий. Відповіді на всі питання йому відомі заздалегідь, як і самі питання. Технічно бездоганний і саме тому часто нудний.

#### ***Питання 4. Пошук педагогом-хореографом власного педагогічного почерку***

Дуже важливим фактором діяльності педагога-хореографа, керівника танцювального колективу є його *індивідуальний стиль*.

До основних ознак індивідуального стилю педагогічної діяльності відносяться: темперамент (час і швидкість реакції, індивідуальний темп праці, емоційність); характер реакцій на різні педагогічні ситуації; вибір та особливості використання методів навчання та засобів виховання; стиль педагогічного спілкування (авторитарний, демократичний та ліберальний); манера спілкування (голос, міміка, жестикуляція, поза, рухи), поведінки та одягу; вибір тих чи інших видів заохочень та покарань; використання засобів психолого-педагогічного впливу на дітей.

Індивідуальний стиль педагогічної діяльності проявляється в здібностях педагога застосовувати традиційні та передові засоби

навчання з урахуванням своїх індивідуальних нахилів, особистісного педагогічного досвіду та рис характеру.

Вивчаючи той чи інший педагогічний досвід хореографічної роботи, слід запобігати прямого його наслідування. Це, як правило, призводить до безперспективності, а іноді дає погані результати. Кожен педагог-хореограф, керівник танцювального колективу повинен пам'ятати, що наслідування в хореографічному мистецтві призводить до самознищення. Тому варто формувати свій індивідуальний стиль хореографічної діяльності, який сприятиме створенню самобутнього аматорського колективу, зі своїм творчим кредо та танцювальним почерком.

#### ***Питання 5. Портфоліо керівника колективу***

У перекладі з італійського «портфоліо» означає «папка з документами».

Є безліч визначень, пропонується одне із них: «портфоліо педагога - це спосіб фіксування, нагромадження матеріалів, що демонструють рівень професіоналізму педагога й уміння вирішувати завдання своєї професійної діяльності».

Портфоліо педагога показує рівень підготовленості педагога й рівень активності в навчально-виховних видах діяльності.

Електронне портфоліо - це веб-базований ресурс, сайт педагога, що відбиває індивідуальність і професійні досягнення власника. У педагога повинне бути якесь «досьє успіхів», у якому відбивається все цікаве й гідне з того, що відбувається в його житті. Таким досьє може стати сайт педагога або портфоліо педагога.

Головне призначення портфоліо - продемонструвати найбільш значимі результати практичної діяльності для оцінки своєї професійної компетенції, такі як реалізовані проекти, участь в конкурсах, проведені педагогом дослідження.

Портфоліо дозволяє педагогові проаналізувати, узагальнити й систематизувати результати своєї роботи, об'єктивно оцінити свої можливості й спланувати дії по подоланню труднощів і досягненню більше високих результатів.

Друге важливе призначення портфоліо - це альтернативна форма оцінки професіоналізму й результативності роботи педагога при проведенні експертизи на відповідність заявленої кваліфікаційної категорії.

Види портфоліо педагога:

- портфоліо досягнень - у цьому випадку найбільший акцент потрібно зробити на документи, що підтверджують успіхи вашої діяльності;

- портфоліо презентаційний - необхідний при надходженні на нове місце роботи, особливо в тих випадках, коли заробітна плата призначається за підсумками співбесіди;

- портфоліо тематичний - у цьому варіанті акценти розставляються на тематично відособлені творчі роботи в різних сферах діяльності;

- портфоліо комплексний - об'єднає у собі перераховані вище види.

Структура портфоліо педагога:

1. Загальні відомості про педагога:

- освіта;
- трудовий і педагогічний стаж роботи;
- підвищення кваліфікації;
- нагороди, грамоти, подячні листи;
- копії документів.

2. Результати педагогічної діяльності

- відомості про наявність переможців;
- відомості про вступ у вузи за фахом і т.п.

3. Науково-методична діяльність

- робота в методичному об'єднанні, співробітництво з іншими методичними центрами, вузами й іншими установами;

- участь у професійному й творчому педагогічному конкурсах;

- участь у методичних і предметних тижнях;

- організація й проведення семінарів, «круглих столів», майстер-класів і т.п.;

- проведення наукових досліджень;

- розробка авторських програм;

- підготовка творчого звіту, реферату, доповіді, статті;
- список творчих робіт, рефератів, навчально-дослідницьких робіт, проектів;
- сценарії позашкільних заходів, концертів, фотографії й відеокасети із записом проведених заходів;
- програми роботи гуртків інші документи.

**Питання для перевірки засвоєння лекційного матеріалу:**

1. Що Ви розумієте під поняттям «педагогічна майстерність керівника хореографічного колективу»?
2. Пригадайте, які професійні та особистісні якості Ви цінували в свого вчителя хореографії.
3. На основі почутого матеріалу визначте, які професійні та особистісні якості Ви маєте і яких Вам не вистачає.
4. Якому стилю керівництва хореографічним колективом Ви б надали пріоритет? Чому?
5. Хто з Ваших викладачів має власний педагогічний почерк. У чому, на Вашу думку, він проявляється?

**Самостійна робота № 1.3.**

**Вимоги до керівника хореографічного колективу**

денна форма – 4 години

заочна форма – 5 годин

**Практичні завдання**

1. Ознайомтеся з посадовою інструкцією керівника гуртка. Розкрийте особливості оформлення досягнень керівника гуртка.
2. Ознайомтеся зі змістом посібника С. Л. Зубатова «Методика роботи з хореографічним колективом» і дайте відповідь на питання: Яке значення для керівника колективу мають пози, жести та міміка?
3. Розробіть схему професійних та особистісних якостей педагога-хореографа, розподіляючи їх за рівнем значущості для Вас.
4. Розробіть проект або відео презентацію свого професійного самовдосконалення.

## Методичні рекомендації

Готуючись до виконання першого завдання, уважно перечитайте та занотуйте у зошит: посадову інструкцію керівника гуртка та правила оформлення досягнень керівника гуртка, які надані в додатках (Робочий зошит керівника гуртка).

Виконання третього та четвертого завдання передбачає не лише аналіз різних підходів до професійної характеристики керівника хореографічного колективу (О. Бурля, О. Мартиненко та ін.), а й власне бачення пріоритетних професійних та особистісних рис педагога-хореографа. Тому, спочатку виписіть на листі паперу якості, якими має володіти хореограф, а потім розробіть схему (діаграму) професійних та особистісних якостей педагога-хореографа, розподіляючи їх за рівнем значущості для вас. На основі визначених рис проаналізуйте власні професійні якості і розробіть проект або відео презентацію свого професійного самовдосконалення.

### Критерії оцінювання виконаних завдань

| № завдання | Форма контролю               | Критерії оцінки   | Кількість балів |
|------------|------------------------------|---|-----------------|
| Завдання 1 | конспект співбесіда          | Студент чітко знає та орієнтується в посадових інструкціях керівника, в правилах оформлення досягнень керівника, вміє наводити приклади, відповідає на запитання викладача  | 0.5             |
| Завдання 2 | співбесіда                   | Студент орієнтується в поняттях: поза, жест та міміка, вміє практично показати різновиди поз та жестів, має рухливу міміку. Визначає позитивні та негативні сторони застосування цих виразних засобів спілкування в роботі педагога-хореографа, аргументовано наводить приклади | 0.5             |
| Завдання 3 | схема (діаграма), співбесіда | Студент орієнтується в різних підходах до професійної характеристики керівника хореографічного колективу, визначає сучасні вимоги до вчителя-хореографії, демонструє власне бачення пріоритетних професійних та особистісних рис педагога-хореографа, аргументує власну думку   | 0.5             |



|               |   |   |     |
|---------------|---|---|-----|
| Завдання<br>4 | відео<br>презентація<br>(проект),<br>співбесіда | Студент творчо підійшов до виконання завдання, чітко визначив шляхи та методи свого професійного самовдосконалення. Демонструє вміння використовувати комп'ютерні технології. | 0.5 |
|---------------|---|---|-----|

## Література

### *Основна*

1. Зубатов С. Л. Методика роботи з хореографічним колективом : навч. посіб. / Сергій Зубатов. – К. : ІПКПК, 2004. – С. 7-80.
2. Голдріч О. С. Методика роботи з хореографічним колективом : навч. посіб. / Олег Голдріч. – Львів : Сполом, 2007. – С. 38-43.
3. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – С. 18-25.
4. Бугаєць Н. А. Методика роботи з хореографічним колективом : навчальний посібник / Н. А. Бугаєць, В. М. Волчукова, М. С. Пінчук – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2009. – С. 183-216.

### *Додаткова*

1. Бурля О. А. Формування педагогічної майстерності керівника дитячого хореографічного об'єднання. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук : 13.00.06 – теорія, методика і організація культурно-просвітньої діяльності : К., 2004.
2. Немов Р. С. Психологія : учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений. В 3 кн. Кн. 2. Психология образования / Р. С. Немов. – 2-е изд. – М. : Просвещение : ВЛАДОС, 1995. – С. 448-453.
3. Основы педагогического мастерства / под ред. И. А. Зязюна. – М. : Просвещение, 1989. – 302 с.
4. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамушенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за заг. ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища школа, 1997. – 349 с.

*Змістовий модуль 2. Загальні основи організації  
навчально-виховного процесу в хореографічному  
колективі*

**Лекція № 2.1. Організація та планування навчально-  
виховного процесу в хореографічному колективі**

**План**

1. Особливості організації навчально-виховного процесу в хореографічному колективі.
2. Особливості планування роботи хореографічного колективу.
3. Організація роботи керівника з безпеки життєдіяльності учнів.
4. Навчальні програми: загальні вимоги, види, структура, зміст.

**Основні поняття:** навчально-виховний процес, принципи роботи, планування, види планування, навчальні програми, види навчальних програм, структура навчальних програм.

**Література**

*Основна*

1. Волчукова В. М. Методика роботи з хореографічним колективом. Основи курсу : навч. метод. посіб. / Волчукова В. М., Бугаєць Н. А., Ліманська О. В., Тіщенко О. М. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2013. – С. 88-97.
2. Шалапа С.В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.1. – К. : НАКККіМ, 2015. – С. 74-116.
3. Вимоги до навчальних програм з позашкільної освіти // Позашкілля. – 2008. – № 2.
4. Книга керівника позашкільного навчального закладу : [довідково-метод. вид.] / упоряд. : З. М. Рудакова, Л. М. Павлова. – Х. : Торсінг плюс, 2006. – 768 с.
5. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – С. 26-43.

6. Методика роботи з хореографічним колективом : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 26-60.

*Додаткова*

1. Голдрич О. С. Методика роботи з хореографічним колективом / Олег Голдрич. – Львів. "Каменяр, 2002. – С. 22-27.
2. Навчальні програми з хореографічного мистецтва для позашкільних навчальних закладів: зб. програм / уклад. В. О. Вартовик. – Львів : СПОЛОМ, 2013. – 140 с.
3. Програми для творчих об'єднань позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів / А. Г. Божко, І. В. Валуйко, В. М. Дущенко, В. О. Камш, Л. М. Крюкова, Н. С. Масляк, Н. М. Петлицька, Л. Л. Сивоконь, А. П. Тараканова, Л. Ю. Цветкова. – С. : «Антей», 2005. – 192 с.
4. Николаїшин Н.В. Довідник керівника гуртків позашкільного навчального закладу / Николаїшин Надія Володимирівна. – Борщагів: Борщагівський районний будинок дитячої творчості, 2015. -30 с.

***Питання 1. Особливості організації навчально-виховного процесу в хореографічному колективі***

Організаційна діяльність – це перша ланка, з якої починає функціонувати хореографічний гурток, діяльність якого забезпечує перелік законів (Закон України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Положення про позашкільний навчальний заклад»), що виводять організаційну роботу в правову площину та регулюють діяльність творчих об'єднань.

Організація роботи ХК базується на відповідних *принципах* (принцип – від лат. початок, основа – першооснова, те, що лежить в основі певної теорії, вчення, науки, світогляду тощо):

– принцип гуманізації визначає пріоритет формування гуманної, людяної, доброзичливої особистості, здатної до творчої самореалізації; передбачає створення умов для виявлення обдарованих і талановитих учнів;

– принцип багатокладності та варіативності передбачає можливість широкого вибору змісту, форм і засобів навчання та виховання, запровадження поліваріативності навчальних програм, поглиблення і розширення їх практичної спрямованості;

– принцип єдності культури і освіти передбачає орієнтування на вітчизняні та світові мистецькі, зокрема хореографічні, цінності як духовні надбання людства; орієнтування на національні пріоритети освіти дітей в Україні;

– принцип використання педагогічного потенціалу мистецтва (виховний, мотиваційний, комунікативний, творчоспонукальний, інформативно-пізнавальний, гедоністичний, релаксаційний, естетико-культурологічний);

– принцип взаємозв'язку процесу виховання і навчання спрямований на вирішення виховних завдань в процесі хореографічних занять та розширення світогляду учнів в процесі проведення виховної роботи;

– принцип виховання в діяльності передбачає формування особистісних якостей в процесі хореографічної діяльності; виховання в колективі та через колектив;

– принцип колективної праці передбачає розвиток у дітей почуття причетності до суспільного життя та праці дорослих, виховання колективізму, громадської активності та свідомої дисципліни;

– принцип стимулювання передбачає підтримку успіхів учасників колективу в навчанні, творчості та самоосвіті;

– принцип міждисциплінарності й інтеграції передбачає взаємовплив різних видів хореографії та видів мистецтва;

– принцип доступності передбачає добір змісту хореографічного навчання, який відповідає віковим особливостям учнів, рівню їх хореографічних здібностей;

– принцип природовідповідності, особистісно-орієнтованого, індивідуально-диференційованого підходу до дитини (орієнтація на особистісні, вікові особливості дітей, статеві відмінності хлопчиків і дівчаток);

- принцип самостійності і активності особистості полягає у забезпеченні психолого-педагогічної атмосфери, яка сприяє виявленню, розвитку і реалізації учнями пізнавальної самостійності, творчої активності, прояву обдарованості і таланту;
- принцип практичної спрямованості передбачає набуття учнями певних допрофесійних умінь і навичок;
- принцип систематичності і послідовності передбачає плановість організації роботи, виключає прояв випадкових заходів;
- принцип комплексності передбачає вплив на всі сторони особистості учня з метою всебічного та гармонійного його розвитку;
- принцип добровільності передбачає право вибору учнями творчого колективу за власним бажанням;
- принцип регіональності передбачає ознайомлення з культурними надбаннями свого регіону, включення в зміст танцювального репертуару номерів, які б відображали особливості культурних традицій відповідного краю;
- принцип самотності колективу відображає його неповторність та оригінальність.

Організаційна робота в хореографічному колективі охоплює:

- організацію та створення хореографічного колективу (за видом);
- забезпечення бази приміщенням та обладнанням;
- забезпечення технічними засобами;
- комплектація груп, прийом учасників;
- організація загальних зборів колективу;
- налагодження культурних зав'язків;
- організація дозвілля.

Безпосереднім виконавцем поставлених освітньо-виховних завдань є *керівник колективу*, який:

- комплектує склад колективу, забезпечує його збереження;

- здійснює різноманітну діяльність, особистісно-зорієнтоване навчання і виховання, педагогічно обґрунтований вибір форм, засобів та методів роботи, виходячи з психолого-педагогічних особливостей вихованців;
- створює умови для цілісного розвитку особистості;
- виявляє і підтримує талановитих та обдарованих учнів, сприяє формуванню їхніх професійних інтересів;
- бере участь у розробці і реалізації навчальних програм, запроваджуючи сучасні освітні технології навчання й виховання;
- працює в співдружності з батьками та керівниками інших гуртків (творчих колективів);
- забезпечує участь дітей у масових заходах позашкільного закладу, міста, області, всеукраїнських і міжнародних конкурсах і фестивалях;
- проводить профілактичну роботу з безпеки життєдіяльності і заняття з додержанням правил охорони праці та санітарно-гігієнічних норм;
- веде відповідну документацію та вчасно звітує про результати своєї роботи і досягнення вихованців;
- поважає гідність дитини, своєю доброзичливою поведінкою утворює повагу до принципів загальнолюдської моралі.

Навчальний рік у позашкільному навчальному закладі починається 1 вересня. Комплектування груп здійснюється в період з 1 по 15 вересня, який вважається робочим часом керівника. Тривалість навчального року в різних типах позашкільних навчальних закладів установлює Міністерство освіти і науки України або інший центральний орган виконавчої влади, до сфери управління якого належить позашкільний навчальний заклад, за погодженням з Міністерством освіти і науки України.

У канікулярні, вихідні та святкові дні позашкільний навчальний заклад може працювати за окремим планом, затвердженим керівником цього закладу.

Керівники гуртків працюють відповідно до розкладу занять, затверджених керівником позашкільного навчального закладу.

Обсяг педагогічного навантаження визначає керівник позашкільного навчального закладу згідно із законодавством і затверджує для держаних і комунальних позашкільних навчальних закладів відповідний орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування, до сфери управління якого належить цей заклад, а для приватних позашкільних навчальних закладів – засновник (власник).

Тривалість одного заняття в позашкільному навчальному закладі визначають навчальні плани та програми з урахуванням психофізіологічного розвитку й допустимого навантаження для різних вікових категорій й становить для вихованців: віком від 5 до 6 років – 30 хв.; віком від 6 до 7 років – 35 хв.; старшого віку – 45 хв. Короткі перерви між заняттями є робочим часом керівника гуртка та визначаються режимом щоденної роботи позашкільного навчального закладу.

Перерозподіл або зміну педагогічного навантаження протягом навчального року здійснює керівник позашкільного навчального закладу в разі зміни кількості годин за окремими навчальними програмами, передбаченими робочим навчальним планом, а також за письмовою згодою педагогічного працівника з дотриманням законодавства про працю.

Керівник хореографічного колективу не має права самоусуватись від виконання професійних обов'язків, крім випадків, передбачених законодавством. Керівник підлягає атестації, як правило, один раз на п'ять років відповідно до порядку, встановленого Міністерством освіти і науки України.

Важливим моментом організації роботи колективу є його комплектація. Набір у колектив проходить за принципами: масовості, добровільності, обліку вікових особливостей і територіального принципу. Форми та методи набору в колектив: реклама у засобах масової інформації (радіо, телебачення, газети, журнали), розповсюдження рекламних буклетів про набір у

колектив; концертні виступи з оголошеннями про набір, бесіди з дітьми і батьками в школах і дошкільних установах та ін.

Прийом вихованців до позашкільного навчального закладу здійснюють на підставі заяви батьків або осіб, які їх замінюють, за наявності довідки медичного закладу про відсутність протипоказань для занять хореографією. Прийом може здійснюватися протягом навчального року (по мірі закінчення комплектування груп) як на без конкурсній основі, так і за конкурсом, умови якого розробляє позашкільний навчальний заклад.

Середня наповнюваність гуртків у позашкільному навчальному закладі становить, як правило, 10-15 вихованців (не більше 25), залежно від профілю, навчальних планів, програм, умов організації навчально-виховного процесу, рівня майстерності вихованців. У початкових мистецьких навчальних закладах (школах естетичного виховання) кількісний склад визначається типовими навчальними планами затвердженими Міністерством культури України.

Під час прийому учасників до хореографічного колективу керівник разом з викладацьким складом:

- проводить співбесіду, визначає пропорційність фізичних параметрів і загальну фізичну підготовку дитини, перевіряє відчуття ритму, координацію рухів;
- визначає рівень хореографічної підготовки;
- формує групи за списками;
- призначає загальні збори колективу.

Під час організації загальних зборів керівник колективу знайомить присутніх із викладацьким складом, забезпечує обрання активу (старости, культгiда, фоторепортера тощо), розповідає про історію та досягнення колективу, влаштовує перегляд концертних виступів, знайомить з традиціями колективу, досягненнями випускників, надає інформацію про правила відвідування занять, оголошує розклад занять.

Для успішного функціонування хореографічного колективу важливим є створення *матеріальної бази*, яка включає:



- приміщення для занять (репетиційний зал) – просторе (5-6 м. кв. на кожного учасника), світле, чисте, легко провітрюване, естетично оформлене (портрети майстрів хореографічного мистецтва, композиторів, видатних балетмейстерів, педагогів хореографів, схеми з методичними матеріалами, танцювальними позами і ін.), з дерев'яним (палубним) покриттям, обладнане дзеркалами і 2-х рівневими верстатами (відповідно до вимог), температура повітря повинна бути приблизно +15-16;
- роздягальні і душові кімнати;
- фонди для придбання репетиційного одягу, взуття, костюмів;
- методичне забезпечення навчально-виховного процесу (навчально-методична література, нотний та наочно-ілюстративний матеріал тощо);
- технічне забезпечення (музичні інструменти, відео і аудіоапаратура).

Приміщення та обладнання для залу мають відповідати професійним, санепідеміологічним і технічно безпечним вимогам.

До організаційної діяльності керівника відносять також налагодження культурних зв'язків (шефська діяльність з метою пропаганди хореографічного мистецтва, організація концертів та зустрічей з видатними діячами мистецтва), організація дозвілля (налагодження дружніх стосунків з іншими хореографічними колективами; відвідування концертів та балетних вистав; відпочинок тощо).

Організаційна робота триває протягом усього періоду функціонування колективу та спрямована на укріплення здобутих досягнень, надбання перспектив фахового росту та пропаганди мистецтва хореографії.

Специфіка організації хореографічних колективів дозволяє умовно поділити їх на дві групи:

- Колектив первинного (початкового) типу, або гурток - це об'єднання навчального типу, де учасники намагаються

отримати знання про хореографічне мистецтво, оволодіти навичками танцювальної творчості. В гуртках рівень виконавської майстерності не високий, учасники вивчають нескладні хореографічні твори і, як правило, виступають перед «своїм» глядачем – товаришами, однокласниками, батьками, вчителями.

– Колектив підвищеного типу вирішує більш складні навчально-виховні та художні задачі. Учасники займаються спеціальним тренажем, знайомляться з основами та теорією хореографічного мистецтва. Ускладнюється репертуар, підвищуються вимоги до його художнього рівня, виконавської якості. Це дозволяє колективу виступати перед широкою глядацькою аудиторією.

У зв'язку з сучасним рівнем розвитку художньої самодіяльності, а саме хореографічних колективів, теоретик ХПР О. М. Лутошкін виділяє 5 етапів становлення хореографічних колективів художньої самодіяльності і визначає динаміку розвитку колективу як шлях від «Піщаного розсипу» через «М'яку глину», «Мерехтливий маяк», «Рожеві вітрила» до «Палаючого факела».

1. *Група конгломерат* – це характеристика колективу початкового терміну існування, коли учні мало знають один одного, в них поки що немає загальних інтересів і справ. «Розсипчастість» групи визначає формальне її існування (за О. М. Лутошкіним цей етап називається «піщаний розсип»).

Функції керівника: організувати колектив; зацікавити, поставити найближче завдання та визначити перспективну лінію (будемо виступати у концерті через півроку).

2. *Група асоціація* передбачає включення в сумісну хореографічну діяльність з чітким розподілом обов'язків (за О. М. Лутошкіним цей етап називається «м'яка глина»).

Характерні ознаки групи: ізоморфна структура (починають створюватися міжособистісні стосунки з усією гамою емоційних відтінків (доброзичливі відтінки та конфлікти); ділова основа для творчої діяльності; спостерігаються перші зусилля по об'єднанню колективу; в учнів немає досвіду сумісницької роботи (головним

чином опираються на керівника-хореографа); за своєю ініціативою учні рідко приходять на допомогу іншим, роблять це за наказом керівника.

Функції керівника: підтримувати, вчити, виконувати вимоги керівника-хореографа).

3. *Група кооперація* – рівень багатьох хореографічних колективів художньої самодіяльності (згідно О. М. Лутошкіна має назву «мерехтливий маяк»).

Характерні особливості: має достатньо розвинуту структуру формування ділових та міжособистісних відносин («Я займаюсь цікавою справою»); сумісна танцювальна діяльність є основою існування групи; до досвіду міжособистісного спілкування додають результат танцювальної діяльності; група відзначається своєю індивідуальністю; активність проявляється періодично.

Функції керівника: утримати цей рівень, піднятися вище; працювати з активом.

4. *Група автономізації* відповідає висловленню «Я тут творець, я завоював все, я знаю як займатися танцювальною творчістю» (згідно О.М. Лутошкіну, цей період називають «пурпурні вітрила»).

Характерні особливості: у членів групи проявляється відчуття гордості за свій колектив; в основному група згуртована; йде постійна суперечка та протиставлення у міжособистісних та ділових відносинах (зміна іноді сольної та фонові груп); у міжособистісних відносинах зміна конфліктів (але через меркантильні інтереси група залишається); постійно виникає питання про необхідність цього керівника, його творчих можливостей та здібностей; у лексиці гуртківців можна помітити слова «ми», «наш колектив», «ми можемо».

Функції керівника: виконувати функції методиста, виконавця, балетмейстера; висувати подальшу перспективну лінію; підтримувати традиції.

5. Переходом від самодіяльного танцювального колективу до професійного є етап, який згідно О.М. Лутошкіну називають «палаючий факел».

Характерні особливості: високий рівень спільності; ціннісні орієнтири говорять про розвиток особистості разом з розвитком колективу; свідоме відношення до суспільно-значимої діяльності.

Функції керівника: поєднувати творчу роботу з менеджерською діяльністю.

У сформованому творчому хореографічному колективі формується особливий тип міжособистісних відносин, для яких характерні: висока згуртованість; колективістське самовизначення; колективістська ідентифікація; соціально важливий характер мотивації міжособистісних виборів; висока референтність членів колективу у ставленні один до одного; об'єктивність у покладанні й прийнятті відповідальності за результати спільної танцювальної діяльності.

**Питання 2. Особливості планування роботи хореографічного колективу.**

*Планування* – це завчасне визначення послідовності здійснення змісту програми, за якою працює колектив з вказівкою необхідних умов, засобів, форм і методів.

Основою планування є програма, за якою працює колектив.

*Принципи планування:*

- систематичність і послідовність ускладнення змісту, форм, методів роботи і встановлення зв'язків між ними;
- реальність і конкретність плану;
- урахування умов роботи;
- урахування рівня професійної майстерності керівника колективу;
- урахування вікових і індивідуальних особливостей учасників колективу.

Перелік документації керівника хореографічного колективу позашкільного навчального закладу:

- Журнал планування та обліку гурткової роботи;
- Навчальна програма з позашкільної освіти;

- Робочий навчальний план;
- План виховної роботи;
- Заяви батьків про вступ в ПНЗ;
- Список гуртківців;
- Особова справа учня ПНЗ;
- Репертуарний план;
- Конспект заняття;
- Сценарій (план проведення) виховного заходу;
- Журнал реєстрації інструктажів з безпеки життєдіяльності.

*Журнал планування та обліку роботи* – один з основних документів керівника гуртка, який відображає навчально-виховну роботу. Одночасно це й важливий фінансовий документ, на підставі якого заповнюють таблиць обліку робочого часу та здійснюють нарахування заробітної плати. Згідно з номенклатурою справ, журнал зберігають в архіві не менше 5 фінансових років. Протягом цього часу його можуть перевірити контролюючі органи. Записи в журналі педагог має вести регулярно. До п'ятого числа кожного місяця він повинен здавати журнал на перевірку зав. відділом. Журнал затверджує директор установи.

Структура журналу планування та обліку роботи гуртка складається з таких розділів:

- 1) вказівки до ведення журналу планування та обліку роботи гуртка;
- 2) мета й основний зміст роботи;
- 3) план роботи гуртка на I (II) півріччя навчального року;
- 4) відомості про членів гуртка;
- 5) облік відвідування (I, II півріччя);
- 6) облік роботи гуртка (I, II півріччя);
- 7) висновки та зауваження до роботи гуртка.

Журнал планування та обліку гурткової роботи заводиться для кожної групи гуртка окремо на весь навчальний рік та літній період.

Перед заповненням журналу необхідно познайомитись із посадовими обов'язками керівника гуртка та вказівками до ведення журналу планування та обліку роботи.

Журнал заповнюється керівником гуртка після кожного проведеного заняття.

Усі записи в журналі повинні вестися чітко і розбірливо державною мовою кульковою ручкою чорного кольору, відповідно до норм правопису.

Разом з тим, керівникові гуртка забороняється допускати таке:

- написання тем занять на декілька днів, місяців наперед, заклеювання раніше написаного тексту;
- вклеювання, загинання, відрізування листків журналу;
- виправлення, підтирання годин, дат проведення занять, кількості відпрацьованих годин, використання коректору;
- виправлення і змінювання розкладу, перенос занять без попереднього узгодження з директором закладу та підпису у відповідному наказі.

На обкладинці журналу вказується повна назва гуртка, повна назва закладу та навчальний рік. Керівник гуртка зазначає своє прізвище, ім'я, по батькові та прізвище, ім'я старости групи, початок та закінчення ведення журналу.

На наступній сторінці записується назва гуртка, повна назва навчальної програми з позашкільної освіти, ким і коли вона затверджена (рекомендована чи схвалена до використання), рівень та рік навчання, мета і короткий зміст роботи гуртка.

Нижче зазначається розклад роботи гуртка по місяцях на I, II півріччя та літній період. Зміни в розкладі роботи гуртків допускаються на початку кожного семестру та напередодні літнього періоду і затверджуються наказом директора навчального закладу.

Журнал підписує керівник закладу. Свій підпис ставить керівник гуртка. Підписи розшифровуються.

У розділі «Мета й завдання гуртка» розкривають основні освітні, розвиваючі та виховні завдання, а також ті цілі, які ставить педагог на конкретний навчальний рік.

Плани роботи гуртка заповнюються обов'язково в кожному журналі відповідно до обраної навчальної програми з позашкільної освіти.

У розділах «План роботи гуртка» зазначаються теми занять, кількість годин, відведених для їх вивчення, записуються календарні строки (число і місяць року), коли буде вивчатися тема. Керівник гуртка планує роботу на кожне заняття окремо. Дати занять записуються за календарем (включаючи дні канікул ЗОШ), планування роботи гуртка в дні державних свят суворо заборонено. План роботи на півріччя планується і записується у журналі у відведених для цього сторінках. Внизу керівник гуртка ставить свій підпис та розшифровує його.

«План роботи гуртка» обов'язково затверджується директором навчального закладу, у строки зазначені у плані роботи закладу.

Нумерація тем занять з першого півріччя продовжується у другому півріччі.

У розділі «Відомості про гуртківців» заповнюються в обов'язковому порядку всі графи (крім дати та причини вибуття з гуртка) до початку гурткових занять – до 15 вересня. Слід звернути увагу: прізвища, імена та по-батькові дітей записуються повністю, в жодному разі не допускаються ласкаві та скорочені імена дітей. В останній графі можна відмічати дітей, які належать до пільгових категорій. Протягом року відомості про членів гуртка можуть оновлювати: дописувати новоприбулих, навпроти прізвищ вибулих записувати дату й причину вибуття.

У розділі «Облік відвідування» записується список вихованців (Прізвище та повне ім'я дитини), який надалі переписується з урахуванням руху дітей на кожній наступній сторінці журналу даного розділу. Також записується число, місяць проведення заняття. Керівник гуртка в дні занять групи перевіряє присутність дітей та вживає такі умовні знаки:

був відсутній з невідомої причини – «нб»,  
був відсутній з поважної причини – «пов»,  
був хворий – «хв».

У розділі «Облік роботи гуртка» після кожного заняття записується дата, тема та короткий зміст заняття, його тривалість та ставиться підпис керівника гуртка. У випадку, коли заняття гуртка не проводилися з поважної причини (лікарняний, відпустка без збереження зарплати, навчальна сесія, відрядження, карантин), запис у даному розділі робиться, лише замість підпису керівника гуртка вказується причина. Разом з тим, з метою виконання програми, пропущений матеріал вивчається в обов'язковому порядку шляхом ущільнення тем. Навчальна програма повинна бути виконана в повному обсязі протягом навчального року.

Кількість записаних годин має повністю відповідати тижневому навантаженню керівника гуртка та таблицю робочого часу. Облік робочого часу в дні відсутності дітей (на випадок карантину, на підставі наказів відділу освіти) керівник гуртка веде у розділі «Масова та суспільно-корисна робота», вказуючи дату, зміст основної діяльності, кількість годин, підпис.

Обов'язково протягом навчального року керівник гуртка веде розділи «Методична та практична допомога», «Список готових робіт», «Реєстрація інструктажів з безпеки життєдіяльності».

У розділі «Масова і суспільно-корисна робота» записуються проведені масові заходи у гуртку, участь вихованців у загальних заходах позашкільнонавчального закладу, виконана суспільно-корисна робота тощо.

Розділ «Методична та практична допомога» складається з семи граф: записується дата, вказується вид наданої допомоги, назва школи чи установи, якій надається допомога, кількість годин та число присутніх (за необхідністю).

У розділі «Реєстрація інструктажів з безпеки життєдіяльності» на першій сторінці записується список вихованців гуртка, навпроти своїх прізвищ вихованці, які досягли



14-річного віку, ставлять підписи, що підтверджує засвоєння ними інструктажу, ставиться підпис керівника гуртка, що є підтвердженням його проведення.

Журнал планування та обліку роботи систематично перевіряється адміністрацією закладу. Результати перевірки заносяться до розділу «Висновки та зауваження до роботи гуртка». Якщо під час перевірки виявлені зауваження до роботи гуртка, керівник гуртка повинен їх усунути у вказаний термін, поставити дату усунення зауваження та підпис.

В кінці журналу керівник гуртка заповнює річний звіт вкінці I, II семестрів та за літній період. Керівник гуртка ставить свій підпис під річним цифровим звітом, який розшифровується. Перелік питань, які розкриває керівник гуртка у звіті:

- Аналіз виконання навчальної програми та досягнення поставленої мети.
- Наповнюваність гуртка та збереження контингенту.
- Аналіз охоплення дітей у залежності від віку (за класами).
- Аналіз охоплення дітей пільгового контингенту: сироти, напівсироти, діти із багатодітних сімей, діти-чорнобильці, діти із малозабезпечених сімей, пересиленці.
- Форми і методи інновації, які використовуються під час навчально-виховного процесу.
- Організаційно-масова робота (бесіди, екскурсії, виставки, конкурси, свята і т.д.). Нові форми.
- Результативність і досягнення (участь у міських та обласних заходах).
- Робота з обдарованими дітьми, її результативність.
- Робота щодо охорони життя та здоров'я дітей.
- Робота з батьками, їх допомога.
- Проведення відкритих занять (дата, тема).

Журнал зберігається в позашкільному навчальному закладі протягом усього навчального року. Вносити журнал за межі навчального закладу заборонено. Після закінчення навчального року журнал здається в архів, про що адміністрація робить запис

на останній сторінці. На титульній сторінці журналу вказують назву гуртка та назву установи позашкільної освіти, а також навчальний рік, прізвище керівника гуртка та старости, якого обрано загалом гуртківців і який є помічником керівника з організаційних питань.

*Список гуртківців* заповнюється керівником гуртків окремо на кожен групу. Обов'язковим є заповнення усіх полів. Записи ведуться акуратно, чітко, прізвища дітей бажано записувати в алфавітному порядку.

На затвердження директору списку подаються разом з батьківськими заявами у двох примірниках. Один – зберігається у директора, інший у робочій папці керівника гуртків. Протягом року, якщо гуртківців вибувають чи прибувають. У списки гуртківців керівником гуртка вносяться відповідні корективи на основі наказу, заяви батьків та записів у журналі обліку гурткової роботи. Списки гуртківців ведуться і в електронному варіанті. Списки гуртківців складаються керівником гуртків до 15 вересня.

*Заява на вступ до позашкільного навчального закладу* – основний документ на зарахування дитини на навчання до позашкільного закладу. Керівникам хореографічних колективів суворо заборонено вписувати в журнал гурткової роботи дітей без правильно заповненої батьківської заяви і без дозволу лікаря до занять в гуртку. Заява без візи та печатки лікаря не може бути підставою для зарахування дитини в колектив.

Заява на вступ дитини в ПНЗ обов'язково має бути затверджена директором закладу із зазначенням номеру та дати наказу про зарахування дитини в гурток. Заява зберігається в робочій папці керівника гуртка поряд з «Карткою вихованця» протягом усього перебування дитини у закладі. А після вибуття дитини здається директору для збереження в архіві.

*Особова справа (картка вихованця)* заповнюється керівником гуртків при вступі дитини в гурток і ведеться протягом усього перебування дитини в ПНЗ. Записи ведуться чітко, акуратно, містять лише достовірну інформацію.

На початок кожного навчального року вписуються дані про рух дитини по гурткових групах та звіряються особисті дані

дитини. Через три місяці після зарахування дитини в гурток керівником гуртків вписується коротка психолого-педагогічна характеристика. Протягом навчання дитини у гуртку в неї вносяться за необхідності корективи, обов'язково вказується дата написання характеристики та дата внесення змін і доповнень.

Керівник гуртка несе особисту відповідальність за об лікування участі дитини у заходах різного рівня. Вписується лише активна (не лише глядач) участь дитини в закладових, районних, обласних і т.д. заходах, вказується результат.

*План виховної роботи* керівник гуртка може вести у довільній формі. Проте обов'язковими розділами є:

- Мета та завдання виховної роботи
- Методична проблема керівника гуртка
- Склад органу дитячого самоврядування
- Склад батьківського комітету
- Участь у закладових масових заходах
- Проведення виховних заходів у гуртку
- Робота з батьками гуртківців
- Організація роботи з безпеки життєдіяльності

План роботи повинен бути складеним до 30 вересня на весь навчальний рік та директором закладу. Зберігається план виховної роботи в робочій папці керівника гуртків протягом навчального року.

Керівник гуртка планує виховну роботу відповідно до профілю гуртка, методичних рекомендацій щодо виховання підростаючого покоління та плану роботи закладу на рік. З метою всебічного розвитку вихованців керівник гуртка планує екскурсії, походи, конкурсно-розважальні програми, ігри, які проводитиме з дітьми протягом навчального року. До плану виховної роботи заноситься перелік обов'язкових інструктажів з вихованцями, який передбачено планом роботи закладу на навчальний рік, дати їх проведення.

Також педагог планує заходи, які відобразатимуть роботу з батьками протягом навчального року. Керівник гуртка обов'язково проводить організаційні (на початку навчального року) та звітні (в кінці навчального року) батьківські збори. Також можливе проведення конкурсно-розважальних програм, занять

для батьків тощо. Усі ці заходи мають бути відображені у плані роботи.

*Репертуарний план* колективу розподіляється на 2 види: діючий і перспективний. Він може складатися в вигляді таблиці.

Концертна діяльність також може плануватися у вигляді таблиці. Така форма планування буде зручною як для працівників позашкільного закладу (організатори, художня рада) так і для звітності керівника, який по закінченню навчального року може визначити результативність планування та запиту організаторів концертних програм на танцювальний репертуар колективу.

| Назва концертного заходу       | Термін проведення | Концертні номери                                 | Вікова група, кількість виконавців               | Відмітка про проведення |
|--------------------------------|-------------------|--|--|-------------------------|
| Міський концерт до Дня вчителя | жовтень           | Дитячий танок «Першокласник»                     | молодша група (32 дитини)                        |                         |
|                                |                   | Хореографічна картинка «Я люблю тебе Бердянськ!» | підготовчі та середня групи (84 дитини)          |                         |
|                                |                   | Танцювальний колаж українських народних ігор     | підготовчі, молодші та середня групи (140 дітей) |                         |
|                                |                   | Український народний танок «Поліська полька»     | старша група (4 пари)                            |                         |

*Поурочний план (план-конспект заняття):* тема заняття, вид заняття, рік навчання, вік вихованців, програмний зміст (навчальні, виховні та розвивальні завдання), оснащення заняття (ТЗН, фонограми, реквізит, наочно-ілюстративний матеріал та ін.), зміст заняття (хід заняття):

| Структурна частина | Тривалість | Зміст  | Методи і прийоми   |
|--------------------|------------|--|--|
| Вступна частина    | 10 хв.     | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Вхід в зал (марш).</li> <li>2. Вітання (уклін).</li> <li>3. Перевірка присутніх.</li> <li>4. Повідомлення мети заняття.</li> <li>5. Розігрів по колу (па марше, крок на високих півпальцях, крок з високим підняттям стегна, біг із закиданням гомілки назад та ін.).</li> <li>6. Вивчення комбінації на основі раніш засвоєних рухів (2 па польки, 4 підскоки, 2 па польки, 4 підскоки в оберті навколо себе).</li> <li>7. Фігурне марширування.</li> </ol> | Вказівки, пояснення, заохочення, показ з поясненням, вправи. |

### *Питання 3. Організація роботи керівника з безпеки життєдіяльності учнів*

З метою збереження здоров'я дітей, попередження та профілактики дитячого травматизму з вихованцями навчального закладу проводяться інструктажі з безпеки життєдіяльності. Вони містять питання охорони здоров'я, пожежної, радіаційної безпеки, безпеки дорожнього руху, реагування на надзвичайні ситуації, безпеки побуту тощо. Запис про їхнє проведення робиться у журналі реєстрації первинного, позапланового, цільового інструктажів з вихованцями навчального закладу.

Порядок проведення, тематика й організація проведення інструктажів з безпеки життєдіяльності учнів визначаються розділом 8 Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і закладах освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 01.08.2001 № 563, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20.11.2001 за № 969/6160.

Вступний інструктаж з безпеки життєдіяльності проводиться один раз на рік перед початком гурткових занять, а також при зарахуванні або оформленні до навчального закладу учня. Програма вступного інструктажу з питань безпеки життєдіяльності розробляється відповідальним за охорону праці та затверджується керівником навчального закладу.

Орієнтовна програма вступного інструктажу з безпеки життєдіяльності для учнів:

1. Загальні відомості про навчальний заклад, його структуру (кабінети, лабораторії, спортмайданчики, майстерні, спортзали, тощо). Безпечна дорога до навчального закладу. Правила внутрішнього розпорядку, відповідальність за їх порушення.

2. Загальні правила поведінки під час навчально-виховного процесу та у разі організації та проведенні позанавчальних заходів.

3. Джерела небезпеки в приміщеннях навчального закладу, на спортивних майданчиках, на навчально-дослідних ділянках, на території та майданчиках, прилеглих до навчального закладу.

4. Правила безпеки під час перерв між заняттями, під час ігор надворі тощо.

5. Вимоги пожежної безпеки в навчальному закладі. Місцезнаходження первинних засобів пожежогасіння. Правила користування ними.

6. Радіаційна безпека. Дії у разі надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру.

7. Безпека дорожнього руху. Перехід на дорозі. Поведінка на вулиці, у транспорті. Знайомство з правилами дорожнього руху, обов'язки та права пішоходів і водіїв. Дії під час аварійних ситуацій у транспорті.

8. Побутовий травматизм, його попередження та дії у разі нещасних випадків у побуті.

9. Загальні відомості про нещасні випадки в навчальному закладі та регіоні.

10. Перша (долікарська) медична допомога у разі нещасних випадків та надзвичайних подій.

Запис про вступний інструктаж з безпеки життєдіяльності робиться на окремій сторінці журналу планування та обліку навчальних занять. Учні, які інструктуються, розписуються в журналі, починаючи з 9-го класу.

Первинний інструктаж з безпеки життєдіяльності проводиться перед початком навчальних занять (до 15 вересня) для кожної гурткової групи окремо, з урахуванням специфіки гуртка, місця проведення.

Повторний інструктаж з безпеки життєдіяльності такого ж самого змісту, як і первинний, проводиться керівником гуртків на першому занятті у січні.

Позаплановий інструктаж з безпеки життєдіяльності з учнями проводиться у разі порушення ними вимог нормативно-правових актів, що може призвести чи призвело до травм, аварій, пожеж тощо, при зміні умов виконання навчальних завдань (лабораторних, практичних робіт тощо), у разі виникнення нещасних випадків за межами навчального закладу.

Цільовий інструктаж з безпеки життєдіяльності проводиться з учнями в разі організації позанавчальних заходів (участь у фестивалях, концертних заходах, екскурсії, туристичні походи тощо), підчас проведення громадських, позанавчальних робіт (прибирання територій, приміщень, науково-дослідна робота на навчально-дослідній ділянці тощо), перед канікулами, певним видом роботи.

Відповідно до плану роботи навчального закладу на навчальний рік має бути керівником закладу складено перелік обов'язкових інструктажів з гуртківцями.

***Питання 4. Навчальні програми: загальні вимоги, види, структура, зміст***

*Програма* – нормативно-керувальний документ, що фіксує логіку дії з реалізації мети і розкриває зміст моделі майбутньої діяльності.

Основою для створення програми є прогнозування – визначення моделі майбутньої діяльності. У ході прогнозування необхідно дати відповіді на такі запитання:

- Що маємо на початку роботи?
- Що хотіли б отримати в ідеалі?
- Що для цього необхідно зробити? Який для цього повинен бути резерв? (матеріальний, людський тощо).

Отже, процес підготовки до програмування включає три етапи: постановка мети, визначення змісту діяльності (форми, методи, прийоми), окреслення результатів діяльності.

Стосовно витягу з наказу № 24 від 17.01.2003 року Міністерства освіти і науки України, навчальні програми повинні ґрунтуватися на освітніх стандартах основних навчальних дисциплін, забезпечувати науковість змісту, освітню і виховну цінність, систематичність і послідовність навчання, творчої діяльності, доступність і індивідуальний підхід, доцільність вибору форм і методів роботи. Мова викладання змісту програми має відповідати чинному законодавству.

Під час розробки змісту навчальної програми доцільно дотримуватися наступних принципів:

- гуманізм (найвища цінність у суспільстві – людина);
- демократичність (рівноправна активна діяльність учнів і педагогів);
- індивідуалізація та диференціація (розвиток кожного учня окремо та врахування інтересів усього колективу);
- неповторність та комплексність.

Вимоги до навчальних програм:

- актуальність (відповідність часу та соціальним замовленням);
- послідовність (відповідність програми специфіці хореографічного навчання: стимулювання пізнавальної діяльності учня, розвиток виконавських умінь та навичок, музично-ритмічних даних, творчих та артистичних здібностей особистості, створення соціально-культурного оточення, стимулювання прагнення до самостійної діяльності та самоосвіти, творче використання життєвого досвіду учнів, сприяння професійному самовизначенню);
- цілісність (узгодження мети, задач та способів їх досягнення з результатами);
- прогностичність (прогнозування результатів, віддалений прогноз);



- реальність (можливість реалізації програми, плану заходів відповідно до концептуального задуму);
- оригінальність (оригінальна ідея, педагогічні знахідки).

*Види навчальних програм та їх характеристика.*

За тривалістю програми можуть бути: короткотривалі (1-6 місяців); середньої тривалості (від 6 місяців до 2 років); довготривалі (не менше двох років).

Існують різні класифікації програм. У системі позашкільної освіти використовується наступна: типова, модифікована (адаптована) та експериментальна (авторська).

*Типова програма* рекомендована органами управління освітою (культури) і визначає напрямок діяльності. Вона орієнтована на засвоєння учнями певного рівня знань, умінь і навичок.

Основою *модифікованої (адаптованої) програми* є типова, змінена з урахуванням особливостей освітнього закладу, віку та рівня підготовки учнів, режиму і часових параметрів здійснення діяльності, нестандартності індивідуальних результатів навчання і виховання.

Корективи, які вносяться в програму самим хореографом повинні не порушувати концептуальних положень програми, яка була взята за основу. Необхідно, щоб модифікована програма була обговорена та затверджена методичною радою (художньою радою) закладу та методичного кабінету.

*Експериментальна програма* розробляється керівником з метою вирішення певного практичного завдання, пов'язаного з подоланням труднощів у навчальному процесі чи постановкою більш складних завдань. Вона може передбачати зміни у змісті і методах навчання, реалізацію власного підходу до вивчення традиційних тем.

На роботу за експериментальною програмою повинен даватися дозвіл методичної ради і керівника освітнього закладу. Після цього вона обов'язково проходить апробацію. У випадку виявлення новизни пропозицій автора експериментальна програма може претендувати на статус авторської.

Новизна – обов'язкова умова віднесення освітньої програми до розряду авторської. Вона повинна бути повністю створена педагогом (чи колективом авторів) і належати йому (їм) на правах інтелектуальної власності. При цьому назва «авторська» вимагає документальних доказів новизни і належності цієї новизни автору. Для цього претендент на авторство в пояснювальній записці до програми повинен переконливо показати принципові відмінності його розробки від підходів інших авторів, які вирішують подібну проблему.

Офіційно статус авторської надається програмі органами управління освітою чи культурою. В окремих випадках авторам програм, які пройшли відповідну експертизу, видається сертифікат (свідоцтво), який стверджує, що програма дійсно є авторською і належить її творцю на правах інтелектуальної власності.

*Структура та зміст навчальних програм.*

Навчальна програма має включати: пояснювальну записку, навчально-тематичний план, зміст програми, прогнозовані результати, бібліографію.

*Титульний аркуш* містить наступну інформацію:

- повна назва органу управління освіти (культури);
- повна назва освітньої установи, в якій розроблена програма;
- назва програми (коротка, яка відтворює суть);
- вік учнів, на яких розрахована програма, рівень навчання;
- термін реалізації (на скільки років розрахована);
- дані про автора (прізвище, ім'я, по батькові, посада);
- назва населеного пункту, в якому написана програма, та рік її написання).

*Пояснювальна записка* розкриває мету хореографічної діяльності, визначає принципи відбору змісту, назви розділів і послідовність викладу матеріалу, форми роботи з учнями в умовах реалізації програми (1-2 сторінки).

У пояснювальній записці необхідно зазначити актуальність і практичне значення змісту хореографічного навчання; зв'язок із попередніми напрацюваннями в цьому напрямку діяльності; вид програми (модифікована, експериментальна, авторська); новизну (для програм, які претендують на авторські). При формулюванні мети і задач програми треба пам'ятати, що мета – це передбачуваний результат освітнього процесу. Описуючи мету необхідно уникати загальних, абстрактних формулювань, таких, наприклад, як «всебічний розвиток особистості», «задоволення освітніх потреб» тощо. Вони не відтворюють специфіки конкретної програми. Крім того, мета повинна бути пов'язана з назвою програми, її основним напрямком.

*Мета* має бути реальною, досяжною, конкретною. З глобальною метою працювати не можна, тому що важко досягти реальних результатів.

*Задачі* – це конкретизація мети, кроки (етапи) на шляху її досягнення. Задачі мають відповідати змісту роботи і співвідноситися з показниками засвоєння змісту програми.

Описуючи особливості програми слід зазначити основні засади, на яких вона базується; ключові поняття, якими оперує автор, етапи її реалізації, їх обґрунтування та взаємозв'язок.

У пояснювальній записці може зазначатися вид дитячої групи (профільна, експериментальна тощо) і її склад (постійний, змінний); особливості набору учнів (конкурсний, вільний).

Характеризуючи графік організації занять, необхідно зазначити загальну кількість годин на рік; кількість годин і занять на тиждень; періодичність занять.

У програмі має бути обов'язково вказаний рівень навчання (початковий, середній, вищий). Порядок створення й організації діяльності гуртків базується на принципі наступності від одного рівня до іншого або відповідає вимогам одного з трьох обраних рівнів.

До початкового рівня відносяться гуртки, секції, студії й інші творчі об'єднання, діяльність яких спрямована на загальний розвиток учнів, виявлення здібностей та обдарувань,

прищеплення інтересу до творчої діяльності (1-2 роки навчання). Навчальна програма цього рівня передбачає загальнокультурний розвиток дитини, упровадження інформаційно-пізнавальних форм, методів оволодіння нею теоретичних і практичних основ творчої діяльності, створення для цього відповідних умов, а також адаптацію вихованців до позашкільної життєдіяльності.

До основного рівня відносяться гуртки, секції, студії й інші творчі об'єднання, які розвивають інтереси учнів, дають їм знання, практичні вміння та навички, задовольняють потреби в професійній орієнтації. Діяльність гуртків передбачає створення умов для соціальної адаптації вихованців у суспільстві, розвиток стійких інтересів до творчої діяльності, розширення й поглиблення професійних інтересів, умінь і навичок, поглиблення теоретичних знань з різних напрямів позашкільної освіти. Вихованців, які виявляють стійкий інтерес до конкретної творчої діяльності, зараховують до гуртка основного рівня навчання. Навчальні програми цього рівня передбачають створення умов для розвитку творчої особистості, надання їй глибокої теоретичної та практичної підготовки, професійних умінь і навичок і можуть розробляти строком від 1-го до 4-х років.

До вищого рівня відносяться гуртки, секції, студії й інші творчі об'єднання, які задовольняють інтереси та потреби здібних, обдарованих і талановитих вихованців у творчій, науково-дослідницькій роботі та допрофесійній підготовці.

Кількість годин визначається в установленому порядку. Для творчих об'єднань початкового рівня (1-й, 2-й рік навчання) кількість годин на тиждень може становити 4-6 (за рік - 144-216). Для творчих об'єднань основного рівня: 1-й рік навчання - 4-9 годин на тиждень (за рік - 144-324); 2-й та 3-й рік навчання - 6-10 годин на тиждень (за рік - 216-360); 4-й рік навчання - 6-12 годин на тиждень (за рік - 216-432). Для творчих об'єднань вищого рівня 1-й-4-й рік навчання - 6-12 годин на тиждень (за рік - 216-432).

*Навчально-тематичний план* включає послідовну тематику занять на навчальний рік; загальну кількість годин; кількість

годин на теоретичні та практичні заняття інші примітки. У плані повинен висвітлюватися в скороченій формі весь зміст роботи. Складається навчально-тематичний план у вигляді таблиці.

Наведемо приклад частини навчально-тематичного плану для початкового рівня хореографічного навчання.

| Теми   | Кількість годин        |          |                         |          |                         |          |                          |          |
|--|------------------------|----------|-------------------------|----------|-------------------------|----------|--------------------------|----------|
|  | 1-й р.н<br>(6-7 років) |          | 2-й р.н.<br>(7-8 років) |          | 3-й р.н.<br>(8-9 років) |          | 4-й р.н.<br>(9-10 років) |          |
|  | Теорія                 | Практика | Теорія                  | Практика | Теорія                  | Практика | Теорія                   | Практика |
| <b>«Ритмопластика»</b> (музично-ритмічні вправи, орієнтація у просторі)    |                        |          |                         |          |                         |          |                          |          |
| 1. «Музична скринька» (музично-ритмічні вправи)                            | 2                      | 18       | 1                       | 8        | -                       | 2        | -                        | 2        |
| 2. «Танцювальний лабіринт» (колективно-порядкові вправи)                   | 0.5                    | 8        | -                       | 2        | -                       | 2        | -                        | 2        |
| <b>«Весела гімнастика»</b> (вправи партерної гімнастики)                   |                        |          |                         |          |                         |          |                          |          |
| 1. «Танцюємо сидячи» (танцювальна партерна гімнастика)                     | 0.5                    | 8        | -                       | 8        | -                       | 8        | -                        | 10       |
| 2. «Гнучкі, сильні та витривалі» (загальні та корегуючі фізичні вправи)    | 0.5                    | 10       | -                       | 12       | -                       | 8        | -                        | 8        |
| <b>«Танцювальна абетка»</b> (вправи та рухи класичного танцю)              |                        |          |                         |          |                         |          |                          |          |
| 1. «Країна Терпсихори» (пізнавальний матеріал з хореографічного мистецтва) | 1                      | -        | 2                       | -        | 2                       | -        | 2                        | -        |
| 2. «Балетний клас» (рухи та вправи класичного танцю)                       | 0.5                    | 4        | 1                       | 10       | -                       | 18       | 2                        | 30       |

*Зміст програми* – стислий опис розділів і тем. Розкривати зміст тем слід у порядку їх представлення в навчально-тематичному плані. Коротко описати тему означає вказати її

назву, перелічити основні змістовні моменти в межах цієї теми та визначити в яких формах організовується навчальний процес. Наведемо приклад.

### ***Розділ 1. «Ритмопластика»***

*Тема 1. «Музична скринька»(музично-ритмічні вправи).*  
Збагачувати музичний досвід дітей, використовуючи вже знайомі їм твори та зацікавлюючи новими творами композиторів-класиків і сучасних авторів. Вчити дітей визначати характер, темп, динаміку, жанр (марш, вальс, полька, пляска) музичного твору та виконувати рухи відповідно до його характеру; розрізняти музику різного національного характеру (українська, російська, білоруська); починати і закінчувати рухи разом із музикою, активно сприймати музичний твір та відгукуватися на нього руховою імпровізацією, вживати музичні терміни. Вчити виконувати різні види кроку, бігу та стрибків: простий танцювальний крок (па марше), крок на півпальцях, крок з високим підніманням колін, м'який пружний крок, приставний крок, легкий біг, біг із закиданням гомілки назад і викиданням прямих ніг уперед та інші.

*Тема 2. «Танцювальний лабіринт»(колективно-порядкові вправи).*  
Знайомити дітей з поняттями: «лінія», «півколо», «коло», «інтервал», «рівняння»; повороти ліворуч, праворуч, а також назвами малюнків танцю: «ланцюжок», «зірочка», «равлик», «хвилі» тощо. Вчити вільно орієнтуватися у просторі, тримати інтервали та виконувати прості фігурні перебудови (ходіння по діагоналі, колу, розходження парами, четвірками тощо) та композиційні перешикування.

*Прогнозовані результати* – вимоги до знань і вмінь, яких повинен набути учень у процесі занять за програмою (що повинен знати і що вміти).

*Бібліографія* подається в алфавітному порядку (відповідно до вимог ВАК, які подані в журналі «Бюлетень ВАК України № 3 за 2008 рік). У зміст може включатися література як для педагогів, так і для учнів.

### **Питання для перевірки засвоєння лекційного матеріалу:**

1. Що включає в себе поняття «організаційна робота керівника хореографічного колективу»?

2. Чи може залежати успіх роботи хореографічного колективу від наявності організаційних здібностей у його керівника? Обґрунтуйте свою відповідь. Наведіть приклади.

3. Чому керівнику колективу потрібно планувати свою діяльність? Назвіть основні види планування роботи ХК.

4. Які бувають види навчальних програм? Чи доводилось Вам розробляти зміст навчальної програми? З якими труднощами та питаннями Ви стикалися?

### **Самостійна робота № 2.1.**

#### **Організація та планування навчально-виховного процесу в хореографічному колективі**

денна форма – 4 години

заочна форма – 4 години

#### **Практичні завдання**

1. Визначити перелік методів набору в хореографічний колектив та аргументувати їх вибір.

2. Розробити відео презентацію на тему «Яким я хочу бачити свій майбутній колектив».

3. Познайомитись зі змістом довідково-методичних видань «Книга керівника позашкільного навчального закладу» та «Робочий зошит керівника гуртка» (дивись додатки).

#### **Методичні рекомендації**

Готуючись до виконання першого завдання, зробіть перелік методів набору в хореографічний колектив. Визначте традиційні та інноваційні методи набору. Обґрунтуйте, які з них Ви вважаєте найбільш дієвими і чому.

Під час роботи над створенням відео презентації на тему «Яким я хочу бачити свій майбутній колектив» зробіть спочатку схему, в якій визначте: назву колективу, його пріоритетні напрямки роботи, кількість груп, віковий склад, перспективи розвитку тощо. Презентація має відобразити ваше бачення

майбутнього колективу, яке допоможе в майбутньому визначати шляхи для досягнення поставленої мети. Якщо Ви вже працюєте на посаді керівника хореографічного колективу, то вкажіть у презентації засоби покращення роботи колективу та шляхи його професійного росту.

З книгою керівника позашкільного навчального закладу : [довідково-метод. вид. / упоряд. : З. М. Рудакова, Л. М. Павлова]. – Харків : Торсінг плюс, 2006 рік ви можете познайомитися на кафедрі хореографії (ауд.500). Занотуйте основні положення цього видання або зробіть ксерокопію. Зміст робочого зошита керівника гуртка / упор. Р. Нікітенко. – К. : Шк. Світ, 2008. – 80 с. представлено в додатках.

### Критерії оцінювання виконаних завдань

| № завдання | Форма контролю               | Критерії оцінки  | Кількість балів |
|------------|------------------------------|--|-----------------|
| Завдання 1 | конспект співбесіда          | Студент усвідомлює поняття метод навчання, орієнтується в класифікації методів хореографічної роботи, визначає пріоритетні методи набору в хореографічний колектив відповідно вимог сьогодення, розрізняє традиційні та інноваційні методи набору.<br>Впевнено відповідає на запитання викладача, вміє аргументувати власну думку.   | 0.5             |
| Завдання 2 | відео презентація співбесіда | Студент творчо підійшов до виконання завдання, зміст презентації відповідає темі «Яким я хочу бачити свій майбутній колектив», відображає бачення студентом майбутнього колективу. Під час співбесіди, надає пояснення, визначає шляхи для досягнення поставленої мети.<br>Демонструє вміння використовувати комп'ютерні технології. | 1               |
| Завдання 3 | конспект                     | Студент представив конспект, орієнтується в змісті посібників.   | 0.5             |



## Література

### Основна

1. Книга керівника позашкільного навчального закладу : [довідково-метод. вид. / упоряд. : З. М. Рудакова, Л. М. Павлова]. – Харків : Торсінг плюс, 2006.
2. Робочий зошит керівника гуртка / упор. Р. Нікітенко. – К. : Шк. світ, 2008. – 80 с.

### Додаткова

1. Мартыненко Е. В. Танец длиною в четверть века / Елена Мартыненко // 25-летию Народного ансамбля эстрадного танца «МарЛен» посвящается. – Мелитополь : Издательский дом Мелитопольской городской типографии, 2013. – 138 с.
2. Расул І. В. За кулісами театру танцю «В гостях у Казки» / І. В. Расул. – Кіровоград : Центрально-українське видавництво, 2007. – 145 с.

## Лекція № 2.2. Форми та методи роботи в хореографічному колективі

### План

1. Загальне поняття про форми організації навчально-виховного процесу в ХК. Класифікація хореографічних занять.
2. Завдання та зміст виховної роботи в хореографічному колективі.
3. Репертуар як основа навчально-виховної та творчої роботи ХК.
4. Форми підвищення професійної майстерності керівника хореографічного колективу.
5. Загальне поняття про методи та прийоми хореографічного навчання, їх класифікація.

**Основні поняття:** форми роботи, методи та прийоми роботи, види хореографічних занять, виховна робота, танцювальний репертуар, підвищення професійної майстерності.

## Література

### Основна

1. Голдрич О. С. Методика роботи з хореографічним колективом / О. С. Голдрич. – Львів : Каменяр, 2002. – С. 28-37.

2. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – С. 44-200.
3. Волчукова В. М. Методика роботи з хореографічним колективом. Основи курсу : навч. метод. посіб. / Волчукова В. М., Бугаєць Н. А., Ліманська О. В., Тіщенко О. М. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2013. – С. 113-150.
4. Шалапа С. В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.1. – К. : НАКККіМ, 2015. – С. 109-116, 174-179.
5. Шалапа С. В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.2. – К. : НАКККіМ, 2015. – С. 74-87, 107-125.
6. Методика роботи з хореографічним колективом : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 108-117.

#### *Додаткова*

1. Гитман М. М. Организационная и воспитательная работа в коллективах художественной самодеятельности: метод. разработка / М. Гитман, В. Велединский. – Ленинград : Высшая профсоюзная школа культуры, 1986. – с. 43.
2. Каргин А. С. Воспитательная работа в самодеятельном художественном коллективе : учеб. пособ. / А. Каргин. – М. : Просвещение, 1984.
3. Книга керівника позашкільного навчального закладу : довідково-метод. видання / упоряд. : З. М. Рудакова, Л. М. Павлова. – Х. : Торсінг плюс, 2006. – 768 с.

**Питання 1.** Загальне поняття про форми організації навчально-виховного процесу в ХК. Класифікація хореографічних занять.

*Форма навчання* – це спосіб організації навчально-виховної і художньо-творчої діяльності членів колективу, який використовується керівником у процесі навчання.

Форми організації навчально-тренувального процесу розподіляються відповідно до кількісного складу учнів (індивідуальні, групові, фронтальні) та мети їх проведення (заняття, бесіди, перегляд відеоматеріалу, відвідування концертних заходів, участь у конкурсах та фестивалях тощо). Основними формами роботи ХК є: заняття (уроки), концертна діяльність, виховні заходи, підвищення кваліфікації керівника та хореографічної майстерності учнів.

Основною формою організації навчання в ХК є *заняття* (уроки), які проводяться за встановленим розкладом, у певній послідовності, що забезпечує планомірне, систематичне засвоєння хореографічних знань, умінь і навичок. У процесі занять також вирішуються завдання виховання, всебічного розвитку і оздоровлення учнів. У танцювальній практиці ці форми занять називають репетиціями.

Хореографічні заняття сприяють:

- підвищенню та задоволенню рухової активності;
- формуванню мотивації до успішної соціалізації;
- розвитку художнього смаку;
- розвитку психічних процесів (пам'ять, уява, увага), пізнавальної активності; розширенню кругозору;
- розвитку музичного слуху, відчуття ритму;
- зміцненню організму, серцевих м'язів, поліпшенню кровообігу, дихальних процесів, розвитку координації рухів, формуванню постави, профілактиці і виправленню незначних анатомо-фізіологічних недоліків;
- розвитку артистичних здібностей, вмінню вільно і впевнено вести себе перед аудиторією;
- вихованню морально-вольових якостей (спритності, точності, витримки, цілеспрямованості);
- вихованню норм поведінки та особистісних якостей (дисциплінованості, відповідальності, відчуттю колективізму, культури спілкування, одягу).

У хореографічній педагогіці розрізняють декілька класифікацій хореографічного заняття. Зупинимось на тій, яку вважаємо більш конкретною та змістовною:

1. За організацією і складом учнів: колективні (15-25 дітей); групові (окремо хлопчики та дівчатка; половина групи (4-10 дітей); індивідуально-групові (1-3 учня); зведені (з різними віковими групами). Традиційно для занять хореографією утворюється група за віковим принципом.

2. За видовою спрямованістю: заняття класичним танцем, заняття народно-сценічним танцем, заняття українським народним танцем, заняття спортивним бальним танцем, заняття сучасним танцем (джаз-модерн, брейк, хіп-хоп, диско та інші). На початковому рівні навчання використовують заняття ритмікою та партерною гімнастикою.

3. За цільовою спрямованістю: вступні (ознайомчі), контрольні, відкриті (показові), тематичні (навчально-пізнавальні та навчально-виховні), сюжетні, корекційно-профілактичні, музично-ритмічні, партерно-гімнастичні, тренінгові, творчо-постановочні, інтегровані, комбіновані заняття.

Кожен вид хореографічного заняття має свою дидактичну мету і завдання. Так, тренінгові заняття спрямовані на засвоєння й удосконалення техніки виконання танцювальних рухів. Корекційно-профілактичні вирішують завдання розвитку сили та еластичності окремих груп м'язів, профілактики й корекції незначних анатомо-фізіологічних недоліків. Музично-ритмічні заняття сприяють розвитку почуття ритму, музично-рухової координації, музичної пам'яті, уваги та уяви. Творчо-постановочні допомагають засвоїти танцювальний репертуар, активізують діяльність дітей, розкривають їх творчий потенціал, розвивають танцювальність та акторську виразність. Тематичні заняття (тематично-виховні, тематично-пізнавальні) розширюють та поглиблюють знання, отримані дітьми в інших видах діяльності, вирішують виховні завдання. Більш змістовними й ефективними для початкового рівня навчання є комплексні заняття, які поєднують у собі завдання вищеназваних видів занять

та забезпечують усебічний, багатоаспектний педагогічний вплив на учнів.

Важливого значення в роботі керівника хореографічного колективу набуває первинне (ознайомче) заняття, спрямоване на формування загальних уявлень про танцювальне мистецтво та напрямок роботи колективу, в якому вони будуть займатися; ознайомлення з керівником, педагогами-репетиторами, акомпаніаторами, досягненнями колективу, правилами його відвідування; виявлення хореографічних здібностей складу групи (анатомо-фізіологічних, музично-ритмічних, творчих та артистичних) шляхом виконання простих завдань; створення дружньої, доброзичливої атмосфери та збудження інтересу до танцювальної діяльності.

Контрольні заняття дозволяють виявити рівень знань та вмінь, які отримали діти за навчальний рік, та намітити основні завдання на наступний період навчання. Відкриті заняття мають на меті демонстрацію батькам, керівникам інших колективів або адміністрації закладу, на базі якого працює колектив, особливостей проведення навчально-виховного процесу, рівень розвитку педагогічної майстерності керівника та хореографічної підготовки дітей. Відкриті заняття можуть бути поточними та контрольними.

### *Питання 2. Завдання та зміст виховної роботи в хореографічному колективі*

Виховна робота є важливим компонентом навчально-тренувального процесу в хореографічному колективі.

Організація виховної роботи може бути спрямована на виконання наступних завдань:

- виховання інтересу до хореографії та суміжних видів мистецтв;
- виховання художньо-естетичної культури, естетичних потреб та почуттів;
- забезпечення повноцінного розвитку учнів, охорона і зміцнення їх фізичного, психологічного та духовного здоров'я;
- формування морального, емоційного, вольового компонентів світогляду;

- формування національної свідомості та національної гідності, любові до рідної землі, родини, свого народу;
- забезпечення умов для самореалізації учня відповідно до його здібностей, власних і суспільних інтересів;
- формування позитивної Я-концепції, яка характеризується: впевненістю у доброзичливому ставленні до учня іншими; переконаністю в успішному оволодінні хореографічним мистецтвом; почуттям особистої значущості в колективі;
- формування навичок співпраці та колективної взаємодії;
- виховання сценічної культури (поведінки, одягу та рухів);
- виховання бережливого ставлення до державного майна, сценічних костюмів та реквізиту.

Виховний і навчально-тренувальний процеси є нерозривними в системі хореографічної роботи. Тому на кожному занятті поряд з навчальними та розвивальними завданнями обов'язковим є планування та реалізація виховних завдань. Крім того, керівником колективу обов'язково передбачаються різноманітні форми виховної роботи, які проводяться у поза репетиційний період.

*Форми виховної роботи* – це умови, в яких реалізується зміст; варіанти організації виховного процесу, композиційна побудова виховного заходу.

Форми виховної роботи можуть розподілятися: за об'єктом впливу (індивідуальні, масові, групові), за напрямками виховання (естетичні, фізичні, моральні, пізнавальні, трудові, розважальні) та за провідним методом їх організації (словесні, наочні, практичні). Вибір форми залежать від мети і завдання виховного заходу; вікових та індивідуальних особливостей учнів; рівня хореографічної підготовки учнів та умов, у яких здійснюється виховний вплив; педагогічної майстерності керівника.

*Індивідуальні форми* виховної роботи спрямовані на забезпечення повноцінного розвитку особистості, який досягається під час формування в неї позитивної Я-концепції,

розвиток особистісних якостей та індивідуального потенціалу. До індивідуальних форм виховної роботи в хореографічному колективі належать: етичні бесіди, доручення (заняття з іншими учнями, підготовка костюмів та реквізиту до концерту, виготовлення інформаційних листів та газет про діяльність колективу тощо), колекціонування хореографічного матеріалу (ілюстрацій сценічних костюмів, портретів відомих танцівників та хореографів тощо), ведення зошита хореографічних занять та щоденника власних досягнень, малювання своїх вражень на тему того чи іншого заняття тощо.

*Групові форми* виховної роботи проводяться з учнями певної вікової категорії (дошкільний, молодший, середній або старший шкільний вік) або відповідної статі (дівчатками, хлопчиками). Прикладами виховних форм групової роботи можна назвати: пізнавальні та етичні бесіди, вирішення проблемних ситуацій та творчих завдань, групові доручення, практичні майстерні сценічного гриму та виготовлення сценічного реквізиту, створення тематичних стендів, відвідування концертних програм з їх подальшим аналізом, вечори питань і відповідей, екскурсії, походи, пізнавальні та розважальні культурні заходи («Подорож до джерел рідної культури», «Українські традиції зустрічі весни», «Різнобарвність українського танцю», «Творчий шлях П. Вірського», «Свято іменинника», «Новорічний карнавал», «Батьки, а вам під силу?») та інші.

До *масових форм* виховної роботи, до яких залучаються всі учасники танцювального колективу, можна віднести: організацію тижнів з різних видів хореографії, зустрічі з видатними людьми, обмін танцювальним досвідом з іншими творчими колективами, участь у створенні альбомів історії колективу, участь у конкурсах та фестивалях, проведення флешмобів (танцмобів), розважальних заходів («Танцювальний марафон», «Танець крізь століття», «Підсумки року», «Посвята у члени колективу» тощо), організацію виставок захоплень учасників колективу або фотоквестів на різну тематику («Що для мене танець?», «Кумедні

випадки під час концертних виступів», «Перші кроки в хореографії») тощо.

Ефективність масових, групових та індивідуальних форм виховання зростає за умови, якщо вони складають певну систему, пов'язані між собою і доповнюють одна одну.

Форми виховної роботи також класифікують відповідно до провідного методу, тобто за джерелами передачі й характером сприйняття інформації. Так, у *словесних* формах виховної роботи перевага надається вербальним засобам (розповідь педагога, бесіда з дітьми, лекція, дискусія, переконування, пояснення, приклад, дитячий фольклор, художня та мистецтвознавча література), у *наочних* інформація одержується на основі сенсорно-перцептивної діяльності (демонстрування, ілюстрування, показ, спостереження), а у *практичних* здебільшого використовуються активні методи роботи (доручення, гра, змагання, метод створення виховних ситуацій, вирішення творчих завдань, проблемних ситуацій). Наведемо приклади бесід, які можна використовувати в навчально-практичній діяльності ХК: бесіда-повідомлення (проводиться перед розучуванням танцю або окремого руху) допомагає повніше уявити умови життя того чи іншого народу, його традиції, звичаї, сприйняти особливості виконання того чи іншого руху, його походження тощо, вчить розрізняти танці різних народів, манеру виконання танців різної тематичної та жанрової спрямованості); лекція-бесіда (самостійна форма виховної роботи, тема якої заздалегідь обирається керівником і вноситься до річного плану) має бути пов'язана з практичним матеріалом, який вивчають діти; бесіда-ілюстрація (інформаційний матеріал підкріплюється відеофрагментами, ілюстраціями, показовими виступами провідних танцівників); бесіда-обговорення виявляє знання щодо правильного оцінювання переглянутих вистав, виступів, уміння виділити в них головне, критично ставитись до свого виконання.

У виховний процес хореографічних колективів доцільно включати форми виховної роботи, які розрізняються за напрямками. Так, заходи *естетичного напрямку* мають на меті



залучення учнів до художньо-естетичних цінностей в житті та мистецтві, формування естетичного досвіду та смаку, бажання створювати прекрасне в житті, примножувати культурно-мистецькі надбання народу (відвідування концертних програм та балетних вистав, виставок мистецтва, музеїв, проведення лекцій-повідомлень з використанням наочного матеріалу тощо).

Заходи *фізичної спрямованості* передбачають виховання в учнів вольових якостей, санітарно-гігієнічних норм, прагнення до краси тіла та свідомого відношення до здорового образу життя (участь у туристичних походах, спортивних змаганнях, проведення пізнавальних бесід, оформлення дошки фізичних досягнень, на якій можуть позначатися прізвища рекордсменів у виконанні вправ на віджимання, прес, гнучкість або розміщатися фотографії дітей, які навчилися робити акробатичні вправи, передбачені вимогами програми).

*Пізнавальні* виховні заходи допомагають розширити та поглибити знання з хореографії та інших видів мистецтва, сприяють розвитку загальної ерудованості, стимулюють пізнавальні інтереси. Їх можна присвячувати знайомству з життєдіяльністю видатних педагогів та балетмейстерів, творчості професійних колективів, розкривати особливості того чи іншого напрямку хореографії (диско, контемпарарі, джаз-фанк) чи регіональні особливості танцювальної культури України (танці Запорізького краю, буковинські танці), знайомити з народними традиціями та обрядами, музичними інструментами, особливостями сценічного костюму та гриму. Можна провести пізнавальний виховний захід перед постановкою того чи іншого танцю чи хореографічного спектаклю, в якому розкрити актуальність тематики, надати цікаві інформативні факти, показати у відеозапису сценічне втілення аналогічних образів професійними виконавцями або продемонструвати танцювальну техніку, на якій буде побудовано танець. Цікавими стануть зустрічі з відомими людьми (професійними танцівниками, керівниками інших хореографічних колективів, учасниками телевізійних проєктів танцювального напрямку, викладачами

вищих навчальних закладів), організація виставок і оглядів дитячих колекцій, які розширюють світогляд і пізнавальні інтереси, формують дослідницькі навички, виховують цілеспрямованість і наполегливість.

Виховні заходи на *морально-етичні* теми сприяють вихованню моральної свідомості, стимулюють моральні почуття і мотиви поведінки. Це може бути: проведення пізнавальних та етичних бесід, дискусій, тематичних вечорів на морально-етичні теми; перегляд тематичних кінофільмів та аналіз літературних творів; ознайомлення з традиціями та обрядами українського народу, залучення дітей до участі у традиційних національних святах; організація зустрічей з ветеранами війни, літераторами, героями праці тощо. Доцільним буде систематичне застосування в навчально-виховному процесі методів морально-етичного впливу: вправління у моральній поведінці, створення ситуацій морального вибору, педагогічна або колективна оцінка поведінки та вчинків дитини, заохочення до моральних учинків, осуд аморальної поведінки.

Для проведення морально-етичних бесід з дітьми можна застосовувати такі теми, як «Що таке дружба?», «Дружба в колективі», «Подаруй посмішку», «Пліч-о-пліч, рука об руку», «Привітність і привабливість», «Толерантність» та інші. Під час вибору тематики педагог має врахувати вікову категорію певної групи колективу; спиратися, насамперед, на справжні події і явища навколишнього життя і діяльність дитини в колі однолітків (Яся запізнилась на концертний виступ; чергова повідомила, що деякі діти не вітаються з нею; хлопці проявляють агресію стосовно дівчат тощо). Головна мета таких бесід полягає в тому, щоб сформувати в дитини моральні мотиви поведінки, якими вона могла би керуватися у своїх вчинках.

Виховний процес також можна урізноманітнювати *трудовими* заходами: організація трудових десантів для прибирання танцювальних класів або території біля помешкання, в якому займаються учні; участь у посадці дерев та квітів з подальшим доглядом за ними; призначення чергових на заняття

(провітрити клас, принести магнітофон) або відповідальних під час концертного виступу (перевірити та віднести реквізит, прибрати помешкання, в якому переодягалися); навчання ремонту сценічного одягу (пришити гудзик, стрічки до балеток, втягти резинку), залучення до виготовлення елементів костюмів та реквізиту (віночків, намиста, масок) та інші.

Невід'ємною складовою життя хореографічного колективу є проведення культурно-розважальних виховних заходів, що безпосередньо позитивно впливає на утворення нових стосунків між дітьми та закріплення вже набутих, об'єднання та згуртування колективу, формування почуття колективізму, створення атмосфери доброзичливості й поваги.

*Культурно-розважальні* форми роботи можуть бути святковими («Новорічний карнавал», «З 8 Березня, дівчата!») та тематичними («Танцювальний марафон», «У гостях у Терпсихори»). Останнім часом у роботі хореографічних колективів набуває популярності проведення «танцмобів», мета яких полягає в пропаганді танцювальної культури серед населення й отриманні його учасниками задоволення від спільної справи. Ця нова розважальна форма є різновидом флешмобу (від англ. flash mob – flash – спалах; мить; mob – натовп), який характеризується непередбаченою появою людей у завчасно встановленому місці й часі, здійсненні ними однакових за сценарієм дій і швидким зникненням. Такі форми роботи не повинні нести лише розважальну функцію. Діти мають брати активну участь в організації та проведенні таких заходів, відповідати за якусь частину роботи, активно допомагати керівникові і отримувати не тільки організаційні навички, вміння співпрацювати в колективі, розуміти власну значущість, а й пізнавальну інформацію.

#### *Алгоритм побудови виховного заходу*

1-й етап. Моделювання: вивчення запитів дитячого колективу; вибір форми заняття (круглий стіл, вікторина, ігрова програма тощо); постановка мети заняття, відповідно до якої вибирають тему заняття, відбір змісту, методів, засобів.

2-й етап. Практичне виконання: організаційний момент (0.5-3 хв.): передбачає переключення дітей з навчального на інший вид діяльності. Головна мета викликати інтерес, позитивні емоції; вступна частина (8-13 хв.): активізація дітей за допомогою проблемної бесіди, ребуса, кросворда, вікторини тощо; основна частина (15-20 хв.): реалізація головної ідеї заняття; заключна частина (10 хв.): налаштувати дітей на практичне застосування набутого досвіду. Підсумки.

3-й етап. Аналіз діяльності: відповідність змісту накресленої мети, рівню підготовки, запитам та інтересам учнів; підготовленість заняття; правильність вибору форми заняття, відповідність її змісту, доступність для дітей; актуальні та сучасні заняття; зацікавленість та активність дітей.

### *Питання 3. Репертуар як основа навчально-виховної та творчої роботи ХК*

Робота керівника і колективу в цілому оцінюється за репертуаром, який виконує колектив.

*Репертуар* – це основа навчально-виховної і художньо-творчої роботи колективу, а також ефективний засіб ідейного й естетичного впливу на глядача.

Правильно дібраний репертуар дозволяє учням не тільки закріплювати й удосконалювати музично-рухові навички, реалізувати свої виконавські можливості й творчий потенціал, але і вирішує численні проблеми освітньо-виховного процесу.

Останнім часом у танцювальних постановках простежуються негативні риси: низький рівень духовних та культурних цінностей, відсутність навчальних та виховних основ, невідповідність тематичного та лексичного діапазону віковим здібностям учнів.

Складаючи репертуарний план, керівник хореографічного колективу має враховувати такі *вимоги*:

- ідейність (цінність основної думки хореографічної постановки, сучасна спрямованість, виховна значущість);
- художність (логічний розвиток подій; продуманість та стислість композиції; виразність, точність, яскравість лексичного

матеріалу, його відповідність темі та ідеї танцю; чітке співвідношення драматургічних частин постановки);

- доступність: урахування вікових можливостей виконавців (здатність зрозуміти ідею твору, емоційно передати його зміст), вікових інтересів та рівня хореографічної підготовки (здатність технічно впоратися з виконанням того або іншого танцю);

- виховна і пізнавальна цінність репертуару (як для виконавців, так і для глядачів);

- відповідність видової стилістики постановок напряму роботи колективу;

- різноманітність (наявність постановок різних за формами та жанрами);

- наявність сюжетної лінії та акторсько-ігрових елементів (особливо для дитячого репертуару);

- оригінальність;

- наявність постановок з відображенням особливостей свого регіону;

- яскраве художнє оформлення (оригінальність костюмів, реквізиту).

Планування концертного репертуару залежить від напряму роботи колективу, віку та рівня хореографічної підготовки учнів, балетмейстерських здібностей керівника, завдань роботи колективу на рік та плану роботи навчального закладу, на базі якого працює колектив. У репертуар слід включати тематику, що відповідає статевим інтересам окремо дівчат і хлопчиків, а також танці для їх сумісного виконання.

*Джерелами танцювального репертуару* можуть виступати: народна творчість, класична спадщина (танці за записом, відеоматеріали), види мистецтва (музика, живопис, література, кіно й інші), сучасна дійсність; героїко-патріотичний діапазон, національна й інтернаціональна тематика, історичні факти, фантастика, зміст пісень, ігор та мультиплікаційних фільмів, виробнича, спортивна, шкільна та природознавча тематика,

фольклор (зміст доступних для сприйняття і виконання народних традицій і обрядів).

*Репертуарний план* колективу розподіляють на два види: чинний та перспективний. Чинний включає постановки, які є в репертуарі колективу і які можуть у процесі тренувальної роботи удосконалюватись, ускладнюватись, перероблятись, переноситись з однієї вікової категорії на іншу. Перспективний репертуарний план має на меті планування постановок на період від 1-5 років.

#### ***Питання 4. Форми підвищення професійної майстерності керівника хореографічного колективу***

Форми підвищення професійної майстерності керівника хореографічного колективу розподіляють на: масові форми методичної роботи (педагогічні читання, науково-практичні конференції та ін.), групові форми навчання (методичні об'єднання, танцювальні асоціації та ін.), індивідуальні (самоосвіта, ознайомлення з передовим педагогічним досвідом), активні форми роботи (майстер-класи, ігрове моделювання та ін.). Форми і шляхи підвищення хореографічної майстерності учнів: концертна діяльність, участь у конкурсах та фестивалях, телевізійних танцювальних проектах, майстер-класи та інші.

*Методичні об'єднання* – структурний підрозділ науково-методичної роботи, який координує методичну, організаційну роботу педагогів за напрямками діяльності творчих об'єднань.

Методичні об'єднання (МО) створюються за наявності трьох та більше педагогічних працівників певного напрямку діяльності. Керівництво роботою МО здійснює голова, який обирається з найбільш досвідчених педагогів. МО проводяться не менше чим 4 рази на рік згідно з планом.

Метою діяльності МО є забезпечення якості освіти, ефективності впровадження інновацій у практику діяльності педагогів певного напрямку.

Основними завданнями МО є:

- поглиблене вивчення методики реалізації певної навчальної програми;

- проведення індивідуальних та колективних форм науково-методичної роботи з працівниками певного професійного спрямування;

- залучення педагогів до науково-дослідної роботи;

- оперативне вивчення та обговорення нормативних актів та інших державних документів;

- огляд новинок науково-методичної літератури;

- ознайомлення з передовим педагогічним досвідом.

*Творча група* – це невелике об'єднання найбільш досвідчених педагогічних працівників, які поглиблено вивчають певну наукову проблему і забезпечують упровадження в практику закладу досягнень педагогічної науки та перспективного педагогічного досвіду.

Творча група формується у складі 3-9 найбільш досвідчених педагогів, які виявили інтерес і бажання вести роботу над відповідною науково-педагогічною проблемою.

Завдання діяльності творчої групи:

- розробка рекомендацій на основі вивчення досягнень науки і пробне впровадження їх у практику;

- пошук ефективних шляхів застосування результатів наукових досягнень;

- визначення та пробне впровадження перспективного педагогічного досвіду з розроблюваної проблеми;

- поширення передового практичного досвіду, демонстрація його широкому загалу педагогічних кадрів;

- підготовка методичної продукції за результатами роботи.

*Майстер-клас* – ефективна форма групової роботи в системі підвищення кваліфікації, яка планується довільно і може мати разовий характер, може повторюватися чи мати серійний характер.

*Педагогічний тренінг* – система вправ спрямована на поглиблення педагогічних знань, вмінь і розвиток комунікативної компетентності педагогів.

Тренінги являють собою імітаційну модель, яка створює реальні педагогічні ситуації, які мають бути розглянуті

учасниками з різних точок зору (педагогічної, психологічної, професійної, економічної).

*Самоосвіта* – найбільш продуктивна та дієва форма підвищення рівня професійної майстерності, яка полягає в самостійному пошуку пізнавальної інформації з різних джерел (літературних, ЗМІ, Інтернету).

#### ***Питання 5. Загальне поняття про методи та прийоми хореографічного навчання, їх класифікація***

Метод у перекладі з грецького означає шлях досягнення чого-небудь. Специфічною особливістю методів навчання є те, що вони забезпечують поєднання повчальної діяльності педагога і учбової діяльності учня.

*Метод* – це спосіб спільної діяльності керівника колективу і вихованців, у ході якого здійснюється формування спеціальних знань, хореографічних умінь і навичок, розвиток творчого потенціалу учнів.

Використовуючи той або інший метод, керівник підбирає різноманітні *прийоми*, які є складовою частиною методу. Використання прийомів сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів і в результаті цього глибшому засвоєнню програмового матеріалу.

У педагогіці існує декілька систем класифікації методів. Найширше використовується наступна: *наочні, практичні, словесні*.

Провідними методами хореографічного навчання є метод показу (первинне сприйняття естетичної форми руху з подальшим образним його осмисленням) і метод вправи (багатократне повторення рухових дій, які дозволяють освоювати, закріплювати і удосконалювати технічну сторону того або іншого хореографічного руху). У процесі навчання ці методи доповнюються і конкретизуються іншими методами і прийомами залежно від поставленої мети:

– *словесні методи* (бесіда, розповідь (про зміст танцю або характеристика окремого танцювального образу, про провідні танцювальні школи), художнє слово, оцінка і самооцінка,



взаємоаналіз та самоаналіз діяльності) і прийоми (питання, пояснення, вказівки, заохочення, зауваження, порівняння);

– *наочні методи* (показ, зразок, наочно-ілюстративний матеріал, моделі (система запису танцю, у тому числі і графічний запис рухів), ТЗН, спостереження (звички тварин, постава людини похилого віку та ін.);

– *практичні методи і прийоми* (ігрові і творчі завдання, наслідування, імітація, метод емпатії (уявити себе на місці деякої істоти, речі в хореографічному образі), змагання, аналіз та самоаналіз).

Вибір методу роботи залежить від конкретних завдань навчально-виховного процесу, від етапу засвоєння хореографічних умінь і навичок.

Останнім часом у практиці роботи хореографічних колективів набувають популярності *інноваційні форми навчання і виховання*:

– *інформаційні* – це способи діалогічної взаємодії учасників навчання з метою обміну інформацією («Мое ім'я» (назвати своє ім'я і вигадати про його появу якусь історію або виконати танцювальну імпровізацію, яка відображала б особливості або відношення учня до свого ім'я), «Перше знайомство» (обрати пару і описати свого партнера словами або рухами), «Хвилина мого життя» (розповісти випадок, що найбільш запам'ятався), «Паперові літаки» (зробити з паперу літак, написати на ньому своє ім'я і одночасно відпустити, потім знайти людину за ім'ям і розповісти про неї або її перспективи в хореографії, а інші мають вгадати про кого йде мова);

– *пізнавальні* – це способи пізнавальної взаємодії (діалогу) учнів з метою отримання нових знань, їх систематизації, удосконалення вмінь і навичок (сюжетно-рольові ігри з відтворенням професійної обстановки, подібної до реальної: учні в ролі хореографа під час заняття або вирішення конфліктної ситуації в колективі);

– *регулятивні* – це способи, завдяки яким устанавлюються та приймаються певні правила діалогічної взаємодії учасників

діяльності («Вироблення правил» - виробити правила, якими слід користуватися під час концерту, виховної години, участі на фестивалі);

– *мотиваційні* – це способи діалогічної взаємодії, за допомогою яких кожен визначає власну позицію у ставленні до діяльності інших, педагога та самого себе («Мої очікування» (я чекаю від себе, від інших вихованців, від педагога); «Самооцінка» (що я вмю, чого хотів навчитися, де це можна використати, як мені це вдалось).

#### **Питання для перевірки засвоєння лекційного матеріалу:**

1. Яке поняття є ширшим «форма» чи «метод»? Що ці поняття означають?

2. Як класифікуються хореографічні заняття? Які види занять Ви використовуєте в своїй практичній діяльності?

3. Чи існують у Вашому колективі традиції? Яку виховну мету вони вирішують?

4. Як Ви вважаєте, чи є різниця між концертним та конкурсним репертуаром? Обґрунтуйте свою відповідь та наведіть приклади.

5. Які форми підвищення професійної майстерності керівника ХК Ви вважаєте найбільш дієвими? Чому?

### **Самостійна робота № 2.2.**

#### **Форми та методи роботи в хореографічному колективі**

денна форма – 4 години

заочна форма – 2 години

#### **Практичні завдання**

1. На основі лекційного матеріалу та знань з загальної педагогіки зробити класифікацію методів роботи в ХК. Розробити навчальний кросворд на тему «Методи роботи в хореографічному колективі».

2. Прочитати та законспектувати особливості роботи керівника колективу з учнями та батьками, які представлені в «Робочому зошиті керівника колективу».

3. Розробити програму самоосвіти керівника хореографічного колективу як засобу підвищення його професійної майстерності (на власному прикладі).

### Методичні рекомендації

Готуючись до виконання першого завдання, ретельно перегляньте лекційний матеріал та інші інформаційні джерела, в яких висвітлюється питання класифікації методів навчання. На основі аналізу літератури, виберіть методи роботи, які доцільно застосовувати в практиці роботи хореографічних колективів, обґрунтуйте свій вибір, наведіть до кожного методу приклад. Зробіть навчальний кросворд на тему «Методи роботи в хореографічному колективі». Правила створення кросворду та вимоги до його оформлення дивись у методичних рекомендаціях до теми 1.2. «Соціально-педагогічні та художні функції хореографічного колективу».

Для виконання другого завдання, прочитайте та законспекуйте основні положення роботи керівника колективу з учнями та батьками, які представлені в «Робочому зошиті керівника колективу» (додаток).

Під час виконання третього завдання визначте рівень вашої професійної компетентності і на основі цього розробіть систему заходів (план) по самоосвіті.

### Критерії оцінювання виконаних завдань

| № завдання | Форма контролю                  | Критерії оцінки  | Кількість балів |
|------------|---------------------------------|--|-----------------|
| Завдання 1 | навчальний кросворд, співбесіда | Студент знає лекційний матеріал та орієнтується в інших інформаційних джерелах, які висвітлюють питання класифікації методів навчання; чітко відповідає на поставлені викладачем питання. Правильно вибирає методи роботи, які доцільно застосовувати в практиці роботи хореографічних колективів, обґрунтовує свій вибір, наводить до кожного методу приклад. Кросворд оформлено відповідно до вимог, його зміст відповідає темі. | 1               |

|               |                         |  |     |
|---------------|-------------------------|--|-----|
| Завдання<br>2 | Конспект<br>співбесіда  | Студент демонструє знання з питання «Особливості роботи керівника колективу з учнями та батьками», має конспект.   | 0.5 |
| Завдання<br>3 | конспект,<br>співбесіда | Студент чітко усвідомлює важливість самоосвіти, як однієї з форм підвищення кваліфікації керівника хореографічного колективу, орієнтується в різних засобах підвищення професійної майстерності педагога-хореографа; називає традиційні та інноваційні методи, дає характеристику. | 0.5 |

## Література

### Основна

1. Голдрич О. С. Методика роботи з хореографічним колективом / Олег Голдрич. – Львів : Каменяр, 2002. – С. 28-37.
2. Зубатов С. Л. Методика роботи з хореографічним колективом : навч. посіб. / С. Л. Зубатов. – К. : ІПК ПК, 1997. – С. 80-97.
3. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – С. 44-200.
4. Волчукова В. М. Методика роботи з хореографічним колективом. Основи курсу : навч. метод. посіб. / Волчукова В. М., Бугаєць Н. А., Ліманська О. В., Тіщенко О. М. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2013. – С. 113-150.
5. Шалапа С. В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.1. – К. : НАКККіМ, 2015. – С. 109-116, 174-179.
6. Шалапа С. В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.2. – К. : НАКККіМ, 2015. – С. 74-87, 107-125.
7. Методика роботи з хореографічним колективом : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 108-117.

### *Додаткова*

1. Книга керівника позашкільного навчального закладу : [довідково-метод. вид.] / упоряд. : З. М. Рудакова, Л. М. Павлова. – Х. : Торсінг плюс, 2006. – 768 с.
2. Книга керівника позашкільного навчального закладу : довідково-метод. видання / упоряд. : З. М. Рудакова, Л. М. Павлова. – Х. : Торсінг плюс, 2006. – 768 с.
3. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. матеріали для хореографічних відділень факультету хореографічного мистецтва / уклад. Б. М. Колногузенко. – Харків, 2003. – 46 с.

## **Лекція № 2.3. Специфіка хореографічної роботи з учнями різних вікових категорій**

### **План**

1. Вікова періодизація. Особливості фізичного та психічного розвитку дітей дошкільного віку та їх урахування в організації хореографічної діяльності.

2. Особливості психофізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку та їх урахування в організації хореографічної діяльності.

3. Особливості психофізичного розвитку дітей середнього шкільного віку та їх урахування в організації хореографічної діяльності.

4. Особливості психофізичного розвитку дітей старшого шкільного віку та їх урахування в організації хореографічної діяльності.

**Основні поняття:** вікова періодизація, вікова криза, фізичний розвиток, психічний розвиток.

### **Література**

#### *Основна*

1. Волчукова В. М. Методика роботи з хореографічним колективом. Основи курсу : навч. метод. посіб. / Волчукова В. М., Бугаєць Н. А., Ліманська О. В., Тіщенко О. М. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2013. – С. 166-176.

2. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 60-95.
3. Шалапа С. В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.2. – К. : НАКККіМ, 2015. – С. 99-107.

*Додаткова*

1. Мартиненко О. В. Методика хореографічної роботи з дітьми старшого дошкільного віку : навч. посіб. / О. В. Мартиненко. – Донецьк : Юго-Восток, 2009.
2. Особенности психического развития детей 6-7 летнего возраста : [монографія] / упоряд. : Д. Б. Эльконин, А. Л. Венгер]. – М. : Педагогика, 1988.
3. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. / В. Ягупов. – К. : Либідь, 2002.
4. Березова Г. О. Хореографічна робота з дошкільнятами / Галина Олексіївна Березова. – К. : Музична Україна, 1989.
5. Колногузенко Б. М. Методика роботи з хореографічним колективом. Частина 1. Хореографічна робота з дітьми : [навч.-метод. посіб.] / Борис Миколайович Колногузенко. – Х. : ХДАК, 2004.
6. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» (нова редакція). У2 Ч. Ч II. Від трьох до шести (семи) років) Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. та ін.; наук. кер. О. Л. Кононко. – Київ : ТОВ «МЦ ФЕР-Україна», 2014. – С. 332-340, 357-371.
7. Слобожан В. П. Хореографія дошкільнят: методика організації навчально-тренувальних занять / Віктор Петрович Слобожан. Львів : СПОЛОМ, 2013. – 76 с.
8. Шевчук А. С. Дитяча хореографія : прогр та навч-метод. забезпечення хореографічної діяльності дітей від 3 до 7 років : навч-метод. посіб. / Антоніна Шевчук. – К. : Шк. Світ, 2008. – 128 с.

### *Питання 1. Вікова періодизація. Особливості фізичного та психічного розвитку дітей дошкільного віку та їх урахування в організації хореографічної діяльності*

Одним із найважливіших факторів ефективності навчально-виховного процесу є досконале знання керівником колективу вікових особливостей дітей і вміння їх використовувати в практичній діяльності, тобто вміти моделювати та вирішувати типові психолого-педагогічні ситуації.

Вікова періодизація є умовним поділом життєвого циклу на вікові періоди, що вимірюють роками. Розвиток дитини відбувається протягом кількох періодів.

Віковий період – відрізок життя індивіда, який досягає певного ступеня розвитку та має характерні, відносно стійкі якісні особливості.

Існує декілька варіантів вікових періодизацій. Цілком обґрунтованою вважають вікову періодизацію В. Крутецького:

- новонароджений (до 10 днів);
- немовля (до року);
- ранній дитячий вік (1-3 роки);
- переддошкільний період (3-5 років);
- дошкільний (5-6(7) років);
- молодший шкільний (6(7)-11 років);
- підлітковий (11-15 років);
- вік старшокласників (15-18 років).

Перехід від одного періоду до іншого часто має кризовий характер.

Вікова криза – нетривалий за часом (до 1 року) період розвитку людини, що характеризується бурхливими психологічними змінами.

Кризи проявляються в негативних симптомах поведінки, фактах важкої вихованості, тимчасового зниження навчальної працездатності. Вікові кризи мають не тільки негативне, а й позитивне значення в розвитку особистості. У дитячому віці виділяють кризу 3-х років, кризу 6-7 років, підліткову кризу (10-

11 років). Керівник має орієнтуватися в особливостях кризового періоду дітей і вміти добирати ефективні засоби їх подолання.

*Психофізіологічні особливості дітей дошкільного віку і їх урахування в хореографічній роботі*

Дошкільний вік (3-5 років) – це період інтенсивного зростання організму, розвитку всіх його систем і функцій, особливо рухової.

Фізіологічний аспект полягає в середньому щорічному збільшенні росту дошкільника, який становить близько 6 см, причому дівчата дещо випереджають хлопчиків. Змінюються пропорції тіла – подовжується тулуб і особливо ноги. Для кісткової системи дитячого організму характерним є недостатнє окостеніння, хрящова будова її окремих ланок, значна гнучкість і еластичність хребта. Ще недостатньо розвинені стопи, тому на заняттях не можна форсувати формування виворітності. Працездатність м'язів дошкільника значно нижча, а стомлюваність їх швидша, ніж у школярів. Загальний розвиток опорно-рухового апарату дошкільника характеризується зростанням координації, вправності й точності рухів. Але точність відтворювання м'язового напруження у дошкільнят досить мала, як і здатність нервової системи до більш тривалої підтримки стану безперервного збудження нервових центрів при статичному напруженні. Виходячи з цього, тривалі навантаження під час вивчення танцю в одному і тому ж ритмі давати не слід, а треба чергувати їх з фазами переключення, відновлення і стимуляції моторики у вигляді більш легких м'язових зусиль.

Удосконалюється діяльність серцево-судинної системи. Збільшуються розміри серця, змінюється ритм його роботи. У зв'язку з розвитком легенів, грудної клітини та зміцненням дихальної мускулатури, дихання стає глибшим і рідшим, життєвий об'єм легенів підвищується. Завдяки загальному фізичному розвитку дошкільників удосконалюється структура і функції головного мозку.

Психологічний аспект полягає в тому, що у дітей дошкільного віку процеси збудження переважають над процесами гальмування. Відчуття і сприйняття у них



розвиваються інтенсивно і випереджають розвиток мислення. У віці п'яти-шести років підвищується роль слів і словесних образів, підсилюється і значення усвідомленої дії.

Основним видом діяльності є гра, в якій дошкільнята пізнають життя. Ігрові прийоми загострюють у них інтерес до об'єкта, посилюють увагу, розумову діяльність і емоційну сферу. Для правильного формування вищої нервової діяльності дитини, педагогу необхідно підбирати такі ігрові танці, які відповідали б її віку.

Спираючись на аналіз психофізіологічного аспекту розвитку дітей дошкільного віку, можна виділити вікові особливості, які слід урахувати під час організації та проведення хореографічних занять. Так, у дітей до трьох років формується здатність сприймати і відтворювати рухи, які показують дорослі (плескати в долоні, притупувати ногою, напівприсідати, здійснювати повороти кистями рук).

Діти четвертого року життя вчаться рухатися відповідно до характеру музики. У них покращується якість виконання танцювальних рухів, з'являється вміння рухатися під музику ритмічно, відповідно темпу й характеру музичного твору, вони намагаються починати рух з початком музики й закінчувати з її закінченням.

На п'ятому році формуються навички ритмічного руху відносно характеру музики, діти можуть самостійно змінювати рухи в залежності від музики. Удосконалюються танцювальні рухи, вміння рухатися в парах по колу, в танцях і хороводах, ритмічно плескати в долоні, виконувати найпростіші перебудови, підскоки.

На шостому році життя дитина фізично зміцнюється, стає більш рухливою. Успішно оволодіває основними рухами, у неї гарна координація рухів під час ходьби, бігу, стрибків. Удосконалюються процеси вищої нервової діяльності: розвивається здатність аналізувати, узагальнювати, покращується мимовільна пам'ять. З'являються елементи творчості. У дітей п'яти-шести років, крім ігрового рефлексу, рефлексорним

підсиленням виступає слово. В них мислення в дії пов'язане із словесним мисленням. Це також доцільно враховувати при доборі та використанні методичних прийомів у хореографічній роботі.

*Мета хореографічного навчання* – формування загальної уяви про танцювальне мистецтво, розвиток початкових хореографічних умінь та навичок, виховання інтересу до танцювально-ігрового репертуару.

*Особливості методики проведення хореографічних занять з дітьми дошкільного віку (3-6 років):*

- з метою виховання самостійності, активності, уяви, фантазії, творчої ініціативи під час виконання завдань, етюдів, танців дітям 3-6 років треба надавати більшої самостійності, ініціативи, створювати таку атмосферу, щоб вони повною мірою могли проявити свої бажання та вміння;

- допомагати дітям осягнути простір, орієнтуватися в ньому;

- навантаження мають бути незначними та помірної інтенсивності;

- розвивати образне мислення, а разом з ним і усвідомлення рухів;

- розвивати пам'ять (рухову, зорову, слухову) під час вивчення рухів;

- послідовно розвивати гнучкість, ураховуючи особистісні можливості дитини;

- заняття будувати емоційно, різнопланово, постійно змінювати види завдань та розташування дітей; використовувати комбінований вид занять;

- надавати пріоритет основним методам навчання: ігровому та наочному.

Тривалість занять зумовлена віком (3-4 р. - 15-20 хв.; 4-5 р. - 20-25 хв.; 5-6 р. - 30-35 хв.). Заняття складається з підготовчої (вправи та рухи динамічного характеру, що впливають на весь організм: ходьба, біг, стрибки), основної (розучування рухів у ігрових завданнях, елементи партерної гімнастики) та заключної (музично-ритмічної – танцювальні рухи, творчі завдання,

композиції, самостійне створення музичних образів) частин. Вправи розподіляються з урахуванням підвищення фізіологічного навантаження основної частини заняття. У підготовчій частині поєднуються вправи прості за координацією, малі за амплітудою, що виконуються в повільному та помірному темпі; поступове збільшення кількості рухів і темпу призводить до посилення навантаження в основній частині; в заключній частині навантаження поступово знижується. Музичний супровід повинен бути доступним для сприйняття дитини. Заняття під живий акомпанемент мають велике значення в розвитку музично-хореографічних здібностей дітей.

Таким чином, можна зробити такі *висновки*:

1. У дошкільному віці формуються основні структурні компоненти танцювальної діяльності. Природні задатки дитини виявляються та розвиваються лише при правильно обраній та обґрунтованій методиці.

2. Фізичне навантаження дітей повинно відповідати їхньому віковому нервово-психологічному розвитку, бо від цього залежить не лише успішне оволодіння основними хореографічними та музично-ритмічними навичками, а, перш за все, збереження здоров'я та позитивний вплив на нього.

3. Педагог повинен дотримуватися послідовності в застосуванні методичних прийомів, які мають відповідати дошкільному періоду. Коли педагог дає завдання дітям, він має враховувати їхні вікові особливості, визначити на розвиток яких якостей спрямоване це завдання, як організувати дитяче сприйняття, включити уяву, мислення. Відповідно до поставлених завдань необхідно обирати і методичні прийоми.

4. Заняття можна проводити в груповій та індивідуальній формах на основі гри або сюжетної лінії. Кожна частина заняття повинна включати повторення попереднього і виклад нового матеріалу з обов'язковим його закріпленням та ставити конкретні завдання, пов'язані між собою і спрямовані на виконання програми в цілому. Кожне заняття повинно бути заздалегідь продумане, обґрунтоване та записане.

## *Питання 2. Особливості психофізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку та їх урахування в організації хореографічної діяльності*

Молодший шкільний вік (6-10 років) містить у собі потенціал розумового розвитку дітей. Комплексний розвиток дитячого інтелекту в молодшому шкільному віці йде в різних напрямках:

1. Засвоєння й активне використання мови як засобу мислення.

2. З'єднання і взаємно збагачуючий вплив усіх видів мислення: наочно-дійсного, наочно-образного і словесно-логічного. У першокласників і другокласників домінує наочно-діюче і наочно-образне мислення, у той час як учні третіх і четвертих класів у більшому спираються на словесно-логічне й образне мислення.

У молодшому шкільному віці організм дитини інтенсивно росте і розвивається. За рік довжина тіла зростає десь на 4-5 см., маса тіла – на 2-3 кг. До 10 років хлопчики та дівчата ростуть приблизно однаково. Але зріст хлопчиків з 7 років збільшується за рахунок довжини ніг, а у дівчат – за рахунок довжини корпусу. У молодшому шкільному віці продовжується розвиток скелету. Хребет зберігає дуже велику гнучкість, особливо у грудному відділі. Кістки тазу до 7 років тільки починають зростатися, тому різкі струси можуть призвести до їх зміщення. Виходячи з цього, дітям не слід давати вправи з різким струсом тіла, особливо високі стрибки.

До 8-10 років починається активний розвиток мускулатури. Однак ріст м'язових волокон відбувається нерівномірно. М'язи ніг розвиваються швидше, ніж м'язи рук, а м'язи, які розгинаються – розвиваються пізніше, тому дітям важко вивчати точні рухи руками.

У віці 7-10 років відбувається прискорений розвиток рухового аналізатора в корі головного мозку. У той же час, вегетативна система відстає у розвитку від рухової функції організму. Коли росте дитина, відбувається економізація серцево-судинної та дихальної систем. Серце дитини та органи дихання

легко пристосовуються до навантажень і швидко відновлюють свою працездатність, непосильні фізичні вправи можуть стати причиною порушення ритму серця, зміни кров'яного тиску. Тому раціональні навантаження, зміна їх з відпочинком, постановка правильного ритмічного дихання є обов'язковим під час проведення хореографічних занять. У дітей молодшого шкільного віку кістково-м'язовий і зв'язковий апарати ще дуже слабкі і перебувають у стадії розвитку, тому не слід їх перевантажувати.

У дітей в цьому віці ще недостатньо розвинені стопи. Розгортання стопи з віком поступово збільшується, що зумовлено співвідношенням частин тіла і центром ваги. Зважаючи на це, на заняттях не можна форсувати формування виворітності, а слід проводити заняття у не виворітних позиціях (1, 2 і 3-й).

З віком у дитини розвивається і стрибок. Починаючи з 6-7 років, симетричні рухи ніг при повторних стрибках зберігають задане положення. До шести років стрибки слід використовувати дуже обережно.

Швидкість рухів залежить від швидкості протікання фізіологічних процесів у нервово-м'язовому апараті і центральних відділах нервової системи. У своїй роботі педагог-хореограф повинен не перевтомлювати дітей невідповідними їхнім психофізіологічним можливостям темпами і тривалістю занять. Точність відтворювання м'язового напруження у дітей 7-10 років ще не велика, як і здатність нервової системи до більш тривалого підтримання стану безперервного збудження нервових центрів при статичному напруженні. Тому не можна ставити дітей в позу на тривалий час, як, наприклад, заняття біля станка у формі, загальноприйнятій для класичного танцю (екзерсис на одну руку у виворітному положенні). Тривалі навантаження під час вивчення танцю в одному і тому ж ритмі також давати не слід, а треба чергувати їх з фазами переключення, відновлення і стимуляції моторики у вигляді більш легких м'язових зусиль.

У дітей молодшого шкільного віку процеси збудження продовжують переважати над процесами гальмування. Відчуття і

сприйняття у них розвиваються інтенсивно і випереджають розвиток мислення. У віці 6-7 років відбуваються істотні зміни у вищій нервовій діяльності дитини: підвищується роль слів і словесних образів, підсилюється і значення усвідомленої дії. У сім років інтенсивно розвиваються основні властивості нервової системи: сила, рухливість, врівноваженість; чіткіше виявляються індукційні відносини, концентруються послідовні гальмування, що впливають на процеси збудження. У цей період для педагога відкриваються нові можливості в системі навчання і виховання. Педагогу для правильного проведення навчального процесу треба знати, які види подразників і форми їхнього підсилення відповідають кожному віку.

Від 6 до 7 років найсильнішим засобом у розвитку, тренуванні і діяльності всіх функцій нервової системи цього віку залишається гра. Цей період у житті дітей – період розвитку фантазії і уяви. Треба підбирати такі ігрові танці, які відповідали б її вікові. Крім ігрового рефлексу, в цьому віці рефлексорним підсиленням виступає слово.

*Мета хореографічного навчання* – подальший розвиток м'язів шляхом збільшення та ускладнення тренувальних вправ, технічне вдосконалення знайомих та засвоєння нових танцювальних рухів; розвиток творчої активності, артистичності та працьовитості, виховання танцювальної та сценічної культури, інтересу до різних танцювальних культур та хореографічних напрямків.

*Особливості методики проведення хореографічних занять з дітьми молодшого шкільного віку (6-10 років).*

Заняття проводяться в груповій та індивідуальній формі і тривають 45-60 хвилин. Група має налічувати не більше 20 дітей.

Заняття повинні будуватися на різноманітному матеріалі, який подобається дітям, оскільки одноманітна діяльність стомлює їх. Не слід довго затримувати увагу дітей на одному русі, тому що вона в них не стійка. Між складовими частинами заняття треба робити паузи, щоб переключити увагу дітей.

Кожна частина заняття повинна включати повторення попереднього і виклад нового матеріалу з обов'язковим його

закріпленням. На кожному занятті дітям треба повідомляти, що саме вони сьогодні робитимуть, чому мають навчитись, зосередити їхню увагу на досягненні поставленої мети. Новий матеріал краще подавати у невеликому обсязі, з наростанням ступеня складності, повторюючи його до свідомого засвоєння дітьми. Підбираючи рухи до ігор, етюдів, танців, хороводів слід не дуже складні, чергуючи моменти пошкваллення із спокоєм. При розучуванні рухів, які за змістом і формою повинні збігатися з музикою, педагог показує дітям, якими засобами їх можна краще опанувати і виразно, невимушено виконувати під музику.

З перших занять педагог повинен встановити порядок, дисципліну в колективі і стежити за їхнім дотриманням. Це привчає дітей до зібраності, самостійності. Діти мають усвідомити, що відвідування занять – обов'язок кожного.

Таким чином, можна зробити такі *висновки*:

1. Важливе значення в організації хореографічної роботи має правильне планування та розподіл матеріалу. Річний матеріал розподіляється за ступенем складності по кварталах; квартальний – по місяцях; матеріал кожного місяця – по тижнях; тижневий – поурочно. Кожне заняття повинно бути заздалегідь продумане, обґрунтоване і записане. Наступне заняття має продовжувати попереднє, логічно розвиваючи, деталізуючи і ускладнюючи його.

2. Фізичне навантаження дітей повинно відповідати їхньому віковому психологічному розвитку, бо від цього залежать і успіхи в навчанні, і здоров'я. Ігри і танці мають вимагати значних вольових зусиль.

3. Важливою умовою успішного проведення заняття є його атмосфера і організованість. Повага до особи дитини лежить в основі формування правильних взаємин між педагогом і дітьми. Доброзичливість у ставленні до дітей і водночас висока вимогливість створюють відповідну атмосферу, що сприяє успішному проведенню навчально-виховного процесу.

4. Важливо виховувати художній смак, інтерес до музичного та театрального мистецтва.

### *Питання 3. Особливості психофізичного розвитку дітей середнього шкільного віку та їх урахування в організації хореографічної діяльності*

У цьому віковому періоді в організмі дитини відбуваються суттєві морфологічні та функціональні зміни, які співпадають з початком періоду статевого розвитку у хлопчиків (13-14 років) і з першою половиною у дівчат (12-13 років). Хлопці і дівчата в цьому віці розвиваються нерівномірно. Дівчата випереджають хлопців у фізичному розвитку.

У дітей значно збільшується маса і сила м'язів, які за своїми якостями мало відрізняються від дорослих. У підлітків збільшується сила м'язів. У хлопців сила, як абсолютна, так і відносна збільшується швидше, ніж у дівчат. У дівчат близько 12-13 років сила м'язів по відношенню до маси знижується.

У середньому шкільному віці ще не закінчено формування кісного скелету. Повне зростання костей завершується приблизно до 16-17 років. Хребет продовжує залишатися гнучким, а слабкість мускулатури, яка його оточує, робить хребет здатним до деформації. Швидкий ріст тіла в довжину при не встановлених формах хребта негативно впливає на поставу дітей, тому в підлітковому віці особливо необхідно приділяти увагу вправам на формування правильної постави.

Віковий період 11-14 років характеризується розвитком вегетативних органів та систем організму. Продовжує розвиватися серцево-судинна та дихальна системи. Підлітки достатньо легко пристосовуються до навчального процесу, але швидко втомлюються, особливо при одно подібних, монотонних комбінаціях. На великі навантаження реагують неадекватними реакціями.

Відбувається подальший розвиток функцій нервової системи. Однак урівноваженість процесів збудження та гальмування дуже далекі від ідеальних. У підлітків спостерігається домінування збуджувальних процесів над гальмуванням. Підліток легше переносить ритмічні навантаження, ніж постійну зміну темпу та ритму, які дуже



шкідливі для діяльності серцево-судинної системи дітей цього віку.

Вік 11-14 років гарно сприяє розвитку фізичних якостей. Рухова функція до 13- 14 років досягає високого рівня розвитку, з'являються ознаки, які характерні для дорослої людини.

У підлітковому віці у дівчат та хлопців з'являється бажання відокремитися. Вони часто переоцінюють свої можливості. Їх не цікавлять другорядні ролі. Хореографу треба проявляти педагогічний такт і багато терплячості, щоб не образити дитину і виконати поставлене завдання. Враховуючи підвищену чутливість, підлітки погано сприймають критику, й педагогу треба дуже коректно вказувати на помилки.

*Мета хореографічного навчання* – розвиток хореографічної майстерності шляхом засвоєння більш складних танцювальних комбінацій різних хореографічних напрямів; формування артистизму та професійної спрямованості; ознайомлення з кращими зразками хореографічного мистецтва та виховання на їх основі національної гідності та художнього смаку.

*Особливості методики проведення хореографічних занять з дітьми середнього шкільного віку (11-14 років).*

Хореографічний колектив, який відвідують діти 5-8 класів, відрізняється згуртованістю та танцювальною підготовкою. Заняття треба будувати на більш складному матеріалі, ніж у попередній віковій групі, у значно швидкому темпі, оскільки в дітей більш краща координація рухів і вони мають здібності засвоїти більш складні танцювальні комбінації та рухи. Побудова занять з підлітками така ж сама, як і в молодшому шкільному віці, змінюється лише підбір танцювальних вправ, комбінацій, рухів, репертуар хореографічних постановок, тематика яких повинна відповідати цій віковій категорії.

Таким чином, можна зробити такі *висновки*:

1. У процесі проведення хореографічних занять ураховувати особливості фізичного розвитку дівчат та хлопців. По можливості, доцільно проводити як окремі групові заняття (заняття для дівчат, заняття для хлопців) так і загальні.

2. Застосовувати різноманітний навчальний матеріал, який відповідав би хореографічним здібностям учнів і підтримував або збільшував зацікавлення їх мистецтвом танцю.

3. У зміст хореографічних занять включати різноманітні завдання спрямовані на розвиток творчої ініціативи та самостійності мислення.

4. У процесі навчання використовувати завдання для самостійної роботи учнів (перегляд окремих танцювальних номерів, спектаклів з подальшим їх обговоренням, постановка танцю для учнів свого класу та ін.), підвищувати рівень їх хореографічної майстерності шляхом відвідування майстер-класів.

5. Сприяти підтримці та розвитку обдарованих дітей шляхом постановки для них сольних танцювальних номерів і участі в конкурсах та фестивалях різного рівня.

6. Залучати до участі в самоврядуванні колективу, доручати проведення окремих форм роботи.

*Питання 4. Особливості психофізичного розвитку дітей старшого шкільного віку та їх урахування в організації хореографічної діяльності*

Старший шкільний вік співпадає з періодом навчання в 9-11 класах школи. Розвиток організму в 15-17 років продовжується, але цей процес відбувається більш стримано та рівномірно. У юнаків ріст відбувається швидше, ніж у дівчат. Статеве дозрівання завершується. Формування кісного скелету майже завершено. Інтенсивно розвивається м'язова система. У юнаків за 2-3 роки м'язова маса збільшується на 10-12%. Вони можуть виконувати силові вправи, які потребують значних м'язових зусиль. У дівчат ріст м'язової маси по відношенню до маси тіла та збільшення силових показників виражені менш, ніж у юнаків. Більш усього в дівчат розвинута мускулатура тазового поясу. За побудовою тіла та пропорціями юнаків і дівчат майже не можна відокремити від дорослих. Продовжується розвиток серцево-судинної та дихальної систем. Збільшуються розміри серця, хвилиний та ударний об'єм кровотоку. Функціонування серцево-судинної

системи відзначається великою раціональністю. Збільшується грудна клітина, сила дихальних м'язів.

*Мета хореографічного навчання* – технічне відпрацювання та ускладнення змісту всієї попередньої програми, удосконалення і закріплення танцювальних вмінь та навичок, розвиток артистизму та сценічних навичок; орієнтація на професійну спрямованість.

*Особливості методики проведення хореографічних занять з дітьми старшого шкільного віку (15-17 років).*

Заняття з будь-якого виду хореографії з учнями 9-11 класів ставлять перед керівниками гуртків особливі завдання. Молодь за своїм загальним та фізичним розвитком приближена до дорослих, тому вимагає особливого підбору танцювального матеріалу, форм та методів роботи. У цьому віці слід ретельно підходити до вибору тематики танцювального репертуару.

Продовжується робота над гармонійним фізичним розвитком, над поставою, витонченістю та спритністю рухів, вимогливість до точності та виразності в освоєнні танцювальних вмінь, навичок та знань. У цій віковій групі учні отримують більше теоретичних та практичних знань з мистецтва танцю. Бесіди керівника можуть мати скорочені свідоцтва про танець, звернення уваги учнів на обміркування художніх якостей виконання танцювальних номерів. Важливе сумісне відвідування з керівником хореографічних концертів, балетних вистав, тематичних кінофільмів з наступним обговоренням, учать у конкурсах, фестивалях, майстер-класах та семінарах з різних видів хореографії і таке ін.

Таким чином, можна зробити такі *висновки*:

1. Тривалість занять збільшується, а навчальний матеріал ускладняється.

2. Керівник має застосовувати та заохочувати самостійну роботу учнів з підвищення рівня їх хореографічної майстерності.

3. У процесі занять хореограф має визначати учнів, які планують продовжувати професійне хореографічне навчання в навчальних закладах і доручати їм виконання окремих завдань

пов'язаних з подальшою професійною діяльністю (вивчити з молодшими дітьми танцювальну комбінацію, поставити для малечі танок до шкільного свята та ін.).

4. Зацікавлювати учнів різноманітною тематикою танцювального репертуару, виховувати інтерес до самостійної постановки окремих фрагментів хореографічних постановок.

5. Виховувати інтерес до суміжних видів мистецтв, залучати до відвідування вистав, виставок, концертних програм.

#### **Питання для перевірки засвоєння лекційного матеріалу:**

1. Навіщо керівнику хореографічного колективу бути обізнаним з питань особливостей психічного та фізичного розвитку дітей різного віку?

2. Що таке вікова криза, і в чому вона проявляється?

3. Якому віку відповідає наступна характеристика:

– «Хлопці і дівчата в цьому віці розвиваються нерівномірно. Дівчата випереджають хлопців у фізичному розвитку. Хребет продовжує залишатися гнучким, а слабкість мускулатури, яка його оточує, робить його здатним до деформації. Швидкий ріст тіла в довжину при не встановлених формах хребта негативно впливає на поставу дітей. Рухова функція досягає високого рівня розвитку, з'являються ознаки, які характерні для дорослої людини. У дівчат та хлопців з'являється бажання відокремитися. Вони часто переоцінюють свої можливості».

– «Серце дитини та органи дихання легко пристосовуються до навантажень і швидко відновлюють свою працездатність. У цей віковий період організм дитини інтенсивно росте і розвивається. Продовжується розвиток скелету, хребет зберігає дуже велику гнучкість, особливо у грудному відділі. Починається активний розвиток мускулатури. Однак ріст м'язових волокон відбувається нерівномірно. У дітей в цьому віці ще недостатньо розвинені стопи. Відбуваються істотні зміни у вищій нервовій діяльності дитини: підвищується роль слів і словесних образів, підсилюється і значення усвідомленої дії. Інтенсивно розвиваються основні властивості нервової системи: сила, рухливість, врівноваженість;

чіткіше виявляються індукційні відносини, концентруються послідовні гальмування, що впливають на процеси збудження».

### **Самостійна робота № 2.3.**

#### **Специфіка хореографічної роботи з учнями різних вікових категорій**

денна форма – 3 години

заочна форма – 5 годин

#### **Практичні завдання**

1. Визначить мету та завдання хореографічної роботи з різними віковими категоріями. Розкрийте особливості організації хореографічної роботи відповідно до анатомо-фізіологічних та психічних особливостей дітей різного віку.

2. Зробіть картотеку методичних розробок для хореографічної роботи з дітьми різних вікових категорій на допомогу керівникам хореографічних колективів. Вкажіть, які теми розкриваються частіш за все в фахових журналах.

3. Розробіть зміст завдань, спрямованих на розвиток творчої активності учнів різних вікових категорій.

4. Підготуйте відповіді на такі педагогічні ситуації:

- Серед п'ятдесяти дітей 7-8 річного віку (другий рік навчання) слід вибрати лише 20 для участі в новому танці. Яким чином буде проходити відбір?

- Під час заняття Ви звертаєте увагу, що талановитий хлопець почуває себе в колективі не комфортно. Ваші дії відносно вирішення цього питання з різними віковими категоріями?

- Чергова на вахті доводить до вашого відома, що учні вашого колективу приходячи на заняття не вітаються з нею. Ваші дії відносно дітей молодшого та старшого шкільного віку?

5. Визначте та обґрунтуйте 2-3 види оцінювання діяльності учнів різного віку під час заняття.

#### **Методичні рекомендації**

Готуючись до виконання першого завдання, повторіть лекційний матеріал та перегляньте зміст таких питань, як: «Особливості фізичного та психічного розвитку дітей дошкільного (молодшого, середнього та старшого шкільного)

віку», «Мета, завдання та зміст хореографічної роботи з дітьми різних вікових категорій». Зверніть увагу, що мета має бути конкретною і відповідати віковій характеристиці дітей, а завдання відображати зміст хореографічної роботи. Для визначення завдань, з'ясуйте назви розділів («Ритміка», «Партерна гімнастика», «Класичний танок» та ін.), які б ви могли використовувати для навчання дітей відповідного віку. Завдання виконайте у вигляді таблиці. Визначить мету та завдання хореографічної роботи з різними віковими категоріями. Розкрийте особливості організації хореографічної роботи відповідно до анатомо-фізіологічних та психічних особливостей дітей різного віку.

**Мета та завдання хореографічної роботи з учнями різних вікових категорій**

| <b>Рівень навчання</b> | <b>Вік учнів</b>      | <b>Мета навчання</b> | <b>Завдання навчання</b> |
|------------------------|-----------------------|----------------------|--------------------------|
| Початковий             | Молодший дошкільний   |                      |                          |
|                        | Старший дошкільний    |                      |                          |
| Основний               | Молодший шкільний вік |                      |                          |
|                        | Середній шкільний вік |                      |                          |
|                        | Старший шкільний вік  |                      |                          |

**Урахування особливостей анатомо-фізіологічного та психічного розвитку дітей різного віку в навчально-виховній роботі ХК**

| <b>Дошкільний вік</b>                              |  |
|--|--|
| <i>Особливості анатомо-фізіологічного розвитку</i> | <i>Урахування у навчально-виховній роботі ХК</i>   |
| Стопи недостатньо розвинені, тому                  | На заняттях не можна форсувати формування виворітності (слід здійснювати навчання в не виворітних позиціях - 1-й, 3-й) |

|  |  |
|--|--|
| Кістково-м'язовий апарат слабкий, він знаходиться в стадії розвитку, і тому не слід його перевантажувати   | Стрибкові вправи потрібно використовувати дуже обережно                              |
| Хребет відрізняється великою гнучкістю та нестійкістю вигинів.<br>Суглобо-м'язовий апарат еластичний але недостатньо міцний                                    |  |
| М'язово-силова система розвивається інтенсивно, центри регуляції рухів і великі м'язи розвиваються швидше ніж малі, ускладнені дрібні й точні рухи             |  |
| Активна увага знижена  |  |
| Процеси збудження переважають над процесами гальмування  |  |
| <b>Молодший шкільний вік</b>   |  |
| <i>Особливості анатомо-фізіологічного розвитку</i>   | <i>Урахування у навчально-виховній роботі ХК</i>                                     |
| Прискорений ріст (щорічно на 5 см); збільшується вага (щорічно на 2 – 2,5 кг)  | Створювати оптимальні умови для фізичного розвитку                                   |
| Збільшується окружність грудної клітки, але через недостатність розвитку м'язів грудей дихання прискорене і поверхневе   | Передбачати невелике навантаження на фізичну сферу, уникати надмірних фізичних вправ |
| Серце залишається легко збуджуваним, спостерігається аритмія під впливом незначних зовнішніх подразників; у крові є нестача гемоглобіну (70 – 74 % проти 80 %) |  |
| М'язи тіла ще слабкі, особливо спини   |  |
| Кістки скелета слабкі, податливі, що може призвести до деформацій, викривлення хребта; затримується розвиток грудної клітки                                    |  |
| Завершується анатомічне формування головного мозку, але у функціональному плані він ще слабкий   |  |
| <i>Особливості психічного розвитку</i>   | <i>Урахування у навчально-виховній роботі ХК</i>                                     |
| Недостатнє керівництво власною поведінкою  |  |
| Прагнення ретельно виконувати вимоги вчителя   |  |
| Наявність конкретно-образного мислення   |  |
| Недостатньо сформовані процеси сприйняття, уваги (переважає мимовільна увага)  |  |

|  |  |
|--|--|
| Схильність до механічного виконання завдань, вивчення навчального матеріалу  |  |
| Схильність до гри у різних сферах діяльності   |  |
| Спостерігається формальне ставлення до навчання  |  |
| Починають формуватися навчальні інтереси   |  |
| <b>Середній шкільний вік</b>   |  |
| <i>Особливості анатомо-фізіологічного розвитку</i>   | <i>Урахування у навчально-виховній роботі ХК</i> |
| Прискорений ріст кінцівок  |  |
| Відставання у розвитку м'язової системи, тазової частини, грудної клітки   |  |
| Недостатня координація рухів   |  |
| Спостерігається активний ріст серця (у два рази проти 1,5 разового росту організму в цілому); судини не встигають за ростом маси серця, децю вузькі, що призводить до підвищення тиску |  |
| Розпочинається статеве дозрівання  |  |
| <i>Особливості соціально-психічного розвитку</i>   | <i>Урахування у навчально-виховній роботі ХК</i> |
| Триває розвиток і становлення психіки  |  |
| Формуються моральні переконання  |  |
| Виробляється новий динамічний стереотип  |  |
| Формуються самосвідомість, самооцінка, з'являється потреба у самовихованні   |  |
| З'являється активність, ініціативність, життєрадісність  |  |
| Проглядається почуття дорослості, самостійності  |  |
| Підвищується критичність стосовно дій дорослих   |  |
| Розвиваються абстрактне мислення, аналітико-синтетична діяльність мозку, логічна пам'ять   |  |
| Розвивається творча уява   |  |
| Розширюється й утверджується інтерес до окремих навчальних дисциплін   |  |
| З'являється почуття закоханості  |  |
| Виявляється потяг до самоутвердження в соціальному середовищі  |  |
| <b>Старший шкільний вік</b>  |  |
| <i>Особливості анатомо-фізіологічного розвитку</i>   | <i>Урахування у навчально-виховній роботі</i>    |



|  |  |
|--|--|
| Завершується статеве дозрівання  |  |
| Сповільнюється ріст тіла, окреслюється пропорційність  |  |
| Продовжується окостеніння скелету, але м'язи децю відстають у своєму розвитку  |  |
| Спостерігається зміцнення сили, фізичної витривалості  |  |
| Поліпшується координація рухів   |  |
| Спостерігається оптимальне співвідношення маси серця і тіла, кровоносних судин; частота пульсу і рівень кров'яного тиску наближаються до норми |  |

|   |   |
|---|---|
| Завершується розвиток центральної нервової системи, досягає високої досконалості друга сигнальна система      |   |
| <i>Особливості соціально-психологічного розвитку</i>  | <i>Урахування у навчально-виховній роботі</i> |
| Психіка досконала   |   |
| Виробляється новий динамічний стереотип   |   |
| Підвищується інтерес до певних видів діяльності   |   |
| Виявляється свідоме ставлення до праці  |   |
| Структуруються абстрактне мислення, логічна пам'ять, творча уява, відчуття краси і завершується їх формування |   |
| Чітко проглядається постійність інтересів   |   |
| Міцніє безкорислива дружба  |   |
| Виявляються критичність мислення, проникнення у сутність явищ і процесів                                      |   |
| Підвищується інтерес до світоглядних аспектів життєдіяльності   |   |
| Виявляється інтерес до вибору професійної діяльності  |   |
| Підвищується інтерес до морально-духовних цінностей   |   |

На основі ознайомлення з навчально-методичною літературою з хореографії та періодичними виданнями («Джміль», «Позашкілля», «Палітра педагога» та інших) зробіть картотеку методичних розробок для хореографічної роботи з дітьми різних вікових категорій і заповніть її у вигляді таблиці.

## Навчально-методичний матеріал для проведення хореографічної роботи з різними віковими категоріями

| №№/п | Автор | Назва | Вихідні дані | Тип видання | Стисла анотація |
|------|-------|-------|--------------|-------------|-----------------|
|      |       |       |              |             |                 |

Під час заповнення таблиці Ви маєте вказати повне ім'я та прізвище автора, назву посібника (статті), вихідні дані (рік видання, місце видання, назва видавництва, кількість сторінок), тип видання (підручник, навчально-методичний посібник, методичні розробки, журнал (назва) або збірка наукових праць) а також зробити стислу анотацію. На основі аналізу навчально-методичної літератури з хореографії, визначте, які теми авторами розкриваються частіш за все в фахових виданнях. Вкажіть, які теми доцільно, на ваш погляд, розглянути в навчально-методичній літературі.

Готуючись до виконання третього завдання, перш за все, проаналізуйте зміст навчально-методичного матеріалу присвяченого розвитку танцювальної творчості дітей. Дайте визначення поняття «танцювальна творчість» та «творча активність». Виберіть з методичної літератури або розробіть самостійно зміст завдань, спрямованих на розвиток творчої активності учнів різних вікових категорій. Зверніть увагу на вікові можливості учнів та рівень їх хореографічної підготовки відповідно віку.

### Розвиток творчої активності учнів різних вікових категорій

| Вік учнів             | Назва завдання                           | Мета завдання   | Зміст завдання  |
|-----------------------|--|---|---|
| Молодший дошкільний   |  |   |   |
| Старший дошкільний    |  |   |   |
| Молодший шкільний вік | Колективна імпровізація «Осінній пейзаж» | Розвивати емоційну сферу, можливість вільно виражати свої | Педагог розподіляє дітей на чотири групи, які стають у різних кутках танцювального класу і роздає їм по одній репродукції. Протягом |

|                       |  |   |  |
|-----------------------|--|---|--|
|                       |  | емоції та почуття, отримувати задоволення від сумісної творчості; виховувати культуру спілкування, поважне ставлення до учасників творчого процесу, інтерес до осінніх явищ, до творчості поетів та художників. | музичного супроводу діти повинні обрати художника, який буде «малювати» картину, обговорити її зміст, обрати об'єкти, які будуть зображувати і розподілити їх між собою. По закінченню музики картина повинна бути намальована. Після виконання творчого завдання педагог аналізує діяльність дітей. |
| Середній шкільний вік |  |   |  |
| Старший шкільний вік  |  |   |  |

### Критерії оцінювання виконаних завдань

| № завдання | Форма контролю      | Критерії оцінки  | Кількість балів |
|------------|---------------------|--|-----------------|
| Завдання 1 | таблиця, співбесіда | Студент обізнаний з питань «Особливості фізичного та психічного розвитку дітей дошкільного (молодшого, середнього та старшого шкільного) віку», «Мета, завдання та зміст хореографічної роботи з дітьми різних вікових категорій», чітко та впевнено відповідає на поставлені викладачем питання, орієнтується в літературі поданій для самостійного вивчення.<br>Таблиця заповнена охайно, відповідно визначених вимог. Студент вміє визначати мету та завдання, узгоджувати ці поняття між собою та підпорядковувати їх змісту хореографічного навчання відповідно до вікових характеристик учнів. | 0.5             |
| Завдання 2 | таблиця             | Картотека включає достатню кількість   | 0.5             |

|            |                     |   |     |
|------------|---------------------|---|-----|
|            |                     | літературних джерел, присвячених питанням методики хореографічної роботи з дітьми різних вікових категорій. Таблиця оформлена охайно, відповідно до наданих рекомендацій.   |     |
| Завдання 3 | таблиця, співбесіда | Студент орієнтується в поняттях поняттях «танцювальна творчість», та «творча активність». Вміє самостійно розробляти або вибирати з методичної літератури зміст завдань, спрямованих на розвиток творчої активності учнів різних вікових категорій. Чітко пояснює мету завдання, визначає роль педагога, вміє трансформувати одне те саме завдання до дітей різного рівня навчання. | 0.5 |
| Завдання 4 | співбесіда          | Студент застосовує теоретичні знання під час вирішення педагогічних ситуацій, проявляє активність, включається в дискусію, вміє наводити приклади.  | 0.5 |

## Література

### *Основна*

1. Волчукова В. М. Методика роботи з хореографічним колективом. Основи курсу : навч. метод. посіб. / Волчукова В. М., Бугасць Н. А., Ліманська О. В., Тіщенко О. М. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2013. – С. 166-176.
2. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 60-95.
3. Шалапа С. В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.2. – К. : НАКККіМ, 2015. – С. 99-107.

### *Додаткова*

1. Барышникова Т. К. [Азбука хореографии : метод. указания] / Татьяна Константиновна Барышникова. – СПб. : «ЛЮКСИ», «РЕСПЕКС», 1996.

2. Березова Г. О. Хореографічна робота з дошкільнятами / Галина Олексіївна Березова. – К. : Музична Україна, 1989.
3. Колногузенко Б. М. Методика роботи з хореографічним колективом. Частина 1. Хореографічна робота з дітьми : навч.-метод. посіб. / Борис Миколайович Колногузенко. – Х. : ХДАК, 2004.
4. Мартиненко О. В. Методика хореографічної роботи з дітьми старшого дошкільного віку : навч. посіб. / О. В. Мартиненко. – Донецьк : Юго-Восток, 2009.
5. Мартиненко О.В. Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом (дошкільний вік) : навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Бердянськ : Видавництво БДПУ, 2014. – 302 с.
6. Особенности психического развития детей 6-7 летнего возраста : монографія / упоряд. : Д. Б. Эльконин, А. Л. Венгер. – М. : Педагогика, 1988.
7. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» (нова редакція). У 2-х Ч. – Ч II. Від трьох до шести (семи) років) / Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. та ін.; наук. кер. О. Л. Кононко. – Київ : ТОВ «МЦ ФЕР-Україна», 2014. – С. 332-340, 357-371.
8. Пуртова Т. В. Учите детей танцевать : учеб. пособ. / Пуртова Т. В., Беликова А. Н., Кветная О. В. – М. : Владос, 2003.
9. Слобожан В. П. Хореографія дошкільнят : методика організації навчально-тренувальних занять / Віктор Петрович Слобожан. – Львів : СПОЛОМ, 2013. – 76 с.
10. Шевчук А. С. Українські музично-хореографічні традиції як засіб музично-рухового розвитку старших дошкільників / Антоніна Семенівна Шевчук. – Ф. : «Поліфаст», 2005. – 332 с.
11. Шевчук А. С. Дитяча хореографія : програма та навчально-методичне забезпечення хореографічної діяльності дітей від 3-7 років : навч.-метод. посіб. / Антоніна Семенівна Шевчук. – К. : Шкільний світ, 2008. – 128 с.
12. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. / В. Ягупов. – К. : Либідь, 2002.

**Заліковий кредит 2.**  
**Специфіка роботи в хореографічних ансамблях різного напрямку**

*Змістовий модуль 3. Особливості організації навчально-виховного процесу в ансамблі народного танцю*

**Практичне заняття № 3.1.**

**Особливості організації та керівництва ансамблем народного танцю**

денна форма – 1 година

заочна форма – 0 годин

**Мета:** Поширити та систематизувати знання студентів про завдання та зміст навчально-тренувального процесу в ансамблі народного танцю; формувати вміння аналізувати програми хореографічної роботи ансамблів народного танцю, вивчати передовий практичний досвід керівників ансамблів народного танцю; розвивати самостійність мислення, творчий підхід до виконання навчальних завдань, вміння використовувати комп'ютерні технології.

**Питання для обговорення:**

1. Назвіть мету, завдання, зміст навчальної та виховної роботи ансамблю народного танцю.

2. Зробіть аналіз однієї з навчальних програм для роботи ансамблю народного танцю.

3. Назвіть та охарактеризуйте видатні аматорські та професійні ансамблі народного танцю України.

**Практичне завдання:** Підготуйте відео презентацію діяльності ансамблю народного танцю.

**Методичні рекомендації**

Готуючись до заняття, уважно передивіться перелік рекомендованої літератури. Занотуйте основні положення для висвітлення теоретичних питань рекомендованих для обговорення. Вивчить та занотуйте в зошит питання «Особливості організації та проведення учбово-репетиційної роботи у хореографічному колективі народно-сценічного танцю» з книги Бугаєць Н. А. «Методика роботи з хореографічним колективом».

Для відповіді на друге питання, виберіть 2-3 навчальних програми роботи ансамблю народного танцю (література, Інтернет) і зробіть їх аналіз, дотримуючись наступної схеми:

- назва програми;
- вид програми (типова, модифікована (адаптована), авторська);
- прізвище автора, ким і коли програма затверджена;
- відповідність програми основним вимогам: актуальність, послідовність, цілісність, прогностичність, реальність, оригінальність;
- наявність основних структурних компонентів, їх послідовність, логічність, змістовність (титульна сторінка, пояснювальна записка, навчально-тематичний план, зміст програми, прогнозовані результати, бібліографія);
- відповідність мети та завдань напряму хореографічної роботи колективу, терміну навчання та віковим особливостям учнів;
- назви розділів, їх відповідність меті та завданням програми, а також віковим особливостям учнів.

Вивчаючи назви видатних аматорських та професійних ансамблів народного танцю, зробіть для зручності таблицю, яка допоможе Вам більш впевнено почуватися під час участі в навчальній грі.

| №/п | Назва колективу | Прізвище керівника | Рік створення та місце функціонування (місто) | Досягнення колективу |
|-----|-----------------|--------------------|---|----------------------|
|     |                 |                    |   |                      |

Виконуючи практичне завдання, ви можете проявити власне бачення роботи ансамблю народного танцю, вміння розробляти комп'ютерні презентації, проявляючи творчий підхід. Зверніть увагу на різні аспекти роботи колективу (навчальний, розвивальний, виховний, оздоровчий, творчий, концертно-пропагандистський). Перегляньте друге та третє завдання для самостійної роботи («зробити ескіз оформлення танцювального класу для занять ансамблю народного танцю, спираючись на сучасні технології»; «розробити рекламний буклет набору в ансамбль народного танцю»), які ви також можете застосовувати у

власному творчому проєкті. Ви маєте не тільки створити презентацію, а й вміти представити її під час навчальної гри: «Уявіть, що Вам запропонували роботу керівника ансамблю народного танцю в одному престижному навчальному закладі. Для цього Ви маєте представити проєкт роботи майбутнього колективу й виграти запропоновану вакансію серед трьох претендентів».

### **Хід заняття**

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Доповідь-презентація діяльності ансамблю народного танцю (ділова гра «Методична рада»).

### **Критерії оцінки**

Максимальна кількість балів за практичне заняття – **2 бали**. Студент активно приймає участь в обговоренні теоретичних питань, аргументовано висловлює власну думку, оперує термінами, спирається на авторів навчально-методичної та наукової літератури з питань особливостей організації та керівництва ансамблем народного танцю. Вміє аналізувати програми хореографічної роботи ансамблів народного танцю. Має конспект, у якому висвітлено теоретичні питання рекомендовані до практичного заняття, що свідчить про його ретельну підготовку. Творчо підійшов до розробки відео презентації діяльності ансамблю народного танцю, проявив вміння користуватися комп'ютерними технологіями, самостійно мислити. Приймає активну участь в навчальних іграх, вміє підтримувати діалог, вести бесіду, доводити власну думку.

### **Література**

#### *Основна*

1. Шалапа С. В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.1. – К. : НАКККіМ, 2015. – С. 96-98, 113-125.
2. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 17-132.



3. Майстри народно-сценічного танцю : біографічний довідник / уклад. О. П. Колосок.- К. :ДАКККиМ, 2008.- 116 с.

*Додаткова*

1. Навчальні програми з хореографічного мистецтва для позашкільних навчальних закладів: зб. програм / уклад. В. О. Вартовик. – Львів : СПОЛОМ, 2013. – 140 с.
2. Програми для творчих об'єднань позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів / упоряд. Л. М. Павлова. – Суми : Антей, 2005.
3. Программы для внешкольных учреждений и общеобразовательных школ. – М. : Просвещение, 1981, с. 180-199.

### **Самостійна робота № 3.1.**

#### **Особливості організації та керівництва ансамблем народного танцю**

денна форма – 4 години

заочна форма – 6 годин

#### **Практичні завдання**

1. Заповніть таблиці з основних видів планування роботи в ансамблі народного танцю, які надаються в «Робочому зошиті керівника гуртка».

2. Зробіть ескіз оформлення танцювального класу для занять ансамблю народного танцю, спираючись на сучасні технології.

3. Розробіть рекламний буклет набору в ансамбль народного танцю.

#### **Методичні рекомендації**

Перед виконанням першого завдання перегляньте зміст практичного заняття до теми «Особливості організації та керівництва ансамблем народного танцю». Зробіть ксерокопію «Робочого зошиту керівника гуртка» (дивись літературу або додаток) і заповніть його, посилаючись на функціональні обов'язки керівника ансамблю народного танцю.

Ескіз оформлення танцювального класу робіть з урахуванням специфіки роботи ансамблю народного танцю.

Навчальний кабінет будь-якого профілю оснащується і укомплектовується відповідно до Положення про навчальні кабінети, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2004 року № 601. Це основний документ, який регламентує діяльність навчального кабінету і вказує всі вимоги до його створення. Згідно цього Положення кабінет має бути оснащений сучасними засобами (це Ви обов'язково маєте урахувати при розробці ескізу).

Зверніть увагу, що танцювальний клас має бути обладнаний відповідно до мети і задач роботи колективу, специфіки діяльності хореографа та учнів, що визначається типом навчального закладу, його матеріально-технічною базою. Ескіз може бути представлений як у вигляді комп'ютерної презентації так і намальований від руки. Під час розробки ескізу визначте естетичні параметри, технічне та методичне оснащення, наявність навчально-інформаційних стендів, фотоматеріалів, матеріалу з безпеки життєдіяльності, висвітлення девізу колективу, його досягнень, результативності навчання учнів тощо.

Перед виконанням наступного завдання («Розробити рекламний буклет набору в ансамбль народного танцю»), ви маєте чітко усвідомити вимоги до написання рекламного тексту.

Рекламний текст – це не просто стаття або лист потенційним клієнтам. Рекламний текст – це твір мистецтва, який повинен переконувати, аргументувати, вражати. Створення рекламного тексту – це комплексний процес, що включає в себе оригінальні ідеї, структуру, основні теми та їх розвиток, слогани, психологічні прийоми, що діють на обрану вами цільову аудиторію і багато іншого.

Пам'ятайте, лаконічність, простота і зрозумілість тексту – неодмінна умова створення ефективного рекламного буклету. Для хорошої комунікації рекламний текст повинен бути щоденним, адресним, своєчасним і легко сприйматись. Пам'ятайте про «шість вірних слуг» Кіплінга – питаннях «хто», «що», «коли», «де», «чому» і «як»:

– *Хто* – кому адресоване ваше повідомлення? (цільова аудиторія).

– *Що* – чого ви домагаєтеся від аудиторії? (мета повідомлення).

– *Коли* – коли ви хочете від них виконання потрібних дій? (терміни).

– *Де* – де ви хочете від них виконання потрібних дій? (дистрибуція).

– *Чому* – чому вони повинні це робити? (яку вигоду це принесе цільовій аудиторії).

– *Як* – як вони повинні це робити? (спонукання до дій).

Для розробки рекламного буклету необхідні наступні елементи: логотип, контактна інформація, графічні матеріали (слайди, фото, кліпарти) і текстова інформація. Інформаційні блоки можуть містити як текстову, так і графічну інформацію – фотографії, малюнки, схеми тощо.

При створенні рекламного тексту враховуйте наступні рекомендації: основний текст має бути логічним продовженням заголовка і підзаголовка, набраний більш дрібним шрифтом; складений так, як якщо б його автор звертався до однієї людини, ніби то писав йому листа; уникайте довгих і незрозумілих слів, а головне, фраз «кращий в світі», «найбільший в країні», не зловживайте професійними термінами; пам'ятайте, що збільшення кількості слів до п'ятдесяти знижує активне сприйняття тексту. Головне, щоб текст був коротким і живим.

Сприйняття і запам'ятовування тексту посилюються правильним вибором шрифту: не використовуйте в одному рекламному оголошенні безліч шрифтів (бажано вживати не більше двох, варіюючи їх розмір, товщину і накреслення); виділяйте розміром або шрифтом буквицю (першу букву в абзаці), що підвищить сприйняття тексту на 13%; помічайте максимально великим шрифтом ключове слово; у великому тексті виділяти шрифтом іншого розміру або накреслення найбільш значущі за змістом слова в кожному абзаці.

Дизайн рекламного буклету повинен враховувати психологічні особливості сприйняття візуальної і вербальної інформації в цільовій групі. Потрібно підбирати фотографії, на яких немає дрібних деталей. При друку буклету часто зустрічається помилка, коли в ньому намагаються розмістити

максимум інформації, шляхом зменшення розмірів шрифтів і фотографій.

### Критерії оцінювання виконаних завдань

| № завдання | Форма контролю                       | Критерії оцінки   | Кількість балів |
|------------|--------------------------------------|---|-----------------|
| Завдання 1 | конспект                             | Студент представив охайно та змістовно виконане завдання, яке відображає особливості роботи керівника ансамблю народного танцю  | 1               |
| Завдання 2 | ескіз оформлення танцювального класу | Студент творчо підійшов до виконання завдання, представив цікавий проект оснащення та оформлення танцювального класу відповідно специфіки роботи ансамблю народного танцю. Продемонстрував вміння застосовувати комп'ютерні програми та сучасні технології. | 0.5             |
| Завдання 3 | рекламний буклет                     | Студент представив цікавий буклет набору в ансамбль народного танцю, проявив креативність, індивідуальність, вміння працювати з комп'ютерними програмами.   | 0.5             |

### Література

#### Основна

1. Шалапа С.В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.1. – К. : НАКККіМ, 2015. – С. 113-125.
2. Робочий зошит керівника гуртка / упор. Р. Нікітенко. – К. : Шк. світ, 2008. – 80 с.
3. Вимоги до навчальних програм з позашкільної освіти // Позашкілля. – 2008. – № 2.
4. Програми для творчих об'єднань позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів / упоряд. Л. М. Павлова. – Суми : Антей, 2005.
5. Книга керівника позашкільного навчального закладу : довідково-метод. вид. / упоряд. : З. М. Рудакова, Л. М. Павлова. – Х. : Торсінг плюс, 2006. – 768 с.

### Додаткова

1. Волкова О. И. Основы психологии рекламы для студентов колледжей / О. И. Волкова, В. В. Пижугийда. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. – С. 100-101.
2. Римашевський Ю. Рекламная бомба / Юрий Римашевский. – Спб. : Пітер, 2007. – С. 78, 82.
3. <http://www.library.cjes.ru> / Ворошилов В. В. «Маркетингові комунікації в журналістиці» – Бібліотека центру екстремальної журналістики.
4. <http://evartist.narod.ru/text4/36.htm> «Створення рекламного оголошення».
5. [http://www.xanadu.ru/reklama\\_v\\_internet/](http://www.xanadu.ru/reklama_v_internet/) «Використання текстової реклами».

### Практичне заняття № 3.2.

#### Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі народного танцю

денна форма – 2 години

заочна форма – 1 година

**Мета:** формувати навички розробки конспектів хореографічних занять та планів виховної роботи для ансамблю народного танцю, сприяти формуванню в студентів навичок роботи з програмами та навчально-методичною літературою з хореографії; розвивати вміння самостійно мислити, творчо підходити до виконання навчальних завдань.

#### Питання для обговорення:

1. Назвіть та охарактеризуйте види хореографічних занять, які доцільно проводити в ансамблі народного танцю.
2. Назвіть методичні вимоги до побудови комбінацій тренажу класичного та народно-сценічного танцю.
3. Розкрийте види контролю показників засвоєння програмового матеріалу.
4. Розкрийте особливості організації виховної роботи в ансамблі народного танцю.

### **Практичні завдання:**

1. Розробіть план-конспект хореографічного заняття із застосуванням інноваційних технологій (тему, рік навчання та вік учнів оберіть самостійно). Підготуйтеся до презентації змісту заняття.

2. Розробіть орієнтовний план виховної роботи колективу на рік. Підготуйтеся до його презентації.

### **Методичні рекомендації**

Готуючись до обговорення теоретичних питань, повторіть матеріал лекції «Форми та методи роботи в хореографічному колективі», а саме питання: «Загальне поняття про форми організації навчально-виховного процесу в ХК. Класифікація хореографічних занять», «Форми підвищення професійної майстерності керівника хореографічного колективу», «Загальне поняття про методи та прийоми хореографічного навчання, їх класифікація». Виберіть види хореографічних занять, які доцільно проводити в ансамблі народного танцю, дайте їх характеристику і вкажіть вікові групи в яких можуть проводитись обрані вами види занять. Для зручності відповідь можете оформити у вигляді таблиці.

| <b>Вид хореографічного заняття</b> | <b>Характеристика хореографічного заняття</b> | <b>Вікова група</b> |
|------------------------------------|---|---------------------|
|                                    |   |                     |

Розкриваючи зміст відповіді на друге питання, прочитайте розділ підручника (І частина) «Методика роботи з хореографічним колективом» (автори С. Шалапа, Н. Корисько) та занотуйте в зошиті особливості проведення уроку класичного та народно-сценічного танцю, їх структуру та зміст (С. 126-129; 130-132). З цього ж підручника виписіть методичні вимоги до побудови комбінацій тренажу класичного та народно-сценічного танцю (С. 162-165; 166-167).

У третьому питанні Ви маєте визначити, які види контролю можливо застосовувати під час перевірки теоретичних знань та практичних вмінь учнів різного віку відносно змісту навчальної програми.

| <b>Вік дітей</b>  | <b>Вид контролю показників програмового матеріалу</b> |
|-------------------|---|
| Дошкільний        |   |
| Молодший шкільний |   |
| Середній шкільний |   |
| Старший шкільний  |   |

Для висвітлення четвертого питання, проаналізуйте загальні підходи до організації виховної роботи в хореографічних колективах і на їх основі визначте особливості завдань і змісту виховних заходів для ансамблю народного танцю.

Працюючи над виконанням практичних завдань, зверніть увагу на поняття «інноваційні технології» та їх види. Визначте, які інноваційні методи ви б могли застосовувати під час проведення хореографічних занять.

Розробіть план-конспект заняття за наступною схемою:

1. Вид заняття.
2. Тема заняття.
3. Вік учнів.
4. Рік навчання.
5. Мета заняття (навчальна, розвивальна, виховна).
6. Обладнання.
7. Зміст.

| <b>Структурна частина</b> | <b>Зміст</b> | <b>Методи та прийоми</b> | <b>Позначка про застосування інновацій</b> |
|---------------------------|--------------|--------------------------|--|
| Вступна                   |              |                          |  |
| Основна                   |              |                          |  |
| Заключна                  |              |                          |  |

Під час розробки плану виховної роботи хореографічного колективу на рік, повторіть класифікацію виховних заходів і намагайтеся адаптувати їх відносно специфіки роботи ансамблю народного танцю. План виховної роботи оформіть у вигляді таблиці.

**План виховної роботи ансамблю народного танцю  
«НАЗВА» на 201\_-201\_ навчальний рік**

| №/п | Назва заходу | Мета | Вікова група | Термін виконання | Відповідальний |
|-----|--------------|------|--------------|------------------|----------------|
|     |              |      |              |                  |                |

**Хід заняття**

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Розкриття змісту розробленого хореографічного заняття з народно-сценічного танцю із застосуванням інноваційних технологій.
3. Доповідь-презентація орієнтовного плану виховної роботи ансамблю народного танцю на рік (ділова гра «Методична рада»).
4. Рольова інсценізація «Хореограф – директор центру дитячої творчості (будинку культури, школи)». Студентам пропонується педагогічна ситуація: директор вимагає від хореографа підготувати до святкового концерту, який відбудеться через два дні, нову хореографічну постановку та танцювальне оформлення вокального номеру.

Завдання: безконфліктне вирішення ситуації, пошук комунікативних засобів для відстоювання власної професійної точки зору.

**Критерії оцінки**

Максимальна кількість балів за практичне заняття **2 бали**. Студент активно приймає участь в обговоренні теоретичних питань, аргументовано висловлює власну думку, оперує термінами, спирається на авторів навчально-методичної та наукової літератури з питань особливостей проведення навчально-виховної роботи в ансамблі народного танцю. Має конспект, у якому висвітлено теоретичні питання рекомендовані до практичного заняття, що свідчить про його ретельну підготовку.

Вміє застосовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань, користується інноваційними технологіями,



проявляє творче мислення та самостійність. Приймає активну участь у навчальних іграх, уміє підтримувати діалог, вести бесіду, доводити власну думку.

## Література

### *Основна*

1. Шалапа С. В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч. 1. – К. : НАКККиМ, 2015. – С. 126-132; 162-167.
2. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2012. – С. 48-180.
3. Нуруллин Н. С. Методические указания к ведению урока народного танца : учеб. изд. / Назим Салимович Нуруллин. – М. : Малоярославецкая городская типография управления издательств полиграфии и книжной торговли Калужского облисполкома, 1979. – 40 с.

### *Додаткова*

1. Гусев Г. П. Методика преподавания народного танца : Танцевальные движения и комбинации на середине зала : учеб. пособ. / Геннадий Петрович Гусев. – М. : ВЛАДОС, 2004. – 206 с.
2. Гусев Г. П. Методика преподавания народного танца : Упражнения у станка : учеб. пособ. / Геннадий Петрович Гусев. – М. : ВЛАДОС, 2005. – 207 с.
3. Лопухов А. В. Основы характерного танца / Андрей Васильевич Лопухов, Александр Викторович Ширяев, Александр Ильич Бочаров. – Санкт-Петербург, Москва, Краснодар : ПЛАНЕТА МУЗЫКИ, Лань, 2010. – 344 с.
4. Борзов А. А. Народно-сценический танец : Экзерсисы у станка : учеб. пособ. / Анатолий Алексеевич Борзов. – М. : ГИТИС, 2008. – 493 с.
5. Власенко Г. Я. Сочинение танцевальных комбинаций : метод. пособ. / Геннадий Яковлевич Власенко. – М. : НМЦНТИКПР, 1988. – 48 с.

6. Каргин А. С. Воспитательная работа в самодеятельном художественном коллективе : учеб. пособ. / А. Каргин. – М. : Просвещение, 1984.
7. Стуколкина Н. М. Четыре экзерсиса : Уроки характерного танца / Нина Михайловна Стуколкина. – М. : Министерство культуры СССР, 1972. – 398 с.

### **Самостійна робота № 3.2.**

#### **Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі народного танцю**

денна форма – 4 години

заочна форма – 4 години

#### **Практичні завдання**

1. Зробіть орієнтовний перелік тематики різних видів занять, які можуть проводитися в ансамблі народного танцю.

2. Розробіть показники засвоєння програмового матеріалу за рік учнями першого року навчання ансамбля народного танцю та шкалу оцінювання успішності дітей для контрольного заняття.

3. Визначте тематику виховних заходів ансамблю народного танцю на рік з наступних напрямів роботи: художньо-естетичне виховання, морально-етичне виховання, національне виховання, трудове виховання, фізичне виховання, розумове виховання.

#### **Методичні рекомендації**

Перед виконанням першого завдання повторіть лекційний матеріал до теми «Форми та методи роботи в хореографічному колективі» і дайте відповіді на наступні питання:

1. Навчально-виховне значення проведення хореографічних занять в ансамблі народно-сценічного танцю.

2. Види хореографічних занять і специфіка їх проведення в ансамблі народно-сценічного танцю.

Перегляньте теми практичних занять, в яких розкриваються питання особливостей організації та керівництва ансамблем народного танцю (мета, завдання та зміст роботи; аналіз навчальних програм) та особливостей проведення навчально-виховної роботи в ансамблі народного танцю (види

хореографічних занять, які проводяться в ансамблі народного танцю та їх характеристика, види контролю показників засвоєння програмового матеріалу). Заповніть зміст таблиці, добираючи до кожного визначеного вами виду заняття відповідну тему.

| Вид заняття                          | Тема                             | Мета  | Вік, рік навчання  |
|--------------------------------------|----------------------------------|---|--------------------|
| Тематичне заняття з групою хлопчиків | «Козацьком у роду нема переводу» | <i>поглиблювати</i> знання про український народний танок та <i>ознайомлювати</i> з особливостями чоловічого танцю та костюма; давати уявлення про танці козаків («гопак», «козак», «повзунець») та про їхні характерні особливості; <i>закріплювати</i> навички виконання вже вивчених рухів української хореографії та <i>розучити</i> нові рухи чоловічого танцю («присядка», «м'ячик», «повзунець»); <i>розвивати</i> музично-ритмічну координацію, увагу, орієнтацію у просторі, творчу ініціативу, емоційно-ціннісне ставлення до національних танцювальних традицій; <i>виховувати</i> інтерес до історичного минулого українського народу, почуття приналежності до козацького роду, його духовної культури, яку слід оберігати та збагачувати. | 6-7 років (II р.н) |

Детальна класифікація хореографічних занять подана в навчально-методичному посібнику Олени Мартиненко «Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом» (С. 44-45).

Виконання другого завдання самостійної роботи також передбачає закріплення та розширення знань студентів з особливостей роботи керівника ансамблю народного танцю. Для розробки показників засвоєння програмового матеріалу з хореографії в ансамблі народного танцю для дітей першого року навчання за рік спирайтеся на зміст аналізованих вами навчальних програм. Тобто вкажіть, що мають *знати* та *вміти* учні першого року навчання після засвоєння програми.

Для визначення параметрів шкали оцінювання успішності дітей для контрольного заняття, визначте за що і як ви будете

оцінювати. Наприклад, можна скласти таблицю, в якій визначити, що ви будете оцінювати.

**Таблиця оцінки успішності учнів 3-го року навчання на контрольному уроці народно-сценічного танцю**

| №\п | Ім'я та прізвище учня | Культура одягу та поведінки | Знання теоретичного матеріалу | Знання змісту уроку | Технічність | Музичність | Загальний бал |
|-----|-----------------------|-----------------------------|-------------------------------|---------------------|-------------|------------|---------------|
|     |                       |                             |                               |                     |             |            |               |

Потім визначте шкалу оцінювання (п'ятибальна, двадцятип'яти бальна система або ін.) і вкажіть критерії оцінки, враховуючи при цьому рік навчання (5 балів – дитина демонструє високу культуру поведінки, дотримується культури одягу, що відповідає формі відкритого академ-показу; активно відповідає на поставлені педагогом питання, володіє термінологією; знає послідовність вправ екзерсису біля станка та на середині, технічно та методично грамотно виконує танцювальний матеріал, передає характер вправи та відповідної національності, емоційно відгукується на музичний супровід, підпорядковує свої рухи особливостям музики). За такою аналогією визначить за що ви поставите 4; 3; 2; 1 та 0 балів.

Для виконання третього завдання самостійної роботи перегляньте зміст розділу «Особливості організації виховного процесу в дитячих хореографічних колективах» поданий в навчально-методичному посібнику Олени Мартиненко «Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом» (С. 180-191). Завдання виконайте у вигляді таблиці

**Тематика виховних заходів ансамблю народного танцю (назва) на 201\_\_ рік**

| Напрямок виховної роботи     | Вікова категорія (рівень навчання) | Назва виховного заходу | Мета | Термін проведення | Відповідальний |
|------------------------------|------------------------------------|------------------------|------|-------------------|----------------|
| Художньо-естетичне виховання |                                    |                        |      |                   |                |
| Морально-етичне виховання    |                                    |                        |      |                   |                |

|                       |  |  |  |  |  |
|-----------------------|--|--|--|--|--|
| Національне виховання |  |  |  |  |  |
| Трудове виховання     |  |  |  |  |  |
| Фізичне виховання     |  |  |  |  |  |
| Розумове виховання    |  |  |  |  |  |

### Критерії оцінювання виконаних завдань

| № завдання | Форма контролю      | Критерії оцінки  | Кількість балів |
|------------|---------------------|--|-----------------|
| Завдання 1 | таблиця, співбесіда | Студент орієнтується в лекційному матеріалі з теми «Форми та методи роботи в хореографічному колективі», чітко та впевнено відповідає на питання викладача. Вміє застосовувати теоретичні завдання під час виконання практичного завдання, може аргументувати свою думку, посилається на літературні джерела, наводить приклади. Таблиця виконана охайно та змістовно, чітко узгоджено тематику заняття з видом, ураховано специфіку змісту хореографічного навчання в ансамблі народного танцю. | 0.5             |
| Завдання 2 | таблиця, співбесіда | Студент демонструє вміння самостійної розробки показників засвоєння програмового матеріалу з хореографії в ансамблі народного танцю для дітей першого року навчання за рік, розуміє поняття «шкала оцінки» та «критерії оцінки», вміє їх визначати. Впевнено орієнтується в змісті самостійно розробленої таблиці, чітко відповідає на поставлені викладачем питання.  | 1               |
| Завдання 3 | таблиця, співбесіда | Студент володіє знаннями з особливостей організації виховного процесу в хореографічних колективах, уміє добирати тематику виховних заходів до напрямів виховної роботи, ураховуючи специфіку роботи ансамблю народного танцю. Проявляє індивідуальний підхід, самостійність творчого мислення.   | 0.5             |

## Література

### *Основна*

1. Бугаєць Н. А. Методика роботи з хореографічним колективом : навчальний посібник / Н. А. Бугаєць, В. М. Волчукова, М. С. Пінчук – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2009. – С. 126-132.
2. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навчальний посібник / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2012. – С. 44-2012.
3. Нуруллин Н. С. Методические указания к ведению урока народного танца : уч. изд. / Назим Салимович Нуруллин. – М. : Малоярославецкая городская типография управления издательств полиграфии и книжной торговли Калужского облисполкома, 1979. – 40 с.

### *Додаткова*

1. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 117-132.
2. Лопухов А. В. Основы характерного танца : метод. пособ. / Андрей Васильевич Лопухов, Александр Викторович Ширяев, Александр Ильич Бочаров. – Санкт-Петербург, Москва, Краснодар : ПЛАНЕТА МУЗЫКИ, Лань, 2010. – 344 с.
3. Вимоги до навчальних програм з позашкільної освіти // Позашкілля. – 2008. – № 2.
4. Гусев Г. П. Методика преподавания народного танца : Танцевальные движения и комбинации на середине зала : уч. пособ. / Геннадий Петрович Гусев. – М. : ВЛАДОС, 2004. – 206 с.
5. Гусев Г. П. Методика преподавания народного танца: Упражнения у станка : учеб. пособ. / Геннадий Петрович Гусев. – М. : ВЛАДОС, 2005. – 207 с.
6. Гусев Г. П. Методика преподавания народного танца : Этюды : учеб. пособ. / Геннадий Петрович Гусев. – М. : ВЛАДОС, 2004. – 232 с.

7. Зацепина К. С. Народно-сценический танец: учеб.-метод. пособ. / Кира Сергеевна Зацепина, Андрей Андреевич Климов, Константин Борисович Рихтер, Нина Михайловна Толстая, Евгения Карапетовна Фарманянц. – М. : Искусство, 1976. – 224 с.
8. Програми для творчих об'єднань позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів / упоряд. Л. М. Павлова. – Суми : Антей, 2005.
9. Программы для внешкольных учреждений и общеобразовательных школ. – М. : Просвещение, 1981, с. 180-199.

### Практичне заняття № 3.3.

#### Репертуарний план ансамблю народного танцю

денна форма – 1 година

заочна форма – 1 година

**Мета:** формувати навички розробки перспективного репертуарного плану ансамблю народного танцю; розвивати вміння самостійно мислити, творчо підходити до виконання навчальних завдань.

#### **Питання для обговорення:**

1. Розкрийте значення та завдання творчо-постановочного процесу в ансамблі народного танцю. Визначте єдність навчально-педагогічного та постановочного процесів.

2. Розкрийте вимоги та джерела репертуару. Наведіть приклади танцювальних номерів для різних вікових груп.

**Практичне завдання.** Розробіть презентацію перспективного репертуарного плану (на п'ять років) з детальним аналізом кожного номера (назва, форма побудови, вид, жанр, зміст, вік виконавців).

| № з \п | Назва постановки | Зміст | Триривалість | Кількість виконавців, група | Музичний матеріал | Постановник |
|--------|------------------|-------|--------------|-----------------------------|-------------------|-------------|
|        |                  |       |              |                             |                   |             |

## Методичні рекомендації

Готуючи відповіді на теоретичні питання, опрацюйте літературу рекомендовану до практичного заняття. Зробіть стислий конспект відповіді.

Виконуючи практичне завдання, оберіть форму розробки презентації (відео, паперова, на дошці). Презентація репертуарного плану буде відбуватися під час навчальної гри «Методична рада», в якій Ви маєте не лише представити план, а й вміти відповісти на запитання членів методичної ради, ролі яких будуть виконувати викладач та частина студентів.

### Хід заняття

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Доповідь-презентація студентами перспективного репертуарного плану ансамблю народного танцю на п'ять років (ділова гра «Методична рада»).

### Критерії оцінки

Максимальна кількість балів за практичне заняття **2 бали**. Студент активно приймає участь в обговоренні теоретичних питань, аргументовано висловлює власну думку, оперує термінами, спирається на авторів навчально-методичної та наукової літератури. Має конспект, у якому висвітлено теоретичні питання, рекомендовані до практичного заняття, що свідчить про його ретельну підготовку.

Вміло застосовує теоретичні знання під час виконання практичного завдання, проявляє творче мислення та самостійність. Приймає активну участь у навчальній грі, впевнено презентує репертуарний план, уміє підтримувати діалог, вести бесіду, доводити власну думку.

### Література

#### *Основна*

1. Бугаєць Н. А. Методика роботи з хореографічним колективом : навч. посіб. / Н. А. Бугаєць, В. М. Волчукова, М. С. Пінчук – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2009. – С. 125-150.
2. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч. посіб. / Олена



Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – С. 192-201.

*Додаткова*

1. Хореографія : посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю / Олег Семенович Голдріч. – 2-е вид., доп. – Львів : Сполом, 2006. – 172 с.
2. Литвиненко В. А. Зразки народної хореографії : підручник. – 2-ге вид. / Віктор Андрійович Литвиненко. – К. : Альтерпрес, 2008. – 486 с.
3. Алексютович Л. К. Белорусские народные танцы, хороводы, игры : учеб. пособ. / Лариса Константиновна Алексюкович. – Минск : Вышэйшая школа, 1978. – 528 с.
4. Богаткова Л. Н. Танцы народов мира / Лидия Николаевна Богаткова. – М. : Молодая гвардия, 1958. – 278 с.
5. Богаткова Л. Н. Хоровод друзей / Лидия Николаевна Богаткова. – М. : Детгиз, 1957. – 680 с.
6. Годовський В. М. Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом : метод. рекомендації, лекції, навчальна програма / В. М. Годовський, В. І. Арабська. – Рівне : РДГУ, 2000.
7. Клараунт А. П. Искусство танца фламенко / Альфонсо Пуиг Клараунт. – М. : Искусство, 1984. – 183 с.
8. Литвиненко В. А. Зразки народної хореографії : підручник. – 2-е вид. / Віктор Андрійович Литвиненко. – К. : Альтерпрес, 2008. – 468 с.
9. Степанова Л. Г. Сборник танцев / Лариса Георгиевна Степанова. – М. : Военное издательство Министерства обороны СССР, 1955. – 223 с.
10. Ткаченко Т. С. Народные танцы / Тамара Степановна Ткаченко. – М. : Искусство, 1954. – 680 с.
11. Шевченко В. Т. Мистецтво балетмейстера в народно-сценічній хореографії : навч.-метод. посіб. для вищих навчальних закладів культури і мистецтв України / Валентин Тихонович Шевченко. – К. : ДАКККиМ, 2006. – 184 с.

### Самостійна робота № 3.3.

#### Репертуарний план ансамблю народного танцю

денна форма – 3 години

заочна форма – 3 години

#### Практичні завдання

1. Зробіть анотацію одного з творчих звітних концертів ансамблю народного танцю (джерела Інтернету).
2. Оберіть тему для постановки концертного номеру для дітей, вкажіть вікову категорію, визначте етапи роботи над постановкою цього номеру і оберіть до кожного етапу відповідну групу методів.

#### Методичні рекомендації

Перед виконанням першого завдання, уважно передивіться перелік звітних концертів ансамблів народного танцю, які є в Інтернеті. Оберіть один з них і уважно передивіться. Потім зробіть анотацію на переглянутий матеріал, дотримуючись наступних рекомендацій.

Ви маєте усвідомити, що анотація (лат. *annotatio* – зауваження, помітка) – короткий виклад змістукниги, статті, розробки, звітутощо, який дозволяє робити висновки про доцільність їх докладнішого вивчення (перегляду).

Написання анотації (анотування) на концертну програму – це процес створення стислого повідомлення про переглянутий захід, який дозволяє визначити його призначення, змістовність, художньо-ідейну цінність і спрямованість.

Існує декілька видів анотацій, які можна застосовувати для аналізу концертної програми: реферативний, критичний, рекомендаційний, описовий, методичний. Вам рекомендується написати саму просту – описову, яка передбачає стислий опис змісту переглянутої програми у вигляді повідомлення.

Текст описової анотації має складатися з трьох частин:

1. Вступна частина: назва концертної програми, мета, тривалість, аудиторне призначення; відомості про колектив і керівника.

2. Основна частина – аналіз ідейно-тематичної основи концерту; принципи побудови програми (пропорційність,

контрастність, динамічність, змістовність, емоційність, комплексність), засоби за допомогою яких досягається поставлена мета концертної програми; наявність і співвідношення драматургічних компонентів побудови програми (експозиція, зав'язка, розвиток програми, кульмінація та розв'язка); характеристика змісту концертної програми, її відповідність ідейно-тематичній основі (тематика номерів, різноманітність форм, жанрів); особливості сценографії та її відповідність загальному лейтмотиву концертної програми; якість музичного та світлового оформлення.

3. Заключна частина: окремі особливості побудови концерту; оцінка соціального значення концертної програми, її ідейно-художнє значення для глядача; висновки та рекомендації.

При написанні анотації дотримуйтеся наступних вимог:

- анотація повинна мати лаконічну, конкретну форму, але при цьому давати змістовну характеристику переглянутого концертного заходу без зайвої побічної інформації;

- обсяг анотації має займати не більше однієї сторінки;

- анотація зазвичай починається з фраз «Розглядається... Демонструється..., Надається..., Висвітлюється... тощо; під час її написання використовуйте загальноприйняті слова, загальноживану хореографічну термінологію, у разі застосування не знайомої лексики, використовуйте пояснення.

Виконане завдання подайте в наступному вигляді: надрукована анотація та відеозапис концертної програми.

Перед виконанням другого завдання самостійної роботи передивіться вимоги до танцювального репертуару та методику роботи над постановкою концертного номеру в навчально-методичному посібнику Олени Мартиненко «Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом» (С. 192-201). Завдання оформіть у вигляді таблиці.

| Назва концертного номеру | Вік виконавців | Зміст постановки | Етапи постановочної роботи | Методи роботи |
|--------------------------|----------------|------------------|----------------------------|---------------|
|                          |                |                  |                            |               |

### Критерії оцінювання виконаних завдань

| № завдання | Форма контролю                           | Критерії оцінки  | Кількість балів |
|------------|--|--|-----------------|
| Завдання 1 | анотація, відеозапис концертної програми | Студент представив відеоматеріал звітного концерту та друковану анотацію до нього. Анотація відповідає вимогам наданим у методичних рекомендаціях до виконання завдання.   | 1               |
| Завдання 2 | таблиця, співбесіда                      | Студент володіє знаннями про вимоги до танцювального репертуару та методики роботи над постановкою концертного номеру. Вміє чітко визначати етапи роботи над постановкою обраного номеру і добирати до кожного етапу відповідну групу методів. | 1               |

### Література

#### *Основна*

1. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2012. – С. 192-201.
2. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 117-132.

#### *Додаткова*

1. Алексютович Л. К. Белорусские народные танцы, хороводы, игры : учеб. пособ. / Лариса Константиновна Алексюкович. – Минск : Вышэйшая школа, 1978. – 528 с.
2. Богаткова Л. Н. Танцы народов мира / Лидия Николаевна Богаткова. – М. : Молодая гвардия, 1958. – 278 с.
3. Литвиненко В. А. Зразки народної хореографії : підручник. – 2-е вид. / Віктор Андрійович Литвиненко. – К. : Альтерпрес, 2008. – 468 с.
4. Степанова Л. Г. Сборник танцев / Лариса Георгиевна Степанова. – М. : Военное издательство Министерства обороны СССР, 1955. – 223 с.

*Змістовий модуль 4. Особливості організації навчально-виховного процесу в ансамблі сучасного спортивного бального танцю*

**Практичне заняття № 4.1.**

**Особливості організації та керівництва ансамблем сучасного спортивного бального танцю**

денна форма – 1 година

заочна форма – 0 годин

**Мета:** Поширити та систематизувати знання студентів про завдання та зміст навчально-тренувального процесу в ансамблі сучасного спортивного бального танцю; формувати вміння аналізувати програми хореографічної роботи ансамблів сучасного спортивного бального танцю та самостійно розробляти зміст окремих розділів навчальної програми, вивчати передовий практичний досвід керівників ансамблів сучасного спортивного бального танцю; розвивати вміння самостійно мислити, творчо підходити до виконання навчальних завдань.

**Питання для обговорення:**

1. Розкрийте навчально-виховне значення бальної хореографії.
2. Назвіть мету, завдання та зміст роботи ансамбля сучасного спортивного бального танцю. Визначте та обґрунтуйте сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу в ансамблі сучасного бального танцю.
3. Обґрунтуйте особливості застосування індивідуально-диференційованого підходу до учнів в ансамблі спортивного бального танцю та особливості формування пар.
4. Зробіть аналіз навчальних програм роботи ансамблю спортивного бального танцю.

**Практичні завдання:**

1. Зробіть аналіз роботи 1-2-х аматорських колективів сучасного спортивного бального танцю.
2. Підготуйте презентацію ансамбля сучасного спортивного бального танцю.

## Методичні рекомендації

Готуючись до заняття, уважно передивіться перелік рекомендованої літератури. Занотуйте основні положення для висвітлення теоретичних питань рекомендованих для обговорення. Зверніть увагу, що ансамбль сучасного спортивного бального танцю, на відміну від інших, представляє собою вид колективу, що спеціалізується в сценічному та конкурсному танцюванні.

Для відповіді на четверте питання, виберіть 1-2 навчальних програми роботи ансамблю народного танцю (література, Інтернет) і зробіть їх аналіз, дотримуючись наступної схеми:

- назва програми;
- вид програми (типова, модифікована (адаптована), авторська);
- прізвище автора, ким і коли програма затверджена;
- відповідність програми основним вимогам: актуальність, послідовність, цілісність, прогностичність, реальність, оригінальність;
- наявність основних структурних компонентів, їх послідовність, логічність, змістовність (титульна сторінка, пояснювальна записка, навчально-тематичний план, зміст програми, прогнозовані результати, бібліографія);
- відповідність мети та завдань напряму хореографічної роботи колективу, терміну навчання та віковим особливостям учнів;
- назви розділів, їх відповідність меті та завданням програми, а також віковим особливостям учнів.

Виконуючи практичні завдання, впишіть назви провідних аматорських та професійних ансамблів сучасного спортивного бального танцю. Зробіть для зручності таблицю, яка допоможе Вам більш впевнено почуватися під час участі в навчальній грі.

| №/п | Назва колективу | Прізвище керівника | Рік створення та місце існування (місто) | Досягнення колективу |
|-----|-----------------|--------------------|--|----------------------|
|     |                 |                    |  |                      |

Готуючи презентацію ансамблю сучасного спортивного бального танцю, проявіть творчий підхід. Зверніть увагу на різні аспекти роботи колективу (навчальний, розвивальний, виховний, оздоровчий, творчий, концертно-пропагандистський). Перегляньте друге та третє завдання самостійної роботи («зробити ескіз оформлення танцювального класу для занять ансамблю сучасного спортивного бального танцю, спираючись на сучасні технології»; «розробити рекламний буклет набору в ансамбль сучасного спортивного бального танцю»), які Ви також можете застосовувати у власному творчому проєкті. Ви маєте не тільки створити презентацію, а й вміти представити її під час навчальної гри: «Уявіть, що Вам запропонували роботу керівника ансамблю сучасного спортивного бального танцю в одному престижному навчальному закладі. Для цього Ви маєте представити проєкт роботи майбутнього колективу й виграти запропоновану вакансію серед трьох претендентів».

#### **Хід заняття**

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Висвітлення вкладу вивченого студентами передового педагогічного досвіду керівників ансамблів спортивного бального танцю (круглий стіл).
3. Доповідь-презентація діяльності ансамблю спортивного бального танцю (ділова гра «Методична рада»).

#### **Критерії оцінки**

Максимальна кількість балів за практичне заняття – **2 бали**. Студент активно приймає участь в обговоренні теоретичних питань, аргументовано висловлює власну думку, оперує термінами, спирається на авторів навчально-методичної та наукової літератури з питань особливостей організації та керівництва ансамблем спортивного бального танцю. Вміє аналізувати програми хореографічної роботи ансамблів спортивного бального танцю. Має конспект, у якому висвітлено теоретичні питання, рекомендовані до практичного заняття, що свідчить про його ретельну підготовку.

Творчо підійшов до розробки відео презентації діяльності ансамблю спортивного бального танцю, проявив вміння

користуватися комп'ютерними технологіями, самостійно мислити. Приймає активну участь в навчальних іграх, вміє підтримувати діалог, вести бесіду, доводити власну думку.

### Література

#### *Основна*

1. Колногузенко Б. М. Види мистецтв і хореографії / Борис Миколайович Колногузенко. – вид. друге, доповнене. – Харків, 2014. – С. 255-271.
2. Шалапа С. В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч. 1. – К.: НАКККіМ, 2015. – С. 98-100.
3. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 133-157.
4. Касьянова О. Запрошення на танець / Олена Касьянова. – К. : 1986.
5. Неминуций Г. П. Бальные танцы. История и перспективы развития / Григорий Неминуций, А. Дукальская. – Ростов-на Дону, 2001. – 178 с.

#### *Додаткова*

1. Мищенко В. А. Спортивные бальные танцы для начинающих / В. А. Мищенко. – Х. : Синтекс, (Серия «Спортивные бальные танцы для всех»). 2003. – 190 с.
2. Мур А. Техника бальных танцев / Алекс Мур. – Лондон, 2004 – 320 с.
3. Касьянов О. Є. Види колективів бального танцю, їх диференціація за напрямками діяльності / Олег Євгенович Касьянов // Хореографічне мистецтво у контексті культурно-освітніх процесів : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 12-13 грудня 2005 року. – Полтава, 2006. – С. 30-35.
4. Касьянова О. В. У витоків бальної хореографії : аналіз передумов становлення як форми дозвілєвої діяльності / Олена Василівна Касьянова // Вісник КНУКіМ : зб. наук. пр. – Вип. 12. Сер. Мистецтвознавство/ - К. КНУКіМ, 2006. – С. 42-50.
5. Касьянова Е. В. Пути развития советской бальной хореографии (исторический анализ периода 1917-1941 гг.) : автореф. дис. на



- соискание ученой степени канд. Искусствоведения : спец. 17.00.01 «Театральное искусство» / Елена Васильевна Касьянова. – М., 1987. – 19 с.
6. Вимоги до навчальних програм з позашкільної освіти // Позашкілля. – 2008. – № 2.
  7. Програми для творчих об'єднань позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів / упоряд. Л. М. Павлова. – Суми : Антей, 2005.
  8. Программы для внешкольных учреждений и общеобразовательных школ. – М. : Просвещение, 1981, с. 180-199.

#### **Самостійна робота № 4.1.**

#### **Особливості організації та керівництва ансамблем сучасного спортивного бального танцю**

денна форма – 4 години

заочна форма – 6 годин

#### **Практичні завдання**

1. Заповніть таблиці з основних видів планування роботи в ансамблі сучасного спортивного бального танцю, які надаються у «Робочому зошиті керівника гуртка».

2. Зробіть ескіз оформлення танцювального класу для занять спортивним бальним танцем, спираючись на сучасні технології.

3. Розробіть рекламний буклет набору в ансамбль сучасного спортивного бального танцю.

4. Зробіть аналіз діяльності одного з ансамблів сучасного бального танцю м. Бердянська або за місцем проживання за всіма напрямками роботи.

#### **Методичні рекомендації**

Під час роботи над виконанням 1-3 завдань самостійної роботи зверніться до методичних рекомендацій наданих до теми 3.1. «Особливості організації та керівництва ансамблем народного танцю».

Для виконання четвертого завдання, оберіть один з відомих ансамблів бального танцю м. Бердянська або за місцем вашого

проживання і зробіть аналіз його діяльності за всіма напрямками роботи. Надайте коректні методичні рекомендації щодо удосконалення планування роботи керівника, співвідношення змісту навчально-виховного процесу з метою та завданнями роботи колективу, підбору різних видів хореографічних занять, планування виховних заходів, засобів підвищення хореографічної майстерності керівника та членів колективу, змісту репертуарних планів.

### Критерії оцінювання виконаних завдань

| № завдання | Форма контролю                       | Критерії оцінки   | Кількість балів |
|------------|--------------------------------------|---|-----------------|
| Завдання 1 | конспект                             | Студент представив охайно та змістовно виконане завдання, яке відображає особливості роботи керівника ансамблю сучасного спортивного бального танцю   | 0.5             |
| Завдання 2 | ескіз оформлення танцювального класу | Студент творчо підійшов до виконання завдання, представив цікавий проект оснащення та оформлення танцювального класу відповідно специфіки роботи ансамблю сучасного спортивного бального танцю. Продемонстрував вміння застосовувати комп'ютерні програми та сучасні технології   | 0.5             |
| Завдання 3 | рекламний буклет                     | Студент представив цікавий буклет набору в ансамбль сучасного спортивного бального танцю, проявив креативність, індивідуальність, вміння працювати з комп'ютерними програми   | 0.52            |
| Завдання 4 | конспект, співбесіда                 | Студент усвідомлює специфіку роботи ансамблю сучасного спортивного бального танцю, орієнтується в питаннях планування роботи, співвідношення змісту навчально-виховної процесу з метою та завданнями роботи колективу, підбору різних видів хореографічних занять, планування виховних заходів, засобів підвищення хореографічної | 0.5             |

|  |  |  |  |
|--|--|--|--|
|  |  | майстерності керівника та членів колективу, змісту репертуарних планів. Вміє аналізувати роботу обраного колективу та надавати методичні вказівки до покращення його роботи. |  |
|--|--|--|--|

## Література

### *Основна*

1. Робочий зошит керівника гуртка / упор. Р. Нікітенко. – К. : Шк. світ, 2008. – 80 с.
2. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 133-156.

### *Додаткова*

1. Касьянов О. Є. Види колективів бального танцю, їх диференціація за напрямками діяльності / Олег Євгенович Касьянов // Хореографічне мистецтво у контексті культурно-освітніх процесів : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 12-13 грудня 2005 року. – Полтава, 2006. – С. 30-35.
2. Касьянова О. Запрошення на танець / Олена Касьянова. – К. : 1986.

## Практичне заняття № 4.2.

### **Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі сучасного спортивного бального танцю**

денна форма – 2 години

заочна форма – 1 година

**Мета:** формувати навички розробки конспектів хореографічних занять та планів виховної роботи для ансамблю спортивного бального танцю, сприяти формуванню в студентів навичок роботи з програмами та навчально-методичною літературою з хореографії; розвивати вміння самостійно мислити, творчо підходити до виконання навчальних завдань.

### **Питання для обговорення:**

1. Назвіть та охарактеризуйте види хореографічних занять, які проводяться в ансамблі сучасного спортивного бального танцю.

2. Розкрийте особливості підготовки дітей до участі в конкурсних програмах.

3. Назвіть види контролю показників засвоєння програмового матеріалу.

4. Розкрийте особливості організації виховної роботи в ансамблі сучасного спортивного бального танцю.

### **Практичні завдання:**

1. Розробіть план-конспект хореографічного заняття із застосуванням інноваційних технологій. Підготуйтеся до його презентації.

2. Розробіть презентацію орієнтовного плану виховної роботи колективу на рік.

### **Методичні рекомендації**

Готуючись до обговорення теоретичних питань, повторіть матеріал лекції «Форми та методи роботи в хореографічному колективі», а саме питання: «Загальне поняття про форми організації навчально-виховного процесу в ХК. Класифікація хореографічних занять», «Форми підвищення професійної майстерності керівника хореографічного колективу», «Загальне поняття про методи та прийоми хореографічного навчання, їх класифікація». Виберіть види хореографічних занять, які доцільно проводити в ансамблі спортивного бального танцю, дайте їх характеристику і вкажіть вікові групи, в яких можуть проводитись обрані вами види занять. Для зручності відповідь можете оформити у вигляді таблиці.

| <b>Вид хореографічного заняття</b> | <b>Характеристика хореографічного заняття</b> | <b>Вікова група</b> |
|------------------------------------|---|---------------------|
|                                    |   |                     |

Розкриваючи зміст відповіді на друге питання, прочитайте розділ підручника (I частина) «Методика роботи з хореографічним колективом» (автори С. Шалапа, Н. Корисько) та занотуйте в зошиті особливості проведення уроку сучасного

бального танцю, його структуру та зміст (С. 157-160). З цього ж підручника випишіть методичні вимоги до побудови комбінацій тренажу бального танцю та особливостей музичного супроводу (С. 171-173).

У третьому питанні Ви маєте визначити, які види контролю можливо застосовувати під час перевірки теоретичних знань та практичних вмінь учнів різного віку відносно змісту навчальної програми.

| Вік дітей         | Вид контролю показників програмового матеріалу |
|-------------------|--|
| Дошкільний        |  |
| Молодший шкільний |  |
| Середній шкільний |  |
| Старший шкільний  |  |

Для висвітлення четвертого питання, проаналізуйте загальні підходи до організації виховної роботи в хореографічних колективах і на їх основі визначте особливості завдань і змісту виховних заходів для ансамблю спортивного бального танцю.

Працюючи над виконанням практичних завдань, зверніть увагу на поняття «інноваційні технології» та їх види. Визначте, які інноваційні методи ви б могли застосовувати під час проведення хореографічних занять в ансамблі спортивного бального танцю.

Розробіть план-конспект заняття за наступною схемою:

1. Вид заняття.
2. Тема заняття.
3. Вік учнів.
4. Рік навчання.
5. Мета заняття (навчальна, розвивальна, виховна).
6. Обладнання.
7. Зміст.

| Структурна частина | Зміст | Методи та прийоми | Позначка про застосування інновацій |
|--------------------|-------|-------------------|-------------------------------------|
| Вступна            |       |                   |                                     |
| Основна            |       |                   |                                     |
| Заключна           |       |                   |                                     |

Під час розробки плану виховної роботи хореографічного колективу на рік, повторіть класифікацію виховних заходів і

намагайтеся адаптувати їх відносно специфіки роботи ансамблю спортивного бального танцю. План виховної роботи оформіть у вигляді таблиці.

**План виховної роботи ансамблю спортивного  
бальноготанцю «НАЗВА» на 201\_-201\_ навчальний  
рік**

| №/п | Назва заходу | Мета | Вікова група | Термін виконання | Відповідальний |
|-----|--------------|------|--------------|------------------|----------------|
|     |              |      |              |                  |                |

**Хід заняття**

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Презентація, обговорення та аналіз студентами змісту хореографічного заняття із застосуванням інноваційних технологій.
3. Доповідь-презентація орієнтовного плану виховної роботи ансамблю спортивного бального танцю на рік (ділова гра «Методична рада»).

4. Рольова інсценізація «Учитель хореографії – учитель математики». Студентам пропонується педагогічна ситуація: вчитель математики вважає, що хореографія не є діяльністю важливою для формування особистості. Він систематично принижує учнів, знижує оцінки, негативно ставиться до участі дітей у конкурсних та концертних програмах.

Завдання: безконфліктне вирішення ситуації, пошук комунікативних засобів для відстоювання власних професійних позицій та не нанесення моральної шкоди учасникам конфлікту.

**Критерії оцінки**

Максимальна кількість балів за практичне заняття **2 бали**. Студент активно приймає участь в обговоренні теоретичних питань, аргументовано висловлює власну думку, оперує термінами, спирається на авторів навчально-методичної та наукової літератури з питань особливостей проведення навчально-виховної роботи в ансамблі спортивного бального танцю. Має конспект, у якому висвітлено теоретичні питання, рекомендовані до практичного заняття, що свідчить про його ретельну підготовку.

Вміє застосовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань, користується інноваційними технологіями, проявляє творче мислення та самостійність. Приймає активну участь у навчальних іграх, вміє підтримувати діалог, вести бесіду, доводити власну думку.

### **Література**

#### *Основна*

1. Шалапа С.В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.1. – К. : НАКККіМ, 2015. – С. 157-160, 171-173.
2. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – С. 44-190.

#### *Додаткова*

1. Касьянов О. Є. Види колективів бального танцю, їх диференціація за напрямками діяльності / Олег Євгенович Касьянов // Хореографічне мистецтво у контексті культурно-освітніх процесів : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 12-13 грудня 2005 року. – Полтава, 2006. – С. 30-35.
2. Касьянова О. В. У витоків бальної хореографії : аналіз передумов становлення як форми дозвілєвої діяльності / Олена Василівна Касьянова // Вісник КНУКіМ : зб. наук. пр. – Вип. 12. Сер. Мистецтвознавство / - К. КНУКіМ, 2006. – С. 42-50.
3. Осадців Т. П. Спортивні танці : навч. посіб. / Тарас Осадців. – Л. : ЗУКЦ, 2001. – 340 с.

### **Самостійна робота № 4.2.**

#### **Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі сучасного спортивного бального танцю**

денна форма – 4 години

заочна форма – 4 години

#### **Практичні завдання**

1. Розробіть показники засвоєння програмового матеріалу учасниками ансамбля сучасного спортивного бального танцю для

учнів першого року навчання за рік та шкалу оцінювання їх успішності під час проведення контрольного заняття.

2. Визначте тематику виховних заходів ансамблю сучасного спортивного бального танцю на рік з наступних напрямків роботи: художньо-естетичне виховання, морально-етичне виховання, національне виховання, трудове виховання, фізичне виховання, розумове виховання.

3. Вкажіть види конфліктів, які можуть виникати в ансамблі сучасного спортивного бального танцю та шляхи вирішення конфліктних ситуацій.

### Методичні рекомендації

Під час роботи над виконанням 1-2 завдань самостійної роботи зверніться до методичних рекомендацій наданих до теми 3.2. «Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі народного танцю».

Для виконання третього завдання познайомтеся з поняттями: конфлікт, види конфліктів, шляхи вирішення конфліктних ситуацій в колективі. Для цього перегляньте літературу, запропоновану для цієї теми самостійної роботи. Особливу увагу зверніть на посібник В. М. Кирилюка «Педагогічні основи формування дитячого хореографічного колективу», в якому розглядаються питання виникнення конфліктних ситуацій в дитячих хореографічних колективах. Зміст завдання оформіть у вигляді таблиці.

| Вид конфлікту | Приклад конфліктної ситуації | Шляхи вирішення конфлікту (методи та прийоми) |
|---------------|------------------------------|---|
|               |                              |   |

Зверніть увагу на стислу інформацію з цього питання, надану нижче.

Конфлікт – це суперечність, яка виникає між людьми через зіткнення поглядів, інтересів, прагнень. Отже, саме це поняття ширше, ніж незгода між людьми, сварка чи погіршення стосунків. Конфлікт часто асоціюється з агресією, погрозами, суперечками, ворожістю, війною. Саме тому існує думка, що конфлікт – явище завжди небажане, що його варто уникати, негайно вирішувати.



Однак сучасна точка зору інша: навіть у зразкових хореографічних колективах деякі конфлікти не тільки можливі, але навіть бажані. Щоб вичерпати конфлікт, потрібно розуміти причини його виникнення (боротьба за лідерство, симпатії та антипатії, змагання «хто кращий», заздрість, підтримання дисципліни, втома, непорозуміння з педагогом тощо).

Існує декілька ефективних методів управління конфліктною ситуацією, які можна розділити на структурні та міжособистісні.

Структурні методи полягають у роз'ясненні вимог щодо занять, дисципліни, правил поведінки, очікувань від кожної дитини, координаційних механізмів, загально організаційних комплексних цілей, структури системи винагород.

Міжособистісні методи вирішення конфлікту: уникання, згладжування, примус, компроміс, вирішення проблем.

Окрім перелічених, існують й інші методи вирішення конфліктів: «блокування», силові методи (випустити пар – дати висловитись обом сторонам), виховна корекція (бесіди, виявлення і усунування причин конфліктів, укладання угод) та ін.

#### Критерії оцінювання виконаних завдань

| № завдання | Форма контролю      | Критерії оцінки  | Кількість балів |
|------------|---------------------|--|-----------------|
| Завдання 1 | таблиця, співбесіда | Студент демонструє вміння самостійної розробки показників засвоєння програмового матеріалу ансамблю спортивного бального танцю для дітей першого року навчання за рік, розуміє поняття «шкала оцінки» та «критерії оцінки», вміє їх визначати. Впевнено орієнтується в змісті самостійно розробленої таблиці, чітко відповідає на поставлені викладачем питання. | 1               |
| Завдання 2 | таблиця, співбесіда | Студент володіє знаннями з особливостей організації виховного процесу в хореографічних колективах, вміє визначати напрями виховної роботи та добирати до них тематику виховних заходів, урахувавши специфіку роботи ансамблю спортивного бального танцю. Проявляє індивідуальний підхід, самостійність творчого мислення.  | 0.5             |

|               |                        |   |     |
|---------------|------------------------|---|-----|
| Завдання<br>3 | таблиця,<br>співбесіда | Студент орієнтується в понятті «конфлікт», може визначати види конфліктів, шляхи вирішення конфліктних ситуацій в колективі. Аргументовано та чітко визначає види конфліктів, які можуть виникати в ансамблі сучасного спортивного бального танцю, надає шляхи вирішення конфліктних ситуацій. Активно спілкується з викладачем, наводить влучні приклади, відповідає на проблемні питання. | 0.5 |
|---------------|------------------------|---|-----|

## Література

### *Основна*

1. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – С. 44-200.
2. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 133-156.
3. Кирилюк В. М. Педагогічні основи формування дитячого хореографічного колективу : навч.-метод. посіб. / В. М. Кирилюк. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2006. – С. 3–63.

### *Додаткова*

1. Коломинский Я. Л. Психология лихных взаимоотношений в детском коллективе / Я. Л. Коломинский. – Минск : Нар. асвета, 1969. – 238 с.
2. Коломинский Я. Л. Психология взаимоотношений в малых группах / Я. Л. Коломинский – Мн. : Изд-во БГУ, 1976. – 352 с.
3. Крический Р. Л. Психология руководства и лидерства в спортивном коллективе / Р. Крический, М. Рыжан. – М., 1985. – 120 с.
4. Левин К. Разрешение социальных конфликтов / К. Левин. – Спб. : Речь, 2000. – 146 с.
5. Межличностное восприятие в группе / под ред. Г. М. Андреевой, А. И. Донцова. – М., 1981. – 295 с.

6. Юнг К. Конфликты детской души / Карл Юнг; перевод с нем. – М. : Канон, 1994. – 336 с.

### Практичне заняття № 4.3.

#### Репертуарний план ансамблю сучасного спортивного бального танцю

денна форма – 1 година

заочна форма – 1 година

**Мета:** формувати навички розробки перспективного репертуарного плану ансамблю сучасного спортивного бального танцю; розвивати вміння самостійно мислити, творчо підходити до виконання навчальних завдань.

#### Питання для обговорення:

1. Розкрийте значення та завдання творчо-постановочного процесу в ансамблі сучасного спортивного бального танцю.

2. Назвіть та обґрунтуйте основні вимоги до танцювального репертуару ансамблю сучасного спортивного бального танцю.

3. Розкрийте вимоги до підбору репертуару в різних вікових групах. Назвіть джерела репертуару.

**Практичне завдання.** Розробіть презентацію перспективного репертуарного плану на п'ять років з детальним аналізом кожного номера (назва, форма побудови, вид, жанр, зміст, вік виконавців).

| №\п | Назва постановки | Зміст | Тривалість | Кількість виконавців, група | Музичний матеріал | Постановник |
|-----|------------------|-------|------------|-----------------------------|-------------------|-------------|
|-----|------------------|-------|------------|-----------------------------|-------------------|-------------|

#### Методичні рекомендації

Готуючи відповіді на теоретичні питання, опрацюйте літературу рекомендовану до практичного заняття. Зробіть стислий конспект відповіді.

Зверніть увагу на особливості творчої роботи однієї з новітніх форм існування колективів бального танцю – театру бального танцю, який втілює хореографічні твори переважно засобами бальної хореографії за законами драматургії. Серед професійних театрів бального танцю в Україні найбільш

відомими є Севастопольський театр бального танцю під керівництвом Д. Єлізарова та Київський театр бального танцю під керівництвом О. та Є. Касьянових. У репертуарі цих колективів присутні як розгорнуті хореографічні вистави, створені за принципом балетів (наприклад, «Пігмаліон», «Кармен» у Севастопольському театрі бального танцю), так і концертні шоу-програми (наприклад, «Вибране», «Весняна подорож» у Севастопольському театрі бального танцю; «Танцювальний вернісаж», «Танець – історія та сучасність» у Київському театрі бального танцю). Для кращого усвідомлення специфіки танцювального репертуару вищевказаних колективів, перегляньте в Інтернеті їх постановки.

Виконуючи практичне завдання, оберіть форму розробки презентації (відео, паперова, на дошці). Презентація репертуарного плану буде відбуватися під час навчальної гри «Методична рада», в якій Ви маєте не лише представити план, а й вміти відповісти на запитання членів методичної ради, ролі яких будуть виконувати викладач та частина студентів.

#### Хід заняття

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Доповідь-презентація студентами перспективного репертуарного плану ансамблю сучасного спортивного бального танцю на п'ять років (ділова гра «Методична рада»).

#### Критерії оцінки

Максимальна кількість балів за практичне заняття **2 бали**. Студент активно приймає участь в обговоренні теоретичних питань, аргументовано висловлює власну думку, оперує термінами, спирається на авторів навчально-методичної літератури. Має конспект, у якому висвітлено теоретичні питання, рекомендовані до практичного заняття, що свідчить про його ретельну підготовку.

Вміло застосовує теоретичні знання під час виконання практичного завдання, проявляє творче мислення та самостійність. Приймає активну участь у навчальній грі, впевнено

презентує репертуарний план, уміє підтримувати діалог, вести бесіду, доводити власну думку.

## **Література**

### *Основна*

1. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2012. – С. 44-200.
2. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 133-156.
3. Шалапа С.В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.1. – К. : НАКККіМ, 2015. – С. 157-160, 171-173.

### *Додаткова*

1. Кризь А.І. Специфічність драматургії сценічної бальної хореографії в Україні / Андрій Іванович Кризь // Вісник КНУКіМ. \_ Вип. 9. – К., 2003. – С. 82-85. - Серія «Мистецтво».
2. Севастопольський театр бального танцю. – Режим доступу : <http://elezarovtheatre.com/>
3. Борзов А. А. Бальные танцы. В помощь художественной самодеятельности / Анатолий Борзов. М. : Советская Россия, 1986. – 96 с.
4. Осадців Т. П. Спортивні танці : навч. посіб. / Тарас Осадців. – Л. : ЗУКЦ, 2001. – 340 с.

**Самостійна робота № 4.3.**  
**Репертуарний план ансамблю сучасного**  
**спортивного бального танцю**

денна форма – 3 години

заочна форма – 3 години

**Практичне завдання**

Зробіть анотацію одного з творчих звітних концертів ансамблю сучасного спортивного бального танцю (джерела Інтернету).

**Методичні рекомендації**

Дивіться методичні рекомендації до виконання першого завдання теми 3.3. «Розробка перспективного репертуарного плану ансамблю народного танцю».

**Критерії оцінювання виконаного завдання**

| <b>Форма контролю</b>                    | <b>Критерії оцінки</b>   | <b>Кількість балів</b> |
|--|--|------------------------|
| анотація, відеозапис концертної програми | Студент представив відеоматеріал звітного концерту та друковану анотацію до нього. Анотація відповідає вимогам наданим у методичних рекомендаціях до виконання завдання. | 2                      |

**Література**

1. Крись А. І. Специфічність драматургії сценічної бальної хореографії в Україні / Андрій Іванович Крись // Вісник КНУКіМ. – Вип. 9. – К., 2003. – С. 82-85. - Серія «Мистецтво».
2. Севастопольский театр бального танцю. – Режим доступу : <http://elezarovtheatre.com/>

**Заліковий кредит 3.**  
**Специфіка роботи в хореографічних ансамблях різного напрямку**  
*Змістовий модуль 5. Особливості організації навчально-виховного процесу в ансамблі естрадного танцю*

**Практичне заняття № 5.1.**  
**Особливості організації та керівництва ансамблем естрадного танцю**

денна форма – 1 година

заочна форма – 0 годин

**Мета:** Поширити та систематизувати знання студентів про завдання та зміст навчально-тренувального процесу в ансамблі естрадного танцю; формувати вміння аналізувати програми хореографічної роботи ансамблів естрадного танцю, вивчати діяльність аматорських колективів естрадного танцю; розвивати вміння самостійно мислити, творчо підходити до виконання навчальних завдань.

**Питання для обговорення:**

1. Дайте визначення поняття «естрадний танок» та розкрийте його характерні особливості.

2. Розкрийте мету, завдання та зміст роботи ансамблю естрадного танцю.

3. Зробіть аналіз змісту однієї з навчальних програм роботи ансамбля естрадного танцю.

**Практичні завдання:**

1. Зробіть аналіз роботи 1-2-х аматорських колективів естрадного танцю.

2. Підготуйте презентацію ансамбля естрадного танцю.

**Методичні рекомендації**

Готуючись до заняття, уважно передивіться перелік рекомендованої літератури. Занотуйте основні положення для висвітлення теоретичних питань рекомендованих для обговорення.

Для відповіді на третє питання, виберіть навчальну програму для роботи ансамбля естрадного танцю (література, Інтернет) і зробіть її аналіз, дотримуючись наступної схеми:

- назва програми;
- вид програми (типова, модифікована (адаптована), авторська);
- прізвище автора, ким і коли програма затверджена;
- відповідність програми основним вимогам: актуальність, послідовність, цілісність, прогностичність, реальність, оригінальність;
- наявність основних структурних компонентів, їх послідовність, логічність, змістовність (титульна сторінка, пояснювальна записка, навчально-тематичний план, зміст програми, прогнозовані результати, бібліографія);
- відповідність мети та завдань напряму хореографічної роботи колективу, терміну навчання та віковим особливостям учнів;
- назви розділів, їх відповідність меті та завданням програми, а також віковим особливостям учнів.

Вивчаючи назви видатних аматорських та професійних ансамблів естрадного танцю, зробіть для зручності таблицю, яка допоможе Вам більш впевнено почуватися під час участі в навчальній грі.

| №/п | Назва колективу | Прізвище керівника | Рік створення та місце функціонування (місто) | Досягнення колективу |
|-----|-----------------|--------------------|---|----------------------|
|     |                 |                    |   |                      |

Виконуючи друге практичне завдання, ви можете проявити власне бачення роботи ансамбля естрадного танцю, вміння розробляти комп'ютерні презентації, проявляючи творчий підхід. Зверніть увагу на різні аспекти роботи колективу (навчальний, розвивальний, виховний, оздоровчий, творчий, концертно-пропагандистський). Ви маєте не тільки створити презентацію, а й вміти представити її під час навчальної гри: «Уявіть, що Вам запропонували роботу керівника ансамбля естрадного танцю в одному престижному навчальному закладі. Для цього Ви маєте



представити проект роботи майбутнього колективу й виграти запропоновану вакансію серед трьох претендентів».

#### **Хід заняття**

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Висвітлення студентами діяльності ансамблів естрадного танцю (ділова гра «Круглий стіл»).
3. Доповідь-презентація діяльності ансамблю естрадного танцю (ділова гра «Методична рада»).

#### **Критерії оцінки**

Максимальна кількість балів за практичне заняття – **2 бали**. Студент активно приймає участь в обговоренні теоретичних питань, аргументовано висловлює власну думку, оперує термінами, спирається на авторів навчально-методичної літератури з питань особливостей організації та керівництва ансамблем естрадного танцю. Вміє аналізувати програми хореографічної роботи ансамблів естрадного танцю. Має конспект, у якому висвітлені теоретичні питання рекомендовані до практичного заняття, що свідчить про його ретельну підготовку.

Студент вивчив творчий шлях роботи ансамблів естрадного танцю і вміє зробити аналіз їх діяльності. Творчо підійшов до розробки відео презентації діяльності ансамблю естрадного танцю, проявив вміння користуватися комп'ютерними технологіями, самостійно мислити. Приймає активну участь в навчальних іграх, вміє підтримувати діалог, вести бесіду, доводити власну думку.

#### **Література**

##### *Основна*

1. Колногузенко Б. М. Види мистецтв і хореографії / Борис Миколайович Колногузенко. – вид. друге, доповнене. – Харків, 2014. – С. 157-180.
2. Шереметьевская В. Танец на эстраде / В. Шереметьевская. – М. : Искусство, 1985. – 416 с.

##### *Додаткова*

1. Вимоги до навчальних програм з позашкільної освіти // Позашкілля. – 2008. – № 2.

2. Програми для творчих об'єднань позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів / упоряд. Л. М. Павлова. – Суми : Антей, 2005.
3. Программы для внешкольных учреждений и общеобразовательных школ. – М. : Просвещение, 1981, с. 180-199.

### **Самостійна робота № 5.1.**

#### **Особливості організації та керівництва ансамблем естрадного танцю**

денна форма – 4 години

заочна форма – 6 годин

#### **Практичні завдання**

1. Зробіть діагностику якості навчання та успішності учнів однієї з вікових груп Народного ансамблю естрадного танцю «МарЛен» ЦДЮТ м. Бердянськ.
2. Зробіть ескіз оформлення танцювального класу для занять ансамблю естрадного танцю, спираючись на сучасні технології.
3. Напишіть реферат на тему «Шляхи підвищення професійної майстерності керівника ансамблю естрадного танцю».

#### **Методичні рекомендації**

Проведення діагностики якості навчання та успішності учасників однієї з груп основного рівня навчання Народного ансамблю естрадного танцю «МарЛен» ЦДЮТ м. Бердянськ виконайте за попередньою домовленістю з керівником колективу у відведений для виконання цього завдання час.

Мета діагностики передбачає відстеження поєднання творчої активності керівника гуртка (педагога-хореографа) з учнями. Завдання діагностики: 1) Підтримка психологічного та фізичного здоров'я учнів, виявлення можливостей дитини. 2) Вивчення здібностей та інтересів дітей, надання можливостей випробувати себе у хореографічній діяльності.

Запропонуйте учасникам колективу анкету, яка буде включати наступні питання:

1. Перш за все я ціную:
  - А) особистий успіх;
  - Б) спільну роботу;
  - В) особисті результати.
2. Для мене найважливіше знати:
  - А) що я хочу зробити;
  - Б) як досягти моєї мети;
  - В) як залучити інших до процесу досягнення моєї мети?
3. Уявіть себе, що перед вами 10 ступеньок, що піднімаються вгору... На якій з них Ви зараз знаходитесь? \_\_\_\_\_
4. Чи задоволені Ви складністю хореографічного матеріалу, який вам пропонує педагог(и)?
  - А) так;
  - Б) ні.
5. Основою розвитку людини є творчість. Визначте на шкалі від 1.....до 10 рівень творчості у вашому колективі
6. У конкурсах хореографічної майстерності якого рівня Ви хотіли б приймати участь:
  - А) міжнародних;
  - Б) всеукраїнських;
  - В) регіональних та місцевих;
  - Г) внутрішньо колективних («Зіронька МарЛен»).
7. Чи записуєш ти свої особисті досягнення?
  - А) так;
  - Б) ні.
8. Якби я був (ла) керівником гуртка, то я зробив би наступне:  
\_\_\_\_\_
9. Що для тебе означає заняття в колективі:
  - А) відпочинок;
  - Б) дозвілля;
  - В) пізнання чогось нового;
  - Г) цікава тусовка;
  - Д) перший крок до майбутньої професії.

10. Закінчи фразу: «Займаючись в колективі я зрозумів (ла), що

\_\_\_\_\_;  
мені поки ще не вдається \_\_\_\_\_;  
тепер я можу \_\_\_\_\_;  
мені захотілось \_\_\_\_\_;

11. Чи вважаєш ти, що колектив, який ти обрав (ла) саме той про який ти мріяв (ла)?

А) так;

Б) ні.

12. Чи наполегливий ти в досягненні мети (довести почату справу до кінця)?

А) так;

Б) ні.

13. Чи можеш ти назвати себе творчою особистістю?

А) так;

Б) ні.

14. Чому ти обрав (ла) саме цей колектив? \_\_\_\_\_

15. Що тобі подобається в колективі найбільше? \_\_\_\_\_

Після виконання завдання обробіть результати анкети та зробіть висновки.

Під час роботи над виконанням 2 завдання самостійної роботи зверніться до методичних рекомендацій наданих до теми 3.1. «Особливості організації та керівництва ансамблем народного танцю».

Готуючись до виконання третього завдання, пригадайте вимоги до написання реферату та його структури: назва – план – текст (за планом) – висновки – література. Розкриваючи тему «Шляхи підвищення професійної майстерності керівника ансамблю естрадного танцю», по-перше, визначте прізвища авторів, які вивчали цю тему в історичному та сучасному мистецько-педагогічному просторі. Зверніть увагу на авторів науково-методичної літератури з хореографії, авторів статей у наукових збірках та фахових журналах. Можливо розглянути теми авторефератів, які розкривають питання теорії і методики роботи з хореографічним колективом. Готуючись до висвітлення питань, перегляньте перелік літератури до даної теми та зміст картотеки, яку Ви робили до першої теми самостійної роботи.

Зверніть увагу на найбільш поширені форми та методи підвищення педагогічної майстерності керівника хореографічного колективу: семінари-тренінги, семінари-практикуми, курси підвищення кваліфікації, участь в танцювальних асоціаціях, методичні об'єднання, майстер-класи та інші. Надамо вам декілька прикладів форм підвищення професійної майстерності педагога-хореографа.

*Методичні об'єднання* – структурний підрозділ науково-методичної роботи, який координує методичну, організаційну роботу педагогів за напрямками діяльності творчих об'єднань. Метою діяльності МО є забезпечення якості освіти, ефективності впровадження інновацій у практику діяльності педагогів певного напрямку. Методичні об'єднання (МО) створюються за наявності трьох та більше педагогічних працівників певного напрямку діяльності. Керівництво роботою МО здійснює голова, який обирається з найбільш досвідчених педагогів. Проводяться МО не менше чим 4 рази на рік згідно з планом.

*Творча група* – це невелике об'єднання найбільш досвідчених педагогічних працівників, які поглиблено вивчають певну наукову проблему і забезпечують упровадження в практику закладу досягнень педагогічної науки та перспективного педагогічного досвіду. Завдання діяльності творчої групи (розробка рекомендацій на основі вивчення досягнень науки і пробне впровадження їх у практику; пошук ефективних шляхів застосування результатів наукових досягнень; створення та пробне впровадження перспективного педагогічного досвіду з розроблюваної проблеми; поширення створюваного досвіду, демонстрація його широкому загалу педагогічних кадрів; підготовка методичної продукції за результатами роботи). Творча група формується у складі 3-9 осіб із найбільш досвідчених педагогів, які виявили інтерес і бажання вести роботу над відповідною науково-педагогічною проблемою.

*Майстер-клас* – ефективна форма групової роботи в системі підвищення кваліфікації, яка планується довільно і може мати разовий або серійний характер.

*Педагогічний тренінг* – імітаційна модель, наближена до реальної педагогічної структури, яка передбачає засвоєння

техніки хореографічної роботи з урахуванням чіткої цільової установки.

При написанні реферату зверніть увагу на специфіку підвищення професійної майстерності керівника ансамблю естрадного танцю. Обов'язково включіть в зміст реферату таблицю, яка буде відображати ступінь обізнаності Вами розглянутих питань. У разі необхідності додайте свої види діяльності та завдання.

### Формування професійної майстерності керівника ансамблю естрадного танцю

| Вид діяльності                                  | Знання  | Форми та методи підвищення кваліфікації |
|---|---|---|
| Колективна організація та колективне управління | Загальнонаукові знання  |   |
|   | Соціально-економічні знання   |   |
|   | Знання в галузі керування хореографічним колективом                   |   |
|   | Знання основ правового забезпечення професійної діяльності            |   |
| Навчальна хореографічна діяльність              | Знання з теорії і методики хореографічної роботи                      |   |
|   | Знання з теорії та практики балетмейстерської роботи                  |   |
|   | Психолого-педагогічні знання  |   |
| Виховна діяльність                              | Знання з керування хореографічним колективом                          |   |
|   | Знання з теорії і методики хореографічної роботи                      |   |
|   | Знання з теорії та практики балетмейстерської роботи                  |   |
| Творча хореографічна діяльність                 | Знання, необхідні для оформлення результатів балетмейстерської роботи |   |
|   | Знання з теорії і методики хореографічної роботи                      |   |
|   | Знання з теорії і методики хореографічної роботи                      |   |

### Критерії оцінювання виконаних завдань

| № завдання | Форма контролю                       | Критерії оцінки  | Кількість балів |
|------------|--------------------------------------|--|-----------------|
| Завдання 1 | конспект                             | Студент представив охайно та змістовно виконане завдання, в якому представлені результати проведення діагностики успішності учнів та зроблені висновки.  | 0.5             |
| Завдання 2 | ескіз оформлення танцювального класу | Студент творчо підійшов до виконання завдання, представив цікавий проект оснащення та оформлення танцювального класу відповідно специфіки роботи ансамблю естрадного танцю. Продемонстрував вміння застосовувати комп'ютерні програми та сучасні технології.   | 0.5             |
| Завдання 3 | реферат співбесіда                   | Реферат оформлений відповідно до запропонованих вимог. Зміст відповідає темі та плану реферату і включає цікавий матеріал. Простежується логічність у подачі матеріалу, його усвідомлення завдяки зробленим висновкам. Зміст реферату містить рекомендовану таблицю, яка відображає ступінь обізнаності розглянутої теми, власні пріоритетні погляди на шляхи професійного вдосконалення керівника ансамблю естрадного танцю.<br>Під час бесіди студент впевнено відповідає на запитання викладача, аргументує свою думку, спирається на авторів підручників та навчально-методичних посібників, які подано в списку літератури. | 1               |

### Література

#### Основна

1. Робочий зошит керівника гуртка / упор. Р. Нікітенко. – К. : Шк. світ, 2008. – 80 с.

### *Додаткова*

2. Програми для творчих об'єднань позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів / упоряд. Л. М. Павлова. – Суми : Антей, 2005.
3. Зубко А. М. Забезпечення ефективності навчального процесу під час підвищення кваліфікації педагогічних кадрів // Збірник наукових праць. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Випуск 4. – К. : Логос, 2001. – С. 109-115.
4. Зубко А. М. Зубко А. М. Підготовка керівників навчальних закладів до впровадження інновацій // Управління якістю професійної освіти. Збірник наукових праць. – Донецьк : ТОВ «Лебідь», 2001. – С. 322-326.
5. Котова О. Г. Формування системи підготовки і атестації наукових і науково-педагогічних кадрів в Україні // Освіта і управління. – № 1. –1997. – С. 162-168.

### **Практичне заняття № 5.2.**

#### **Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі естрадного танцю**

денна форма – 2 години

заочна форма – 1 година

**Мета:** формувати навички розробки конспектів хореографічних занять та планів виховної діяльності для роботи ансамблю естрадного танцю; сприяти формуванню у студентів навичок роботи з програмами та навчально-методичною літературою з хореографії; розвивати вміння самостійно мислити, творчо підходити до виконання навчальних завдань.

#### **Питання для обговорення:**

1. Назвіть та охарактеризуйте види хореографічних занять, які проводяться в ансамблі естрадного танцю.
2. Вкажіть види контролю показників засвоєння програмового матеріалу.
3. Розкрийте особливості організації виховної роботи в ансамблі естрадного танцю.



### **Практичні завдання:**

1. Розробіть план-конспект хореографічного заняття з застосуванням інноваційних технологій. Підготуйтеся до його презентації.

2. Зробіть детальний аналіз плану виховної роботи колективу на рік запропонований у методичних рекомендаціях.

### **Методичні рекомендації**

Готуючись до обговорення теоретичних питань, повторіть матеріал лекції «Форми та методи роботи в хореографічному колективі», а саме питання: «Загальне поняття про форми організації навчально-виховного процесу в ХК. Класифікація хореографічних занять», «Форми підвищення професійної майстерності керівника хореографічного колективу», «Загальне поняття про методи та прийоми хореографічного навчання, їх класифікація». Виберіть види хореографічних занять, які доцільно проводити в ансамблі естрадного танцю, дайте їх характеристику і вкажіть вікові групи в яких можуть проводитись обрані вами види занять. Для зручності відповідь можете оформити у вигляді таблиці.

| <b>Вид хореографічного заняття</b> | <b>Характеристика хореографічного заняття</b> | <b>Вікова група</b> |
|------------------------------------|---|---------------------|
|                                    |   |                     |

У другому питанні Ви маєте визначити, які види контролю можливо застосовувати під час перевірки теоретичних знань та практичних вмінь учнів різного віку відносно змісту навчальної програми.

| <b>Вік дітей</b>  | <b>Вид контролю показників програмового матеріалу</b> |
|-------------------|---|
| Дошкільний        |   |
| Молодший шкільний |   |
| Середній шкільний |   |
| Старший шкільний  |   |

Для висвітлення третього питання, проаналізуйте загальні підходи до організації виховної роботи в хореографічних колективах і на їх основі визначте особливості завдань і змісту виховних заходів для ансамблю естрадного танцю.

Працюючи над виконанням практичних завдань, зверніть увагу на поняття «інноваційні технології» та їх види. Визначте, які інноваційні методи ви б могли застосовувати під час проведення хореографічних занять в ансамблі естрадного танцю.

Розробіть план-конспект заняття за наступною схемою:

1. Вид заняття.
2. Тема заняття.
3. Вік учнів.
4. Рік навчання.
5. Мета заняття (навчальна, розвивальна, виховна).
6. Обладнання.
7. Зміст.

| Структурна частина | Зміст | Методи та прийоми | Позначка про застосування інновацій |
|--------------------|-------|-------------------|-------------------------------------|
| Вступна            |       |                   |                                     |
| Основна            |       |                   |                                     |
| Заключна           |       |                   |                                     |

Під час виконання другого практичного завдання, уважно познайомтеся з планом виховної роботи і зробіть його детальний аналіз у вільній формі. Зверніть увагу на: цілісність плану, відповідність напрямку роботи колективу; виховну значущість запропанованих заходів, їх актуальність; різноманітність виховних форм тощо.

План виховної роботи ансамблю естрадного танцю «Асорті»  
на 2013-14 н.р.

| №  | Назва виховного заходу                                 | Мета  | Термін проведення | Вік учнів або група  | Відповідальний  |
|----|--|---|-------------------|----------------------|---|
| 1. | Пізнавально-розважальний захід «Знайомтесь – «Асорті!» | Познайомити дітей нової групи з колективом, його правилами та традиціями; симулювати інтерес до танцювального мистецтва, бажання брати активну участь у житті колективу | вересень          | Всі групи (7-15)     | Керівник Бачурська Т.А., старша група колективу                       |
| 2  | Екскурсія на острів Хортиця                            | Розширити і поглибити знання з історії рідного краю, українського козацтва; ознайомити з побутом та звичаями запоріжців   | жовтень           | Старша група (15-15) | Керівник Бачурська Т.А., Голова батьківського комітету Мельничук К.В. |

|   |  |   |          |                      |  |
|---|--|---|----------|----------------------|--|
| 3 | Виховна година «Подорож до країни Ввічливості»               | Вчити дітей ввічливо спілкуватися з ровесниками та доросливими; показати перевагу доброти, чуйності над байдужістю; розширити і закріпити вміння вживати слова ввічливості; домагатися доброзичливої атмосфери в колективі; формувати манери культури поведінки | листопад | Молодша група (7-10) | Керівник Бачурська Т.А.,               |
| 4 | Конкурс малюнків «Зимові візерунки»                          | Стимулювати розвиток допитливості, особистісний розвиток кожного учня; розвивати увагу, творче мислення; виховувати любов до природи, вміння помічати красу в довкіллі  | грудень  | Всі групи (7-15)     | Керівник Бачурська Т.А., старости груп |
| 5 | Розважально-пізнавальний захід «Новий рік крокує по планеті» | Познайомити учнів з новорічними звичаями та обрядами різних країн світу; розширювати кругозір; виховувати доброзичливе ставлення до всіх народів; розвивати фантазію дітей  | січень   | Всі групи (7-15)     | Керівник Бачурська Т.А.,               |

|   |                                      |  |          |                        |  |
|---|--------------------------------------|--|----------|------------------------|--|
| 6 | Година спілкування «Секрети дружби»  | Розширювати знання дітей про шляхи формування міцного колективу, узагальнити значущість слова «дружба»; вчити виявляти турботливе ставлення до інших, висловлювати свої думки, знаходити спосіб вирішення проблемних ситуацій; формувати в учнів почуття єдності; виховувати відповідальність за свої слова і вчинки | лютий    | Середня група (11-130) | Керівник Бачурська Т.А., старша група, актив середньої групи |
| 7 | Розважальний захід «Всі квіти мамам» | Привітати мам та бабусь зі святом; продемонструвати батькам танцювальні вміння отримані під час попередніх занять; виховувати шанобливе ставлення до мам та жінок взагалі  | березень | Молодша група (7-10)   | Керівник Бачурська Т.А.,                                     |

|    |  |   |         |                       |  |
|----|--|---|---------|-----------------------|--|
| 8  | Пізнавальний виховний захід «Червона калина – символ України!» | Поглибити знання дітей про калину; пробуджувати інтерес до художнього слова; активізувати пізнавальний інтерес, естетичні почуття, бережливе ставлення до природи; виховувати бажання дітей відтворювати в танці красу калини як символу і оберега нашої України, виховувати почуття любові до рідного краю | квітень | Середня група (11-13) | Керівник Бачурська Т.А., актив середньої групи                 |
| 9  | Фото колаж «Крок до міцного здоров'я»                          | Формувати свідоме відношення до здорового способу життя; виховувати у дітей прагнення до краси тіла   | травень | Старша група (15-15)  | староста старшої групи   |
| 10 | Фестиваль «Джерело творчості»                                  | Створювати умови для реалізації творчих здібностей дітей; залучати дітей та батьків до співпраці; виховувати естетичний смак, культуру спілкування, повагу до всіх учасників колективу, батьків, відповідальність за загальну справу  | червень | Всі групи (7-15)      | Керівник Бачурська Т.А., актив груп, батьківські комітети груп |

### Хід заняття

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Розкриття змісту розробленого хореографічного заняття із застосуванням інноваційних технологій.
3. Доповідь-презентація орієнтовного плану виховної роботи ансамблю естрадного танцю на рік (ділова гра «Методична рада»).
4. Рольова інсценізація: «Студент-хореограф – досвідчений учитель танцю». Студентам пропонується педагогічна ситуація: майбутній учитель танцю під час проходження практики в дитячому хореографічному колективі стає свідком хибного трактування хореографічної лексики вчителем хореографії.  
Завдання: безконфліктне вирішення ситуації, пошук комунікативних засобів для відстоювання власної професійної точки зору.

### Критерії оцінки

Максимальна кількість балів за практичне заняття **2 бали**. Студент активно приймає участь в обговоренні теоретичних питань, аргументовано висловлює власну думку, оперує термінами, спирається на авторів навчально-методичної літератури з питань особливостей проведення навчально-виховної роботи в ансамблі естрадного танцю. Має конспект, у якому висвітлено теоретичні питання рекомендовані до практичного заняття, що свідчить про його ретельну підготовку.

Вміє застосовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань, користується інноваційними технологіями, проявляє творче мислення та самостійність. Приймає активну участь у навчальних іграх, уміє підтримувати діалог, вести бесіду, доводити власну думку.

### Література

#### *Основна*

1. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом: навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – С. 192-201.

### *Додаткова*

1. Шереметьевская В. Танец на эстраде / В. Шереметьевская. – М. : Искусство, 1985. – 416 с.
2. Колногузенко Б. М. Види мистецтв і хореографії / Борис Миколайович Колногузенко. – вид. друге, доповнене. – Харків, 2014. – С. 151-180.

### **Самостійна робота № 5.2.**

#### **Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі естрадного танцю**

денна форма – 4 години

заочна форма – 4 години

#### **Практичні завдання**

1. Розробіть показники засвоєння програмового матеріалу в ансамблі естрадного танцю для учнів першого року навчання за рік та шкалу оцінювання їх успішності для проведення контрольного заняття.

2. Проведіть етичну бесіду з дітьми на тему: «Поважай і цінуй час», зробіть відповідні висновки.

#### **Методичні рекомендації**

Під час роботи над виконанням 1-го завдання самостійної роботи зверніться до методичних рекомендацій наданих до теми 3.2. «Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі народного танцю».

Виконання другого завдання передбачає роботу в дитячому хореографічному колективі. Опитування Ви можете провести в ансамблі естрадного танцю «МарЛен» ЦДЮТ м. Бердянськ, або в колективі, яким Ви керуєте. Пропонуємо Вам орієнтовні питання до етичної бесіди на тему: «Поважай і цінуй час».

1. Учениця Фурманова Тетяна знову запізнилася на заняття. Діти, як Ви думаєте, чи вплине її запізнення на хід проведення заняття? Чим конкретно? (ми втрачаємо час і тим самим скорочуємо тривалість заняття).

2. Як Ви вважаєте, запізнення Тетяни вплине на якість виступу нашого колективу на наступному концерті?



3. Що ми можемо порадити Тетяні, щоб вона не запізнювалась?

4. Як Ви вважаєте, планування Вашого дня, складання розпорядку – це корисне заняття, або марно втрачений час?

5. Чому втрачені 5-10 хвилин на планування важливіші за 5-10 хвилин перегляду кінофільму або проведення часу в соціальних сітях?

6. Давайте проведемо експеримент: «Пригадайте, що Ви робили вчора протягом дня і запишіть на аркуш. А тепер пригадайте, що Ви ще хотіли зробити, однак не встигли? Спробуйте скласти розклад вчорашнього дня погодинно, а якщо необхідно, то й щохвилинно таким чином, щоб Ви встигли зробити все, що планували. У кого з Вас вийшло? А тепер подивіться на свій розклад і скажіть, чи важко його притримуватися?

7. Як Ви вважаєте, чи впливає правильно організований Вами час на час Ваших близьких та друзів? Наприклад, якщо ви не дали своєчасно мамі на прання репетиційний одяг, а пригадали про нього вранці, коли мама вже попрали. Це якось вплине на її час? Наведіть інші приклади.

8. Як Ви вважаєте, чи важливо цінувати свій час та час оточуючих?

Після проведення бесіди дайте відповіді на наступні питання:

1. В якому колективі було проведено етичну бесіду? Який вік дітей?
2. З якими труднощами Ви стикнулися під час проведення бесіди?
3. Як поводитися діти? Чи проявляли вони інтерес до цієї теми?
4. Які Ви можете зробити висновки?

#### Критерії оцінювання виконаних завдань

| № завдання | Форма контролю      | Критерії оцінки  | Кількість балів |
|------------|---------------------|--|-----------------|
| Завдання 1 | таблиця, співбесіда | Студент демонструє вміння самостійної розробки показників засвоєння програмового матеріалу в ансамблі естрадного танцю для дітей першого року навчання за рік, розуміє поняття «шкала оцінки» та «критерії | 1               |

|            |                     |   |   |
|------------|---------------------|---|---|
|            |                     | оцінки», вміє їх визначати. Впевнено орієнтується в змісті самостійно розробленої таблиці, чітко відповідає на поставлені викладачем питання.   |   |
| Завдання 2 | таблиця, співбесіда | Студент володіє знаннями з особливостей організації виховного процесу в хореографічних колективах, вміє проводити бесіду з дітьми, урахувавши специфіку роботи ансамблю естрадного танцю, робити конкретні висновки. Проявляє індивідуальний підхід, самостійність творчого мислення. | 1 |

## Література

### *Основна*

1. Годовський В. М. Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом: метод. реком., лекції, навч. програма / В. М. Годовський, В. І. Арабська. – Рівне : РДГУ, 2000.
2. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом: навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2012. – С. 192-201.

### *Додаткова*

1. Програми для творчих об'єднань позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів / упоряд. Л. М. Павлова. – Суми : Антей, 2005.
2. Программы для внешкольных учреждений и общеобразовательных школ. – М. : Просвещение, 1981. – с. 180-199.

## Практичне заняття № 5.3.

### Репертуарний план ансамблю естрадного танцю

денна форма – 1 година

заочна форма – 1 година

**Мета:** формувати навички розробки перспективного репертуарного плану ансамблю естрадного танцю; розвивати вміння самостійно мислити, творчо підходити до виконання навчальних завдань.

### **Питання для обговорення:**

1. Назвіть та обґрунтуйте основні вимоги до танцювального репертуару ансамблю естрадного танцю.

2. Вкажіть тематику та джерела репертуару.

**Практичне завдання:** Зробіть презентацію перспективного репертуарного плану ансамблю естрадного танцю на п'ять років з детальним аналізом кожного номера (назва, форма побудови, вид, жанр, зміст, вік виконавців).

### **Методичні рекомендації**

Готуючи відповіді на теоретичні питання, опрацюйте літературу рекомендовану до практичного заняття. Зробіть стислий конспект відповіді.

Виконуючи практичне завдання, оберіть форму розробки презентації (відео, паперова, на дошці). Презентація репертуарного плану буде відбуватися під час навчальної гри «Методична рада», в якій Ви маєте не лише представити план, а й вміти відповісти на запитання членів методичної ради, ролі яких будуть виконувати викладач та частина студентів.

### **Хід заняття**

1. Обговорення теоретичних питань.

2. Доповідь-презентація студентами перспективного репертуарного плану ансамблю естрадного танцю на п'ять років (ділова гра «Методична рада»).

### **Критерії оцінки**

Максимальна кількість балів за практичне заняття **2 бали**. Студент активно приймає участь в обговоренні теоретичних питань, аргументовано висловлює власну думку, оперує термінами, спирається на авторів навчально-методичної літератури. Має конспект, у якому висвітлено теоретичні питання, рекомендовані до практичного заняття, що свідчить про його ретельну підготовку.

Вміло застосовує теоретичні знання під час виконання практичного завдання, проявляє творче мислення та самостійність. Приймає активну участь у навчальній грі, впевнено презентує репертуарний план, уміє підтримувати діалог, вести бесіду, доводити власну думку.

## Література

### *Основна*

1. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – С. 192-201.
2. Шалапа С. В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.2. – К. : НАКККіМ, 2015. – С. 125-130.
3. Шалапа С.В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.1. – К. : НАКККіМ, 2015. – С. 174-179.

### *Додаткова*

1. Хореографія : посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю / Олег Семенович Голдрич. – 2-е вид., доп. – Львів : Сполом, 2006. – 172 с.
2. Кривохижа А. М. Гармонія танцю : навч.-метод. посіб. з викладання курсу «Мистецтво балетмейстера» для хореографічних відділень пед. університетів] / Анатолій Михайлович Кривохижа. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2006. – 100 с.

### **Самостійна робота № 5.3.**

#### **Репертуарний план ансамбля естрадного танцю**

денна форма – 3 години

заочна форма – 4 години

#### **Практичне завдання**

Зробіть анотацію одного з творчих звітних концертів ансамбля естрадного танцю (джерела Інтернету).

#### **Методичні рекомендації**

Дивіться методичні рекомендації до виконання першого завдання теми 3.3. «Репертуарний план ансамбля народного танцю».

## Критерії оцінювання виконаного завдання

| Форма контролю                           | Критерії оцінки  | Кількість балів |
|--|--|-----------------|
| анотація, відеозапис концертної програми | Студент представив відеоматеріал звітного концерту та друковану анотацію до нього. Анотація відповідає вимогам наданим в методичних рекомендаціях до виконання завдання. | 2               |

### Література

#### Основна

1. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом: навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – С. 192-201.

### *Змістовий модуль 6. Особливості організації навчально-виховного процесу в ансамблі сучасного танцю*

#### Практичне заняття № 6.1.

#### Особливості організації та керівництва ансамблем сучасного танцю

денна форма – 1 година

заочна форма – 0 годин

**Мета:** Поширити та систематизувати знання студентів про завдання та зміст навчально-тренувального процесу в ансамблі сучасного танцю; формувати вміння аналізувати програми хореографічної роботи ансамблів сучасного танцю та вивчати практичний досвід педагогів-хореографів; розвивати вміння самостійно мислити, творчо підходити до виконання навчальних завдань.

#### **Питання для обговорення:**

1. Назвіть та охарактеризуйте особливості сучасного танцю. Надайте характеристику видам сучасної хореографії.
2. Визначте мету, завдання та зміст роботи ансамблю естрадного танцю.
3. Зробіть аналіз навчальної програми ансамбля естрадного танцю.

### **Практичні завдання:**

1. Зробіть аналіз роботи 1-2-х аматорських колективів сучасного танцю.
2. Підготуйте презентацію ансамбля сучасного танцю.

### **Методичні рекомендації**

Готуючись до заняття, уважно передивіться перелік рекомендованої літератури. Занотуйте основні положення для висвітлення теоретичних питань, рекомендованих для обговорення. Вивчить та занотуйте в зошит питання «Особливості організації та проведення учбово-репетиційної роботи у хореографічному колективі сучасного танцю» з книги Бугаєць Н. А. «Методика роботи з хореографічним колективом».

Для відповіді на третє питання, виберіть навчальну програму роботи ансамблю сучасного танцю (література, Інтернет) і зробіть її аналіз, дотримуючись наступної схеми:

- назва програми;
- вид програми (типова, модифікована (адаптована), авторська);
- прізвище автора, ким і коли програма затверджена;
- відповідність програми основним вимогам: актуальність, послідовність, цілісність, прогностичність, реальність, оригінальність;
- наявність основних структурних компонентів, їх послідовність, логічність, змістовність (титульна сторінка, пояснювальна записка, навчально-тематичний план, зміст програми, прогнозовані результати, бібліографія);
- відповідність мети та завдань напряму хореографічної роботи колективу, терміну навчання та віковим особливостям учнів;
- назви розділів, їх відповідність меті та завданням програми, а також віковим особливостям учнів.

Виконуючи практичне завдання, виберіть з Інтернету назви видатних аматорських та професійних ансамблів сучасного танцю і зробіть для зручності таблицю, яка допоможе Вам більш впевнено почуватися під час участі в навчальній грі.

| №/п | Назва колективу | Прізвище керівника | Рік створення та місце функціонування (місто) | Досягнення колективу |
|-----|-----------------|--------------------|---|----------------------|
|     |                 |                    |   |                      |

Готуючи друге практичне завдання, Ви можете проявити власне бачення роботи ансамбля сучасного танцю, вміння розробляти комп'ютерні презентації, проявляючи творчий підхід. Зверніть увагу на різні аспекти роботи колективу (навчальний, розвивальний, виховний, оздоровчий, творчий, концертно-пропагандистський). Ви маєте не тільки створити презентацію, а й вміти представити її під час навчальної гри: «Уявіть, що Вам запропонували роботу керівника ансамбля сучасного танцю в одному престижному навчальному закладі. Для цього Ви маєте представити проект роботи майбутнього колективу й виграти запропоновану вакансію серед трьох претендентів».

#### Хід заняття

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Висвітлення студентами діяльності ансамблів сучасного танцю (ділова гра «Круглий стіл»).
3. Доповідь-презентація діяльності ансамблю сучасного танцю (ділова гра «Методична рада»).

#### Критерії оцінки

Максимальна кількість балів за практичне заняття – **2 бали**. Студент активно приймає участь в обговоренні теоретичних питань, аргументовано висловлює власну думку, оперує термінами, спирається на авторів навчально-методичної літератури з питань особливостей організації та керівництва ансамблем сучасного танцю. Вміє аналізувати програми хореографічної роботи ансамблів сучасного танцю. Має конспект, у якому висвітлені теоретичні питання, рекомендовані до практичного заняття, що свідчить про його ретельну підготовку.

Студент вивчив творчий шлях роботи ансамблів сучасного танцю і вміє робити аналіз їх діяльності. Творчо підійшов до розробки відео презентації діяльності ансамбля сучасного танцю, проявив вміння користуватися комп'ютерними технологіями, самостійно мислити. Приймає активну участь в навчальних іграх, вміє підтримувати діалог, вести бесіду, доводити власну думку.

## Література

### *Основна*

1. Колногузенко Б. М. Види мистецтв і хореографії / Борис Миколайович Колногузенко. – вид. друге, доповнене. – Харків, 2014. – С. 271-300.
2. Шалапа С.В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.1. – К. : НАКККіМ, 2015. – С. 100-102.
3. Сучасний танець та методика його викладання : конспект лекцій для студ. хореограф. від-нь мистец. та пед. вищ. навч. закл. I-IV рівня акредитації / Б. М. Колногузенко, І. М. Макарова. – Харків : Слово, 2015. – 137 с.
4. Швачко О. О. Організація роботи колективу сучасної хореографії : метод. рекомен. для керівників хореографічних колективів / О. О. Швачко. – Полтава : Полтавський обласний центр естетичного виховання учнівської молоді, 2007. – 28 с.

### *Додаткова*

1. Александрова Н. А. Танец модерн. Пособие для начинающих / Н. А. Александрова, В. А. Голубева. –СПб. : Издательство «Лань», 2007. – 128 с.
2. Никитин В. Ю. Модерн джаз танец. Методика преподавания / Вадим Никитин.– М. : ВЦХТ, 2002. – 162 с. : ил.
3. Никитин В. Ю. Модерн джаз танец. Начало обучения / Вадим Никитин. – М. : ВЦХТ, 1998. – 128 с. : ил.
4. Полятков С. С. Основы современного танца / С. С. Полятков.– Ростов н/Д: Феникс, 2005. – 80с.
5. Сидоров А. А. Современный танец / А. А. Сидоров. – М. : Первина, 1922. – 59 с.
6. Ванслов В. В. Модернизм : анализ и практика основных направлений / В. В. Ванслов, М. Н. Соколова. – М. : Искусство, 1987. – 302 с.: ил.
7. Вимоги до навчальних програм з позашкільної освіти // Позашкілля. – 2008. – № 2.



**Самостійна робота № 6.1.**  
**Особливості організації та керівництва ансамблем**  
**сучасного танцю**

денна форма – 4 години  
заочна форма – 6 годин

**Практичні завдання**

1. Зробіть ескіз оформлення танцювального класу для занять ансамблю сучасного танцю спираючись на сучасні технології.
2. Розробіть рекламний буклет набору в ансамбль сучасного танцю.
3. Зробіть картотеку навчальних програм та методичної літератури на допомогу керівнику ансамбля сучасного танцю.
4. Зробіть порівняльну характеристику мети та завдань навчання в хореографічних ансамблях різного напрямку.

**Методичні рекомендації**

Під час роботи над виконанням 1 та 2 завдань самостійної роботи зверніться до методичних рекомендацій наданих до теми 3.1. «Особливості організації та керівництва ансамблем народного танцю» (завдання 2 та 3).

Картотеку навчальних програм та методичної літератури на допомогу керівнику ансамбля сучасного танцю доцільно зробити у вигляді таблиці.

| №/п | Автор | Назва | Вихідні дані | Тип видання | Стисла анотація |
|-----|-------|-------|--------------|-------------|-----------------|
|     |       |       |              |             |                 |

Під час заповнення таблиці Ви маєте вказати повне ім'я та прізвище автора, назву посібника (статті), вихідні дані (рік видання, місце видання, назва видавництва, кількість сторінок), тип видання (підручник, навчально-методичний посібник, методичні розробки, журнал (назва) або збірка наукових праць) а також зробити стислу анотацію. На основі аналізу навчально-методичної літератури з теорії та методики сучасного танцю, зробіть висновок про її змістовність, якість, практичну значущість, новизну.

Відповідь на четверте завдання зробіть у вигляді таблиці.

| Напрямок роботи колективу                     | Мета роботи колективу | Завдання роботи колективу |
|---|-----------------------|---------------------------|
| Ансамбль народного танцю                      |                       |                           |
| Ансамбль сучасного спортивного бального танцю |                       |                           |
| Ансамбль естрадного танцю                     |                       |                           |
| Ансамбль сучасного танцю                      |                       |                           |

### Критерії оцінювання виконаних завдань

| № завдання | Форма контролю      | Критерії оцінки   | Кількість балів |
|------------|---------------------|---|-----------------|
| Завдання 1 | співбесіда          | Студент творчо підійшов до виконання завдання, представив цікавий проект оснащення та оформлення танцювального класу відповідно специфіки роботи ансамблю сучасного танцю. Продемонстрував вміння застосовувати комп'ютерні програми та сучасні технології. | 0.5             |
| Завдання 2 | співбесіда          | Студент представив цікавий буклет набору в ансамбль сучасного танцю, проявив креативність, індивідуальність, вміння працювати з комп'ютерними програмами  | 0.5             |
| Завдання 3 | таблиця             | Картотека включає достатню кількість навчальних програм та методичної літератури на допомогу керівнику ансамблю сучасного танцю. Таблиця оформлена охайно, відповідно до наданих рекомендацій.  | 0.5             |
| Завдання 4 | таблиця, співбесіда | Студент усвідомлює специфіку роботи хореографічних колективів різного напрямку, чітко визначає пріоритетні напрями роботи, висвітлюючи їх в меті та завданнях. Впевнено відповідає на поставлені викладачем питання.  | 0.5             |

## Література

### Основна

1. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студ. спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 157-165.
2. Швачко О. О. Організація роботи колективу сучасної хореографії: Метод. реком. для керівників хореографічних колективів / О. О. Швачко. – Полтава : Полтавський обласний центр естетичного виховання учнівської молоді, 2007. – 28 с.

### Додаткова

1. Александрова Н.А. Танец модерн. Пособие для начинающих / Н.А.Александрова, В.А. Голубева. –СПб.: Издательство «Лань», 2007. – 128с.
2. Никитин В. Ю. Модерн-джаз танец. Методика преподавания / Вадим Никитин.– М.: ВЦХТ, 2002. – 162 с.: ил.
3. Никитин В. Ю. Модерн джаз танец. Начало обучения / Вадим Никитин. – М.:ВЦХТ, 1998. – 128 с.: ил.
4. Полятков С.С. Основы современного танца / С.С. Полятков.– Ростов н/Д: Феникс, 2005. – 80с.
5. Сидоров А. А. Современный танец / А. А. Сидоров. – М. : Первина, 1922. – 59 с.
6. Ванслов В. В. Модернизм: анализ и практика основных направлений / В.В.Ванслов, М. Н. Соколова. – М.: Искусство, 1987. – 302 с.: ил.

## Практичне заняття № 6.2.

### Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі сучасного танцю

денна форма – 2 години

заочна форма – 0 годин

**Мета:** формувати навички розробки конспектів хореографічних занять та планів виховної роботи для ансамблю сучасного танцю; сприяти формуванню у студентів навичок роботи з програмами та навчально-методичною літературою з хореографії; розвивати вміння самостійно мислити, творчо підходити до виконання навчальних завдань.

### **Питання для обговорення:**

1. Назвіть та охарактеризуйте види хореографічних занять, які проводяться в ансамблі сучасного танцю.
2. Розкрийте методичні вимоги до побудови комбінацій тренажу сучасного танцю.
3. Визначте види контролю показників засвоєння програмового матеріалу.
4. Розкрийте особливості організації виховної роботи в ансамблі сучасного танцю.

### **Практичні завдання:**

1. Розробіть план-конспект хореографічного заняття із застосуванням інноваційних технологій. Підготуйтеся до його презентації.
2. Розробіть презентацію орієнтовного плану виховної роботи колективу сучасного танцю на рік.

### **Методичні рекомендації**

Готуючись до обговорення теоретичних питань, повторіть матеріал лекції «Форми та методи роботи в хореографічному колективі», а саме питання: «Загальне поняття про форми організації навчально-виховного процесу в ХК. Класифікація хореографічних занять», «Форми підвищення професійної майстерності керівника хореографічного колективу», «Загальне поняття про методи та прийоми хореографічного навчання, їх класифікація». Виберіть види хореографічних занять, які доцільно проводити в ансамблі сучасного танцю, дайте їх характеристику і вкажіть вікові групи, в яких можуть проводитись обрані вами види занять. Для зручності відповідь можете оформити у вигляді таблиці.

| <b>Вид хореографічного заняття</b> | <b>Характеристика хореографічного заняття</b> | <b>Вікова група</b> |
|------------------------------------|---|---------------------|
|                                    |   |                     |

Розкриваючи друге питання, прочитайте розділ підручника (І частина) «Методика роботи з хореографічним колективом» (автори С. Шалапа, Н. Корисько) та занотуйте в зошиті особливості проведення уроку класичного та сучасного танцю, їх структуру та зміст (С. 126-129; 132-156). З цього ж

підручника випишіть методичні вимоги до побудови комбінацій тренажу класичного та сучасного танцю (С. 168-171; 166-167).

У третьому питанні Ви маєте визначити, які види контролю можливо застосовувати під час перевірки теоретичних знань та практичних вмінь учнів різного віку відносно змісту навчальної програми.

| Вік дітей         | Вид контролю показників програмового матеріалу |
|-------------------|--|
| Дошкільний        |  |
| Молодший шкільний |  |
| Середній шкільний |  |
| Старший шкільний  |  |

Для висвітлення четвертого питання, проаналізуйте загальні підходи до організації виховної роботи в хореографічних колективах і на їх основі визначте особливості завдань і змісту виховних заходів для ансамблю сучасного танцю.

Працюючи над виконанням практичних завдань, зверніть увагу на поняття «інноваційні технології» та їх види. Визначте, які інноваційні методи ви б могли застосовувати під час проведення хореографічних занять в ансамблі сучасного танцю.

Розробіть план-конспект заняття за наступною схемою:

1. Вид заняття.
2. Тема заняття.
3. Вік учнів.
4. Рік навчання.
5. Мета заняття (навчальна, розвивальна, виховна).
6. Обладнання.
7. Зміст.

| Структурна частина | Зміст | Методи та прийоми | Позначка про застосування інновацій |
|--------------------|-------|-------------------|-------------------------------------|
| Вступна            |       |                   |                                     |
| Основна            |       |                   |                                     |
| Заключна           |       |                   |                                     |

Під час розробки плану виховної роботи хореографічного колективу на рік, повторіть класифікацію виховних заходів і намагайтеся адаптувати їх відносно специфіки роботи ансамблю сучасного танцю. План виховної роботи оформіть у вигляді таблиці.

**План виховної роботи ансамблю сучасного танцю  
« \_\_\_\_\_ » на 201\_-201\_ навчальний рік**

| №/п | Назва заходу | Мета | Вікова група | Термін виконання | Відповідальний |
|-----|--------------|------|--------------|------------------|----------------|
|     |              |      |              |                  |                |

**Хід заняття**

1. Обговорення теоретичних питань.

2. Доповідь-презентація студентами змісту хореографічного заняття із застосуванням інноваційних технологій та орієнтовного плану виховної роботи ансамблю сучасного танцю на рік (ділова гра «Методична рада»).

3. Рольові інсценізації: «Учитель хореографії – учень». Студентам пропонується педагогічна ситуація: учень недосконало виконує хореографічний елемент, хореограф робить зауваження. Учень не реагує і не виправляє помилки.

Завдання: безконфліктне вирішення ситуації, пошук комунікативних засобів на засадах особистісно-орієнтованого навчання та виховання особистості учня.

Рольова інсценізація «Учитель хореографії – батьки учня». Студентам пропонується педагогічна ситуація: учень має низький рівень хореографічних здібностей, батьки вважають свою дитину талановитою в мистецтві танцю.

Завдання: безконфліктне вирішення ситуації, пошук комунікативних засобів для емоційного задоволення всіх учасників процесу спілкування.

**Критерії оцінки**

Максимальна кількість балів за практичне заняття **2 бали**. Студент активно приймає участь в обговоренні теоретичних питань, аргументовано висловлює власну думку, оперує термінами, спирається на авторів навчально-методичної та наукової літератури з питань особливостей проведення навчально-виховної роботи в ансамблі сучасного бального танцю. Має конспект, у якому висвітлено теоретичні питання рекомендовані до практичного заняття, що свідчить про його ретельну підготовку.

Вміє застосовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань, користується інноваційними технологіями,

проявляє творче мислення та самостійність. Приймає активну участь у навчальних іграх, уміє підтримувати діалог, вести бесіду, доводити власну думку.

### **Література**

#### *Основна*

1. Шалапа С.В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.1. – К. : НАКККіМ, 2015. – С. 126, 129; 132-156; 168-171.
2. Швачко О.О. Організація роботи колективу сучасної хореографії: Метод. реком. для керівників хореографічних колективів / О.О. Швачко. – Полтава : Полтавський обласний центр естетичного виховання учнівської молоді, 2007. – 28 с.
3. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студ. спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 157-165.

#### *Допоміжна*

1. Голдрич О. С. Методика роботи з хореографічним колективом / Олег Семенович Голдрич. – Львів : Каменяр, 2002.
2. Мартиненко О.В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – 232 с.

### **Самостійна робота № 6.2.**

#### **Особливості проведення навчально-виховної роботи в ансамблі сучасного танцю**

денна форма – 4 години

заочна форма – 4 години

#### **Практичні завдання**

1. Зробіть порівняльну характеристику видів занять для хореографічних колективів різної спрямованості.
2. Зробіть порівняльну характеристику видів виховної роботи в хореографічних колективах різної спрямованості.
3. Зробіть запис з Інтернет сайтів змісту одного з майстер-класів. Проаналізуйте його з точки зору практичної значущості та надайте рекомендації щодо його вдосконалення.

## Методичні рекомендації

Для виконання першого завдання повторіть тему «Форми та методи роботи в хореографічному колективі» та выпишіть у перший стовпчик таблиці види хореографічних занять, які застосовуються в хореографічних колективах. Детальна класифікація хореографічних занять подана у навчально-методичному посібнику Олени Мартиненко «Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом» (С. 44-45). Потім навпроти кожного колективу певною позначкою (+,\*,V) зробіть помітку, якщо даний вид заняття використовується в навчально-творчому процесі колективу.

### Порівняльна характеристика видів занять для хореографічних колективів різної спрямованості

| Вид хореографічного заняття | Ансамбль народного танцю | Ансамбль естрадного танцю | Ансамбль сучасного спортивного бального танцю | Ансамбль сучасного танцю |
|-----------------------------|--------------------------|---------------------------|---|--------------------------|
| Вступне заняття             |                          |                           |   |                          |
| Заняття класичним танцем    |                          |                           |   |                          |
|                             |                          |                           |   |                          |

Виконуючи друге завдання, ви можете посилатися на приклади тем, які ви визначали в попередніх темах практичних занять (3.2, 4.2, 5.2). Заповніть таблицю з урахуванням специфіки роботи колективу.

### Порівняльна характеристика видів виховної роботи в хореографічних колективах різної спрямованості

| Напрямок виховної роботи     | Назва виховного заходу   |                           |   |                          |
|------------------------------|--------------------------|---------------------------|---|--------------------------|
|                              | Ансамбль народного танцю | Ансамбль естрадного танцю | Ансамбль сучасного спортивного бального танцю | Ансамбль сучасного танцю |
| Художньо-естетичне виховання |                          |                           |   |                          |



|                           |  |  |  |  |
|---------------------------|--|--|--|--|
| Морально-етичне виховання |  |  |  |  |
| Національне виховання     |  |  |  |  |
| Трудове виховання         |  |  |  |  |
| Фізичне виховання         |  |  |  |  |
| Розумове виховання        |  |  |  |  |

Для виконання третього завдання, зверніться до Інтернетних мереж і знайдіть один майстер клас з сучасного танцю. Уважно перегляньте його зміст і дайте відповіді на наступні питання:

1. Назва майстер класу та його мета.
2. Прізвище хореографа, який проводив майстер клас, його регалії.
3. Актуальність запропонованого матеріалу (ступінь новизни), його практична спрямованість (де його можна використовувати).
4. Новаторський підхід до проведення майстер класу. Визначення індивідуального стилю подачі хореографом нового матеріалу.
5. Перелік методів, які застосовував автор майстер класу для ознайомлення з його змістом.
6. Ступінь зацікавленості присутніх інформаційним матеріалом, рівень його засвоєння.
7. Ваша оцінка організації та проведення переглянутого майстер класу. Зауваження, рекомендації та пропозиції.

#### Критерії оцінювання виконаних завдань

| № завдання | Форма контролю     | Критерії оцінки   | Кількість балів |
|------------|--------------------|---|-----------------|
| Завдання 1 | таблиця співбесіда | Студент представив порівняльну характеристику видів занять для хореографічних колективів різної спрямованості у вигляді таблиці, орієнтується в навчальному матеріалі, впевнено відповідає на поставлені питання. | 1               |

|               |                         |  |     |
|---------------|-------------------------|--|-----|
| Завдання<br>2 | таблиця<br>співбесіда   | Студент усвідомлює специфіку проведення виховної роботи в хореографічних колективах різної спрямованості, відповідає на поставлені запитання, орієнтується в змісті заповненої таблиці.  | 0.5 |
| Завдання<br>3 | конспект,<br>відеозапис | Студент обізнаний з питання навчально-виховного значення майстер-класів, як засобу підвищення професійного росту танцювального колективу, наводить приклади майстер класів в яких приймав участь, вміє визначати їх позитивні та негативні моменти. Аналіз обраного майстер класу зроблено відповідно до наданих рекомендацій. | 0.5 |

## Література

### *Основна*

1. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 157-165.
2. Швачко О. О. Організація роботи колективу сучасної хореографії: Метод. реком. для керівників хореографічних колективів / О.О. Швачко. – Полтава: Полтавський обласний центр естетичного виховання учнівської молоді, 2007. – 28 с.

### *Додаткова*

1. Шалапа С. В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.1. – К. : НАКККиМ, 2015. – С. 126-162.
2. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2012. – С. 48-58.

## Практичне заняття № 6.3.

### Репертуарний план ансамбля сучасного танцю

денна форма – 1 година

заочна форма – 0 годин

#### Питання для обговорення:

1. Основні вимоги до танцювального репертуару ансамблю сучасного танцю.
2. Тематика та джерела репертуару для різних вікових груп.

**Практичне завдання:** Підготуйте презентацію перспективного репертуарного плану ансамблю сучасного танцю на п'ять років з детальним аналізом кожного номера (назва, форма побудови, вид, жанр, зміст, вік виконавців).

#### Методичні рекомендації

Готуючи відповіді на теоретичні питання, опрацюйте літературу, рекомендовану до практичного заняття. Розкриваючи відповідь на друге питання, вкажіть тематику і наведіть приклади назв постановок для учнів різних вікових груп. Наприклад, тема природи: дитячий танок «На лісовій галявині» (5-7 років), дитячий танок «Пінгвіни» (7-8 років), сучасний сюжетний танок «Мурахи» (9-10 років), хореографічна картинка «У Карусі на городі» (6-12 років), сучасний танок «Морське дно» (13-14 років), дуетний танок «Павук та метелик» (12-14 років), хореографічна композиція «Листопад» (15-16 років), хореографічна картинка «Пташиний двір» (змішана група). Зробіть стислий конспект відповіді.

Виконуючи практичне завдання, оберіть форму розробки презентації (відео, паперова, на дошці). Презентація репертуарного плану буде відбуватися під час навчальної гри «Методична рада», в якій Ви маєте не лише представити план, а й вміти відповісти на запитання членів методичної ради, ролі яких будуть виконувати викладач та частина студентів.

#### Хід заняття

1. Обговорення теоретичних питань.

2. Доповідь-презентація студентами перспективного репертуарного плану ансамблю сучасного танцю на п'ять років (ділова гра «Методична рада»).

### **Критерії оцінки**

Максимальна кількість балів за практичне заняття **2 бали**. Студент активно приймає участь в обговоренні теоретичних питань, аргументовано висловлює власну думку, оперує термінами, спирається на авторів навчально-методичної літератури, наводить влучні приклади. Має конспект, у якому висвітлено теоретичні питання рекомендовані до практичного заняття, що свідчить про його ретельну підготовку.

Вміло застосовує теоретичні знання під час виконання практичного завдання, проявляє творче мислення та самостійність. Приймає активну участь у навчальній грі, впевнено презентує репертуарний план, уміє підтримувати діалог, вести бесіду, доводити власну думку.

### **Література**

#### *Основна*

1. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом: навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2012. – С. 192-201.
2. Шалапа С. В. Методика роботи з хореографічним колективом: підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.1. – К. : НАКККіМ, 2015. – С. 174-179.

#### *Допоміжна*

1. Колногузенко Б. М. Види мистецтв і хореографії / Борис Миколайович Колногузенко. – вид. друге, доповнене. – Харків, 2014. – С. 271-300.
2. Кривохижа А. М. Гармонія танцю: навч.-метод. посіб. з викладання курсу «Мистецтво балетмейстера» для хореографічних відділень пед. університетів / Анатолій Михайлович Кривохижа. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2006. – 100 с.
3. Сучасний танець в Україні. – Режим доступу: [www.ukrdance.com.ua](http://www.ukrdance.com.ua). – Загол. з екрану.

4. Сучасний танець. Імпровізація, Модерн, Контемпорари, Перфоманс. – Режим доступу: [www.sab.org/contemporarydance.htm](http://www.sab.org/contemporarydance.htm). – Загол. з екрану.

### Самостійна робота № 6.3.

#### Репертуарний план ансамбля сучасного танцю

денна форма – 3 години

заочна форма – 4 години

#### Практичні завдання

1. Зробіть анотацію одного з творчих звітних концертів ансамблю сучасного танцю (джерела Інтернету).

2. Оберіть тему для постановки концертного номеру (вказіть вікову категорію), визначте етапи роботи над постановкою цього номеру і доберіть до кожного етапу відповідну групу методів.

#### Методичні рекомендації

Дивіться методичні рекомендації до виконання першого та другого завдань теми 3.3. «Репертуарний план ансамблю» народного танцю».

#### Критерії оцінювання виконаних завдань

| № завдання | Форма контролю                           | Критерії оцінки   | Кількість балів |
|------------|--|---|-----------------|
| Завдання 1 | анотація, відеозапис концертної програми | Студент представив відеоматеріал звітного концерту та друковану анотацію до нього. Анотація відповідає вимогам наданим в методичних рекомендаціях до виконання завдання.  | 1               |
| Завдання 2 | таблиця, співбесіда                      | Студент володіє знаннями про вимоги до танцювального репертуару, про методіку роботи над постановкою концертного номеру. Під час презентації теми проявляє самостійність, творче мислення, обґрунтовано доводить актуальність теми, її ідейну та художню цінність, відповідність віку виконавців. Вміє чітко визначати етапи роботи над постановкою обраного номеру і добирати до кожного етапу відповідну групу методів. | 1               |

## Література

### *Основна*

1. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – С. 157-165.
2. Мартиненко О.В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2012. – С. 192-201.

### *Додаткова*

1. Сучасний танець в Україні. – Режим доступу: [www.ukrdance.com.ua](http://www.ukrdance.com.ua). – Загол. з екрану.
2. Сучасний танець. Імпровізація, Модерн, Контемпорари, Перфоманс. – Режим доступу: [www.sab.org/contemporarydance.htm](http://www.sab.org/contemporarydance.htm). – Загол. з екрану.

---

---

## РОЗДІЛ III. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

---

---

### 1.1. Програма екзамену

Екзамен має комплексний характер. Білети містять відповіді на тестові запитання (50), одне теоретичне питання і одне практичне завдання.

### Зразок екзаменаційного білету

Форма № Н-5.05

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
Освітньо-кваліфікаційний рівень: **магістр**  
Спеціальність: **024 Хореографія** Семестр: **1**  
Навчальна дисципліна: **Теорія і методика роботи з хореографічним колективом**

### ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Тестові питання.
2. Розкрийте структуру побудови хореографічного заняття, методику його організації та проведення.
3. Складіть творчий портрет керівника хореографічного колективу, який, на вашу думку, є ідеальним.

Затверджено на засіданні кафедри хореографії, протокол № \_\_ від \_\_\_\_\_ 201\_\_ року

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_

Екзаменатор \_\_\_\_\_

### Питання тестові та теоретичні, практичні завдання до іспиту

#### *Зразок тестових питань*

1. Сукупність елементів та частин хореографічного заняття, які пов'язані між собою і забезпечують його цілісність – це:
  - А. Тип заняття.
  - Б. Структура заняття.
  - В. Вид заняття.
  - Г. Мета заняття.
2. Вкажіть вид навчальної програми, рекомендованої органами управління освіти (культури), яка визначає напрямки хореографічної діяльності і орієнтує на досягнення певних результатів (рівня знань, умінь і навичок):
  - А. Типова.
  - Б. Адаптована.
  - В. Експериментальна.
  - Г. Державна.

### *Теоретичні питання*

1. Назвіть класифікаційні характеристики хореографічних колективів. Розкрийте моделі хореографічного навчання. Зробіть аналіз сучасного стану роботи хореографічних колективів у системі позашкільної освіти.

2. Розкрийте поняття «педагогічна майстерність керівника хореографічного колективу». Назвіть та охарактеризуйте основні стилі керівництва хореографічним колективом. Вкажіть позитивний і негативний вплив кожного стилю на успішність хореографічної роботи.

3. Назвіть сучасні вимоги до особистості педагога-хореографа. Визначте та обґрунтуйте пріоритетні напрямки роботи керівника хореографічного колективу. Розкрийте шляхи пошуку керівником хореографічного колективу власного педагогічного та творчого стилю.

4. Розкрийте вклад видатних теоретиків та практиків у розробку теорії та методики роботи з хореографічним колективом.

5. Визначте та обґрунтуйте доцільність застосування інтерактивних форм та методів навчання в роботі хореографічних колективів. Наведіть приклади.

6. Розкрийте загальні вимоги до структури та змісту навчальних програм. Назвіть та охарактеризуйте види навчальних програм. Наведіть приклади навчальних програм з хореографії, визначте найбільш характерні недоліки аналізованих вами програм.

7. Назвіть та охарактеризуйте види планування та обліку роботи в хореографічному колективі.

8. Розкрийте особливості організації роботи керівника з безпеки життєдіяльності учнів.

9. Назвіть та обґрунтуйте закономірності психологічного, фізичного та особистісного розвитку дітей дошкільного віку та важливість їх урахування в хореографічній роботі.



10. Назвіть та обґрунтуйте закономірності психологічного, фізичного та особистісного розвитку дітей молодшого шкільного віку та важливість їх урахування в хореографічній роботі.

11. Назвіть та обґрунтуйте закономірності психологічного, фізичного та особистісного розвитку дітей середнього шкільного віку та важливість їх урахування в хореографічній роботі.

12. Назвіть та обґрунтуйте закономірності психологічного, фізичного та особистісного розвитку дітей старшого шкільного віку та важливість їх урахування в хореографічній роботі.

13. Розкрийте мету, завдання та зміст хореографічної роботи з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку. Визначте особливості організації навчально-виховного та творчого процесів.

14. Розкрийте завдання та зміст хореографічної роботи з дітьми середнього та старшого шкільного віку. Визначте особливості організації навчально-виховного та творчого процесів.

15. Розкрийте особливості організації та керівництва навчально-виховним процесом в ансамблі народного танцю.

16. Розкрийте особливості організації та керівництва навчально-виховним процесом в ансамблі сучасного спортивного бального танцю.

17. Розкрийте особливості організації та керівництва навчально-виховним процесом в ансамблі сучасного танцю.

18. Розкрийте особливості організації та керівництва навчально-виховним процесом в ансамблі естрадного танцю.

19. Розкрийте навчально-виховне значення хореографічних занять. Назвіть та охарактеризуйте основні етапи підготовки педагога до проведення хореографічного заняття.

20. Назвіть класифікацію хореографічних занять та дайте їх характеристику. Розкрийте структуру побудови хореографічного заняття, методику його організації та проведення.

21. Розкрийте принципи музичного оформлення хореографічних занять, вимоги до музичного матеріалу та особливості роботи з акомпаніатором.

22. Назвіть та охарактеризуйте форми виховної роботи в хореографічних колективах. Наведіть приклади виховних заходів для танцювальних колективів різної спрямованості.

23. Розкрийте види конфліктів, які можуть виникати в хореографічному колективі. Визначте причини їх виникнення та шляхи подолання.

24. Розкрийте специфіку роботи керівника хореографічного колективу по підбору концертного репертуару у відповідності до напрямку роботи колективу. Розкрийте вимоги до танцювального репертуару. Наведіть приклади.

25. Назвіть та охарактеризуйте засоби підвищення кваліфікації керівника хореографічного колективу.

### *Практичні завдання*

1. Складіть творчий портрет керівника хореографічного колективу, який, на вашу думку, є ідеальним.

2. Складіть план виховної роботи ансамблю народного танцю на рік (вказіть тему, мету та форму проведення заходу).

3. Визначте мету та зміст етичної бесіди з учасниками сучасного спортивного бального танцю перед участю в конкурсній програмі (рік навчання та вік дітей за вибором).

4. Наведіть приклади завдань, спрямованих на розвиток творчих здібностей учнів різного віку під час проведення хореографічних занять.

5. Наведіть приклади 3-4-х музично-ритмічних ігор для формування почуття ритму.

6. Розробіть орієнтовний перелік концертних номерів (10-12) для ансамблю танцю певного напрямку (на вибір: сучасний, народний, естрадний, спортивний бальний).

7. Розробіть комплекс вправ, спрямованих на профілактику та виправлення анатомо-фізіологічних недоліків.

8. Наведіть приклади 3-4-х вправ спрямованих на формування в учнів орієнтації у просторі.

9. Розробіть програму до танцювальної мініатюри на тему «Україна – єдина країна». Вкажіть напрям роботи колективу та вік виконавців.

10. Розробіть програму до танцювальної мініатюри на тему «Мамо, я повернуся на весні!». Вкажіть напрям роботи колективу та вік виконавців.

11. Розробіть програму до танцювальної мініатюри на тему «Весна іде, красу несе....». Вкажіть напрям роботи колективу та вік виконавців.

12. Розробіть план-конспект виховного заходу, спрямованого на ознайомлення учнів з особливостями національної культури українського народу. Вкажіть назву заходу, мету, вік учнів, стислий зміст.

13. Розробіть план-конспект практичного заняття на тему «Значення та можливості гриму в танцювальному мистецтві». Вкажіть назву заходу, мету, вік учнів, стислий зміст.

14. Розробіть зміст бесіди на тему «Що таке сценічна культура?». Вкажіть назву заходу, мету, вік учнів, стислий зміст бесіди.

15. Розробіть сценарний план організації та проведення свята з залученням батьків вихованців хореографічного колективу на тему «Танцювальний марафон».

16. Вирішіть проблемну ситуацію: «Мати одного з ваших вихованців звернулася до вас з претензіями, що ви недооцінюєте здібності її дитини. Ваші дії?».

17. Розробіть план-конспект підсумкового (контрольного) заняття в ансамблі сучасного танцю для I-го року навчання.

18. Визначте завдання (навчальні, розвивальні, виховні) до уроку класичного танцю для вихованців ансамблю народного танцю II-го року навчання.

19. Розробіть план-конспект хореографічного заняття для дітей I-го року навчання ансамблю естрадного танцю (вкажіть вік дітей та мету заняття).

20. Розробіть план-конспект першого (ознайомчого) хореографічного заняття для учасників ансамблю сучасного спортивного бального танцю.

21. Вирішіть проблемну ситуацію: «Серед п'ятдесяти дітей 7-8 річного віку (другого року навчання) слід вибрати лише 20 для участі в новому танці. Яким чином Ви буде проводити відбір?»

22. Спрогнозуйте декілька проблемних ситуацій, які можуть виникнути в хореографічному колективі. Надайте шляхи їх вирішення.

23. Визначте завдання (навчальні, розвивальні, виховні) до тематичного хореографічного заняття «Козацький танець» для дітей молодшого шкільного віку.

24. Розробіть план-конспект пізнавального виховного заходу (напряму роботи колективу, тема, мета, рік навчання та вік учнів за вибором).

25. Назвіть 3-4 теми для масової імпровізації дітей 12-13 років.

### **Критерії оцінки відповідей студентів**

Підсумкова оцінка складається з суми балів, яку отримує студент за кожне виконане завдання: відповідь на тестові питання (20 балів), відповідь на теоретичне питання (10 балів), відповідь на практичне завдання (10 балів). Загальна сума балів – 40.

Під час відповідей на тестові питання магістри мають продемонструвати знання за всіма темами курсу.

| <b>Кількість правильних відповідей</b> | <b>Оцінка в балах</b> | <b>Оцінка за національною шкалою</b> |
|--|-----------------------|--------------------------------------|
| 50-45                                  | 18-20                 | відмінно                             |
| 44-36                                  | 17-15                 | добре                                |
| 35-25                                  | 16-14                 | задовільно                           |
| 24-14                                  | 13-11                 | незадовільно                         |
| 13-0                                   | 10-8                  | неприйнято                           |

Під час відповіді на теоретичні питання студенти мають продемонструвати вміння узагальнювати отримані знання, оперувати понятійним апаратом; застосовувати правила, методи, принципи, закони в конкретних ситуаціях; аналізувати та оцінювати факти, події; показати здатність викладати матеріал чітко, логічно, послідовно, наводити влучні приклади.

Третє завдання, пропонуване студентам, носить практичний характер, виконання якого слугуватиме показником сформованості в них професійних умінь: планувати, визначати мету та розробляти зміст різних видів хореографічних занять, виховних заходів, вирішувати проблемні ситуації тощо. Під час виконання цього завдання студент має продемонструвати теоретичні основи методики роботи з хореографічним колективом та водночас проявити творчість.

|            |                        | Кількість балів | Критерії оцінки   |
|------------|------------------------|-----------------|---|
| прописом   | цифрою                 |                 |   |
| відмінно   | 90/A                   | 40              | Студент обізнаний з усіх тем курсу, дає безпомилкові відповіді на всі тестові питання, демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу під час розкриття теоретичного питання, відповідає логічно, послідовно, впевнено; застосовує термінологію, спирається на влучні приклади; виявляє різноманітні творчі уміння застосування знань, навичок під час виконання практичного завдання. |
| добре      | 78-89/B<br>65-77/C     | 39-30           | Студент обізнаний з основних тем курсу але допускає помилки під час відповідей на тестові питання; демонструє хороші знання з методики та практики роботи з хореографічним колективом, однак допускає незначні неточності під час розкриття теоретичного питання; виявляє творчі уміння застосування знань та навичок під час виконання практичного завдання.                                 |
| задовільно | 58-<br>64/D<br>50-57/E | 29-16           | Студент засвоїв основний теоретичний матеріал, але допускає помилки під час відповідей на тестові питання, не повно та не аргументовано розкриває зміст теоретичного питання; демонструє достатні навички з методики та практики роботи з дитячим хореографічним колективом, не проявляє творчості під час виконання практичного завдання.  |

|              |                        |      |  |
|--------------|------------------------|------|--|
| незадовільно | 35-49/<br>FX<br>0-34/F | 1-15 | Студент не засвоїв зміст окремих розділів, нездатний застосувати знання на практиці, що робить неможливим подальше навчання, демонструє нестійкі навички з методики та практики роботи в хореографічному колективі або їх повну відсутність. |
|--------------|------------------------|------|--|

### 3.2.Зразок комплексної контрольної роботи

Комплексна контрольна робота має на меті перевірку якості підготовки студентів до керівництва хореографічним колективом і передбачає виявлення рівня теоретичних знань та практичних умінь з дисципліни «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом», готовність творчо розв'язувати конкретні практичні завдання.

Комплексна контрольна робота включає перелік професійно спрямованих завдань рівнозначної складності, вирішення яких потребує в студентів інтегрованого застосування програмового матеріалу дисципліни «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом».

Контрольна робота має 30 варіантів, кожний з яких містить три завдання, вирішення яких потребує від магістрів уміння застосовувати інтегративні знання навчально-програмового матеріалу з даної дисципліни, аналізувати теоретико-методичні підходи до організації хореографічної роботи в системі позашкільної освіти, визначати пріоритетні напрямки в роботі керівника колективу. Тривалість роботи розрахована на 80 хвилин.

Кожний варіант комплексної контрольної роботи складається з трьох завдань:

- перше – теоретичне питання, яке передбачає висвітлення завдань та змісту організації хореографічної роботи в системі позашкільної освіти;
- друге – теоретично-методичне завдання вимагає від студентів творчого осмислення набутих наукових знань,

демонстрації готовності володіти методикою роботи в хореографічних колективах різної спрямованості;

- третє – типова методична задача (практичне завдання), розв'язання якої вимагає від магістрів певних професійних умінь, а саме визначати мету різних видів хореографічних занять, розробляти зміст дитячих танців, визначати тему, мету та зміст виховних бесід тощо.

Висвітлення теоретичних питань, вимагає від студентів глибоких, повних і аргументованих знань з дисципліни. Оскільки питання сформульовано конкретно, відповідь має бути чіткою, послідовною, змістовною, логічною. Під час відповіді студент має продемонструвати диференціацію та інтеграцію знань, вміння наводити влучні приклади.

Критеріями оцінювання результатів виконання контрольної роботи є характеристика відповіді студента, якість знань, рівень оволодіння розумовими операціями, досвід творчої діяльності, самостійність суджень. Бальна шкала оцінювання обґрунтовано переводиться в традиційну: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Оцінку «відмінно» отримує студент, у відповіді якого повністю та правильно розкрито зміст усіх питань та завдань отриманого варіанту; відповідь – логічна, послідовна, влучно наведені приклади; студент вільно оперує хореографічною термінологією; самостійно і обґрунтовано формулює висновки; виявляє різноманітні творчі вміння застосування знань та навичок при виконанні практичного завдання; письмова робота оформлена охайно, відсутні помилки, виправлення тощо.

Оцінка «добре» може бут виставлена у випадку, якщо відповідь студента правильна, логічна, послідовна, але не повна, приклади не надаються, студент має добрі знання з дисципліни, оперує хореографічною термінологією, в загальному вірно орієнтується у теоретичних ключових поняттях дисципліни; упевнено, лише з кількома суттєвими помилками застосовує знання в практичних ситуаціях; виявляє творчі вміння застосування знань та навичок при виконанні практичного

завдання; письмова робота оформлена охайно, допущено окремі несуттєві термінологічні та стилістичні помилки, виправлення тощо.

Оцінку «задовільно» отримує студент за відповідь, у якій розкриття змісту питань отриманого варіанту ККР викликає в нього певні труднощі, надається їх стисле розкриття; відповідь непослідовна, не логічна, приклади не надаються; студент орієнтується в ключових питаннях поверхово, припускає багато орфографічних та стилістичних помилок; допускає ряд помилок при виконанні практичного завдання; письмова робота оформлена неохайно, допущено окремі суттєві термінологічні помилки, спричинені незнанням програмового матеріалу тощо.

Оцінку «незадовільно» може бути виставлено студентам, які не мають мінімально достатніх знань з дисципліни, погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях; припустили принципових помилок у виконанні передбачених програмою завдань; відповідь на питання отриманого варіанту роботи неправильна або відсутня.

### **Зразок комплексної контрольної роботи**

Дата \_\_\_\_\_

Прізвище, ім'я, по-батькові студента \_\_\_\_\_

Група \_\_\_\_\_

Дата \_\_\_\_\_

Варіант \_\_\_\_\_

#### **Варіант 1**

1. Назвіть класифікаційні характеристики хореографічних колективів. Наведіть приклади.

2. Розкрийте методику роботи хореографа по формуванню правильної постави під час хореографічних занять. Наведіть приклади вправ.

3. Розробіть 3-4 творчих завдання для визначення рівня розвитку акторської майстерності у дітей молодшого шкільного віку. Вкажіть назву, мету та зміст завдання.



## **Варіант 2**

1. Проаналізуйте сучасний стан роботи хореографічних колективів у системі позашкільної освіти. Розкрийте моделі хореографічного навчання.

2. Розкрийте методику ознайомлення учнів з основними рухами та базовими фігурами фігурного вальсу, ча-ча-ча та джайву.

3. Розробіть план-конспект пізнавального виховного заходу на хореографічну тематику. Вкажіть тему, мету, вік і рік навчання учнів, стислий зміст.

## **Варіант 3**

1. Вкажіть назви провідних аматорських танцювальних колективів України (назва, місце розташування, прізвище керівника, досягнення колективу).

2. Розкрийте методику музично-ритмічного розвитку дітей на уроках хореографії. Наведіть приклади вправ.

3. Розробіть серію творчих завдань, які б Ви використовували під час роботи над постановкою хореографічної картинки «Муха Цокотуха». Вкажіть вік і рік навчання учнів, мету і зміст завдань.

## **Варіант 4**

1. Розкрийте поняття «педагогічна майстерність керівника хореографічного колективу». Назвіть та охарактеризуйте основні стилі керівництва хореографічним колективом. Вкажіть позитивний і негативний впливи кожного стилю на успішність роботи керівника.

2. Розкрийте методику навчання учнів виконанню вправи класичного танцю *battement tendu jete*.

3. Опишіть 2-3 вправи танцювальної терапії, які б Ви могли включити в зміст хореографічних занять. Вкажіть мету, вік учнів та зміст вправ.

## **Варіант 5**

1. Назвіть сучасні вимоги до особистості педагога-хореографа. Визначте та обґрунтуйте пріоритетні напрямки роботи керівника хореографічного колективу. Розкрийте шляхи пошуку керівником власного педагогічного та творчого стилю.

2. Розкрийте методику проведення партерної гімнастики. Назвіть та охарактеризуйте види партерних комплексів, наведіть приклади вправ.

3. Розробіть зміст програми до танцювальної мініатюри із застосуванням регіонального принципу. Вкажіть назву, вік та кількість виконавців, розподіл драматургічних частин за змістом (експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка).

### **Варіант 6**

1. Розкрийте вклад видатних теоретиків та практиків у розробку теорії і методики роботи з хореографічним колективом.

2. Розкрийте методику навчання учнів виконанню руху українського танцю «бігунець».

3. Розробіть план-конспект відкритої форми тематичного хореографічного заняття для адміністрації навчального закладу. Вкажіть напрям роботи колективу, вік учнів, мету, завдання (навчальні, розвивальні та виховні) та розкрийте стислий зміст.

### **Варіант 7**

1. Визначте та обґрунтуйте доцільність застосування інноваційних форм і методів навчання в роботі хореографічних колективів. Наведіть приклади.

2. Розкрийте методику роботи над розвитком творчих здібностей учнів різного віку на уроках хореографії. Наведіть приклади.

3. Визначте завдання (навчальні, розвивальні, виховні) до тематичного хореографічного заняття «Козацький танець» для дітей молодшого шкільного віку.

### **Варіант 8**

1. Розкрийте загальні вимоги до структури та змісту навчальних програм. Назвіть та охарактеризуйте види навчальних програм. Наведіть приклади навчальних програм з хореографії, визначте найбільш характерні недоліки аналізованих вами програм.

2. Розкрийте методику застосування вправ танцювальної терапії на уроках хореографії. Наведіть приклади.

3. Спрогнозуйте декілька проблемних ситуацій, які можуть виникнути в роботі керівника танцювального колективу. Надайте шляхи їх вирішення.

### **Варіант 9**

1. Назвіть та охарактеризуйте види планування та обліку роботи в хореографічному колективі.

2. Розкрийте методику навчання учнів виконанню таких рухів сучасного танцю: «flat back», «deep body bend», «side stretch».

3. Вирішіть проблемну ситуацію: «Серед тридцяти дітей третього року навчання слід обрати лише 12 для участі в хореографічній композиції, в якій прийматимуть участь учасники старшої групи. Яким чином Ви буде проводити відбір?».

### **Варіант 10**

1. Назвіть та обґрунтуйте закономірності психологічного, фізичного та особистісного розвитку дітей дошкільного віку та важливість їх урахування в хореографічній роботі.

2. Розкрийте методику активізації пізнавальної активності учнів різного віку на уроках хореографії.

3. Розробіть сценарний план організації та проведення свята з залученням батьків на тему «Танцювальний марафон». Вкажіть напрям роботи колективу, мету заходу та вік учнів.

### **Варіант 11**

1. Назвіть та обґрунтуйте закономірності психологічного, фізичного та особистісного розвитку дітей молодшого шкільного віку та важливість їх урахування в хореографічній роботі.

2. Розкрийте методику ознайомлення учнів з бальним танцем «Джайв».

3. Розробіть програму до танцювальної мініатюри на тему спорту. Вкажіть напрям роботи колективу, назву постановки, вік та кількість виконавців, розподіл драматургічних частин за змістом (експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка).

### **Варіант 12**

1. Назвіть та обґрунтуйте закономірності психологічного, фізичного та особистісного розвитку дітей середнього шкільного віку та важливість їх урахування в хореографічній роботі.

2. Розкрийте методику ознайомлення учнів з українським народним танцем «Гопак».

3. Вирішіть проблемну ситуацію: «Мати одного з дітей звернулася до Вас з претензіями, що ви недооцінюєте здібності її дитини. Ваші дії?».

### **Варіант 13**

1. Назвіть та обґрунтуйте закономірності психологічного, фізичного та особистісного розвитку дітей старшого шкільного віку та важливість їх урахування в хореографічній роботі.

2. Визначте та обґрунтуйте засоби залучення вихованців хореографічних колективів до національної культури. Наведіть приклади.

3. Розробіть зміст 3-4 завдань для масової імпровізації учнів старшої групи. Вкажіть напрям роботи колективу.

### **Варіант 14**

1. Розкрийте мету, завдання та зміст хореографічної роботи з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку. Визначте особливості організації навчально-виховного та творчого процесів.

2. Розкрийте методику ознайомлення учнів з вправою класичного танцю *rond de jamb par teer*.

3. Розробіть план-конспект ознайомчого (першого) хореографічного заняття. Вкажіть напрям роботи колективу, вік учнів, завдання (навчальні, розвивальні та виховні), розкрийте стислий зміст.

### **Варіант 15**

1. Розкрийте завдання та зміст хореографічної роботи з дітьми середнього та старшого шкільного віку. Визначте особливості організації навчально-виховного та творчого процесів.

2. Розкрийте методику ознайомлення учнів з вправами джаз-модерн танцю: *contraction* (контракшин) і *release* (реліз).

3. Наведіть приклади 3-4-х вправ парного комплексу партерної гімнастики танцювального напрямку. Вкажіть мету вправ та вік учнів.

### **Варіант 16**

1. Розкрийте особливості організації та керівництва навчально-виховним процесом в ансамблі народного танцю.

2. Розкрийте методику ознайомлення учнів з каблучними вправами на уроках народно-сценічного танцю.

3. Розробіть план-конспект хореографічного заняття для учнів 1-го року навчання. Вкажіть напрям роботи колективу, вид заняття, його мету, вік учнів та розкрийте стислий зміст.

### **Варіант 17**

1. Розкрийте особливості організації та керівництва навчально-виховним процесом в ансамблі сучасного спортивного бального танцю.

2. Розкрийте методику ознайомлення учнів з усіма формами класичного port de bras.

3. Розробіть план-конспект підсумкового (контрольного) хореографічного заняття. Вкажіть напрям роботи колективу, вид заняття, його мету, вік учнів та розкрийте стислий зміст.

### **Варіант 18**

1. Розкрийте особливості організації та керівництва навчально-виховним процесом в ансамблі сучасного танцю.

2. Розкрийте методику виховання у учнів почуття відповідальності та стриманості.

3. Розробіть програму до танцювальної мініатюри на тему природи. Вкажіть напрям роботи колективу, назву постановки, вік та кількість виконавців, розподіл драматургічних частин за змістом (експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка).

### **Варіант 19**

1. Розкрийте особливості організації та керівництва навчально-виховним процесом в ансамблі естрадного танцю.

2. Розкрийте методику розвитку музично-ритмічних здібностей учнів на уроках хореографії. Наведіть приклади вправ, творчих завдань, музично-ритмічних ігор та етюдних вправ.

3. Розробіть комплекс вправ, спрямованих на профілактику та виправлення анатомо-фізіологічних недоліків у дітей на уроках хореографії.

## Варіант 20

1. Розкрийте навчально-виховне значення хореографічних занять. Назвіть та охарактеризуйте основні етапи підготовки педагога до проведення хореографічного заняття.

2. Розкрийте методику побудови та проведення уроку класичного танцю. Вкажіть на специфіку роботи керівника з учнями різного віку.

3. Розробіть програму до танцювальної мініатюри на тему взаємовідносин. Вкажіть напрям роботи колективу, назву постановки, вік та кількість виконавців, розподіл драматургічних частин за змістом (експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка).

## Варіант 21

1. Назвіть класифікацію хореографічних занять та дайте їх характеристику. Розкрийте структуру побудови хореографічного заняття, методику його організації та проведення.

2. Визначте зміст завдань для самостійної роботи учнів по закріпленню та удосконаленню знань та вмінь з хореографії. Наведіть приклади.

3. Наведіть приклади танцювальних постановок, які б могли рекомендувати керівники колективів різного напрямку (народний, естрадний, сучасний, спортивний бальний) до концертної програми присвяченої Дню незалежності України. Вкажіть назву, форму, вид та жанр постановки, вік та кількість виконавців.

## Варіант 22

1. Розкрийте принципи музичного оформлення хореографічних занять, вимоги до музичного матеріалу та особливості роботи з акомпаніатором.

2. Розкрийте методику побудови та проведення уроку сучасного танцю. Вкажіть на специфіку роботи керівника з учнями різного віку.

3. Розробіть план-конспект хореографічного заняття для учнів основного рівня навчання. Вкажіть напрям роботи колективу, вид

### **Варіант 23**

1. Назвіть та охарактеризуйте форми виховної роботи в хореографічних колективах. Наведіть приклади виховних заходів для танцювальних колективів різної спрямованості (народний, естрадний, сучасний, спортивний бальний).

2. Розкрийте методику побудови та проведення уроку народно-сценічного танцю. Вкажіть на специфіку роботи керівника з учнями різного віку.

3. Наведіть приклади 3-4-х вправ, спрямованих на формування у дітей вміння орієнтуватися в просторі.

### **Варіант 24**

1. Розкрийте специфіку роботи керівника хореографічного колективу по підборі концертного репертуару у відповідності до напрямку роботи колективу. Розкрийте вимоги до танцювального репертуару. Наведіть приклади.

2. Розкрийте методику побудови та проведення уроку сучасного спортивного бального танцю. Вкажіть на специфіку роботи керівника з учнями різного віку.

3. Наведіть приклади 3-4-х музично-ритмічних ігор для формування почуття ритму у дітей на уроках хореографії.

### **Варіант 25**

1. Назвіть та охарактеризуйте засоби підвищення кваліфікації керівника хореографічного колективу.

2. Розкрийте методику підбору хореографом музичного матеріалу до різних видів занять.

3. Розробіть серію завдань (4-5), спрямованих на розвиток творчих здібностей учнів під час хореографічних занять. Вкажіть напрям роботи колективу, вік учнів та розкрийте зміст завдань.

### **Варіант 27**

1. Обґрунтуйте доцільність упровадження сучасних хореографічних течій в зміст уроків хореографії (танцювальна терапія, контактна хореографія тощо).

2. Розкрийте методику формування в учнів танцювальних вмінь та навичок.

3. Розробіть тематику та зміст танцювального флешмобу (обґрунтуйте його актуальність, вкажіть назву, вік та кількість

виконавців, розподіл драматургічних частин за змістом (експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка).

### **Варіант 28**

1. Дайте порівняльну характеристику організації та керівництва діяльності хореографічних колективів різного напрямку роботи.

2. Розкрийте методику навчання дитини виконанню танцювального руху «па польки».

3. Визначте тему, мету та зміст етичної бесіди. Вкажіть напрям роботи колективу та вік учнів.

### **Варіант 29**

1. Розкрийте види конфліктів, які можуть виникати в хореографічному колективі. Визначте причини їх виникнення та шляхи подолання.

2. Розкрийте методику формування почуття орієнтації у просторі на уроках хореографії та ознайомлення учнів з різними видами перебудов. Наведіть приклади.

3. Наведіть приклади танцювальних постановок, які б могли рекомендувати керівники колективів різного напрямку (народний, естрадний, сучасний, спортивний бальний) до концертної програми, присвяченої Міжнародному жіночому дню 8 березня. Вкажіть назву, форму, вид та жанр постановки, вік та кількість виконавців.

### **Варіант 30**

1. Назвіть види контролю показників засвоєння учнями програмового матеріалу. Наведіть приклади.

2. Розкрийте методику роботи хореографа над постановкою дитячих танців (на прикладі конкретного номера).

3. Розробіть план-конспект хореографічного заняття із застосуванням інноваційних методів навчання. Вкажіть напрям роботи колективу, вік учнів, завдання (навчальні, розвивальні та виховні). Розкрийте стислий зміст, акцентуючи увагу на запропоновані Вами інновації.



---

---

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

---

---

### *Основна література*

#### *Базова*

1. Бугаєць Н. А. Методика роботи з хореографічним колективом : навч. посіб. / Н. А. Бугаєць, В. М. Волчукова, М. С. Пінчук – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2009. – 99 с.
2. Волчукова В. М. Методика роботи з хореографічним колективом. Основи курсу : навч. метод. посіб. / Волчукова В. М., Бугаєць Н. А., Ліманська О. В., Тіщенко О. М. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2013. – 326 с.
3. Голдрич О. С. Методика роботи з хореографічним колективом : навч. посіб. / Олег Голдрич. – Львів : Сполом, 2007. – 96 с.
4. Зубатов С. Л. Методика роботи з хореографічним колективом : навч. посіб. / Сергій Зубатов. – К. : ІПКПК, 2004. – 112 с.
5. Кирилюк В. М. Педагогічні основи формування ДХК : навч.-метод. посіб. / Валерій Миколайович Кирилюк. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2006. – 124 с.
6. Колногузенко Б. М. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. матеріали для хореографічних відділень факультету хореографічного мистецтва / Борис Миколайович Колногузенко. – Харків, 2003. – 153 с.
7. Колногузенко Б. М. Методика роботи з хореографічним колективом. Частина 1. Хореографічна робота з дітьми : навч.-метод. посіб. / Борис Миколайович Колногузенко. – Х. : ХДАК, 2004. – 152 с.
8. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч. посіб. / Олена Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – 232 с.
9. Мартиненко О. В. Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом (дошкільний вік) : навч. посіб. / Олена Мартиненко. – Бердянськ : Видавництво БДПУ, 2014. – 302 с.

- 10.Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Лілія Савчин, Володимир Годовський. – Рівне : Овід, 2012. – 352 с.
- 11.Фриз П. І. Теорія і методика хореографічної роботи з дітьми: навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / Петро Іванович Фриз. – Дрогобич : ДДПУ, 2006. – 190 с.
- 12.Шалапа С.В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.1. – К. : НАКККіМ, 2015. – 252 с.
- 13.Шалапа С. В. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник / Світлана Віталіївна Шалапа, Наталія Михайлівна Корисько. – Ч.2. – К. : НАКККіМ, 2015. – 220 с.

*Допоміжна*

1. Андрусенко Л. С. Детское хореографическое творчество в художественной культуре России хх-начала ХХІвв. : автореф. дис. канд. искусствоведения : 17.00.09 / Л. С. Андрусенко; Санкт-петербургский гуманитарный университет профсоюзов. – СПб., 2008. – 32 с.
2. Барышникова Т. К. Азбука хореографии / Татьяна Барышникова. – М. : «Рольф», 1999. – 172 с.
3. Березова Г. О. Хореографічна робота з дошкільнятами / Галина Березова. – К. : Рад. школа, 1989. – 208 с.
4. Бондаренко Л. А. Методика хореографічної роботи в школі і позашкільних закладах / Людмила Бондаренко. – К. : Рад. школа, 1986. – 190 с.
5. Бурля О. А. Формування педагогічної майстерності керівника дитячого хореографічного об'єднання: автореф. дис. канд. пед. наук:13.00.06 / О. А. Бурля; Київ. нац. ун-т культури і мистец. - К., 2004. – 19 с.
6. Голдрич О. С. Методика викладання хореографії / Олег Голдрич. – Львів : Сполом, 2006. – 84 с.
7. Касьянова О. Запрошення на танець / Олена Касьянова. – К. : 1986.
8. Кирилюк В. М. Педагогічні принципи і методи відбору дітей до хореографічної школи: метод. матеріали на допомогу

- педагогам-хореографам та студентам-практикантам / Валерій Миколайович Кирилюк. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – 31 с.
9. Книга керівника позашкільного навчального закладу : довідково-метод. вид. / упоряд. : З. М. Рудакова, Л. М. Павлова. – Х. : Торсінг плюс, 2006. – 768 с.
  10. Колногузенко Б. М. Види мистецтв і хореографії / Борис Миколайович Колногузенко. – вид. друге, доповнене. – Харків, 2014. – С. 255-271.
  11. Кривохижа А. М. Гармонія танцю : навч.-метод. посіб. з викладання курсу «Мистецтво балетмейстера» для хореографічних відділень пед. університетів] / Анатолій Михайлович Кривохижа. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2006. – 100 с.
  12. Литвиненко В. А. Зразки народної хореографії : підручник. – 2-ге вид. / Віктор Андрійович Литвиненко. – К. : Альтерпрес, 2008. – 486 с.
  13. Майстри народно-сценічного танцю : біографічний довідник / уклад. О. П. Колосок. – К. : ДАКККіМ, 2008. – 116 с.
  14. Мартиненко О. В. Методика хореографічної роботи з дітьми старшого дошкільного віку : навч. посіб. / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 156 с.
  15. Мартыненко Е. В. Танец длиною в четверть века / Елена Мартыненко // 25-летию Народного ансамбля эстрадного танца «МарЛен» посвящается. – Мелитополь : Издательский дом Мелитопольской городской типографии, 2013. – 138 с.
  16. Навчальні програми з хореографічного мистецтва для позашкільних навчальних закладів : зб. програм / уклад. В. О. Вартовик. – Львів : СПОЛОМ, 2013. – 140 с.
  17. Никитин В. Ю. Модерн джаз танец. Методика преподавания / Вадим Никитин. – М. : ВЦХТ, 2002. – 162 с. : ил.
  18. Никитин В. Ю. Модерн джаз танец. Начало обучения / Вадим Никитин. – М. : ВЦХТ, 1998. – 128 с. : ил.

- 19.Осадців Т. П. Спортивні танці : навч. посіб. / Тарас Осадців. – Л. : ЗУКЦ, 2001. – 340 с.
- 20.Положення про центр, палац, будинок, клуб художньої творчості дітей, юнацтва та молоді, художньо-естетичної творчості учнівської молоді, дитячої та юнацької творчості, естетичного виховання. Наказ Міністерства освіти і науки України від 05.11.2009 р.
- 21.Полятков С. С. Основы современного танца / С. С. Полятков.– Ростов н/Д : Феникс, 2005. – 80с.
- 22.Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» (нова редакція). У 2-х Ч. – Ч II. Від трьох до шести (семи) років) / Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. та ін.; наук. кер. О. Л. Кононко. – Київ : ТОВ «МЦ ФЕР-Україна», 2014. – С. 332-340, 357-371.
- 23.Програми для творчих об'єднань позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів / упоряд. Л. М. Павлова. – Суми : Антей, 2005.
- 24.Программы для внешкольных учреждений и общеобразовательных школ. – М. : Просвещение, 1981, с. 180-199.
- 25.Пуртова Т. В. Учите детей танцевать : учеб. пособ. / Т. В. Пуртова, А. Н. Беликова, О. В. Цветная. – М. : ВЛАДОС, 2003. – 254 с.
- 26.Расул І. В. За кулісами театру танцю «В гостях у Казки» / І. В. Расул. – Кіровоград : Центрально-українське видавництво, 2007. – 156 с.
- 27.Робочий зошит керівника гуртка / упор. Р. Нікітенко. – К. : Шк. світ, 2008. – 80 с.
- 28.Роот З. Я. Танцы в начальной школе : практ. пособ. / Зинаида Яковлевна Роот. – М. : Айрис пресс, 2006. – 125 с.
- 29.Сидоров А. А. Современный танец / А. А. Сидоров. – М. : Первина, 1922. – 59 с.
- 30.Слобожан В. П. Хореографія дошкільнят : методика організації навчально-тренувальних занять / Віктор Петрович Слобожан. – Львів : СПОЛОМ, 2013. – 76 с.

31. Сучасний танець та методика його викладання : конспект лекцій для студентів хореограф. від-нь мистец. та пед. вищ. навч. закл. I-IV рівня акредитації / Б. М. Колногузенко, І. М. Макарова. – Харків : Слово, 2015. – 137 с.
32. Тараканова А. П. Бесіди про танець : метод. розробка на допомогу керівникам хореографічних колективів / А. П. Тараканова. – К. : ІЗМН, 1996. – 20 с.
33. Тарасенко Т. В. Взаимосвязь традиционных и инновационных методов в профессиональной подготовке руководителей детских хореографических коллективов : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.08 / Т. В. Тарасенко; Южно-Казахстан. пед. ун-т. - Чимкент, 2006. – 28 с.
34. Хореографія : посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю / Олег Семенович Голдрич. – 2-е вид., доп. – Львів : Сполом, 2006. – 172 с.
35. Швачко О. О. Організація роботи колективу сучасної хореографії : метод. рекомен. для керівників хореографічних колективів / О. О. Швачко. – Полтава : Полтавський обласний центр естетичного виховання учнівської молоді, 2007. – 28 с.
36. Шевчук А. С. Українські музично-хореографічні традиції як засіб музично-рухового розвитку старших дошкільників / Антоніна Семенівна Шевчук. – Ф. : «Поліфаст», 2005. – 332 с.
37. Шевчук А. Дитяча хореографія: прогр. та навч.-метод. забезпеч. хореогр. діяльн. дітей від 3-7 років : навч.-метод. посіб. / Антоніна Шевчук. – К. : Шк. Світ, 2008. – 128 с.

А

*Авансцена* (фр. *avant-scene*) – передня частина сцени від завіси до рампи.

*Адажіо* (італ. *adagio* – повільно, спокійно) – 1) умовне позначення повільного темпу музики; 2) повільний ліричний танець у класичному танці; група рухів в екзерсисі класичного танцю.

*Акторська майстерність* (*actor's skill*) – принцип перетворення, коли актор як ніби уособлює себе зі своїм персонажем і діє від його імені. Техніка а. м. в хореографії відрізняється специфікою, насамперед, пов'язаної з обмеженим набором інструментів танцівника (тіло; танцювальна техніка; музикальність; почуття ритму; емоційність; спостережливість; пам'ять; уява; ерудиція; швидкість реакції и т. д.), виключає використання голосу. Основою а. м. в хореографіїє музика, зміст якої втілюється танцівником через танець. Однак техніки а. м. в хореографії можуть значно відрізнитись одна від одної. Система а. м. сформувалася в 1930-х рр. в системі К. С. Станіславського.

*Акцент* (лат. *наголос*) – посилення або підкреслення способом окремого танцювального елемента або руху.

*Алегро* – (італ. *allegro* – веселий, жвавий, спритний) – швидкий, жвавий темп, умовне позначення швидкого танцю; заключна частина стрибкових вправ посеред зали.

*Аматорський хореографічний колектив* – педагогічно керована система, що функціонує в умовах вільного часу дітей з метою їх виховання, шляхом залучення їх до активної творчої практики у галузі хореографічного мистецтва.

*Ан дедан* (вглиб) – напрямок повороту в піруетах, турах, напрямок руху працюючої ноги, що описує дугу вперед, – вбік, – вперед, – в глибину, до опірної ноги.

*Ан деор* (назовні) – розгорнуте положення ніг, що прийнято в системі класичного танцю, при якому ноги розгорнуті носками назовні від опірної ноги.

*Антракт* (фр. *entre* – між *acte* – дія) – 1) перерва між актами вистави або відділами концерту; 2) назва музичного вступу до дій театральної вистави (крім першої).

*Антре* (вхід) – танцювальний вихід на сцену одного чи декількох виконавців; перша частина музично-танцювальної форми.

*Ансамбль* (фр. – ціле, сукупність) – багатокomпонентний комплекс, який сприймається у єдності, налічує ознаки єдиного цілого. Прийнято розрізняти: музичний ансамбль (дует, тріо ...), сценічний ансамбль – налагоджене виконання акторами, музикантами, танцівниками театральнo-видовищного твору тощо.

*Ансамбль танцю* – колектив танцівників, що демонструє танцювальне мистецтво, притаманне одному з видів хореографії. Створюючи під час репетицій концертні номери, відпрацьовуючи техніку виконання і майстерність для показу їх на виступах перед глядачем.

*Ан турнан* (у повороті) – термін, що вказує про одночасне виконання оберту всім тілом.

*Ан фас* (напроти) – термін, що вказує на те, що виконавець звернений обличчям до глядача.

*Апломб* (фр. рівновага) – уміння виконавця зберігати стійкість у танці, що досягається шляхом здатності утримувати центр ваги над площиною опори.

*Арабеск* (арабський) – одна з основних поз класичного танцю.

*Аркан* – український чоловічий танець з побуту гуцулів. За легендою – танець богатирів, що спустилися з гір.

*Ар'єрцена* (фр. *arriere* – ззаду і сцена) – 1) задня частина сцени; 2) резервне приміщення за сценою для декорацій.

*Артист* (фр. митець, лат. мистецтво) – 1) особа, яка професійно займається мистецтвом; 2) виконавець ролей в операх і балетних виставах, учасник естрадного концерту чи циркової програми.

*Архаїзми в хореографічній лексиці* – це відроджені з минулого конструкції рухів та їх манера виконання.

## Б

*Балансе* (фр. покачування) – складається з переступань з ноги на ногу, частіше із сторони в сторону, іноді вперед-назад, що створює враження похитування.

*Бал* – святковий танцювальний вечір із розширеною програмою, що включає, крім танців, інші форми розваги.

*Балет* (лат. танцюю) – 1) вид сценічного мистецтва, зміст якого виражений у танцювально-музичних образах; 2) музично-хореографічна вистава в якій думки та почуття дійових осіб розкриваються засобами хореографії та пантоміми; 3) танцювальна сцена з опери або драматичної вистави; 4) творчий колектив митців, який здійснює постановку балетів та балетних сцен.

*Балетмейстер* (нім. майстер балету) – творець та постановник графічної частини балетних спектаклів, концертних номерів або танцювальних сцен, опер, оперет, драматичних спектаклів, фільмів. У 20 ст. у побут увійшов термін «хореограф» – синонім слова «балетмейстер».

*Балетні жанри* (в пер. з фр. – це рід, вид) – різновиди балетної вистави, які відокремлюються особливостями його зв'язку з літературою, театром, музикою, які виражаються у специфічних рисах його змісту та форми. Існують наступні балетні жанри: лірико-епічні, лірико-драматичні, епіко-драматичні; балети-поєми, балет-роман, балет-казка, трагедія, комедія, драма, балет-п'єса, балет-симфонія. До балетних жанрів також можна віднести розподіл їх на сюжетні та безсюжетні, танцювальні та пантомімні, багатоактні, одноактні, балетна мініатюра, опера-балет, вистава.

*Бальний танець* – 1) танець, який виконувався на балах та вечорах і вимагає попередньої підготовки; 2) вид парного танцю, що має народні витоки. Історичний бальний танець – будь-яка форма формального громадського танцю, який виконувався в суспільстві в різні епохи заради розваги. Введення сучасного



поняття танцювальний спорт в термін «бальні танці» стало зводитися до досить вузького поняття спортивний бальний танець. 3) одна з побутових форм хореографії. Сучасні бальні танці є видом спорту і виконуються парою або більшою кількістю виконавців на танцювальних балах, турнірах, чемпіонатах, конкурсах, телевізійних шоу. Бальний танець розподіляється на спортивний бальний і естрадний бальний.

*Баллоне* (подібний до м'яча, відстрибуваний) – стрибок на одній нозі з просуванням вперед або назад за працюючою ногою, яка витягується під час стрибка, а потім повертається у положення *sur le cou-de pied*.

*Бариня* – сольний або парний російський народний танець назва якого походить від одного з варіантів приспіву пісні, що супроводжує танець («сударыня-барыня»). Темп жвавий, м/р – 2/4.

*Батман* (відбиття, удар) – група рухів класичного танцю, що виробляє виворітність, силу, різкість і еластичність м'язів, рухомість суглобів. Батман поділяються на 3 групи: батман (тягнути, натягнути), які в свою чергу поділяються на малі і великі; батман сюр ле ку де п'є; батман девелоппе – розгортати.

*Болеро* – іспанський танець, виразний ритм його підкреслюється вистукуванням кастаньєт, клацанням пальців.

*Блюз* – американський танець вільної композиції, який виконується в повільному темпі. Музичний розмір 4/4.

*Бондар* – український народний хороводний танець.

*Бостон, вальс бостон* (від назви міста Бостон) – американський бальний танець, ліричний і сентиментальний за характером, різновид повільного вальсу.

*Бранль* (фр. хоровод) – старовинний французький хороводний танець, який у XV-XVII ст. був поширений як бальний танець, різновиди якого відрізнялися за хореографією, структурою, метром, темпом (повільний, простий, веселий).

*Брейк* (англ. break – троцяти, ламати, злам, перерва) – 1) в джазі – коротка сольна імпровізація всередині композиції; 2) різновид сучасного танцю, який склався внаслідок злиття трьох складових: рок-музики, спортивної аеробіки й ламаних рухів

подібних до рухів роботів із електронної мультиплікації. Виник на початку 80-х ХХ ст. Розрізняють брейк-данс верхній і нижній, залежно від положення танцівника.

*Бульба* (білорус. картопля) – білоруська народна пісня-танець. Характер жвавий, веселий, м/р – 2/4.

*Буре* (фр. bourre – стрибати, підстрибувати) – старовинний французький народний танець, який виконують у швидкому темпі (м/р – 2/4 (4/4) із затактом на одну чверть).

## В

*Вальс* (фр. valse, нім. Walzer – кружляти) – парний танець, який виник на межі XVIII–XIX ст. із німецько-австрійського лендлера і французької вольти. Найбільшої популярності набув у період з 1850-1900 рр. Вальс вплинув на весь інший бальний репертуар. Десяток танців природно пов'язані з вальсом. Музичний розмір – 3/4.

*Вальс-бостон* (від назви м. Бостона, США) – популярний у 20-30-х роках американський парний танець вільної композиції, з характерним кроком на першу долю такту, попередник «Повільного вальсу».

*Вальс-гавот* – парний танець сталої композиції, який складається з двох частин: гавота і фігурного вальсу (автор танцю І. Кусов).

*Вальс-мазурка* – 1) бальний танець, який виник у Франції в середині XIX століття, м/р –  $\frac{3}{4}$  або 3/8; 2) парний танець сталої композиції, який складається з двох частин: мазурки і фігурного вальсу (автор танцю С. Жуков).

*Вар'єте* (фр. різноманітність) – вид театру легкого жанру, де поєднуються елементи театрального, танцювального, музичного, циркового, естрадного мистецтва.

*Варіація* (лат. змінення, різновид) – 1) в класичному балеті – короткий, але закінчений відрізок, головним чином віртуозний танець для одного або декількох виконавців; 2) музична форма, що ґрунтується на видозміні теми шляхом розвитку й перетворення її елементів (мелодії, ритму, гармонії).

*Вару-вару* – парний танець вільної композиції, відзначений премією на Першому Всесоюзному конкурсі бального танцю 1972 р. на музику Р. Паулюса. Різноманітні танцювальні елементи латиноамериканських танців, які стилізовано поєднані ритмом помірною біта. Музичний розмір 2/4 або 4/4 (автор танцю В. Калкин).

*Ведення* (вести партнерку) – набута в практиці навичка своєчасної і непомітної передачі обраного партнером руху чийого напрямку, що забезпечує синхронність під час виконання танцю.

*Вертеп* – старовинний український народний ляльковий театр, який існував до початку ХХ ст.

*Веснянки* – назва слов'янських (російських, українських, білоруських) народних старовинних обрядових пісень, які пов'язані з початком весни, наближенням весняних польових робіт.

*Віденський вальс* (застар.) – те ж, що і вальс.

*Вільний пластичний танець* – новий танцювальний вид зародився на рубежі ХІХ – ХХ століть завдяки, насамперед, Айседорі Дункан. Айседора висуває нову філософську і художню, засновану на античному ідеалі гармонійного розвитку людини, концепцію «танець майбутнього». Дункан прагне зробити танець виразом особистості, відображення неповторної людської індивідуальності, інструментом самопізнання. Дункан цінує в танці початкову експресію людського тіла, що виражається у взаємному розташуванні різних його частин – звідси епітет пластичний. Дункан реформувала мистецтво танцю, що полягало у гармонійному злитті всіх його компонентів – музиці, пластиці, костюма. Вона розробила багато ідей прийомів танцю, кращі з яких увійшли до скарбниці світового хореографічного мистецтва.

*Верховини* – танці з групи жанру побутових українських танців.

*Візаві* (фр. обличчям до обличчя) – положення танцюючих один проти одного.

*Вихідне положення* – поза, яку приймають виконавці перед початком танцю.

*Виворотність* – хореографічний термін, що означає розгорнуте назовні положення ніг (носками в боки). У бальній хореографії, на відміну від класичного танцю, під виворотним положенням ніг практично розуміється напіввиворотність, коли ноги розгорнуті під кутом дещо більше прямого по відношенню одне до одного.

*Вульгаризми в хореографічній лексиці* – це брутальні жести, пози, які допомагають намалювати той чи інший негативний образ.

## Г

*Гавот* – танець, широко розповсюджений в Європі у XVII–XVIII ст., який народився у Франції.

*Галоп* (фр. біг навкоси) – швидкий, стрімкий, веселий бальний танець XIX ст., який народився у Франції.

*Генеральна репетиція* – остання репетиція перед прем'єрою спектаклю або концерту, коли максимально дотримуються умови прилюдного виступу.

*Герлс* – танцювальний жанр естради, основний принцип якого – синхронне виконання одних і тих же рухів учасницями.

*Гопак* – назва танцю походить від дієслова «гопати» (плигати, скакати). Танець в основному імпровізований. Виник у козацькому побуті і спочатку виконувався лише чоловіками. Тепер його танцюють разом чоловіки і жінки.

*Горлиця* – український народний масовий танець, який виконується у швидкому темпі (мр – 2/4).

*Гранд па* (фр. великий крок) – розгорнута балетна сцена за участю солістів і кордебалету.

*Грецький хоровод* – груповий танець установленої композиції хороводного типу, який з'явився на початку 70-х років.

*Груповий танець* – танець, учасники якого, на відміну від парного танцю, не мають певного партнера, але одночасно виконують одну і ту ж композицію.

*Гуцулки* – танці з групи жанру побутових українських танців народів Прикарпаття, які виконують у дуже швидкому темпі, жваво і весело (м/р – 2/4).

## Д

*Давлурі* – грузинський народний танець, у якому повільну хороводну частину виконує група, а пожвавлену – пара (м/р – 2/4, темп повільний).

*Данса* – кубинський танець, що походить від контрдансу (м/р – 2/4, темп помірний та помірно швидкий, ритм синкопований).

*Дебют* (фр. початок) – перший прилюдний виступ артиста на сцені взагалі або в певному театрі чи концертному залі.

*Дансинг* – назва спеціалізованої танцювальної зали, яка пристосована для проведення вечорів танцю. У теперішній час форма танцювального дозвілля, що вийшла з моди.

*Джаз* (англ.) – вид музичного мистецтва, який сформувався в початкових формах наприкінці XIX століття в США в результаті процесу професіоналізації і урбанізації негритянського музицирування під впливом багатонаціональної музики європейського походження.

*Джазовий танець* (Jazz Dance) – напрямок танцю, який зародився в США в кінці XIX ст. у результаті злиття європейської та африканської танцювальних культур. Основні риси джаз танцю – це основоположна роль ритму, імпровізація, висока технічна майстерність виконавця. Основними принципами джазового танцю є: поліцентрія, поліритмія, синкопування, свінг. Джазовий танець є пріоритетним у шоу, на естраді, в мюзиклі та інших розважальних жанрах. У даний час існує декілька стилів д.т., серед яких виділяються: модерн-джаз, (з'єднав техніку класичного танцю, модерну і джазу), афро-джаз, фолк-джаз, стрит-джаз, блюз-джаз. Найбільш відомими педагогами, які створили індивідуальну техніку є М. Меттокс, Г. Джорджано, Луїджі.

*Джайв* – сучасний танець вільної композиції. Виконується на місці або з незначним просуванням. Основний хід складається з похитування і шассе. Рухи ніг підкреслюються легкими рухами стегон, як і в танці «Ча-Ча-Ча». Походить «Джайв» від

акробатичного танцю «Джиттербіг», рухи якого з часом спростувалися і стали доступними для масового виконання.

*Дегаже* – підготовчий рух для переходу з однієї ноги на іншу.

*Демі-плеі* (див. *plie*) – термін, який вказує, що виконується напівврух, напівприсідання.

*Дивертисмент* (фр. розвага) – ряд танцювальних номерів, які змінюють одне одного, що не впливає на розвиток сюжету спектаклю, концертна програма, яку складено з різних за жанром і характером танцювальних номерів.

*Дисотека* (від диско-грамплатівки) – назва спеціалізованого приміщення для проведення танцювальних вечорів із музичним супроводом у вигляді грамзапису, іноді у сполученні з електромузикальним ансамблем форма танцювального дозвілля, що являє собою одночасно кафе і танцювальний клуб.

*Дитячий хореографічний колектив* – це: 1) цілісна педагогічна система, яка має своєрідну структуру, навчальний процес якої спрямований на отримання учнями хореографічних знань, вмінь, навичок і розвиток якостей, пов'язаних зі сферою почуттів: моральних (доброзичливість, чуйність, емпатія, стриманість, справедливість), естетичних (почуття краси, зокрема танцювальних рухів, музики), художніх (художній смак, відчуття композиційної довершеності хореографічних творів); 2) широко доступна організація освіти, яка надає дітям та юнацтву додаткову освіту, спрямовану на здобуття знань, вмінь і навичок з хореографічного мистецтва, а також забезпечує потреби особистості в творчій самореалізації та організації змістовного дозвілля.

*Дозадо* (спина до спини) – фігура в танці, під час якої виконавці міняються місцями.

*Диригент* (від фр. керувати) – музикант, який керує колективом музикантів, виконавців (оркестром, хором, оперним або балетним спектаклем), об'єднує їх для досягнення злагодженості та художньої завершеності виконання музичного

твору. Диригент передає свої художні задуми за допомогою спеціальних «диригентських» жестів.

*Дует* (лат. два) – ансамбль з двох виконавців, кожен з яких веде самостійну партію.

*Дуетно-класичний танець* (ін. найм. – підтримка) (Pasdedeux) – вид сценічного танцю, побудований на основі класичного т., що передбачає танець двох танцівників з використанням підтримок. У системі підготовки артистів балету склалася методика навчання д. к. т., яка увібрала в себе досвід декількох поколінь педагогів Ленінградської балетної школи. Автором книги з техніки д.к.т. є М. М. Серебренніков.

## Е

*Екзерсис* (фр. вправи) – система хореографічних вправ, яка спрямована на набуття та вдосконалення танцювальних навиків, розвиток і підготовку м'язово-зв'язкового апарату та підтримку танцювальної форми виконавців.

*Естрадний танець* (Variety dance) – хореографічний твір, призначений для концертного виконання на естраді. Для е. т. характерна виразність, розважальний характер, віртуозність, зовнішня ефектність. За формою е. т. – музично-хореографічна мініатюра, зазвичай з невеликою кількістю виконавців, ідея якої виражена в чіткій драматичній побудові. Е. т. відрізняє багатожанровість і різностильність. Різновиди естрадного танцю: акробатичний; сюжетно-характерний; класичний; народний; військовий танець; масові танці; ритмічні або танці в сучасних ритмах.

*Етюд* (фр. вивчення) – вправа для розвитку й вдосконалення виконавської техніки.

*Етнохореографія* – синкретичний вид хореографічної творчості, який базується на танцювальному і пластичному традиційному матеріалі (обряди, ритуали) етносів з включенням музики, співу, слів.

## Ж

*Жаргони в хореографічній лексичі* – це своєрідні рухи, які використовує постановник для конкретизації певної соціальної групи, кола осіб.

*Жести* (фр.діяння) – рухи рук, пальців, які надають додаткової виразності виконанню танцювального номеру і є невід’ємною складовою мистецтва балету.

*Жете* (кидати) – термін, що означає різкий характер виконання батманів, ронд де жамб тощо.

*Жига* – англійський веселий танець популярний в Європі XVII-XVIII ст.

*Жок* – масовий молдавський народний танець (м/р – 2/4 інколи 6/8, 3/8, темп швидкий, прискорений).

### З

*Завіса* – велике полотнище, яке закриває сцену від глядацького залу.

*Запис танцю* – опис танцю, який виконують за певною системою з метою його збереження з наступним відновленням за змістом.

*Затакт* – одна або декілька нот, які передують першому такту музичного твору.

*Зорова пам’ять* – це фіксація пластичного малюнку танцювального руху з метою його подальшого репродуктивного відтворення. Це вимагає концентрації уваги при показі вправи чи комбінації хореографом з метою визначення її основних елементів і засвоєння правил виконання.

### І

*Ігрища* – давні масові свята з танцями, співами, хороводами, обрядами, які були поширені в давній Русі, середньовічній Європі, країнах сходу.

*Імпровізація* (непередбачене, раптово) – створення рухів або фігур безпосередньо під час виконання танцю без попередньої підготовки.

*Інтернаціоналізми в хореографічній лексиці* – це рухи, які у багатьох народів виконуються без особливих змін.

*Історичний танець* (ін. найм. – історико-побутовий, салонний бальний) (Historical dance) – вид сценічних танців, що представляють собою переробку бальних, побутових танців різних епох на основі класичного танцю. В результаті цього бальна, побутова сутність цих танців знаходить сценічний,



умовний характер. І. т. створюється балетмейстером для балетного спектаклю. В системі підготовки артистів балету в 1940-х рр. склалася методика навчання і. т., авторами якої є М. Івановський і М. Васильєва-Рождественська.

*Історико-побутовий танець* – 1) танці 15-19 ст., які танцювали на балах при палацах, у побутових святах різного прошарку населення багатьох народів світу; 2) танці минулих століть, які отримали широке застосування і розповсюдження за межами своєї епохи, середовища і місця виконання.

## Й

*Йоксу* – естонська полька, швидкий жвавий танець (м/р – 2/4).

## К

*Кадриль* – 1) бальний танець, який був популярним у Європи в ХІХ ст. і складається з декількох танцювальних фігур; 2) парний танець поширений в Україні, Білорусії та Росії, який поділяється на окремі фігури (м/р – 2/4, 6/8).

*Канкан* (фр. плітка) – французький танець алжирського походження, подібний до контрдансу, який виконується характерним викиданням ноги та високими стрибками.

*Картулі, лезгинка* – народний грузинський парний танець (м/р – 6/8, темп від помірнього швидкого до жвавого).

*Кордебалет* (фр. основний склад балету) – частина балетної групи, що виконує групові і масові танці.

*Квікстен* (англ. швидкий крок) – одна з форм фокстроту. Парний танець вільної композиції, рухливий і стрімкий за характером.

*Керівництво дитячим колективом* – це виконання організаційної та виховної функцій, що спрямовані на знання специфіки діяльності дитячого хореографічного колективу; володіння необхідними педагогічними умовами професійної кваліфікації його керівника, що припускає вивчення таких розділів управлінської роботи, як технології керування колективом, організація процесу керівництва, оцінювання результатів професійно-педагогічної діяльності.

*Клавір* – виклад музичного твору для самостійного виконання на фортепіано.

*Клас* (в хореографії) – постійні тренувальні заняття, які проводяться, як правило, під керівництвом певного педагога з чітко визначеною індивідуальною методикою і системою навчання.

*Класичний танець* (англ. classical dance) – історично складена, стійка система виразних засобів хореографічного мистецтва, яка заснована на принципі поетично-узагальненої трактовки сценічного образу. Сучасна танцювальна система, яка склалася в Європейському театрі. Формувалася протягом століть у ряду народів, увібравши досягнення різних культур. Сформувалася, як система, в XVI ст. в Італії, подальший розвиток набула у Франції, де отримала французьку термінологію. Назва «класичний» вказує, що ця система походить від танцю античного, а також що вона володіє класичною досконалістю. Цей термін виник в Росії в XIX ст. і поступово увійшов у побут, став загальноновизнаним, на відміну термінам, які були раніше – «серйозний», «благородний», «жанр», тощо. Вид сценічного танцю, головний виразний засіб балетного мистецтва; система художнього мислення, яка оформляє виразність рухів, притаманних танцювальним проявам людини на різних стадіях культури. В к. т. ці рухи входять не в емпірично даній формі, а в абстрагованому до формули вигляді (Л. Д. Блок). Основним засобом досягнення даної якості танцю є виворотність. К.т. є основою підготовки артистів балету та інтегрує комплекс дисциплін, що включає: дуетно-класичний т., характерний т., історичний т., сучасний т. та акторську майстерність. У 1930-х рр. склалася методика навчання к.т., автором якої є А. Я. Ваганова.

*Кніксен* – спрощена форма жіночого поклону у вигляді глибокого присідання замість реверансу.

*Козачок* – народний російський і український танець, походження назви якого пов'язане з життям воїнів-козаків. Його побудування відноситься до далекого минулого. В кінці XIX ст.

існував як бальний танець в Росії. (Французький парний танець, який був популярний в кінці 60-х років ХХ ст.)

*Коломийка* (від назви міста Коломия Івано-Франківської обл.) – народний танець гуцульського походження (м/р 2/4, темп жвавий).

*Композиція* (лат. складне, з'єднане) – 1) будова, внутрішня структура твору мистецтва; важливий організуючий елемент художньої форми, який надає твору єдності і цілковитої завершеності; 2) сполучення фігур і елементів у танці. Танець встановленої композиції, має певне число фігур, розташованих у певній послідовності. Танець вільної композиції передбачає довільне сполучення елементів і фігур.

*Контрданс* (англ. сільський танець) – англійський народний танець подібний до кантрі (м/р 2/4 або 6/8, темп швидкий).

*Конкурс* (від лат. збіг, зіткнення, зустріч) – творче змагання танцівників, балетмейстерів.

*Концерт* (лат. змагаються) – публічне виконання номерів за наперед складеною програмою.

*Концертмейстер* (нім.) – музикант, який співпрацює з індивідуальними або ансамблевими виконавцями в процесі розучування та виконання партій, концертних номерів.

*Координація* (лат. узгоджувати) – встановлення взаємозв'язків між окремими діями органів та системами руху тіла танцівника.

*Косарі* – український народний танець, який виконується під мелодію однойменної народної пісні (м/р 2/4, темп помірний).

*Краков'як* – польський народний танець, який народився у Краківському воєводстві. У ХІХ ст. він став бальним танцем, який чоловіки танцюють гордо і темпераментно, із окликами і притупами, а жінки – витончено і плавно (м\р – 2/4).

*Кріпацький театр* – труппа, яку створював багатий поміщик із своїх кріпаків. Кріпацькі театри існували з кінця ХVІІ століття до відміни кріпацтва 1861 року.

*Крижачок* – білоруський народний танець-пісня, що виконується у помірному темпі з поступовим прискоренням і для якого характерне хрестоподібне розташування пар (м/р – 2/4 або 4/4).

*Куліса* (фр. паз, виїмка) – лаштунки, плоскі декорації (м'які або напнуті на рами), які створюють одяг сцени.

*Кульмінація* (лат. вершина) – пік розвитку та емоційного напруження мистецького твору або його завершеної частини відповідно до законів драматургії.

*Куявляк* (від назви області Куявії) – народний польський танець подібний до мазурки (м/р –  $\frac{3}{4}$ , темп помірний).

## Л

*Лезгинка* – народний танець, поширений серед народів Кавказу (кабардинців, осетинців, чеченців, інгушів та ін.), в якому виконавці демонструють віртуозність, спритність, невтомність. Його виконують як сольний чоловічий танець, а також у парі з жінкою (м/р – 6/8, інколи 2/4, темп швидкий).

*Лінія танцю* – напрям, в якому рухаються виконавці. Зокрема, при вивченні бальних танців під лінією розуміють еліпс, який вписано в прямокутник (танцзал). Рух по еліпсу проти ходи годинникової стрілки умовно називають рухом по лінії танцю, а по ходу годинникової стрілки – рухом проти лінії танцю.

*Лібретто* (італ. книжечка) – виклад сюжету і сценічного дійства балету, яке видається театром у вигляді брошурок на допомогу глядачеві.

*Локальний танцювальний рух* – це танцювальна лексика, яка характерна для певної місцевості, району.

## М

*Мазурка* (польск. mazurek – мазовецький танець) – легкий із характерним пристукуванням каблуків польський народний танець, що народився в Мазовії у Польщі (м/р –  $\frac{3}{4}$ , темп від помірного до швидкого).

*Манера* – сукупність специфічних рис і стилістичних особливостей, які впливають на сприйняття танцювального образу.

*Майстер-клас* – форма заняття, для проведення якого запрошується знаний викладач або виконавець. У процесі цих занять учні мають можливість познайомитись з різними формами подачі матеріалу, сформувані уявлення про поліваріативність методик проведення занять, здійснити їх порівняльний аналіз і визначити шляхи і засоби комбінаторності при створенні власного методу.

*Марш* (фр. ходіння, рух) – музичний жанр, призначений для супроводу пересування людей у чіткому, синхронному темпі (м/р – 2/4, 4/4, 6/8).

*Масовий танець* – назва групи загальнодоступних танців, які передбачені для вечорів відпочинку. Характерною рисою масового танцю є можливість його повтору аудиторією безпосередньо після показу чи короткого розучування.

*Марше* – танцювальний крок, при якому, на відміну від природного, нога ставиться на підлогу з витягнутого носка, а не з п'ятки.

*Мелодія* – послідовність рухів, сполучених певним співвідношенням висоти, тривалості і сили, що становлять музичну єдність, наспів, художньо-усвідомлений послідовний ряд звуків різної висоти організований за допомогою ритму і ладу.

*Метелиця* – українська народна пісня-танець зі зміною фігур і різноманітними кружляннями, що створює враження завірюхи (м/р – 2/4, темп швидкий).

*Метр* – система організації ритму в музиці; порядок чергування акцентованих та не акцентованих часових одиниць.

*Метод навчання* – спосіб взаємодії викладача-хореографа та учня, який спрямований на розв'язання навчально-виховних завдань.

*Мовний хист* – спроможність чітко і ясно висловлювати думки і почуття за допомогою промови, а також міміки та пантоміміки.

*Модерн* (фр. сучасний, новітній) – 1) один із напрямків розвитку танцювального мистецтва; 2) стильовий напрям у

європейському та американському мистецтві кінця ХІХ – початку ХХ століття.

*Молдовеняска* – молдавський народний танець (м/р – 2/4 або 4/4, темп швидкий).

*Мюзикл* (англ. музичний театр) – музично-сценічна вистава, в якій поєднуються різноманітні жанри й виражальні засоби естрадної побутової музики, хореографічного, драматичного й оперного мистецтва.

## Н

*Навчально-виховна робота хореографічного колективу* – це взаємна діяльність педагога-хореографа й вихованців, яка включає в себе певну систему засобів, форм, методів, принципів навчання та завдань, завдяки якій відбувається формування у вихованців поглядів, переконань, хореографічних вмінь та навичок, звичок поведінки і сприяє формуванню гармонійно розвиненої особистості.

*Народний танець* – танець, створений народом, розповсюджений в побуті, самобутній, притаманний конкретній етногрупі та місцевості.

*Народний (фольклорний) танець* – вид народної танцювальної творчості, створений етносом і поширений в побуті, який відображає етнічні особливості, хореографічну мову, пластичну виразність етносу чи етнічної групи, які проявляються в характері, координації рухів, в музично-ритмічній і метричній структурі танцю, манері його виконання та ін.

*Народно-сценічний танець* – 1) це художній твір, який опрацював балетмейстері побудував за сценічними та драматургічними законами на танцювальній лексиці певного народу; 2) це твір народної хореографії, що зазнав певної художньої обробки і виконується зі сцени, заново створений балетмейстером-постановником або творчою групою професійного чи самодіяльного колективу.

*Номер* (лат. число) – окремий виступ одного, кількох артистів або ансамблю у концерті.

## О

*Оберек, обертас* – польський народний танець, який виконують після повільного куяв'яку (м/р – 3/8 або 3/4 з акцентом на третій долі кожного другого такту; темп швидкий).

*Образно-художнє мислення в хореографії* – це процес оперування думками і почуттями на основі сприймання художнього образу і особистого життєвого досвіду, яке відображається в хореографічному мистецтві.

*Опорна нога* – 1) нога, яка являє собою опору тіла, в той же час як друга звільняється для виконання різних рухів; 2) нога, на яку переноситься вага тіла під час виконання того чи іншого елемента руху працюючою ногою.

*Оркестровка* – нотний виклад і розподіл партій (голосів) між окремими інструментами в оркестрі.

*Організаторські здібності* – вміння організувати свою власну діяльність та роботу хореографічного колективу (планувати роботу та контролювати її).

*Орхезографія* – вчення про мистецтво танцю, його фіксацію засобами графіки.

*Орхестрика* (грец. *orchestice*) – мистецтво танцю.

## П

*Па* (крок) – 1) закінчений самостійний рух, що постійно використовується в якому-небудь танці або танцях; 2) позначення одного з багатьох видів танцювальних кроків; 3) позначення танцювальних рухів, які мають певний характер (па марше); 4) означення великих танцювально-музичних форм, які прийняті в балетному спектаклі (па де баск); у побутовому розумінні – позначення танцювального руху (па де труа); у бальних танцях слово па замінює слово танець (па де грас).

*Павана* – старовинний бальний танець іспанського чи італійського походження (м/р – 4/4, темп повільний, урочистий).

*Па д'аксьйон* (фр. *pas* – крок, *action* – дія) – пов'язаний з розвитком сюжету танець, що розвиває зміст балетної сцени.

*Па-де-де* (фр. танець удвох) – одна з основних танцювальних форм класичного балету, яка має таку побудову: спільний вихід –

антре; парна лірична частина – адажіо; дві сольні варіації – алегро; спільний фінал – кода.

*Па-де-тпруа* (фр. танець утрюх) – танцювальна форма у класичному балеті, яку виконують три виконавці (дві жінки і чоловік). Від па-де-де відрізняється третьою, додатковою сольною варіацією алегро.

*Па де грас* (фр. граціозне па) – парний російський танець встановленої композиції, створений у ХІХ ст. на основі музичної форми гавоту (автор танцю Є. Іванов).

*Пантоміма* (від грец. – відтворити, копіювання) –  
1) мистецтво виражати почуття і думки засобами міміки і рухів;  
2) вид театрального дійства, в якому художній образ створюється без допомоги слова, засобами виразного руху, жесту, міміки;  
3) один з виразних засобів балетного спектаклю.

*Партер* (фр. земля) – частина залу для глядачів, розташована нижче рівня сцени.

*Пасодобль* – бальний танець, в якому стилізовано основні фігури, що виконує тореро на арені. Назва танцю пов'язана з іспанськими народними святами – фієстами, під час яких проходили бої биків – кориди.

*Педагогічна майстерність* – 1) це високе мистецтво виховання та навчання, що постійно вдосконалюється; 2) це доведені до високого рівня досконалості знання, вміння, навички, володіння різними методиками, спрямованими на забезпечення ефективності навчально-виховного процесу; 3) знання виховного процесу, ...виховні уміння; 4) це синтез наукових знань, умінь, навичок, методичного мистецтва, особистісних якостей вчителя; 5) це володіння професійними знаннями, уміннями, навичками, які дозволяють успішно дослідити ситуацію, формувати професійні завдання.

*Педагогічна майстерність керівника хореографічного колективу* – це синтез індивідуально-ділових якостей і властивостей особистості педагога, що визначає високу ефективність педагогічного процесу хореографічного колективу, його навчально-виховний процес (репетиційний (навчально-



тренувальний комплекс вправ), організаційний, постановчий, концертно-конкурсну діяльність, виховну роботу, шефську та профорієнтаційну діяльність).

*Педагогічна майстерність педагога-хореографа* – це синтез професійних знань, умінь, навичок у галузі хореографічного мистецтва; педагогічної техніки; майстерності педагога в управлінні собою; танцювальної майстерності і техніки використання необхідного обладнання в педагогічній діяльності; культури мови педагога-хореографа, володіння категоріальним апаратом хореографічного мистецтва; організації педагогічної взаємодії у хореографічному колективі; майстерності педагогічного спілкування; педагогічного такту; педагогічного вирішення конфліктів у колективі; майстерності педагога-хореографа в управлінні освітнім процесом (знання з організації навчально-виховного процесу у хореографічному колективі (організаційної, виховної, учбово-тренувальної, постановчої, концертно-конкурсної діяльності); психолого-педагогічного аналізу і оцінці ефективності учбового заняття і виховних заходів.

*Педагогічна діяльність* – виховний та навчальний вплив учителя на учнів, спрямований на його особистісний, інтелектуальний та діяльнісний розвиток, який одночасно виступає як основа його саморозвитку й самовдосконалення. Психічну структуру діяльності педагога складають наступні компоненти: проєктивний, конструктивний, організаційний, комунікативний та гностичний.

*Педагогічні уміння в хореографії* - це: 1) сукупність педагогічних дій, які послідовно розвиваються у зовнішньому й внутрішньому плані, частина з яких може бути автоматизована і, які засновані на відповідних теоретичних знаннях, й спрямовані на вирішення завдань гармонійного розвитку особистості у хореографічному колективі. 2) це сукупність різноманітних дій учителя хореографії, які, перш за все, співвідносяться із функціями педагогічної діяльності, і у значній мірі проявляють індивідуально-психологічні особливості учителя й свідчать про

його предметно-професійну компетенцію у галузі хореографічного мистецтва.

*Період* – розділ музичного твору (іноді цілий невеликий твір), у якому викладено одну більш-менш завершену музичну думку.

*Підстрибування* – невеликий, як правило, ковзний стрибок, майже без відриву від підлоги опорної ноги із збереженням на ній ваги тіла.

*Пластика* (грец. ліплення) – 1) сукупність рухів тіла, їх характеру і манери; 2) гармонійне узгодження рухів, поз, витонченість і плавність.

*Пліє* – м'яке, пружно-еластичне глибоке присідання. У побутовій хореографії виконується тільки напівприсідання – демі-пліє.

*Плиска* – танцювальна імпровізація, що виникає під впливом оточення, обставин або настрою.

*Пляска* – російський народний танець з елементами імпровізації.

*Побутовий танець* – загальна назва різних груп танців (бальних, масових, модних, сучасних), які виконуються для розваги.

*Поза* – фіксація положення тіла виконавця в танці.

*Позиція* (лат. положення) – чітко визначене положення ніг або рук у танці.

*Полонез* (фр. польський) – польський святковий груповий танець – хода встановленої, але багатоваріантної композиції. Отримав популярність в XVI ст. як церемоніальний придворний танець.

*Полька* (чеськ. половинка) – чеський парний танець вільної композиції, який виконується у швидкому темпі (м/р – 2/4). Виник у 30-х роках XIX ст., на його основі з'явилися десятки національних різновидів цього танцю.

*Портал сцени* – обрамлення сценічного майданчика, яке відділяє його від глядацької зали й утворює, так зване, дзеркало сцени.

*Постава* – положення корпусу, рук, ніг, голови, пальців, необхідне для ефективної навчальної та виконавської діяльності танцівника.

*Постановка* – творчий процес створення танцювального номеру, балету.

*Постановчі уміння в хореографії* – це вміння створювати драматургію хореографічного твору, вміння професійно орієнтуватися в музиці і відповідно до цього будувати хореографічну драматургію, бути режисером, тобто інтерпретатором хореографічного твору, мати гарну танцювальну техніку, бути гарним виконавцем (танцівником), знати методику викладання хореографії, мати організаторські, перцептивні, комунікабельні здібності. Це вміння орієнтуватися в живопису, скульптурі, вміння запалити учнів бажанням працювати і надихнути їх на працю власною ідеєю, концепцією, неординарною думкою.

*Працююча нога* – звільнена від ваги корпусу, що виконує який-небудь рух на підлозі, в повітрі.

*Професійна освіта хореографів* – це складова частина ступеневої педагогічно-мистецької освіти, що передбачає оволодіння знаннями, вміннями, навичками майбутнього хореографа-педагога, спрямована на максимально повноцінну професійну самореалізацію особистості в області хореографії і зорієнтована на кон'юнктуру ринку праці.

*Професійна підготовка* – 1) процес, в ході якого відбувається професійне становлення майбутніх фахівців; 2) мета і результат діяльності навчального закладу; 3) включення студента в навчально-виховну діяльність.

*Професіоналізми в хореографічній лексиці* – це рухи, які імітують специфічні рухи людей певної професії, спеціальності під час їхньої роботи.

*Прохідний елемент в танці* – це коли виконавець перебуває у динамічному пориві: він спрямований уперед, а па ще не закінчилося.

*Пті* (маленький) – термін, що використовується для визначення малих рухів.

## Р

*Рампа* (фр. схил, поручі) – невеликий бар'єр на передній частині сцени, за яким встановлюється освітлювальна апаратура.

*Реверанс* (фр. уклін) – уклін, який виконується з нахилом голови і корпусу при переході з ноги на ногу і з присіданням у четвертій позиції.

*Регтайм* (англ. rag – розірваний і time – ритм, такт) – форма міської танцювальної музики американських негрів, яка сформувалась наприкінці XIX ст. у кафе й танцювальних залах. Після першої світової війни регтайм був модним як салонний танець, від якого пішли фокстрот, ту-степ, ван-степ.

*Режисер* – постановник спектаклю, естрадно-концертної програми та ін.

*Рейв* (англ. марення, маячня, безладне мовлення) – стиль сучасної молодіжної музики з перевагою жорстокого і швидкого ритму над мелодією, використанням звучання важких соло на гітарі та комп'ютерних муз. ефектів.

*Реквізит* (лат. потрібне, необхідне) – необхідні акторам речі (справжні або бутафорські), що становлять частину декораційного оформлення хореографічної вистави чи номера.

*Ремікс* – новий варіант старої мелодії, пісні.

*Реп* (англ. удар, стук) – в сучасній муз. культурі стиль популярної естрадно-танцювальної музики, який виник у 7-х роках XX ст. і характеризується начитуванням або співом ритмічних віршів у супроводі ударника чи синтезатора

*Релеве* (фр. піднімати) – термін, що означає підйом на пів пальці обох чи однієї ноги; підготовка до виконання турів.

*Репертуар* (фр. список) – 1) сукупність творів, які виконуються протягом певного часу; 2) номери з якими виступають солісти, дуети, танцювальні колективи.

*Репетиція* (лат. повторення) – підготовка артистів до глядацького виступу, яка складається з декількох етапів: постановча репетиція, під час якої постановник танців показує,

ставити виконавцям сцени, танці; робоча репетиція, на якій удосконалюються танцювальна техніка і проводиться робота над створенням хореографічного образу як, у головних героїв, так і у кордебалеті; зведена репетиція, в якій беруть участь всі виконавці постановочного номера, епізоду тощо; сценічна репетиція, коли на сцені театру виставляється декорація; оркестрова репетиція, на якій група знайомиться з оркестровим звучанням музики проводиться уточнення термінів окремих сцен і танців; генеральна репетиція – репетиція всього балету за участю всіх компонентів: музики, хореографії, декорації костюмів, світла.

*Репетиція хореографічного колективу* – це складний художньо-педагогічний процес, в основі якого є колективна творча діяльність, яка передбачає окремий рівень підготовки учасників хореографічного колективу. Репетиції поділяються на: робочі, зведені, генеральні, монтажні.

*Репродуктивна уява в хореографії* – це відтворення заданого педагогом-хореографом образу, що реалізується у зображенні, описі, розповіді.

*Ригодон* – французький танець провансальського походження (м/р – 2/4, темп жвавий, веселий).

*Ритм* (грец. розмірність, структурність, такт) – форма перебігу в часі якихось процесів. Ритм в музиці означає закономірне чергування звуків різної тривалості.

*Ритмічний малюнок* – послідовність звукових тривалостей, які взяті окремо від висотних співвідношень звуків.

*Ритмічне виховання* – система, запроваджена Ж. Є. Далькрозом для виховання і розвитку відчуття ритму, пластичності, музичного слуху та пам'яті на основі зв'язку музики і рухів.

*Ритмоформула певногоруху* – це закономірність, в якій відчувається найтісніший внутрішній зв'язок між хореографічним па та музичним супроводом.

*Розмір* – нотне зображення метра шляхом позначення його долі певної тривалості (чвертю, половиною), а метричної групи долей – дрібом.

*Рок-н-ролл* (англ. буквально похитуватися, крутитись) – парний побутовий імпровізаційний танець американського походження, особливу популярність набув у 50-х роках ХХ ст. (м/р – 4/4, темп від помірнього до швидкого).

*Румба* – бальний танець вільної композиції кубинсько-мексиканського походження, що набув поширення в 20-30-х роках ХХ ст. (м/р. – 4/4, темп помірний з різким прискоренням останньої частини).

## С

*Самба* – сучасний бальний танець вільної композиції бразильського походження, з частим відходом від основного положення у парі (м/р – 2/4, темп швидкий).

*Самодіяльність* – діяльність аматорських колективів.

*Свінг* (англ. балансування, гойдання) – різновид джазової музики; характерний елемент виконавської техніки джазу; постійна ритмічна пульсація, не суміщення акцентів мелодійної і ритмічної лінії з попереднім поліруванням виконавців.

*Середина* – хореографічний термін, який визначає групу вправ, які виконуються без опори рухами на відміну від станка.

*Синкопа* – зміщення акценту на слабкі долі такту, або з основних долей на більш дрібні.

*Сиртаки* – сучасний масовий грецький танець на музику М. Теодоракіса (м/р – 2/4, темп – спочатку помірний, з прискоренням до дуже швидкого і раптовим поверненням до помірнього).

*Соліст(ка)* (лат. один, єдиний) – артист(ка) балету, яка виконує перші, другі ролі і партії у спектаклях, або сольні номери.

*Соціальний танець* («Social dance») – танці масові, загальнодоступні, побутові, до них відносяться: латиноамериканські (сальса, меренге та ін.) східні танці (танець живота), аргентинське танго, ірландський степ, фламенко, так звані вуличні танці (хіп-хоп, брейк та ін.), клубні танці, хастл, рок-н-ролл і джаз. Відмітною ознакою соціальних танців є імпровізація.

*Спортивний бальний танець* – танцювальний вид спорту, який об'єднує два стилі спортивних танців: Інтернаціональний Стандартний і Інтернаціональний Латиноамериканський, виконання яких проходить в умовах конкурсних змагань. У європейську програма входить: повільний вальс, танго, віденський вальс, повільний фокстроті квікстеп (швидкий фокстрот). У латиноамериканську: самба, ча-ча-ча, румба, пасодобль і джайв. У спортивних бальних танців введена система класів, що відображає рівень підготовки танцюристів і система вікових категорій, яка розподіляє танцюристів по віковим групам.

*Стандарт* – виконання певної групи старовинних бальних танців відповідно до традицій і вимог однієї з англійських танцювальних шкіл, основу якої склали популяризація у конкурсах салонно-манерного стилю танцю і примхливості бальних туалетів.

*Станок* – пристосування для вправ танцюристів, яке складається з округлого, як правило, дерев'яного бруса діаметром 6-7 см., закріпленого уздовж стін репетиційного залу.

*Степ* – степ, або чечітка, або теп-денс-танець, який ще називають «музика ніг». В Америці провідними представниками є: Фред Астер, Брати Ніколос; у Росії: брати Гусокови, сім'я Зернових і багато ін. Tap drums – новий напрямок в степі, для якого характерне з'єднання елементів традиційного степа (traditional tap) і хуфер (hooper) на спеціально дерев'яній підставці подібно page star dancing під власний акомпанемент на цифровому баяні.

*Стилізація* (грец. паличка для писання) – художній твір, що наслідує або пародіює певний стиль.

*Сцена* – місце, де відбувається вистава, яке являє собою замкнену сценічну коробку, яка з'єднується з залом для глядачів великим прорізом – порталним отвором.

*Сценарій* (італійське, лат) – 1) проект майбутнього балету, який розроблений сценаристом і є планом для написання музики композитору, основою для створення спектаклю балетмейстеру; 2) короткий виклад змісту п'єси, сюжетна схема вистави; 3)

детальний виклад змісту балету з розкриттям танцювальних і мімічних номерів.

*Сценічний танець* – один із основних видів танцю, який передбачений для глядача і націлений на створення хореографічного образу. Відрізняється від народного, бального, побутового тим, що ці різновиди існують в першу чергу «для себе», не потребуючи глядацької аудиторії, яка необхідна для танцю сценічного.

*Сучасний танець* – це новітній вид хореографічного мистецтва ХХ ст., сформований під впливом соціально-політичних, філософських, технологічних, стилістичних характеристик культури ХХ ст., які виявили в танці імпровізаційність та індивідуалістичність, а також стабілізували його синтезовану структуру.

*Сюїта* (танцювальне – ряд, послідовність) – хореографічна композиція, яка складається з декількох танців, які з'єднані однією темою і побудовані, як правило, за принципом контрастних між собою номерів або частин.

## Т

*Такт* (лат. дотик) – відрізок музики, який відокремлює одну сильну долю від іншої, що дозволяє визначити музичний розмір.

*Танго* – парний танець вільної композиції, який виник в кінці ХІХ ст. в Аргентині. Найбільшою популярністю в Європі танго користувалося в кінці 1910-1915 рр. Танець виконується енергійно і ритмічно гостро. Для танцю характерні ліві повороти і часті використання положень променада (м/р – 2/4, темп повільний).

*Танець* (від нім.) – 1) унікальний засіб пізнання невербальних аспектів реальності; 2) вид мистецтва, у якому засобом створення художнього образу є рухи, жести і положення людського тіла; 3) ряд послідовних рухів тіла, погоджених з настроєм людини і підлеглих музичному ритму.

*Танець модерн* (Modern Dance) – напрям мистецтва танцю, який почав розвиватись в Європі та США на початку ХХ століття, провідними представниками якого є: Дорис Хамфрі, Чарлз



Вейдман, Мері Вигман, Ханья Хольм, Хосе Лімон, Лестер Хортон, Ерік Хоукінс, Анна Соколоф, Лой Фуллер, Марта Грэм, Айседора Дункан, Рут Сен-Дені, Тед Шоун.

*Танець постмодерн* (Postmodern Dance) – напрямок мистецтва танцю, який почав свій розвиток у США та Європі в 1960-1970-і рр., провідними представниками якого є: Мерс Каннінгхем, Алвін Ейлі, Таллі Бітті, Дональд Мак-Кейл, Алвін Ніколаї, Пол Тейлор, Тріша Браун.

*Танцювальна музика* – 1) музика, призначена для супроводу танців, а також похідні від неї музичні твори, що призначені для танців і мають самостійну художню цінність; 2) легка музика, що супроводжує популярні побутові танці, для якої характерний чіткий ритм і специфічний для кожного танцю темп.

*Танцювальність* – хореографічний термін, який узагальнює суму таких якостей виконавця, як артистизм, здібність тонко сприймати і передавати манеру, стиль і характер кожного танцю. Цей термін був започаткований Д. Кобалевським для позначення структурності характерних музичних ознак танцю в навчальній програмі «Музика», для загальноосвітньої школи.

*Танцювальна майстерність* – високий ступінь художнього вдосконалення під час створення та виконання хореографічних творів.

*Танцювальна форма* – це танці, які мають відмінні особливості у змісті, принципах побудови, підборі виразних засобів. Кожна форма має свою відмінну особливість та закономірність, яка присутня лише їй. Наприклад, форми російського танцю поділяються на малі (прості) та крупні (складні). До форм російського народного танцю можна віднести: хоровод, перепляс, кадрили, лансьє, кадильний танок, сюїту, хореографічну картину.

*Танцклас* (нім. застаріле) – школа танцю, уроки танцю.

*Танцмейстер* (нім. застаріле) – вчитель танців.

*Тарантела* – італійський народний танець, швидкий і стрімкий по темпу, виконується під супровід гітари, іноді кастаньєт, з ударами тамбурина.

*Творча діяльність* – це процес створення нової продукції з високими показниками кількості і якості та найменшими витратами часу й сил.

*Твіст* (англ. поворот, крутіння) – ритмічний, помірно швидкий парний танець з характерними рухами стегон.

*Творча діяльність в процесі фахової підготовки студентів-хореографів* – це створення необхідних умов для особистої творчої діяльності студента-хореографа, тобто у процесі занять з профільних дисциплін педагог-хореограф та студент створюють танцювальні комбінації, хореографічні композиції, етюди, сюїти, варіації, які навчають правильного методичного виконання вправ, фігур, розвивають відчуття гармонійного поєднання музики і танцю.

*Творча хореографічна уява* – це власне оригінальне бачення хореографічного образу.

*Творче мислення* – вміння нестандартно вирішувати проблему, швидко переключатися з одного аспекту її осмислення на інший, привносити в цей процес частку власної індивідуальності. Напрямки творчого мислення: виконавський (учень у заданому тексті по-своєму інтерпретує зміст танцювальної вправи, виражає власний емоційний стан), педагогічний (у процесі складання та проведення уроку хореографії він втілює і реалізує власне бачення його мети та завдання).

*Темп* – швидкість, з якою виконується музичний твір. Темп позначають італійськими термінами в порядку зростання: ларго, ленто, адажіо (повільний темп), анданте, модерато (помірно), алегро, віваче (віво), престо (швидко).

*Терпсихора* – муза покровителька танців і хорового співу, яка зображувалась як молода дівчина з лірою в руках.

*Техніка* (грец. вправність, майстерність) – у мистецтві – сукупність навичок і прийомів, за допомогою яких виконується художній твір.

*Технічність* – хореографічний, а також спортивний термін, який характеризує рівень підготовленості виконавця, що дає можливість йому впевнено і бездоганно виконувати рухи.

*Трупа* (фр., нім. натовп) – творчий склад театру.

*Туніка* – театральнo-танцювальний костюм, частіше жіночий.

*Тур* (оберт, поворот) – термін класичної хореографії, оберт тіла на 360° на підлозі (пірует) або в повітрі один повний поворот вальсу на 360°; напівтур – півповорот навколо себе; одне повне коло по залу.

## Ф

*Фестиваль* (фр. святковий, веселий) – масове свято, показ, огляд зразків мистецтва.

*Фігура* – відносно завершена частина танцю, яка складається з одного чи декількох па.

*Фігурний вальс* – вальс, до композиції якого, крім основних рухів (доріжки, поворотів), входять і інші фігури або па.

*Фокстрот* – американський бальний танець (англ. «лисяча хода») вільної композиції, лексичну основу якого складають ковзні кроки, які виконуються в парі в положенні один проти другого. Фокстрот виник у кінці першого десятиріччя минулого століття, найбільшої популярності досяг у 1912-1916-ті роки. У наступні роки почальна форма фокстроту дещо змінилася, що призвело до створення самостійних танців: повільний фокстрот (слоуфокс) і швидкий фокстрот (квікстеп).

*Форма* – це засіб (метод) передачі хореографічного матеріалу, і яким чином він буде викладатися, таку форму цей матеріал, як хореографічний твір буде мати.

*Форте* (італ. голосно) – музичний термін, який означає виконання мелодії на повну силу.

*Фонограма* (грец. phone – голос, grapho – пишу) – носій інформації, зафіксованої на ньому під час звукозапису.

## Х

*Характерний танець* (ін. найм. – народно-характерний, народно-сценічний) (Character dance) – 1) різновид сценічного танцю. На початку 19 століття термін служив визначенням танцю

в характері, в образі. Використовувався в інтермедіях в балетах, у яких дійовими особами були ремісники, селяни, матроси, жебраки, розбійники та інші. Танці будувалися на рухах, які характеризують даний персонаж, часто включалися побутові жести; композиція була менш суворою, ніж в класичному танці. 2) академічна форма окремих національних танців, створених за допомогою поєднання народного танцю з високою професійною технікою класичного танцю.

*Хід* – у виразі «основний хід» теж саме що «основний крок», – типова хода до якого-небудь танцю, основний елемент, який визначає характер пересування в танці.

*Хореографія* – первинно цей термін визначав запис танцю, після того під ним стали розуміти мистецтво створювати танці і балети, а в кінці ХІХ – початку ХХ століть – танцювальне мистецтво в цілому, яке за допомогою властивих йому засобів відтворює життя народу, його побут, культуру, світогляд тощо; відбиває процеси, що відбуваються на сучасному етапі розвитку культури.

*Хореографічне мистецтво* – це об'ємне поняття, яке містить різні види хореографії (класичний, народний, народно-сценічний, бальний, історико-побутовий та сучасний танці); це ціла система специфічних засобів і художніх прийомів, художньої виразної мови, за допомогою чого створюється хореографічний образ, який виникає з музично-ритмічних рухів.

*Хореограф-педагог* – це фахівець з вищою освітою, який може виконувати свої професійні функції як у педагогічній, так і в хореографічній діяльності.

*Хореографічна діяльність* – це особливий вид художньої діяльності, яка має вираження у художньому способі сприйняття, пізнання, втілення і організації рухів людського тіла в просторі відповідно до естетичних принципів та закономірностей розвитку хореографічного мистецтва. Вона представлена сукупністю її основних видів – творчо-виконавською, балетмейстерською, репетиторською, педагогічною.

*Хореографічні здібності* – це системно-структурне утворення, в якому можна виділити музично-рухові, інтелектуально-творчі та мотиваційно-особистісні компоненти. Особливості їх співвідношення визначають індивідуальний рівень розвитку хореографічної творчості, створюють своєрідну спрямованість інтересів та потреб особистості.

*Хореографічна майстерність* – це: 1) характеристика високого рівня виконавської діяльності хореографа, що передбачає здатність до глибокого осягнення змісту танцю, виявлення власного ставлення до його художніх образів, технічно досконалого та артистичного втілення хореографічного твору. Сутність хореографічної майстерності являє собою сукупність компонентів: хореографічні здібності (фізичні данні, орієнтування в просторі, музикальність); хореографічну техніку; сценічну майстерність, яка передбачає наявність емоційності, артистизму, творчої інтерпретації, уміння передавати художній образ твору. Суть майстерності хореографа в тих якостях особистості, які породжують хореографічну діяльність, забезпечують її успішність. 2) високий рівень оволодіння професійними вміннями та навичками в галузі хореографії, який передбачає гармонійне поєднання хореографічних знань, творчої активності й прагнення до самовдосконалення.

*Хореографічна освіта* – 1) цілеспрямований й організований процес та результат оволодіння особистістю лексикою й технікою хореографічного мистецтва, один із засобів формування інтелектуально, морально та емоційно розвинутої цілісної творчої особистості; 2) це цілком самостійна, цілісна, багаторівнева, багатоцільова система, мета якої полягає у формуванні готовності спеціаліста-хореографа до хореографічної діяльності.

*Хореографічна пам'ять* – процес організації та збереження минулого хореографічного досвіду, що дозволяє повторне використання його в танцювальній діяльності, або повернення до сфери свідомості. Види пам'яті, які використовуються у хореографічному навчанні: словесно-логічна, зорова (іконічна), слухова (ехонічна), моторна, емоційна, образна.

*Хореографічне навчання* – це спеціально організована пізнавальна діяльність для опанування людиною основами соціального досвіду в галузі хореографії, накопиченого людством. Хореографічне навчання як педагогічний процес у профільних ВНЗ – це цілеспрямована взаємодія викладача та студента, у процесі якої здійснюється формування теоретичних знань з хореографії, вмінь та практичних навичок виконання та побудови хореографічних творів, емоційно-ціннісного і творчого ставлення до оточуючої дійсності.

*Хореографічний вид* – це структурна одиниця в мистецькій системі, певна танцювальна система або сукупність авторських систем танцювальних технік (у мистецтві художніх шкіл).

*Хореографічно-педагогічна підготовка студента-хореографа* – це інтегрований процес формування й удосконалення хореографічних знань, умінь, навичок, особистісних якостей, які є результатом професійної компетентності, професійної мобільності і трудового досвіду майбутнього фахівця з метою застосування їх як у хореографічній, так і в педагогічній діяльності.

*Хореометрія* – наука, що простежує, яким чином стилі танцювального руху пов'язані з соціально-економічним рівнем життя в окремій культурі.

*Хореографічний напрям* – це сукупність найпоказовіших стильових характеристик певного художнього явища в хореографічному мистецтві. Основу напрямку становить чітко визначена концепція сприйняття світу й людини. Наприклад, серед напрямів сучасної хореографії визначають: імпресіонізм, неокласицизм, модернізм, постмодернізм.

*Хореографічний стиль* – це стійка система художньо-образних засобів, прийомів танцювальної творчості, характерна для певного історичного періоду та авторського стилю. Наприклад, серед стилів сучасної хореографії визначають: джаз (джаз танець), теп (теп танець), модерн (модерн танець), рок-і-поп (свінг, рок-н-рол, диско, фанк), неокласику (балетна стилістика), постмодерн (авторський суб'єктивний стиль), було (було-танець).

*Хореографічний колектив* – група об'єднаних загальними цілями і задачами людей, що досягли в процесі спільної танцювальної діяльності високого рівня розвитку. В хореографічному колективі формується особливий тип міжособистісних відносин, для яких характерні: висока згуртованість; колективістське самовизначення; колективістська ідентифікація; соціально важливий характер мотивації міжособистісних виборів; висока референтність членів колективу у ставленні один до одного; об'єктивність у покладанні й прийнятті відповідальності за результати спільної танцювальної діяльності.

## Ч

*Чарльстон* (по назві м. Чарльстон) – американський народний танець імпровізованого характеру, який поширився на початку ХХ ст. В основі своєрідної хореографії чарльстона лежать швидкі повороти ступні однієї або двох ніг, носками і колінами вглиб (антививоротно), які супроводжуються одночасним коротким ритмічно чітким присіданням (м/р – 4/4).

*Ча-Ча-Ча* – парний танець вільної композиції латиноамериканського походження, споріднений мамбі, румбі і меренго, який виник на початку 50-х років ХХ ст.

*Чардаш* – угорський народний танець, який виконується парами і складається з двох частин: перша – повільна і патетична, а друга – стрімка і швидка.

*Чечітка* – 1) естрадний (здебільшого чоловічий) танець, чіткий за ритмом, який характеризується дрібним простукуванням підшви і підбору (каблука) по підлозі; 2) американський імпровізований сольний і дуетний танець, який виник в середині ХІХ ст. на півдні Сполучених Штатів. В кінці ХІХ–початку ХХ століття збагатившись елементами ірландського танцю джиги, чечітка стає всесвітньо відомим танцем. В основі чечітки – безперервна зміна дрібних вистукувань, які здійснюються за рахунок проковзних ударів розслабленою ступнею об підлогу. Виконується під різну ритмічну танцювальну музику.

### Ш

*Шассе* (фр. гнати) – стрибки з просуванням вперед, вбік чи назад, при виконанні яких одна нога наздоганяє другу, з'єднуючись, можуть виконуватися послідовно, а також як підготовка для великих стрибків; танцювальне па, яке зустрічається у багатьох танцях.

*Шен* (фр. ланцюжок) – хореографічний термін, який означає перебудову або фігуру в танці, при якій дві плетениці танцюючих, рухаються назустріч, проходячи повз один одного по хвильовій лінії, ніби плетений ланцюжок.

*Шейк* (англ. трястись) – сучасний танець англійського походження, імпровізований з характерними рухами плечей і корпусу.

*Шоу* (англ. показ, видовище) – вистава естрадно-розважального жанру за участю «зірок».

#### *Іноземні терміни, що використовуються в хореографічній літературі*

*Adagio* (адажіо) – повільно, спокійно; повільна частина уроку чи танцю, отже, складається з повільних широких рухів.

*Allegro* (алегро) – швидко; частина уроку або танцю, що складається із швидких, жвавих рухів.

*Applomb* (аплом) – стійкість.

*Attitude* (аттіюд) – поза.

*Arabesque* (арабеск) – поза.

*Assemblé* (асамбле) – збірний стрибок.

*Balancé, pas* (балянсе) – погойдування з боку в бік.

*Ballonné, pas* (бальонне) – рух із пролітанням.

*Ballotté, pas* (бальоте) – гойдання вперед-назад.

*Basque, pas de* (баск) – назва руху басків.

*Battement développé* (батман девельопе) – відведення ноги вийманням.

*Battement développé tombe* (батман девельопе томбе) – відведення ноги з вийманням і падінням.

*Battement fondu* (батман фондю) – тануче відведення ноги.

*Battement frappé* (батман фραπε) – відведення ноги ударом.



*Battement soutenu* (батман сутеню) – відведення ноги підтягуючись.

*Battement tendu* (батман тандю) – відведення ноги.

*Battement tendu jeté* (батман тандю жете) – відведення ноги кидком.

*Bourrée, pas de* (бурре) – переступання.

*Bourrée, pas de* (бурре) *en tournant* (ан турнан) – переступання у повороті.

*Cabriole* (кабриоль) – стрибок козеняти.

*Chasse, pas* (шассе) – подвійний ковзаючий крок з підбивкою.

*Ciseau, pas de* (сізо) – ножиці.

*Coupe, pas* (купе) – підбивка.

*Couru, pas* (курю) – дрібні переступання.

*Croisé* (круазе) – напрям.

*Croisée* – (круазе) – поза, схрещена, закрита.

*Demi-plie* (демі-пліє) – напівприсідання.

*Développe* (давельоппе) – виймання, відкривання ніг у будь-якому напрямі.

*Écarté* (екарте) – напрям.

*Ecartée* (екарте) – поза, розгорнута вбік по діагоналі.

*Enchappé, pas* (ешапе) – стрибок у другу позицію та четверту.

*Effacé* (ефасе) – напрям.

*Effacée* (ефасе) – поза розгорнута, відкрита.

*Emboîté, pas* (амбуате) – почергове викидання ніг уперед або назад.

*En dedans* (ан дедан) – рух, спрямований до себе.

*En dehors* (ан деор) – рух, спрямований від себе.

*Epaulement* (епольман) – положення плечей.

*Failli, pas* (фай) – прохідний рух.

*Flic-flac* (флік-фляк) – звуконаслідування ковзаючого по підлозі руху ступні.

*Flic-flac en tournant* (флік-фляк ан турнан) – ковзаючий рух, мазок ступнею у повороті.

*Fouetté* (фуете) – вивернутися, наче від удару хлистом.

*Glissade, pas* (глісад) – ковзаючий рух.

*Grand battement jeté* (гран батман жете) – великий кидок ногою на 90°.

*Grand battement jeté balancé* (гран батман жете баянсе) – великий кидок ногою погойдуванням угору-назад через першу позицію.

*Grand plié* (грак пліє) – глибоке присідання.

*Grand-rond de jambe jeté* (гран рон де жамб жете) – великий кидок ногою по колу.

*Jeté en tournant* (жете ан турнан) – кидок у повороті.

*Passé* (пасе) – прохідний рух.

*Petit battement sur le coup-de-pied* (петі батман сюр ле ку-де-п'є) – невелике відведення ноги на кісточку ноги.

*Pirouette* (пірует) – вертіння, наче дзига.

*Plié* (пліє) – присідання.

*Port de bras* (пор де бра) – вправа для рук.

*Préparation* (препарасьон) – підготовка до руху.

*Relevé* (релеве) – піднімання на півпальці.

*Renversé* (ранверсе) – рух, коли корпус закидають назад.

*Rond de jambe par terre* (ром де жамб пар тер) – коло ногою по землі, по підлозі.

*Rond de jambe en l'air* (ром де жамб ан лер) – коло, круг ногою у повітрі.

*Rond de pied* (рон де п'є) – коло ступнею.

*Saut de basque* (со де баск) – рух на злеті.

*Sissonne, pas* (сісон) – стрибок.

*Tour* (тур) – поворот.

*Tour chaîné* (тур шене) – поворот ланцюжком.

*Tour en l'air* (тур ан лер) – поворот у повітрі.

---

---

**ДОДАТКИ**  
**ПАМ'ЯТКА КЕРІВНИКУ КОЛЕКТИВУ**

---

---

**Пам'ятка керівникові колективу**

Розклад, списки гуртківців, особові справи гуртківців, заяви батьків на вступ дитини в ПНЗ та план навчально-виховної роботи гуртка надати директору: на 1 півріччя – до 14 вересня; на 2 півріччя – до 25 грудня.

2. Планувати роботу гуртка відповідно до навчальних програм – типових, затверджених МОН, а також тих, що затверджуються відповідними місцевими органами виконавчої влади.

3. Журнали обліку роботи гуртків здавати на перевірку директору щомісячно (згідно плану роботи на місяць).

4. Завчасно повідомляти адміністрацію закладу про намір перенесення занять (з поважних причин). Керівник гуртка пише заяву, на підставі якої видається наказ про перенесення занять. У такому разі у журналі дати на сторінці «облік роботи гуртка» повинні співпадати з датами, які вказані у наказі про перенесення занять.

5. Якщо керівник гуртка захворів і знаходиться на лікарняному, він повинен обов'язково повідомити адміністрацію Центру про термін непрацездатності в перший день неявки на роботу. У ці дні заняття гуртка не проводяться. Теми вичитуються усі («уцільнення» програми).

6. При проведенні занять керівник гуртка повинен мати план-конспект заняття, використовувати наочність, технічні засоби навчання тощо (відповідно до методичних вимог до гурткових занять).

7. Планроботи гуртка і розклад занять на літо здавати до 31 травня.

8. При складанні розкладу враховувати те, що короткі перерви між заняттями (уроками) є робочим часом керівника гуртка.

*ЦІЛІ (мета), з якими директор та методисти закладу  
можуть відвідувати заняття гуртків:*

1. Контроль відвідування занять гуртківцями.

2. Перевірка виконання навчально-тематичного плану гуртка.

3. Перевірка професійної готовності до роботи з дітьми в умовах позашкільного закладу та надання методичної допомоги новоприбулому або малодосвідченому педагогу – керівнику гуртка.

4. Контроль ведення гурткової документації.

5. Ознайомлення зі станом підготовки до участі у (обласних, всеукраїнських, міжнародних) конкурсах та фестивалях.

6. Перевірка усунення попередніх зауважень.

7. Вивчення системи роботи керівника гуртка (відвідування декількох занять) з метою рекомендації його досвіду до запровадження в інших гуртках.

8. Перевірка дотримання техніки безпеки (санітарно-гігієнічних умов, протипожежної безпеки, електробезпеки тощо) в гуртку.

9. Збір даних (з певної теми) для підготовки і проведення засідання педагогічної ради.

10. Перевірка методики проведення занять (з урахуванням особливостей напряму роботи гуртка).

11. Вивчення результативності проведених масових заходів (участі в них).

12. Перевірка стану набору дітей у гуртки.

13. З'ясування причин частих пропусків занять у гуртку та надання допомоги керівникові гуртка.

14. Вивчення стилю роботи керівника гуртка із підлітками, які вимагають до себе особливої педагогічної уваги.

15. Ознайомлення з організацією пізнавальної діяльності на занятті гуртка.

Формулювання цілей може бути й іншим. Головне ж завдання контролю – удосконалення на основі глибокого педагогічного аналізу всього навчально-виховного процесу, а також подання допомоги педагогам в їхньому професійному зростанні.

---

---

## ДОДАТКИ

### ЗРАЗКИ КОНСПЕКТІВ ХОРЕОГРАФІЧНИХ ЗАНЯТЬ

---

---

*Тематичне хореографічне заняття з народного танцю*  
*«Український парний танок»*  
*(початковий рівень навчання)*

**Мета:** *поглиблювати* знання дітей про український народний танок, про образний характер української народної музики та символіку танцювальних рухів; *закріплювати та поглиблювати* знання дітей про особливості дівочого та чоловічого танцю; *ознайомлювати* з особливостями виконання парного танцю, *вивчити* деякі положення рук у парі та спрощену етюдну форму українського танцю «Козачок»; *розвивати* музично-ритмічну координацію, творчу ініціативу, емоційно-ціннісне ставлення до національних танцювальних традицій; *виховувати* поважливе ставлення до партнера, інтерес до танцювальної культури свого народу.

#### ХІД ЗАНЯТТЯ

##### Вступна частина

Діти входять до зали, виконують українське привітання.

**Педагог.** Діти, минулого разу дівчатка й хлопчики займалися окремо, щоб ознайомитися з особливостями чоловічого та жіночого українського танцю. Хлопці, що ви можете розповісти дівчаткам про свій танок? Пригадайте, які рухи ви вивчали і які танці виконували?

А тепер дівчатка поділяться з хлопцями знаннями про особливості жіночого танцювального мистецтва. Які за характером рухи в дівчат, який зміст несуть у собі рухи дівочих танців?

**Педагог.** Отже, дівчата і хлопці можуть танцювати окремо, демонструючи свою майстерність. А чи можуть вони танцювати разом, у парах? Так, звичайно. На Україні дуже багато парних танців, вони цікаві й веселі. А для того, щоб ви навчилися їх виконувати, я відкрию вам деякі секрети.

**Секрет перший** – треба добре танцювати й без помилок чітко виконувати танцювальні рухи, щоб не заважати партнеру під час танцю.

Для початку виконаємо прості рухи по колу. По-перше, розігріємо м'язи, а по-друге, пригадаємо правила виконання українських рухів на переміщення в просторі.

**Розігрів по колу.** Діти виконують по колу па марше, хороводний крок на півпальцях, «зальотний біг» та «бігунець». Після цього стають на лінії.

### **Основна частина**

Діти разом із педагогом виконують вправи, вивчені на попередніх заняттях (для голови, шийі, рук та ніг).

**Вправа 1** (16 тактів, музичний розмір – 4/4).

**Вихідне положення** – ноги у першій невиворітній позиції, голова анфас; руки на поясі.

**1-й такт.** Голову повернути праворуч, але так, щоб не порушувалася пряма лінія шийних хребтів.

**2-й такт.** Повернутися у вихідне положення.

**3-й такт.** Голову повернути праворуч.

**4-й такт.** Повернутися у вихідне положення.

**5-8-й такти.** Повторити те саме, тільки під час повороту голови додати напівприсідання.

**9-й такт.** Нахилити голову праворуч (плечі вгору не піднімати) і одночасно виконати напівприсідання.

**10-й такт.** Повернутися у вихідне положення, добре витягуючи коліна.

**11-12-й такти.** Повторити попередні рухи, нахилиючи голову ліворуч.

**13-й такт.** На перші півтакту нахилити голову праворуч, на другі півтакту – ліворуч.

**14-й такт.** На перші пів такту знов нахилити голову праворуч, на другі півтакту – повернутися у вихідне положення.

**15-й такт.** Стати на півпальці, сильно витягнути коліна, маківкою тягнутися вгору, плечі розкрити, розслабити та опустити.

**16-й такт.** На перші півтакту утримувати попереднє положення, на другі півтакту – повернутися у вихідне положення.

**Вправа 2** (16 тактів, музичний розмір – 4/4).

Вихідне положення – ноги у першій невиворітній позиції, голова анфас; руки на поясі.

**1-й такт.** Права рука відводиться в сторону долонею догори, голова повертається за рукою, одночасно виконується маленьке присідання.

**2-й такт.** Повернутися у вихідне положення.

**3-4-й такти.** Повторити те саме, але ліворуч.

**5-й такт.** Розвести обидві руки в сторони, одночасно піднімаючись на півпальці, голову тримати прямо, підборіддя трохи підняти.

**6-й такт.** Утримуючись на півпальцях, ліву руку зігнути в лікті, підвести до грудей, лікоть до тулуба не притискати.

**7-й такт.** Підвести праву руку до грудей і покласти долонею на лівоу.

**8-й такт.** Руки через сторони опустити вниз, встати на повну стопу.

**9-й такт.** Праву руку через сторону підняти до рівня третьої позиції (руки підняті вгору), долонями донизу, голову повертати за рукою і одночасно виконувати маленьке присідання.

**10-й такт.** Так само підняти вгору ліву руку, утримуючи положення в напівприсяді.

**11-й такт.** Руки зігнути в ліктях і закласти за голову, коліна витягнути.

**12-й такт.** Утримати попереднє положення.

**13-й такт.** Розкрити руки у третю позицію, долонями назустріч і піднятися на півпальці.

**14-й такт.** Опустити руки до рівня другої позиції, коліна витягнути.

**15-й такт.** Покласти праву руку на пояс.

**16-й такт.** Покласти ліву руку на пояс.

**Педагог.** Ми повторили з вами основні положення рук. А зараз ознайомимося з деякими положеннями рук в парному

танці. Станьте в коло, подивіться, з ким би ви хотіли стати в пару? Якщо ви вирішили, то не поспішайте до партнера. Тепер я вам відкрию *другий секрет* – як запрошувати до танцю і поважливо ставитися до партнерші. Подивіться, як я запрошу до танцю Оленку.

Педагог підходить танцювальним кроком до дівчинки і виконує уклін-привітання. Потім пропонує дівчинці відповісти на запрошення.

**Педагог.** Бачите, як поважно я поставилася до Оленки. Не поспішаючи підійшла до неї, подивилася в очі, усміхнулася й виконала запрошення-привітання. А вона з радістю відповіла на нього. А тепер, хлопці, ваша черга.

Діти виконують запрошення. Педагог допомагає утворити пари і визначає тих, хто найкраще впорався із завданням.

Після цього педагог ознайомлює дітей з деякими **положеннями рук у парному танці**.

**Положення 1:** Виконавці стоять поряд, повернувшись обличчям по ходу руху (дівчинка праворуч, хлопчик ліворуч) і тримаються за руки, схрещені перед собою. Ліва рука дівчинки знаходиться над правою рукою хлопчика, кисті – на рівні талії.

**Положення 2:** Виконавці стоять поряд, повернувшись обличчям по ходу руху; правою рукою хлопчик тримає дівчинку за талію, ліва рука дівчинки лежить на правому плечі хлопчика, вільні руки виконавців відкриті в сторони або лежать на талії.

**Положення 3:** Виконавці стоять один навпроти одного, тримаючись схрещеними руками: правою за праву, лівою за ліву; тулуб злегка відхилений назад.

**Положення 4:** Виконавці стоять один навпроти одного: дівчинка кладе долоні обох рук хлопчику на плечі, а хлопчик тримає дівчинку за талію.

**Педагог.** *Секрет третій* – злагоджено виконувати рухи, бути уважними і старанними, щоб не підвести партнера. Я зараз дам вам завдання, а ви спробуєте його виконати в парі.



**Завдання 1:** Прийняти положення рук в парі №1, поставити праву ногу вперед на носок. З початком музики (2/4) рухатися по колу «зальотним бігом».

**Завдання 2:** Прийняти положення рук в парі №4. З початком музики (3/4 або 4/4) рухатися простим танцювальним кроком, повертаючись парою на чотири такти праворуч, а потім ліворуч.

**Завдання 3:** Прийняти положення рук в парі №3. З початком музики (2/4) виконати «колупалочку», починаючи рух з правої ноги.

**Завдання 4:** Стати один навпроти одного, тримати руки на поясі. З початком музики виконати «колупалочку в повороті», починаючи з правої ноги.

**Педагог.Секрет четвертий** – бути артистичним, тобто весело виконувати рухи, усміхатися, виразно рухатися. А перевірити вашу артистичність нам допоможуть чоботи.

Я буду йти по колу і співати пісеньку. Той, хто захоче показати свою майстерність та артистичність, повинен підняти руку. Чиє ім'я я назву, той піде в коло танцювати.

Сумно чобіткам стояти – вони хочуть танцювати!

Той, хто чобітки візьме, в коло танцювати йде!

Один, два три – Петрику, біжи!

Після того, як всі бажаючі діти виконали свій імпровізаційний танок, педагог запрошує дітей стати в пари і виконати парний танок.

Дуже просять чобітки-чоботятка:

Затанцюйте, хлопчики й дівчатка!

Тож заграймо веселий гопачок,

Хай танцює, стукає каблучок.

Педагог бере активну участь у виконанні завдання: обирає партнера та запрошує на танок, емоційно імпровізує на основі українських рухів, промовляє в голос назви рухів, які можуть використовувати діти, позитивно оцінює діяльність всіх дітей і виділяє найбільш активні пари.

**Педагог.** Добре, ми потанцювали, мабуть, час і відпочити. Сідайте на підлогу, заплющуйте очі й уважно слухайте, про що вам розповість музика.

**Аналіз музичних творів.** Діти прослуховують одну, дві емоційно забарвлені українські мелодії, після чого розповідають, що вони нафантазували у своїй уяві. Педагог також ділиться своїми асоціаціями, пропонуючи дітям приклад образного аналізу музичного твору.

**Педагог.** Ви вже переконалися, що музика робить рухи виразнішими й емоційнішими. Тому дуже важливо вміти рухатися під музику, передавати її характер. Ось і **п'ятий секрет** парного танцю – партнери повинні уважно слухати музику, злагоджено рухатись, відображаючи настрій музичного твору.

Ми з вами довели, що музика може нам розповісти дуже багато цікавого. А чи може танок виконати таку функцію? Так, звичайно, може. Тому що танок – це німа мова. Рухами, мімікою люди передають свої почуття, своє ставлення до навколишнього світу, відображають трудові процеси, розкривають зміст історичних подій, літературних творів і багато іншого. А якщо виразність танцю підкреслює музика, і виконавці емоційно і правильно виконують рухи, то глядачам усе зрозуміло й без слів.

І сьогодні ми з вами ознайомимось з одним цікавим парним танцем, який зветься **«Козачок»**. Цей танок виник у Запорізькому краї, і танцювали його лише козаки. Пізніше дівчата теж почали брати участь у його виконанні – і танок став парним.

Я дуже добре знаю цей танок і люблю його виконувати. Тому спочатку я буду солісткою, показуватиму вам рухи, а ви за мною повторюватиме. Згодні? А допомагати мені буде бубон. Слухайте, як весело він дзвенить.

**Ознайомлення дітей з парним танцем «Козачок».** Діти стають у коло. Педагог виходить у центр, ритмічно стукає в бубон і одночасно промовляє слова:

Бубон дзвінко бубонить,  
Жартівливо дзеленчить.  
Він нагадує, що хлопцям

Час дівчаток запросить!

Звучить **музичний програвш** (8 тактів, музичний розмір – 2/4). Хлопці запрошують дівчат до танцю.

### **Перша фігура**

**1-2-й такти.** Діти стоять обличчям у коло, готуючись до запрошення.

**3-4-й такти.** Хлопці роблять крок уперед і стають перед дівчатами.

**5-6-й такти.** Хлопці виконують український уклін.

**7-8-й такти.** Дівчатка виконують уклін у відповідь.

**9-16-й такти.** Педагог рухається по колу «бігунцем» і промовляє слова (можна тихенько дзвеніти бубном):

Бубон котиться по колу,

Весело стрибає.

Він маленьких українців

«Бігунцю» навчає.

### **Друга фігура**

**1-16-й такти.** Діти приймають положення рук в парі №1 і рухаються по колу, виконуючи «бігунець». Педагог відстукує ритм музики в бубон.

Діти, годі гомоніти,

Бубон вже давно дзвенить.

Плескайте і тупотіть

Як він буде вас просити.

**Третя фігура.** Педагог показує наступні рухи для виконання:

**1-2-й такти.** Педагог виконує чотири удари в бубон. Діти чотири рази плескають у долоні.

**3-4-й такти.** Педагог виконує чотири поперемінних удари ногами. У дітей руки на поясі.

**5-8-й такти.** Діти повертаються обличчям один до одного і виконують рухи, показані педагогом.

**9-12-й такти.** Діти виконують один навпроти одного «колупалочку», починаючи з правої ноги.

**13-16-й такти.** Діти двічі виконують «колупалочку в повороті».

### **Четверта фігура**

**1-3-й такти.** Діти приймають положення рук в парі №4 і повертаються навколо себе «зальотним кроком».

**4-й такт.** Виконують на місці потрійний притуп.

**5-8-й такти.** Повторюють попередні рухи, повертаючись у протилежний бік. На притуп кладуть руки на пояс.

А ви, хлопці, покажіться

Навприсядки покрутяться.

І ви, дівчатка, не баріться,

Туди-сюди повертіться.

**9-12-й такти.** Хлопці виконують присядку, а дівчата плескають їм у долоні.

**13-16-й такти.** Дівчата оббігають навколо хлопців «зальотним бігом», а хлопці плескають у долоні.

### **П'ята фігура**

**1-4-й такти.** Хлопці виконують м'ячик, а дівчатка «ВИХИЛЯСНИК».

**5-6-й такти.** Діти виконують чотири оплески.

**7-8-й такти.** Діти виконують чотири притупи.

Час вже танець припиняти,

Досить діткам танцювати.

Ще по колу пробіжим

Вдячні за танок усім.

**9-16 такти.** Діти приймають положення в парі №4 і рухаються по колу бігунцем. Педагог виконує рух разом з дітьми, доповнюючи ритм музики дзвоном бубна. Із закінченням музики всі зупиняються.

**Педагог.** Добре ви затанцювали «Козачка». І бубон за вами уважно стежив. Зараз ви дізнаєтесь, чий танок йому сподобався найбільше, чия пара була найбільш старанною, хто пам'ятав усі секрети парного танцю.

Педагог підходить до тих дітей, чий танок, на його погляд, був найкращим і пропонує їм на знак вдячності ударити в бубон.

### **Заключна частина**

**Педагог.** Ось і підійшло до завершення наше заняття.

- Що нового ви сьогодні дізналися про український танок?
- Який парний танок ми з вами вивчили?
- А які секрети треба знати, щоб парний танок був красивим?

Отже, український парний танок – це танок, у якому передаються відносини між партнерами, поважне ставлення одне до одного. Під час його виконання треба не заважати партнеру, добре знати й ритмічно виконувати рухи, вміти запрошувати партнера до танцю, бути артистичним, уважним і старанним.

І на закінчення я хочу, щоб ви знов обрали собі пару і разом під музику залишили цю залу.

Діти виконують український уклін і парами під музику виходять із зали.

### *Творчо-пізнавальне заняття з сучасного танцю «Я і простір» (початковий рівень навчання)*

**Мета:** ознайомити дітей з можливостями танцювального простору (напрямок руху, темп руху, утворення контактів, емоційне забарвлення руху), ізоляційними центрами (голова-шия, плечі, грудна клітина, руки, стегна, ноги) та позою Коллапса; *засвоїти* особливості дихання та деякі види рухів ізоляційних центрів; *закріпити* назви частин тіла; *сприяти* розкриттю творчого та фізичного потенціалу дітей, визволенню від скутості та невпевненості у собі; *розвивати* творчі здібності, вміння застосовувати знайомі технічні елементи в новому танцювальному контексті, вигадувати нові танцювальні пози і рухи, підпорядковуючись можливостям власного тіла; *розвивати* комунікативні здібності завдяки усвідомленню можливостей власного тіла та тіла партнера, емоційну сферу; можливості вільно виражати свої емоції та почуття, отримувати задоволення від сумісної творчості; *виховати* культуру спілкування, поважне ставлення до учасників творчого процесу.

**Обладнання:** м'яч, фотоапарат, фонограми.

## ХІД ЗАНЯТТЯ

### Вступна частина

Діти входять до танцювального класу і виконують уклін. Педагог бере м'яч, запрошує дітей утворити коло і сідає разом з ними на підлогу.

**Бесіда з дітьми.**

**Педагог.** З яким настроєм, Олесю, ти прийшов сьогодні на заняття? (кидає м'яча дитині, якій адресоване запитання). Після відповіді дитина повертає м'яч педагогу. А ти, Оленко? (кидає м'яч іншій дитині). Як ти вважаєш, Дмитре, чи потрібно танцівнику вміти імпровізувати в танці? А Тетяна як думає? Що таке танцювальна імпровізація, Світлано? Чи згодна ти, Аліно, з цим визначенням? Можна запропонувати дітям не повертати м'яч педагогу, а кидати його тій дитині, до якої буде адресоване наступне запитання.

**Педагог.** Відповідь на наступне запитання я б хотіла почути від кожної дитини, тому м'яч ми будемо передавати по колу. Хто не зможе відповісти на запитання або його думку вже висловили раніше, передає м'яч далі. І так запитання: «Що, на вашу думку, означає слово простір?» Відповіді дітей.

**Педагог.** Отже, ми разом з вами дійшли висновку, що **простір** – це те, в чому можна переміщатися, де можна знаходитися. Поняття простору відображає співіснування й відокремленість речей одна від одної, їхнє розташування одна щодо одної. Тобто незалежно від існування тих чи інших речей простір – це безмежна можливість існувати поруч з ними, на будь-якій відстані, в будь-якому напрямку. Отже, тіло в просторі зможе переміщатися в будь-якому напрямку: вгору, вниз, вправо, вліво, вперед, назад.

Саме темі простору буде присвячене наше заняття. І зараз ми з вами спробуємо засвоїти простір нашого танцювального класу.

**Переміщення в просторі.** Під спокійну мелодію діти рухаються по всій площі, намагаючись пройти через центр, зайти в кути, йти по колу, діагоналям, ламаним лініям, тобто так, щоб охопити увесь простір, і разом з тим, ні до кого не доторкнутися.

Поступово темп музики можна прискорювати і повільно доводити рухи дітей до легкого бігу. Потім теж саме можна пропонувати виконати, рухаючись спиною, або застосовувати зміну положення тіла під час переміщення (то спиною, то обличчям). Педагог може зупиняти рух дітей оплесками в долоні, які служать сигналом не тільки для зупинки, а й для підйому на півпальці й утримання рівноваги до наступного оплеску, який символізує відновлення руху.

### **Основна частина**

**Педагог.** Для того, щоб вільно володіти своїм тілом, потрібно добре знати його можливості. Танок – це злагоджена, пластична робота всіх частин тіла, яка підпорядкована ритмічній основі музичного супроводу та ідейно-тематичній основі танцювального змісту.

Наше тіло можна умовно розділити на шість частин. У сучасній хореографії вони носять назву «**ізоляційні центри**». Кожен з цих центрів може рухатися окремо і виконувати різні види рухів. Давайте спочатку назвемо ці центри, а потім виконаємо окремі рухи. Педагог називає та показує відповідні частини тіла, діти повторюють за ним: голова-шия, плечі, грудна клітина, руки, стегна (пелвіс), ноги.

**Педагог.** Рухи окремих частин тіла називають ізоляційними тому, що вони виконуються незалежно одна від одної. Якщо ви рухаєте плечима, то грудна клітина не повинна включатися в роботу (показ педагога) або, виконуючи рухи стегон, слід запобігати допомогі ніг або тулуба (показ педагога). Давайте спробуємо за моєю командою виконати рухи окремих частин тіла, повністю виключаючи з роботи інші.

**Рухові пошуки можливостей ізоляційних центрів.** З початком музики педагог називає окремі частини тіла (ізоляційні центри) і пропонує дітям відшукати різні варіанти їх рухів. Під час виконання цього завдання педагог не застосовує власний показ, а використовує лише позитивний аналіз діяльності дітей, вказівки та поради. Музичний супровід може бути спокійним або з чітким ритмічним малюнком.

**Педагог.** Отже, ви відчули, що рухати окремими частинами тіла, не залучаючи до роботи інші, не так вже й просто. А ізоляційні рухи якої частини тіла вам здалися найбільш складними? Відповіді дітей. Правильно, це грудна клітина, яка є менш рухливою за інші.

Перш ніж розібрати правила руху ізоляційних центрів, ми засвоїмо основну позу, в якій можна більш зручно виконувати комплекс ізоляційних вправ. Вона називається – **позою Коллапса**. Показ педагога (ноги у другій паралельній позиції, коліна трохи зігнуті, тулуб та голова ледь нахилені вперед). Взагалі в тілі не спостерігається напруги та витягування вгору, характерної для класичного танцю. Тіло вільне та розслаблене.

### **Засвоєння дітьми пози Коллапса**

**Педагог.** Під час танцю виконавцю дуже важливо вміти правильно дихати. Це не просте завдання, цьому треба теж вчитися. Вдихати потрібно через ніс, а видихати через рот. Давайте ми з вами, утримуючи позу Коллапса, виконаємо декілька дихальних вправ.

**Дихальні вправи.** Під спокійну мелодію робити по чотири рази такі вправи: вдих-видих на рахунок «вісім», вдих-видих на рахунок «чотири», вдих-видих на рахунок «два» та на рахунок «один».

**Педагог.** Діти, пропоную вам трохи відволіктись від пози Коллапса та ізоляційних вправ і повернутися до рухів у просторі. Зараз ми будемо не тільки вільно переміщуватися по танцювальному класу в різних напрямках, як на початку заняття, а й шукати контакт один з одним. За моєю вказівкою ви повинні доторкнутися до того, хто опинився поруч з вами. Місцями контакту можуть бути різні частини тіла: рука, нога, спина, живіт тощо.

### **Вправа «Контакт у просторі»**

**Рухлива гра «Втечи від контакту».** Діти, пересуваючись легким бігом по залу, повинні доторкнутися до певної частини тіла інших і в той же час не дозволити, щоб хтось торкнувся їх. Точки для контакту називає педагог.

**Педагог.** Отже, рухатись у просторі можна повільно, а



можна дуже швидко, можна застосовувати контакт з партнером, а можна рухатись відокремлено від інших.

Пропоную знов стати на лінії і повернутися до засвоєння рухів ізоляційних центрів.

**Ізоляційні вправи.** Під час ознайомлення з кожною вправою педагог робить показ та дає відповідні методичні рекомендації для виконання вправи дітьми. Потім діти виконують вправу разом з педагогом. Музичний супровід на початковому етапі повинен бути спокійним.

**Вправи для голови та шиї (музичний розмір 4/4)**

**Вправа 1. Нахили вперед та назад (4 рази)**

**Вихідне положення** – поза Коллапса.

**1-2-й такти.** Видихаючи повітря, нахилити голову вперед і підборіддям торкнутися грудної клітини.

**3-4-й такти.** Повернутися у вихідне положення, вдихаючи повітря носом.

**5-6-й такти.** Максимально нахилити голову назад, не піднімаючи плечей, видих.

**7-8-й такти.** Повернутися у вихідне положення – вдих.

**Вправа 2. Нахили в боки (4 рази)**

**Вихідне положення** – поза Коллапса.

**1-2-й такти.** Нахилити голову в правий бік, намагаючись торкнутися вухом плеча, підборіддя тримати рівно, не опускаючи та не піднімаючи його – видих.

**3-4-й такти.** Повернутися у вихідне положення – вдих.

**5-8-й такти.** Повторити рухи попередніх тактів, виконуючи нахил голови ліворуч.

**Вправа 3. Повороти голови (8 раз)**

**Вихідне положення** – поза Коллапса.

**1-й такт.** Повернути голову в правий бік, підборіддя тримати паралельно плечу – видих.

**2-й такт.** Повернутися у вихідне положення – вдих.

**3-й такти.** Повернути голову в лівий бік – видих.

**4-й такт.** Повернутися у вихідне положення – вдих.

**Вправа 4. Sundari (зміщення шийних хребців вперед-назад) (8 разів)**

**Вихідне положення** – поза Коллапса.

**1-й такт.** Витягнути голову вперед, зберігаючи її нейтральне положення завдяки подовженню м'язів шиї, підборіддя тримати рівно – видих.

**2-й такт.** Повернутися у вихідне положення – вдих.

**3-й такти.** Скорочуючи м'язи шиї, перевести голову назад – видих.

**4-й такт.** Повернутися у вихідне положення.

**Вправа 5. Sundari (зміщення шийних хребців з боку в бік) (8 разів)**

**Вихідне положення** – поза Коллапса.

Виконати рухи попередньої вправи, переводячи голову в правий та лівий бік за допомогою подовження та скорочення м'язів шиї.

**Вправи для плечей**

**Вправа 1. Піднімання плечей (музичний розмір – 4/4, 32 такти)**

**Вихідне положення** – поза Коллапса.

**1-й такт.** Підняти праве плече вгору, намагаючись торкнутися ним вуха, лікоть при цьому не згинати – вдих.

**2-й такт.** Повернутися у вихідне положення.

**3-й такт.** Опустити праве плече вниз – видих

**4-й такт.** Повернутися у вихідне положення.

**5-8-й такти.** Повторити рухи лівим плечем.

**9-12-й такти.** Повторити рухи обома плечима (2 рази).

**13-й такт:** на «раз-два» підняти праве плече вгору – вдих; на «три-чотири», не фіксуючи вихідне положення, опустити його вниз – видих.

**14-й такт.** Повторити те ж саме лівим плечем.

**15-16-й такти:** на «раз» підняти обидва плеча вгору – вдих; на «два» опустити обидва плеча вниз – видих.

**17-32-й такти.** Повторити рухи попередніх тактів спочатку.

**Вправа 2. Twist та шейк плечей (музичний розмір – 2/4, 16 тактів)**

**Вихідне положення** – поза Коллапса.

**1-4-й такти.** Twist (вигин плечей) – різка зміна напрямку в рухах плечей: на «раз-і» підняти праве плече вгору, а ліве опустити вниз; на «два-і» підняти ліве, а праве опустити.

**5-8-й такти.** Шейк плечей – хвилеподібне потряхування плечима за рахунок розслаблення м'язів плечового поясу і дрібне переміщення плечей у швидкому темпі вперед-назад. Цей рух нагадує рух циганського жіночого танцю.

**9-16-й такти.** Повторити рухи попередніх тактів спочатку.

**Вправи для грудної клітки**

**Вправа 1. Рухи з боку в бік** (музичний розмір – 2\4, 4 рази)

**Вихідне положення** – поза Коллапса, руки розведені в сторони на рівні плечей, лікті витягнуті, кисті скорочені.

**1-4-й такти:** на «раз-і» грудною клітиною потягнутися за правою рукою у правий бік – видих; на «два-і» повернутися у вихідне положення – вдих; на «три-і-чотири-і» повторити те ж саме у лівий бік.

На наступні два такти повторити рухи.

**5-8-й такти.** Руки перевести у підготовче положення або у прес-позицію і повторити рухи грудною кліткою у правий та лівий бік ізольовано від рук.

**Вправа 2. Рухи вперед-назад** (музичний розмір – 4\4, 4 рази)

**Вихідне положення** – поза Коллапса, руки розведені в другу позицію.

**1-й такт.** Руки зігнути в ліктях і спрямувати за поясницю – вдих. Відчути рух грудної клітки.

**2-й такт.** Повернутися у вихідне положення – видих-вдих.

**3-й такт.** Руки зігнути в ліктях, передпліччя закрити вперед, долоні «прогинають» грудну клітку назад – видих. Запам'ятати м'язові скорочення грудної клітки.

**4-й такт.** Повернутися у вихідне положення.

**5-8-й такти.** Повторити рухи грудної клітки без рук.

**Вправи для стегон (пелвіс)**

**Вправа 1.** Рухи вперед-назад (музичний розмір – 2\4, 4 рази)

**Вихідне положення** – поза Коллапса, руки в положенні прес-позиція.

**1-й такт.** Пелвіс трохи підняти і різко спрямувати вперед.

**2-й такт.** Повернутися у вихідне положення.

**3-й такт.** Пелвіс різко відвести назад.

**4-й такт.** Повернутися у вихідне положення.

Під час виконання цієї вправи необхідно слідкувати за нерухомістю колін. Вони повинні бути зігнутими і спрямованими чітко вперед.

**Вправа 2.** Рухи з боку в бік (музичний розмір – 2\4, 4 рази)

**Вихідне положення** – поза Коллапса, руки в положенні прес-позиція.

Повторити рухи попередньої вправи, переводячи стегна (пелвіс) з боку в бік.

**Педагог.** Рухи яких центрів ми сьогодні з вами засвоїли? Відповіді дітей. А які ми ще не розібрали? Відповіді дітей. Правильно, це руки та ноги. Рухи цих частин тіла дуже різноманітні. Наприклад, руками можна виконувати багато рухів у різних площинах (спереду, вгорі, збоку, ззаду), можна рухати прямими руками, а можна згинати їх у ліктях. Відповідно, рухи можуть бути плавними, стриманими, а можуть бути різкими та швидкими. Кожна частина руки – кисть, передпліччя, пальці може рухатися ізольовано від іншої або сполучатися одна з одною.

Зараз ви самі спробуєте відшукати рухи, які можна виконувати лише руками або їх окремими частинами. Будьте уважні, вам буде запропоновано дві різнохарактерні мелодії, зміна яких повинна служити сигналом для зміни характеру рухів.

**Творча вправа «Танець рук».** Перед виконанням цієї вправи педагог може рекомендувати дітям вільно розташуватися по залу і прийняти зручні ракурси, щоб не відволікатися на рухи інших дітей. По закінченню вправи слід провести аналіз діяльності дітей.

**Педагог.** Ноги, як і руки, також складаються з декількох частин, і рухи їх можуть бути теж різноманітними. Вигадати варіанти рухів для ніг буде вашим домашнім завданням.

А зараз ми з вами пограємо в гру «Регулювальник». Ви самі будете регулювати напрямок свого руху, підпорядковуючи його напрямку тієї частини тіла, яку я буду називати. Показ зразка руху педагогом.

**Творча вправа «Регулювальник».** Дитина рухається у тому напрямку, який вказує певна частина її тіла (рука, голова). Наприклад, якщо рука показує праворуч, то дитина йде у той же бік; як тільки рука опускається вниз, то сідає або лягає на підлогу і рухається в першому рівні за напрямом руки і так далі.

**Педагог.** А зараз можна лягти на підлогу і прийняти зручні для вас пози (на спині, на животі, скрутившись, розкинувши або навпаки стуливши ноги), заплющити очі і виконувати під повільну мелодію рухи тих частин тіла, які я буду називати. Бажано шукати рухи, не змінюючи прийнятої вами пози.

**Вправа «Моє відчуття руху».** Під спокійну мелодію педагог дає певні вказівки: «рухаємо тільки плечима», «рухаємо тільки правою ногою, додаємо рухи пальців лівої руки, а тепер усієї руки», «рухаємо тільки стопами, а тепер головою» і так далі.

**Педагог.** Відкрийте очі і дотягніться до того, хто знаходиться поруч з вами. Ви обрали собі партнера для нашої наступної вправи.

**Творча вправа з партнером «Дзеркало».** Діти стають парами один проти одного. З початком музики перший починає вигадувати рухи (танцювальні, мімічні, образні, імітаційні) на місці або в переміщенні, а другий повторює рухи свого «відображення». Зі зміною музичного супроводу партнери міняються місцями.

**Педагог.** Мені дуже сподобалось, що багато з вас у своїх імпровізаціях застосовували міміку, завдяки якій рухи ставали більш виразнішими та змістовнішими. Хтось передавав почуття радості, а хтось сварився. Іван сумував, а Оленка, мабуть, хизувалася перед дзеркалом. Один і той самий рух може нести

різний зміст, якщо ви прикрасите його певними мімічними реакціями та відповідними жестами. А ще дуже важливо знати, з чим ви пов'язуєте той чи інший ваш стан або настрій. Педагог бере м'яч і за його допомогою проводить опитування дітей.

- Від чого у вас виникає почуття радості?
- Мені сьогодні було соромно, бо я спізнилася на роботу.

Від чого ви відчували сором?

- Що може стати причиною вашої злості?

Отже, під час танцювальної імпровізації ви повинні не тільки механічно передавати ті чи інші почуття, а й чітко уявляти, що стало причиною виникнення того чи іншого вашого психічного стану. Давайте повернемося до нашої справи на засвоєння простору і спробуємо рухатися відповідно до певного акторського завдання.

**Творча імпровізація «Настрій та простір».** Діти рухаються по класу відповідно до акторського завдання: передавати почуття радості, страху, сорому тощо і після команди педагога завмирати в позі, яка передає саме цей стан людини. Педагог може фотографувати виконання завдання дітьми для подальшого аналізу.

### **Заключна частина**

**Творча імпровізація «Танцювальний діалог».** Діти сідають у коло, в середину виходить педагог і починає імпровізувати, потім до своїх імпровізацій він підключає когось з дітей, і вони рухаються в контакт. Далі педагог може обрати іншу дитину або запропонувати своєму партнеру запросити когось іншого для подальшого контактного танцю. Таким чином діти мають змогу спостерігати та аналізувати, як дві людини рухаються разом, підтримують спонтанний, тілесний діалог, на собі відчувати, як тіло може розслаблятися, звільнятися від зайвої м'язової напруги навіть тоді, коли за тобою хтось спостерігає. Такі рухові навички, як падіння, перекочування, розташування догори ногами досліджуються тілом та приводять до осмислення дитиною своїх рухових можливостей.

По закінченні педагог бере м'яч і підводить підсумок заняття.

**Педагог:** Ваню, який у тебе зараз настрій? Світлано, що ти зараз відчуваєш? Що вам найбільше сподобалось на занятті? Можна спитати окремих дітей, а можна передавати м'яч по колу і дізнатися враження усієї групи. Що таке простір? Яке він має значення для танцівника? Скільки існує ізоляційних центрів тіла? З якими з них ми сьогодні ознайомились? Яку нову позу ми засвоїли? Як потрібно дихати під час виконання ізоляційних рухів?

Педагог пропонує дітям лягти на спину, взятися за руки і заплющити очі. Під спокійну музику пригадати все, що сьогодні робили на занятті, побажати подумки один одному доброго настрою, здоров'я, гарних оцінок у школі, успіхів на хореографічних заняттях тощо.

По закінченні діти виконують уклін і виходять із зали.

### **План-конспект уроку хореографії**

**для учнів початкової групи в ансамблі народного танцю**

*Тема:* «Організація сценічного спілкування і взаємодії учнів різних вікових груп в процесі постановки сюжетного масового танцю».

*Тип заняття:* постановочна робота.

*Мета заняття:* сприяти моральному вихованню учнів, вихованню культури спілкування в житті і на сцені.

На занятті використовуються технології інформаційно-комунікативні та проектної діяльності.

*Завдання уроку:*

– навчальна - навчити правильному спілкуванню в житті і в сценічному номері в умовах вимислу, познайомити з окремими правилами етикету, освоїти нові рухи і найпростіші «танцювальні підтримки» в парному танці;

– розвиваюча - сприяти правильній постановці корпусу, рук і ніг у танці, постановці дихання, зміцненню здоров'я та пізнавального інтересу;

– виховна - виховати в учневі комунікативність (здатність ефективного спілкування), толерантність (повагу до представників різного віку і різного життя), рефлексивність (здатність до самооцінки і самоаналізу).

*Тип діяльності* - проектування цікавих образів у танці, актуалізація особистісного досвіду спілкування в творчому процесі.

Постановка танцю «Кішки - мишки».

Творчий процес - створення образів «кішок» і «мишок».

Взаємодія в номері учнів 2-х груп: першого і другого років навчання -16 виконавців.

Музична основа номера - пісня В.Приходько і Гр.Гладкова «Кішки-мишки»

Музичний супровід уроку: фортепіано і аудіозапис.

Матеріальне забезпечення заняття - піаніно, магнітофон, музичні диски, танцювальний реквізит, деталі костюмів.

Тривалість заняття - 1 година

### **План заняття.**

#### *Вступна частина:*

- підготовка учнів до заняття, переодягання в форму, підготовка деталей костюма персонажів;
- емоційний настрой на дію в образах танцю;
- побудова груп.

#### *Підготовча частина:*

- вхід в зал;
- розігрів по колу на елементах танцю «мишок» і «кішок», раніше;
- вітання, поклони обох груп по черзі;
- перевірка деталей костюмів: «хвостики» і «вушка»;
- оголошення теми, мети і завдань уроку.

#### *Основна частина:*

- побудова 2-х груп учнів по сторонам залу; виконання основних рухів «кішок» і «мишок», ритмічних комбінацій з танцю по черзі групами учнів під основну музику танцю;
- бесіда про сюжет номера «Кішки-мишки», характеристика персонажів кожної групи і «модельовання характеру» кожного образу кожним виконавцем. Образи солістів - самого сильного кошеня і самого маленького і слабкого



мишеняти. Обговорення образів, пропозиції та підказки виконавців.

- вибір виконавців, бажаючих себе спробувати в сольних партіях (метод конкурсного відбору бажаючих на рівні групи);
- визначення конфлікту в композиції номера, аналіз сюжетної лінії номера і складання плану взаємодії персонажів;
- робота з підбору пар в номері (танець парно-масовий), побудова груп до початку номера, розташування учасників в момент утворення пар, вітань та запрошень персонажів до взаємодії;
- технічне відпрацювання елементарних «підтримок» в танці;
- аналіз взаємодії «кішок» і «мишок» в номері;
- виконання танцю.

*Заключна частина:*

- підведення підсумків, аналіз діяльностей дітей під час заняття;
- заохочення учнів;
- домашнє завдання по конкретній роботі над образами;
- визначення та роз'яснення учням критеріїв подальшої успішної роботи над номером,
- план спільних репетицій і виступів.

### **Опис заняття**

*Вступна частина*

Завдання - добитися уваги, зосередженості, порядку, поваги один до одного.

Організаційна бесіда про культуру поведінки на занятті. Правила розташування учнів у залі. Про витримці і емоційному настрої виконавців.

*Підготовча частина*

Завдання - добитися злагоджених рухів під музику, розігріти м'язи тіла .

Розминка на найпростіших комбінаціях рухів «кішок» і «мишок».

Побудова в лінію біля верстата. Поклони учасників по групах: на початку - стандартні, потім поклони в образах.

#### *Основна частина*

Завдання - допомогти учням розібратися в мотивах і діях персонажів в номері і правильно намітити дії і взаємодії персонажів у танці, їх цілі і завдання, аналізувати.

Почергове обговорення композиції номера, розробленої з мотивацію пісні, але при цьому, не ілюструючи безпосередньо пісню, а що має свій сценарний хід. Обговорення цього сценарного ходу та взаємодії персонажів.

Поетапне виконання частин номера.

Експозиція номера - вихід мишок, їх танець-подорож в, їх втому у дорозі,

Зав'язка - переляк мишок при появі на їх дорозі «смішного і важливого крупного кота».

Мишки «непритомніють».

#### *Етапи дії*

- «кіт» виявляється добрим, він вирішує допомогти «мишок», піднімає і заспокоює їх, а самого маленького «мишеняти» береться «підвезти на спині»,

- «мишки» сміливо відправляються за своїм ватажком і помічником в дорогу,

- по дорозі «котик» скликає своїх друзів і «знайомить» їх з «мишками»,

- знайомство персонажів з вибором пар,

- спільну подорож «кішок» і «мишок»,

Кульмінація - взаємодопомога і спільне подолання перешкод, загальний танець дружби.

Розв'язка і фінал - «мишки» і «кішки» завершують свою мандрівку, розходячись по парам в різні боки. При цьому в кожній парі показані різні взаємини партнерів.

Розібравши і виконавши номер по частинах, розставивши основні акценти, учні виконують танець повністю.

*Заклучна частина* - підбиття підсумків про те, що: даний номер оповідає про необхідність проявляти співчуття і допомогу більш слабким і незахищеним, про прояв терпимості один до

одного, про вміння уникати конфліктів, про дружбу і взаємодопомогу. Все це так необхідно в сучасному суспільстві.

Виконання завдання щодо соціалізації учнів у суспільстві.

Заняття закінчено.

**ДОДАТКИ**  
**ЗРАЗКИ РЕПЕРТУАРНИХ ПЛАНІВ**

**Репертуарний план**

зразкового ансамблю естрадного танцю «МарЛен»  
Центру дитячої та юнацької творчості м. Бердянська  
на 2007-2008 рік

| Зміст  | Трива-<br>лість | Кількість<br>вико-<br>навців,<br>група     | Музичний<br>матеріал  | Постановник     |
|--|-----------------|--|---|-----------------|
| <i>Хореографічна композиція «Мозаїка»</i>  |                 |  |   |                 |
| <p>Танець є візитною карткою молодшого складу колективу. За допомогою динамічної музики, різнокольорових костюмів та швидких перешикувань передається стрімкий рух розвитку ансамблю.</p> <p>В кульмінаційному моменті номеру діти створюють букви, з яких складається назва колективу. У фінальній частині, на фоні музичного супроводу, діти словами та рухами виражають подяку за радість, дружбу та свято, яке дарує їм колектив «МарЛен».</p> | 3.07            | Молодша та підготовча групи<br>(64 дитини) | Музичний супровід до пісні «Да» з репертуару співачки Жасмін  | Мартиненко О.В. |
| <i>Презентація груп</i>  |                 |  |   |                 |
| <p>Діти різних вікових категорій (молодша, середня та старша) показують свої виконавські навички та особливості сприйняття мистецтва танцю.</p> <p>Молодших приводять батьки і вони починають лише засвоювати абетку</p>   | 4.24            | Всі учасники колективу                     | Синтез мелодій: мелодія до пісні «Танок під дощем» з репертуару Ассоль; мелодія до пісні «Не пара» з репертуару Н. Коменських та Потапа; Мелодія до пісні «Дикі | Мартиненко О.В. |

|   |      |  |   |                |
|---|------|--|---|----------------|
| <p>хореографії та з нетерпінням чекають кожного концертного заходу.</p> <p>Середні бажають бути схожими на старших і намагаються навчитися танцювати хіп-хоп та виконувати трюкові елементи.</p> <p>А дорослі згадують, як швидко промайнули десять років занять, фестивалів, концертів...</p> <p>Сприйняття змісту презентації груп посилюють вокальні партії у виконанні учасників колективу.</p> |      |  | танці» з репертуару Руслани.                                      |                |
| <i>Хореографічна картинка «Лічилка»</i>   |      |  |   |                |
| <p>Веселий танок, створений за основі улюблених дитячих ігор із використанням простих танцювальних рухів та перешикувань. В основу танцю покладено відому лічилку, яка є початком кожної дитячої гри.</p>   | 2.47 | Підготовча група (32 дитини)           | Музична композиція «Весела ферма» у виконанні групи «HolliDolli»  | Дунданова Ю.П. |
| <i>Хореографічна картинка «Шалений водій»</i>   |      |  |   |                |
| <p>Сюжетний дитячий танок, в якому водій поступово запрошує до свого автобусу дітей, які мешкають на різних вулицях: червоній, жовтій та зеленій (асоціація зі світлофором).</p> <p>У кульмінації виснажений водій засинає, однак нетерпляча маленька дівчина його будить і на сцені з'являються</p>  | 4.13 | Молодші та підготовча групи (49 дітей) | Синтез мелодій: «AxelF» та «Popcorn» у виконанні групи CrazyFrog. | Дунданова Ю.П. |

|   |       |   |   |  |
|---|-------|---|---|--|
| всі учасники, які виконують загальний танок разом із водієм.  |       |   |   |  |
| <i>Болгарський народний танець «Тракійська сюїта»</i>   |       |   |   |  |
| Композиція поєднує в собі фрагменти болгарських народних танців, які характеризують танцювальні особливості Тракійського регіону.   | 6.17  | Старша та середня групи (24 виконавці)          | Музика Тодора Працакова та Констадина Бураджиева  | Мар'ян Васильєв (м.Софія)<br>Хореографія: Кирило Дженєв, Мар'ян Васильєв |
| <i>Хореографічна казка «Дива у решеті»</i>  |       |   |   |  |
| Основним персонажем казки є герой улюбленого дитячого мультфільму Петрик П'ятчкін, який під час тихої години вмикає телевизор, будить всіх дітей і тут розпочинаються пригоди...<br>До дітей звертаються за допомогою відомі герої казок (Білосніжка, Айболіт, Муха-Цокотуха, Незнайка), які загубили свої казки.<br>Бешкетники із задоволенням поринають у світ пригод і повертають героїв у свої казки.<br>Веселий танок припиняє стукіт каблучків виховательки. Діти миттю повертаються у свої ліжка. Лише Петрик буркотить якусь мелодію. Тиха година скінчилася і діти з вихователькою відправляються на прогулянку. | 10.57 | Середня, молодші та підготовча групи (86 дітей) | Музичний колаж з використанням творів дитячих (О.Рибников), класичних (Є.Гріг) композиторів та популярної групи»HolluDolli» | Мартиненко О.В.  |

| <i>Хореографічна картинка «Жарти»</i>  |      |                           |  |                               |
|--|------|---------------------------|--|-------------------------------|
| Жартівливий танок, в якому хлопці залицяються до дівчат, а вони не звертають на них ніякої уваги і навіть залишають спати на вулиці. Від відчаю хлопці вирішують йти до ставку, щоб втопитися. Дівчата, побачивши скрутну ситуацію, рятують хлопців і навіть нагороджують їх поцілунком.   | 2.38 | Молодша група (24 дитини) | Укр. нар. пісня «Добрий вечір, дівчино!» у виконанні солістів театру пісні Г.Дибовського. Аранжування В. Перепелиці. | Мартиненко О.В.               |
| <i>Хореографічна композиція «В ритмах Іспанії»</i>   |      |                           |  |                               |
| Запальний сучасний танок, в якому завдяки характерним іспанським рухам та цікавому музичному супроводу передається образ темпераментних красивих, палких, гордих іспанських жінок.   | 3.34 | Старша група (8 дівчат)   | «Жасмін» автор та виконавець естрадний гітарист Ди Дю Ля   | Мартиненко О.В.               |
| <i>Хореографічна картинка «Каламбур»</i>   |      |                           |  |                               |
| Сюжетна лінія танцю розкриває звичайне життя молоді на селі: парубки бігають із сокирами за півнем, змагаються один з одним у спритності, задивляються на дівчат, які весь час обговорюють сільські новини. Веселий танок захоплює молодь, а наприкінці всі розходяться по парах додому.<br>Емоційний настрій танцю підсилює нар. пісня «Ой, мамо, люблю Гриця». | 3.55 | Середня група (16 дітей)  | «Жив-був пес» - техномікс у виконанні DJGroove   | Шамаріна С.В.<br>м. Шахтарськ |

| <i>Китайський танок зі стрічками</i>  |      |  |  |   |  |
|---|------|--|--|---|--|
| В танці прославляється вогонь, символом якого виступають довгі червоні стрічки.   | 2.42 | Старша група (4 дівчини)               | Китайська народна мелодія у виконанні симфонічного оркестру з додаванням етнічних китайських інструментів                              | Мартиненко О.В.<br>Хореографія І.Моїсєєва |  |
| <i>Хореографічна картинка «Лялькових справ майстер»</i>   |      |  |  |   |  |
| Жартівливий танок, в якому через образи кумедного єврейського майстра та української ляльки передаються особливості зовнішнього виду, характеру та поведінки різних людей.  | 2.13 | Солісти:<br>Дунданова Ю.,<br>Резник К. | Синтез мелодій:<br>«Словацький чардаш» (муз. Белогубенка);<br>укр. нар. мелодія «Музичний жарт»; «Галицька барвіста» (муз. Польового). | Дунданова Ю.П.                            |  |
| <i>Російський танок</i>   |      |  |  |   |  |
| Традиційна російська пляска, в якій передаються взаємовідносини між хлопцями та дівчатами. В основу композиції покладено лавочку, на якій і відбуваються події танцю.   | 5.29 | Старша група (8 чоловік)               | Російський народний танок у виконанні оркестру народних інструментів   | Данилова О.Є.                             |  |
| <i>Українська сюїта «Ми з України»</i>  |      |  |  |   |  |
| Поєднує у собі три частини: ліричну, привітальну та гопак. У першій частині, яка виконується під обробку української народної пісні «Несе Галя воду», розкриваються образи вродливих українських дівчат та парубків, які увиваються за ними, тримаючи в руках гірлянди з квітів. Привітання глядачів хлібом-сіллю у другій частині композиції | 7.02 | Старша та середня групи (24 виконавці) | Фантазія на тему укр. нар. пісні «Несе Галя воду». Варіації на тему укр. нар. пісні «Ой, гілля, гілля гусоньки на став». Гопак.        | Мартиненко О.В.<br>Янчев І.І.             |  |



|  |      |   |   |                 |
|--|------|---|---|-----------------|
| <p>підкреслює щирість та доброзичливість українського народу.</p> <p>А запальний гопак, який є візитною карткою запорізького краю розкриває темперамент, завзятість, мужність та вроду українського народу.</p>  |      |   |   |                 |
| <i>Хореографічна композиція «Кохання всі віки покірни»</i>   |      |   |   |                 |
| <p>У місті, де мешкають мужні, сильні за характером солдати та моряки, а також кокетливі дівчата, несподівано з'являється таємничий герой – Августин. Веселий, завзятий, талановитий хлопець створює атмосферу свята у місті. Об'єднавши всіх у веселому танці, він несподівано зникає... Але свято продовжується.</p> | 5.12 | Молодша група (27 дітей)                                  | Синтез 2-х пісень: «Кожен бажає кохати» та «Августин» з репертуару В.Леонтєва   | Мартиненко О.В. |
| <i>Хореографічна композиція «Аве Марія»</i>  |      |   |   |                 |
| <p>Ця композиція передає відому історію життя святої Марії: радість материнства, втрату сина, самопожертву, причетність до ліку святих.</p>  | 6.14 | Старша група (9 дівчат).<br>Солістка -<br>Проскурякова Л. | Вокально-хорова композиція «Аве Марія»  | Мартиненко О.В. |
| <i>Хореографічна композиція «Щоб пам'ятали»</i>  |      |   |   |                 |
| <p>Композиція складається з трьох частин: перша передає атмосферу мирного часу, друга - всі тяготи воєнного лихоліття, а третя - радість перемоги. У композиції використано голос Левітана, який сповіщає про початок та закінчення війни.</p>   | 7.21 | Старша, середня та молодша групи (33 виконавці)           | Старовинна танцювальна мелодія 30-х років «Ріо-Ріта»; мелодія «Thecrassen» композитора Ханзиммера; пісня «Дорога на Берлін» у виконанні Отпетых мошенников» | Мартиненко О.В. |

| <i>Хореографічна композиція «Кохання»</i>  |      |  |   |   |  |
|--|------|--|---|---|--|
| Зміст танцю спрямований на розкриття почуття першого кохання. Імпровізаційні фрагменти дозволяють кожній дівчині донести до глядача саме своє бачення любові, саме свої сподівання та надії. Вік виконавців, техніка джаз-модерн танцю, композиційний розвиток малюнків, віршований текст на фоні музики та рожевий колір костюмів посилює сприймання ідеї номеру. | 3.53 | Старша група (12 дівчат)               | Мелодія у виконанні групи RamradeNasca з використанням віршів Семеона Надсона та Інни Кашежевої   | Мартиненко О.В.<br>Хореографія: Меркулової В.С.,<br>Мартиненко О.В. |  |
| <i>Хореографічна композиція «Опера»</i>  |      |  |   |   |  |
| Образи з відомих кінофільмів «Бандитський Петербург» та «Вулиці розбитих ліхтарів» сприяли виникненню ідеї номеру. Основний конфлікт полягає у вирішенні протиріч між бандитами, роль яких виконують хлопці та операми-дівчатами.  | 4.28 | Середня група (20 дітей)               | Синтез 2-х мелодій: тема з кінофільму «Бандитський Петербург» та пісні «Опера» з кінофільму «Вулиці розбитих ліхтарів», музика І. Матвієнко | Мартиненко О.В.   |  |
| <i>Хореографічна композиція «Танок маленьких каченят»</i>  |      |  |   |   |  |
| Популярна композиція 70-х років трактується у сучасному аранжуванні. В композиції застосовані костюми різних танцювальних напрямків: хіп-хоп та диско. В танці використовуються  | 4.15 | Молодша та підготовчі групи (70 дітей) | Музична композиція з репертуару шоу-групи «Маски»   | Мартиненко О.В.<br>Дунданова Ю.П.                                   |  |

|  |             |  |   |  |
|--|-------------|--|---|--|
| <p>нестандартні моменти: вихід виконавців в зал – танок із глядачами, навчання маленьких дітей, які щойно навчилися ходити доступним рухам. Отже танок не втрачає своєї популярності і може виконуватися різними віковими категоріями.</p>   |             |  |   |  |
| <i>Хореографічна композиція «Я навчу тебе кохати»</i>  |             |  |   |  |
| <p>Вічна тема любові, яка трактується у вигляді її зародження на невідомій космічній планеті. Пізнання космічними істотами один одного приводить до спалаху іскри кохання. Він та Вона заворожені цим почуттям. Однак інші протестують проти цього і виганяють дівчину з свого кола. Вона б'ється за свої почуття і на при кінці танцю нагороджує всіх даром любові.</p> |             | <p>Старша група (8 чоловік).<br/>Солісти:<br/>Резник К.,<br/>Проскурякова Л.</p> | <p>Синтез мелодій: мелодія з кінофільму «Хаос» (композитор Петро Балток), мелодія з кінофільму «Матриця» (композитор Роб Доган) та мелодія групи Evanescenc</p> | <p>Дунданова Ю.П.,<br/>Мартиненко О.В.</p> |
| <i>Хореографічна композиція «Три голоси»</i>   |             |  |   |  |
| <p>Легкий вітерець у душі народжує спомини... Раптом зрілість поступається місцем юності. Світ стає світлішим, наповнюється простором і музикою. А юність повертається в дитинство, відчувається тепло маминих рук, пригадується добра казка, нескінченність дня. Отже, зрілість, юність і дитинство</p>   | <p>5.20</p> | <p>Старша та молодші групи (27 дівчат)</p>                                       | <p>Вірменська народна мелодія в аранжуванні групи Дудук</p>   | <p>Мартиненко О.В.</p>                     |

|   |      |                                      |  |                 |
|---|------|--------------------------------------|--|-----------------|
| завжди будуть звучати в людській душі трьома голосами.  |      |                                      |  |                 |
| <i>Хореографічна композиція «Острів скарбів»</i>  |      |                                      |  |                 |
| Сюжет танцю занурює глядача у пригодницький світ піратів, які вирушають у пошуки скарбів, а знаходять головний скарб всіх чоловіків – прекрасних жінок.   | 4.13 | Старша та середня групи (18 чоловік) | Літературно-музичний колаж з використанням фраз з мультфільму «Острів скарбів», композиції «Летка-йенька» в аранжуванні DJGroove, композиції «Allclacson» у виконанні SofriDou та р-н-ролли у виконанні BlackBerry | Мартиненко О.В. |
| <i>Сучасний танок «Тинейджер»</i>   |      |                                      |  |                 |
| Ранок. Годинник сповіщає, що час прокидатися. Починається звичайний день тинейджерів: зустрічі, навчання, розваги, кохання...<br>Музичний та лексичний матеріал у стилі хіп-хоп підкреслює особливості поведінки та стилю життя саме цієї категорії молоді. | 3.48 | Старша група (16 чоловік)            | «Blackeuropeas» у виконанні групи R\ N \ B з використанням звукових ефектів та фрагменту російського народного танцю   | Дунданова Ю.П.  |
| <i>Фінальний танок</i>  |      |                                      |  |                 |
| Представлення глядачам кожної групи колективу, яка під час виходу показує невеличку танцювальну комбінацію.   | 2.12 | Всі групи (140 чоловік)              | Популярна клубна мелодія   | Мартиненко О.В. |

**Репертуарний план  
ансамблю народного танцю «Веселка»**

| Назва номеру                             | Вік      | Стислий опис танцю   | Муз. супровід                                    | Постановник |
|--|----------|--|--|-------------|
| <b>Молодша група ( 5-7 років)</b>        |          |  |  |             |
| Хореографічна картинка «Завірюха»        | 5 р.     | В номері діти зображають завірюху різними малюнками та характерними рухами   | Стилізована народна російська музика             | Ратуєва Л.  |
| Хореографічна мініатюра «Веселі чобітки» | 6-7 р.   | У постановці хлопці та дівчата хваляться своїми новими чобітками та вмінням танцювати в них                                  | Стилізована українська народна пісня             | Ратуєва Л.  |
| <b>Середня група ( 7-9 років)</b>        |          |  |  |             |
| Український танець «Козачок»             | 8-9 р.   | Народний танець, побудований на основі української танцювальної лексики  | Українська народна танцювальна музика «Козачок»  | Ратуєва Л.  |
| Білоруський танець «Лявоніха»            | 7-8 р.   | Народний танець, побудований на основі білоруського традиційного танцю «Лявоніха»  | Білоруська народна танцювальна музика «Лявоніха» | Ратуєва Л.  |
| Російський хоровод «Метелиця»            | 7 р.     | Народний танець, побудований на лексичі російського народного танцю, в якому виконавці різними малюнками зображують метелицю | Російська народна лірична музика                 | Ратуєва Л.  |
| <b>Старша група (10-13 років)</b>        |          |  |  |             |
| Російський танець «Бариня»               | 10-12р.  | Народний дівочий танець, побудований на основі російської танцювальної лексики   | Російська народна пісня «Бариня»                 | Ратуєва Л.  |
| Український танець «Гопак»               | 12-13 р. | Народний танець, побудований на основі українського традиційного танцю «Гопак»   | Українська народна танцювальна музика «Гопак»    | Ратуєва Л.  |

|                                     |          |  |   |            |
|-------------------------------------|----------|--|---|------------|
| Іспанський танець «Фламенко»        | 12-13 р. | Народний танець, побудований на лексиці іспанського народного танцю.   | Іспанська народна танцювальна музика                              | Ратуєва Л. |
| Італійський танець «Тарантела»      | 10-11 р. | Дівочий танець з бубнами, побудований на лексиці італійського танцю  | Італійська народна музика «Тарантела»                             | Ратуєва Л. |
| <b>Виpusкна група (14-16 років)</b> |          |  |   |            |
| Український танець «Вітальний»      | 14-15р.  | Народний традиційний танець, побудований на основі української танцювальної лексики.   | Українська народна лірична музика з'єднана з українським козачком | Ратуєва Л. |
| Російський хоровод «Молодість»      | 14-15 р. | Народний дівочий танець, побудований на основі російської танцювальної лексики. Дівчата танцюють з віночками.                | Російська пісня Івана Купала – «Молодість»                        | Ратуєва Л. |
| Російська кадрили «Кундюбочка»      | 15-16 р. | Народний танець, побудований на лексиці російського народного танцю. Виконавці зображують стосунки між хлопцями та дівчатами | Російська народна музика –«Кадрили»                               | Ратуєва Л. |
| Чеський танець «Пастушок»           | 14-16 р. | Чоловічий танець з палицями, побудований на лексиці чеського танцю. Хлопці зображують життя пастухів                         | Чеська народна музика   | Ратуєва Л. |
| Польський танець «Оберек»           | 15-16 р. | Парно-масовий танець, побудований на основі польського народного танцю «Оберек»  | Польська народна музика танцю «Оберек»                            | Ратуєва Л. |
| Мексиканський парно-масовий танець  | 14-16 р. | Парно-масовий танець, побудований на   | Мексиканська народна музика                                       | Ратуєва Л. |

|   |          |  |   |            |
|---|----------|--|---|------------|
|   |          | лексиці<br>мексиканського<br>танцю   |   |            |
| Молдавський<br>танець<br>«Молдовеняска» | 14-16 р. | Парно-масовий<br>танець,<br>побудований на<br>основі молдавського<br>народного танцю<br>«Молдовеняска» | Запис оркестру<br>«Жок» -<br>«Молдовеняска»     | Ратуєва Л. |
| Угорський<br>танець<br>«Чардаш»         | 14-16 р. | Парно-масовий<br>танець,<br>побудований на<br>основі угорського<br>народного танцю<br>«Чардаш».        | Угорська<br>народна музика<br>танцю<br>«Чардаш» | Ратуєва Л. |

***Орієнтовна тематика концертних номерів для  
репертуара ансамбля народно-сценічного танцю (українські  
народні танці)***

1. «Буковинські примовки» – український народний танець з Буковини на 6-х хлопців у постановці К. Василенка («Сюжетні танці». – К. : Мистецтво, 1966. – С. 57).
2. «Бубнарський» – закарпатський народно-сценічний танець на 8 пар у постановці К. Балог («Танці Закарпаття». – Ужгород, 1958. – С. 8).
3. «А ми колосочки» – український дитячий танок на 8 дівчат у постановці Л. Бондаренко (Репертуарний збірник, № 4// Ж-л Соц. культура, С. 51).
4. «Аркан» – український народний танець з Гуцульщини на 12 хлопців у постановці Я. Чуперчука («Сборник танцев». – М. : Воениздат, 1955. – С. 113.)
5. «Барвіночок» – український дівочий хоровод у постановці В. Крамар («Барвінок» : збірка дитячих танців. – К. : Мистецтво, 1966. – С. 55).
6. «Батуринська стукалочка» – український народний танець на 5 пар у запису І. Карповича (Репертуарний збірник, № 6 // Ж-л Соц. культура, 1965. – С. 65).
7. «Бойківські забави» – закарпатський народно-сценічний танець на 9 пар у постановці К. Балог («Танці Закарпаття». – Ужгород, 1998. – С. 95).

8. «Бойківські коломийки» - український народно-сценічний танець на 8 пар у постановці О. Голдрича («Барви Карпат». - Львів, 1999. - С. 82).
9. «Бородянський козачок» - український дитячий танець на 16 дівчат у постановці А. Гуменюка («Райдуга», № 17: Репертуарний зб. - К. : Мистецтво, 1982. - С. 77).
10. «Брянський скакунець» - український старовинний танець з Волині на 8 пар у постановці Е. Шихмана («Танці Волині». - К. : Мистецтво, 1973. - С. 93).
11. «Варварка» - український танець з Поділля на 4 пари у постановці Ю. Кузьменка («Танці Поділля» - К. : Мистецтво, 1971. - С. 3).
12. «Вербиченько» - сучасний дівочий ліричний український танець на 16 дівчату постановці К. Василенка («Відлуння» : Репертуарний зб. - К. : Мистецтво, 1972. - С. 73).
13. «Вербичка» - український народний дитячий танець з Волині на 8 пар у постановці І. Богданець («У барвистому віночку». - К. : Мистецтво, 1964. - С. 3).
14. «Веселий вівчар» - український народний танець з Прикарпаття (Львівщина) у постановці В. Нагорницького, у запису І. Антипової (Репертуарний зб., № 3// Ж-л Соц. культура, 1958. - С. 72).
15. «Веселі шевчики» - хореографічна картинка на 1 дівчину і 3-х хлопців у постановці К. Василенко («Райдуга». - № 17: Репертуарний зб. К. : Мистецтво, 1982. - С. 41).
16. «Весільний» - український народний танець із Закарпаття на 8 пар у постановці К. Балог («Ми з України». - К. : Мистецтво, 1964. - С. 76).
17. «Весняночка» - український народний танець на 16 дівчат у постановці К. Василенко («Українські народні танці». - К. : Муз. Укр.. 1985. - С. 80).
18. «Вихрівка» - український народний старовинний танець з Поділля на 6 пар у постановці Ю. Кузьменка («Танці Поділля». - К. : Мистецтво, 1971. - С. 34).



- 19.«Вишеньки-черешеньки» – український народний танець на 13 пар у постановці К. Василенко («Райдуга» : Бібліотечка х/с, № 3. – К. : Мистецтво, 1981. – С. 3; Василенко К. «Сюжетні танці». – К. : Мистецтво, 1966.– С. 28).
- 20.«Вівчарі на полонині» – закарпатський, гуцульський народно-сценічний танець на 8 пар, одного старого гуцула та одного молодого у постановці К. Балог («Танці Закарпаття». – Ужгород, 1998. – С. 28).
- 21.«Вітерець» – український дівочий танець на 8 дівчат у постановці П. Вірського («Танці для дітей». – К. : Мистецтво, 1967. – С. 27).
- 22.«Віз» – український народний танець з Поділля на 16 девчат і 8 хлопців у постановці В. Тітова («Танцы народов СССР», выпуск 1. –М. : Искусство, 1955. – С. 53; «Танці Поділля». – К. : Мистецтво, 1971. – С. 82).
- 23.«Волинська полька» – український народний танець на 8 пар у постановці Е. Шихман («Танці Волині». – К. : Мистецтво, 1973. – С. 50).
- 24.«Галичанка» – український дівочий танець з Прикарпаття на 12 дівчат у постановці Я. Чуперчука («Голубка».– К. : Мистецтво, 1972. – С. 43).
- 25.«Гандзя» – український народний танець на 1 дівчину у постановці М. Беркут («Танцюют девушки». – М. : Искусство, 1971. – С. 57).
- 26.«Голуб-голубочок» – хореографічна картина на 12 дівчат, 1 голуба і дві голубки у постановці К. Василенко («Танці братніх народів».– К. : Мистецтво, 1971. – С. 3).
- 27.«Голубка» – український народний танець на 9 дівчат у постановці К. Василенко («Злоті зерна». – К. : Молодь, 1963. – С. 309).
- 28.«Голубка» – український народний танець з Прикарпаття на 12 пар у постановці Я. Чуперчука («Голубка». – К. : Мистецтво, – С. 119).

- 29.«Гопак» – український народний танець на 8 пар («Танцы народов мира».- М. : Сов. Рос., 1959.- С. 151; Ткаченко Т. «Народный танец». – М. : Искусство, 1967. – С. 115).
- 30.«Гопак» – український народний танець на 2 пари у постановці Л. Степанової («У дружньому колі».- К. : Муз. Укр, 1977. – С. 52.; Степанова Л. «Народные танцы». – М. : Сов. Рос., 1965. – С. 21).
- 31.«Гопак» – український народний танець на 16 дівчат у постановці А. Барикіна («Черешеньки». – К. : Мистецтво, 1972. – С. 126).
- 32.«Гопачок» – український народний танець на 24 особи (8 трійок) у постановці Ф. Соснової («Барвіночок» : Зб. дитячих танців. – К. : Мистецтво, 1963. – С. 3).
- 33.«Горлиця» – український народний танець на 19 учасників (горлиця, 2 орла и 8 пар) у постановці З. Сизоненко («Танцы народов СССР». – М. : Кклтгиздат, 1954. – С. 37).
- 34.«Горянка» – український народний танець з Прикарпаття на 12 пар у постановці Я. Чуперчука («Голубка». – К. : Мистецтво, 1972. – С. 84).
- 35.«Гуцулка» – український народний танець на 8 пар у постановці О. Голдрича («Барви Карпат». – Львів, 1999. – С. 6).
- 36.«Гуцулка» – закарпатський народний танець на 6 пар у обробці і запису І. Ромадова («Танцы народов СССР». – М. : Культгиздат, 1954. – С. 71).
- 37.«Гуцулка» – український народний танець з Гуцульщини на 6 пар у постановці П. Сидоренко (Репертуарний зб., № 4//Ж-л Соц. культура, 1964).
- 38.«Дарничанський гопак» – український народний танець на 16 пар («Райдуга», № 17 : Репертуарний зб. – К. : Мистецтво, 1982. – С. 88).
- 39.«Добрий вечір та на добраніч» – український народний танець на 12 пар у постановці Я. Чуперчука («Голубка». – К. : Мистецтво, 1972. – С. 180).
- 40.«Закарпатський танець»- дитячий танець на 9 пар («Танцюйте з нами» – К. : Мистецтво, 1970. – С. 89).

41. «Іванівський козачок» – український народний танець на 12 пар у постановці К. Василенко («Райдуга», № 17 : Репертуарний зб. - К. : Мистецтво, 1982. – С. 15).
42. «Калинонька» – дівочий ліричний хоровод на 16 дівчат у постановці К. Василенко («Українські народні танці».- К. : Мистецтво, 1965. – С. 68).
43. «Калинка» – український дівочий хоровод на 17 дівчат («Калинка» : Зб. дитячих сюжетних танців. – К. : Мистецтво, 1967. – С. 34).
44. «Карічка» – лемківський дівочий танець на 12 дівчат у постановці О. Голдрича («Барви Карпат». – К. : Мистецтво, 1999. – С. 72).
45. «Керечанка» – український народний танець із Закарпаття на 8 пар у запису І. Антипової та К. Інсарової (Репертуарний збірник, № 1 // Соц. культура, 1969. – С. 70).
46. «Коломийка» – український народний танець (Ткаченко Т. «Народные танцы» – М. : Искусство, 1075. – С. 291).
47. «Коша» – український танець на 8 пар у постановці Н. Уварової («Танці Полтавщини». – К. : Мистецтво, 1969. – С. 27).
48. «Кривуляк» – подільський танець на 8 пар у постановці К. Василенко («Українські народні танці». – К. : Мистецтво, 1985. – С. 13).
49. «Кружало» – український народний танець на 8 пар у постановці Н. Уварової («Танці Полтавщини». – К. : Мистецтво, 1969. – С. 3; Василенко К. «Українські народні танці». – К. : Мистецтво, 1985. – С. 37).
50. «Крутях» – український народний танець з Волині на 8 пар у постановці І. Богданець, А. Камінського («Танці Волині». – К. : Мистецтво, 1973. – С. 118).
51. «Купальські розваги» – український народний танець на 19 хлопців і 17 дівчат у постановці К. Василенко (К. Василенко «Золоті зерна». – К. : Молодь, 1963. – С. 150).
52. «Метелиця» – український народний парно-масовий танець на 8 пар («Танцы народов СССР». – М. : Молод. гвард., 1951. –

- С. 51; Ткаченко Т. «Народный танец». – М. : Искусство, 1967. – С. 122).
- 53.«Метелиця» – український народний танець ігрового характеру на 1 пару у постановці П. Сидоренка («Танцы народов СССР». – М. : Искусство, 1964. – С. 3; «Танцы разных народов». – М. : Молод. гвард., 1955. – С. 176; Василенко К. «Украинские танцы на клубной сцене». – М. : Профиздат, 1960 – С. 282).
- 54.«Метелиця» – український народний танець на 8 пар у постановці К. Інсарової (Репертуарний збірник, № 5. // Ж-л Соц. культура, 1960. – С. 67).
- 55.«Микола» – жартівливий дитячий український танець на 12 дівчат і 1 хлопця («Танці з фестивалю». – К. : Мистецтво, 1974. – С. 79).
- 56.«Обжинки» – український народний танець на 20 хлопців і 18 дівчат у постановці К. Василенко («Украинские танцы на клубной сцене». – М. : Искусство, 1960. – С. 217).
- 57.«Новорічна метелиця» – український народний танець на 44 виконавці у постановці П. Вірського («У вихорі тацю», № 4. – К. : Мистецтво, 1982. – С. 12; «Райдуга» : Репертуарний зб. – К. : Мистецтво, 1982. – С. 3).
- 58.«Опришки» – український танець народних месників на 10 хлопців у запису І. Антипової та К. Інсарової («Сюжетні танці». – К. : Мистецтво, 1966. – С. 100).
- 59.«Парубоцький буковинський» – український народно-сценічний танець на 8 хлопців у постановці О. Голдріча («Барви Карпат». – Львів, 1999. – С. 67).
- 60.«Парубоцький» – український народний танець на 12 хлопців у постановці П. Сидоренка (Репертуарний збірник, № 12 // Ж-л Соц. культура, 1962. – С. 63).
- 61.«Пастушкові коломийки» – український народний танець з Прикарпаття на 9 хлопців у постановці Я. Чуперчука («Голубка». – К. : Мистецтво, 1972. – С. 151).

- 62.«Перепілоча» – український ліричний танець на 1 хлопця і 2 дівчат у постановці З. Сизоненка («Два українські народні танці». – К. : Мистецтво, 1968. – С. 3).
- 63.«Півторак» – український народний танець з Гуцульщини на 12 пар у постановці Я. Чуперчука («Голубка». – К. : Мистецтво, 1972. – С. 61).
- 64.«Подільянка» – український народний ігровий танець на 4 пари у постановці Ю. Гурєєва («Барвіночок». – К. : Мистецтво, 1969. – С. 8)
- 65.«Привітання» – український народний танець на 14 дівчат і 11 хлопців у постановці Я. Чуперчука («Голубка» – К. : Мистецтво, 1972. – С. 3).
- 66.«Рахівчанка» – закарпатський народно-сценічний танець на 6 пар у постановці О. Голдрича («Барви Карпат». – Львів, 1999. – С. 48).
- 67.«Рахівський кручений» – закарпатський народно-сценічний танець на 8 пар у постановці К. Балог («Танці Закарпаття». – Ужгород, 1998. – С. 124).
- 68.«Ставчанка» – український народний танець на 4 пари у постановці Ю. Кузьменка («Танці Поділля». – К. : Мистецтво, 1971. – С. 61).
- 69.«Подільяночки» – танцювальна сюїта на 22 виконавці: 11 хлопчиків старших і 11 молодших («У дружньому колі». – К. : Муз. Укр., 1977. – С. 73).
- 70.«Тополя» – український дитячий ігровий танець на 13 дівчат у постановці К. Василенко («Українські народні танці».- К. : Мистецтво, 1985. – С. 51).
- 71.«Тропотянка» – закарпатський народний танець для дітей на 8 пар у постановці В. Константинова, у запису Г. Настюкова (Ткаченко А. «Детский танец». – М. : Профиздат, 1961).
- 72.«Український танець з бубнами» на 8 пар у постановці Е. Шихмана («Танці Волині». – К. : Мистецтво, 1971. – С. 3).

- 73.«Українська сюїта» – український народний танець з 4-х частин на 13 виконавців: 8 дівчат і 5 хлопців («Вечір танцю»: Репертуарний зб. – К. : Мистецтво, 1970. – С. 3).
- 74.«Чотириана» – закарпатський народний танець на 8 пар у постановці К. Балог («Танці Закарпаття». – Ужгород, 1998. – С. 66).
- 75.«Чумак» – український народний танець з двох частин у постановці і запису З. Сизоненко («Танцы народов СССР». – М. : Сов. Рос., 1960).

**РОБОЧИЙ**  
**ЗОШИТ**  
КЕРІВНИКА ГУРТКА

## **ЗМІСТ**

### **Розділ 1. Форми документів для заповнення**

#### **I. Загальні відомості**

Картка гуртка  
Адміністрація закладу  
Необхідні телефони

#### **II. Робочі матеріали**

Розклад занять гуртка (I семестр, II семестр)  
Режим роботи гуртка  
Заходи, передбачені у \_\_\_\_\_ / \_\_\_\_\_ н. р.  
Витяг із проекту річного плану НЗ  
Пропозиції гуртківців щодо планування роботи гуртка  
Схема-конспект гурткового заняття  
Самоаналіз заняття  
Конспекти занять

#### **III. Соціальний паспорт гуртка**

Основні відомості про учнів  
Привітати (дні народження учнів та їхніх батьків)  
Діагностика сім'ї учня  
Інформація про стан здоров'я учнів  
Психологічні особливості учнів  
Учні, які потребують соціального захисту  
Робота із сім'ями учнів

#### **IV. Облік роботи гуртка**

Відомості про керівника гуртка  
Відомості про досягнення учнів  
Форми документів з обліку роботи гуртка

### **РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЯ НА ДОПОМОГУ В РОБОТІ**

#### **I. Організація діяльності керівника гуртка**

Посадова інструкція керівника гуртка  
Основні вимоги до авторських і адаптованих програм  
Календарно-тематичний план  
Графік роботи гуртка



Ведення журналу планування та обліку роботи  
Орієнтовна службова записка про використання особистих приладів і матеріалів  
Модель організації роботи гуртка  
Система діяльності педагога у підготовці та проведенні заняття  
Основні вимоги до сучасного заняття  
Рекомендації молодому педагогу щодо подолання недоліків у роботі  
Показники якості занять гуртка  
Критерії оцінювання досягнень вихованців за 12-бальною системою  
Оформлення досягнень керівника гуртка та учнів  
Орієнтовні форми звітів  
План проведення урочистого творчого звіту керівника гуртка  
Пам'ятки педагогу

## **II. Робота з учнями**

Картка гуртківця  
Правила організації робочого місця  
Анкета первинного опитування учнів

## **III. Робота з батьками**

Анкета первинного опитування батьків  
Пам'ятки батькам  
Література

## РОЗДІЛ 1. ФОРМИ ДОКУМЕНТІВ ДЛЯ ЗАПОВНЕННЯ

### I. Загальні відомості

#### Картка гуртка

1. Назва навчальної установи \_\_\_\_\_
2. Напрямок діяльності гуртка \_\_\_\_\_
3. Назва гуртка та рівень навчання \_\_\_\_\_
4. Основні дані про керівника гуртка:
  - а) прізвище, ім'я, по батькові \_\_\_\_\_
  - б) рік, число, місяць народження \_\_\_\_\_
  - в) освіта \_\_\_\_\_
  - г) назва вищого, середнього спеціального навчального закладу, рік закінчення \_\_\_\_\_
  - д) спеціальність за дипломом \_\_\_\_\_
  - е) (педагогічний стаж), стаж роботи на посаді керівника гуртка \_\_\_\_\_

з) у якому році проходив(ла) курси підвищення кваліфікації як керівник гуртка (якщо курси підвищення кваліфікації закінчив(ла) протягом останніх 5 років за іншою спеціальністю, вкажіть їх) \_\_\_\_\_

и) рік проходження останньої атестації, рішення атестаційної комісії \_\_\_\_\_

к) які має нагороди \_\_\_\_\_

л) працює на ставку, 0,5 ставки, 0,3 ставки (підкресліть або вкажіть інші дані) \_\_\_\_\_

#### 5. Основні дані про гурток:

- а) рівень навчання \_\_\_\_\_
- б) на який період навчання розрахований \_\_\_\_\_
- в) вік учнів \_\_\_\_\_
- г) кількість годин на тиждень \_\_\_\_\_
- д) наповнюваність гуртка \_\_\_\_\_
- е) педагогічне навантаження \_\_\_\_\_
- ж) за якою програмою працює, ким рекомендована \_\_\_\_\_

з) ким і коли затверджений навчальний план і програма гуртка

і) участь вихованців у громадському житті позашкільного закладу, у проведенні масових заходів, експедиціях, виставках конкурсах, змаганнях \_\_\_\_\_

к) результативність роботи гуртка (досягнення вихованців, науково-дослідницька робота, досягнення педагога, тощо) \_\_\_\_\_

### Адміністрація закладу

Директор позашкільного навчального закладу

\_\_\_\_\_ (\_\_\_\_\_) тел.

Заступник директора з навчально-виховної роботи

\_\_\_\_\_ (\_\_\_\_\_) тел.

Завідуючий центром

\_\_\_\_\_ (\_\_\_\_\_) тел.

Психолог

\_\_\_\_\_ (\_\_\_\_\_) тел.

Завідуючий господарською частиною

\_\_\_\_\_ (\_\_\_\_\_) тел.

Методисти

\_\_\_\_\_ (\_\_\_\_\_) тел.

\_\_\_\_\_ (\_\_\_\_\_) тел.

Адреса закладу \_\_\_\_\_

р/рахунок \_\_\_\_\_

р/рахунок \_\_\_\_\_

### Необхідні телефони

| Контактний телефон | Мобільний телефон | ПІБ, назва організації |
|--------------------|-------------------|------------------------|
|                    |                   |                        |
|                    |                   |                        |
|                    |                   |                        |
|                    |                   |                        |
|                    |                   |                        |
|                    |                   |                        |

## II. Робочі матеріали

/ \_\_\_\_\_ навчальний рік

Позашкільний навчальний заклад працює над проблемою \_\_\_\_\_

Відділ (центр) працює над проблемою \_\_\_\_\_

Керівник гуртка працює над проблемою \_\_\_\_\_

### Розклад занять гуртка

#### I семестр

Понеділок \_\_\_\_\_

Вівторок \_\_\_\_\_

Середа \_\_\_\_\_

Четвер \_\_\_\_\_

П'ятниця \_\_\_\_\_

Субота \_\_\_\_\_

Неділя \_\_\_\_\_

#### II семестр

Понеділок \_\_\_\_\_

Вівторок \_\_\_\_\_

Середа \_\_\_\_\_

Четвер \_\_\_\_\_

П'ятниця \_\_\_\_\_

Субота \_\_\_\_\_

Неділя \_\_\_\_\_

### Режим роботи гуртка

| № з/п | День тижня | Час початку заняття | Час закінчення заняття | Перерва | Зміни |
|-------|------------|---------------------|------------------------|---------|-------|
|       |            |                     |                        |         |       |
|       |            |                     |                        |         |       |
|       |            |                     |                        |         |       |
|       |            |                     |                        |         |       |

Заходи передбачені у \_\_\_\_\_ / \_\_\_\_\_ н. р.:  
світового рівня

| Місяць | Свята, ювілеї тощо | Форма відзначення |
|--------|--------------------|-------------------|
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |

державного рівня

| Місяць | Свята, ювілеї тощо | Форма відзначення |
|--------|--------------------|-------------------|
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |

для міста

| Місяць | Свята, ювілеї тощо | Форма відзначення |
|--------|--------------------|-------------------|
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |

для позашкільного закладу

| Місяць | Свята, ювілеї тощо | Форма відзначення |
|--------|--------------------|-------------------|
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |
|        |                    |                   |

**Витяг із річного проекту річного плану ПНЗ  
Педради**

| <b>№ з/п</b> | <b>Тема</b> | <b>Дата</b> | <b>Відповідальні</b> |
|--------------|-------------|-------------|----------------------|
|              |             |             |                      |
|              |             |             |                      |
|              |             |             |                      |
|              |             |             |                      |

**Семінари**

| <b>№ з/п</b> | <b>Тема</b> | <b>Дата, час</b> | <b>Місце проведення, Відповідальні</b> |
|--------------|-------------|------------------|--|
|              |             |                  |  |
|              |             |                  |  |
|              |             |                  |  |

**Методоб'єднання**

| <b>№ з/п</b> | <b>Тема</b> | <b>Дата</b> | <b>Відповідальні</b> |
|--------------|-------------|-------------|----------------------|
|              |             |             |                      |
|              |             |             |                      |
|              |             |             |                      |
|              |             |             |                      |
|              |             |             |                      |
|              |             |             |                      |
|              |             |             |                      |

**Наради за участю директора**

| <b>№ з/п</b> | <b>Тема</b> | <b>Дата</b> | <b>Доручення</b> |
|--------------|-------------|-------------|------------------|
|              |             |             |                  |
|              |             |             |                  |
|              |             |             |                  |
|              |             |             |                  |
|              |             |             |                  |
|              |             |             |                  |

**Пропозиції гуртківців щодо планування роботи гуртка  
на I семестр  
Індивідуальні**

---

---

**Групові**

---

---

---

**Колективні**

---

---

---

**на II семестр  
Індивідуальні**

---

---

---

**Групові**

---

---

---

**Колективні**

---

---

---

*(Інформацію, побажання, пропозиції надають гуртківці)*

## Схема-конспект гурткового заняття

**Тема заняття.**

**Мета заняття** (навчальна, розвивальна, виховна).

**Завдання заняття.**

**Методи:**

- словесні (розповідь, бесіда, пояснення, лекція, інструктаж тощо);
- наочні (демонстрація предметів, явищ, посібників тощо);
- практичні (практична робота, навчальні вправи, ігрові вправи, лабораторні дослідження, екскурсія, похід тощо).

**Рівні повідомлення навчального матеріалу** (необов'язково):

- інформаційний (навчальний матеріал подається у вигляді готової інформації – (розповідь, демонстрування, пояснення);
- інформаційно-операційний (водночас з інформаційним способом відтворення навчального матеріалу розгорнуто пояснюється функціонування об'єкта вивчення та способи оперування ним);
- проблемний (визначається проблема і намічається шлях її розв'язання, наприклад, розгортання низки логічних міркувань і доведень).

**Методи виховання** (необов'язково):

- переконання;
- емоційний вплив;
- стимулювання.

**Терміни** (в т. ч. додаткові до даної теми).

**Міжпредметні зв'язки.**

**Тип заняття** (засвоєння нових знань, умінь та навичок; формування практичних умінь та навичок; застосування вмінь та навичок; узагальнення; комбінований).

**Форма заняття:** індивідуальне, групове, фронтальне.

**Обладнання:** таблиці, плакати, саморобні посібники, схеми, моделі, ТЗН, роздатковий матеріал, демонстраційний матеріал, діаграми, література тощо.



## *Хід заняття (його структура)*

*(залежить від типу заняття, інших параметрів)*

### **I. Вступна частина**

- повідомлення теми та мети заняття, очікуваних результатів;
- актуалізація опорних знань;
- мотивація навчальної діяльності гуртківців.

### **II. Основна частина**

- висвітлення керівником матеріалу нової теми;
- оволодіння новими теоретичними знаннями, ознайомлення з термінами, способами практичних дій;
- залучення учнів до самостійного осмислення нового матеріалу, самостійна робота учнів;
- підведення гуртківців до узагальнень, висновків.

### **III. Заключна частина**

- обґрунтування гуртківцями можливості використання отриманих знань, умінь, навичок;
- загальний підсумок заняття із зазначенням його позитивних та негативних моментів;
- повідомлення завдань на наступне заняття;
- рекомендована література.

#### **Самоаналіз заняття**

1. Тема і тип заняття, його зв'язок із попередніми.
2. Які головні завдання заняття? Якою мірою вони виконані?
3. Чи раціонально використано час заняття?
4. Чи доцільно обрано форми та методи навчання?
5. Які нові форми та методи навчання використано на занятті?
6. Як здійснюється контакт із групою, окремими вихованцями?
7. Ефективність організації самостійної роботи учнів.
8. Чи забезпечено цілеспрямованість, оптимальну розумову діяльність вихованців?

9. Чи дотримано правила педагогічного такту, етики, норм взаємин курівника гуртка та вихованця.

10. Найбільш ефективні елементи, етапи, форми, методи роботи?

11. Чи досягнуто прогнозованого результату заняття?

12. Що із запланованого не вдалося? Чому?

13. Чи зацікавило заняття вихованців?

14. Як працювати над подоланням недоліків?

15. Яка допомога необхідна?

### Конспекти занять

\_\_\_\_\_ / \_\_\_\_\_ н.р.

Заклад \_\_\_\_\_

Гурток (творче об'єднання)

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

Рівень навчання \_\_\_\_\_

Рік навчання \_\_\_\_\_

Керівник гуртка \_\_\_\_\_

### Заняття №

Дата, місце, час проведення \_\_\_\_\_

Тема: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

Мета: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

Завдання: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

Обладнання: \_\_\_\_\_

(демонстраційний, роздатковий матеріал, технічні засоби навчання)

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

Тип заняття: \_\_\_\_\_

Форма заняття: \_\_\_\_\_

## Хід заняття

### I. Вступна частина

---

---

---

### II. Основна частина

*(реалізація навчально-виховних завдань кожного етапу роботи)*

---

---

---

### Основні питання, які необхідно поставити:

1. \_\_\_\_\_
2. \_\_\_\_\_
3. \_\_\_\_\_
4. \_\_\_\_\_
5. \_\_\_\_\_

### III. Заключна частина

---

---

---

---

**Висновки:** \_\_\_\_\_

---

**Завдання на наступне заняття чи завдання додому (якщо є):**

---

---

**Рекомендована література:**

---

---

---

**Соціальний паспорт гуртка**  
**Основні відомості про учнів**

| № з/п | ПІБ учня | Дата народження | Навчальний заклад | Клас | Домашня адреса | Телефон |
|-------|----------|-----------------|-------------------|------|----------------|---------|
| 1     |          |                 |                   |      |                |         |
| 2     |          |                 |                   |      |                |         |
| 3     |          |                 |                   |      |                |         |
| 4     |          |                 |                   |      |                |         |
| 5     |          |                 |                   |      |                |         |
| 6     |          |                 |                   |      |                |         |
| 7     |          |                 |                   |      |                |         |
| 8     |          |                 |                   |      |                |         |
| 9     |          |                 |                   |      |                |         |
| 10    |          |                 |                   |      |                |         |

**Привітати**

(дні народження учнів та їхніх батьків)

| Дата народження | Прізвище, ім'я учня | ПІБ батьків |
|-----------------|---------------------|-------------|
|                 |                     |             |
|                 |                     |             |
|                 |                     |             |

## Діагностика сім'ї учня

*Заповнюється за допомогою соціального педагога, психолога*

|  |  |
|--|--|
| <p><b>Учень</b> _____</p> <p>_____</p> <p>Види пілг і допомоги _____</p> <p>_____</p> <p>Чи потребує особливої уваги _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> | <p><b>Батько</b> _____</p> <p>Освіта, місце роботи, посада, контактний телефон _____</p> <p>_____</p> <p><b>Мати</b> _____</p> <p>Освіта, місце роботи, посада, контактний телефон _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>Кількість дітей у сім'ї _____</p> <p>Житлові умови _____</p> <p>Статус сім'ї _____</p> <p>Примітка _____</p> |
| <p><b>Учень</b> _____</p> <p>_____</p> <p>Види пілг і допомоги _____</p> <p>_____</p> <p>Чи потребує особливої уваги _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> | <p><b>Батько</b> _____</p> <p>Освіта, місце роботи, посада, контактний телефон _____</p> <p>_____</p> <p><b>Мати</b> _____</p> <p>Освіта, місце роботи, посада, контактний телефон _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>Кількість дітей у сім'ї _____</p> <p>Житлові умови _____</p> <p>Статус сім'ї _____</p> <p>Примітка _____</p> |
| <p><b>Учень</b> _____</p> <p>_____</p> <p>Види пілг і допомоги _____</p> <p>_____</p> <p>Чи потребує особливої уваги _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> | <p><b>Батько</b> _____</p> <p>Освіта, місце роботи, посада, контактний телефон _____</p> <p>_____</p> <p><b>Мати</b> _____</p> <p>Освіта, місце роботи, посада, контактний телефон _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>Кількість дітей у сім'ї _____</p> <p>Житлові умови _____</p> <p>Статус сім'ї _____</p> <p>Примітка _____</p> |

**Інформація про стан здоров'я учнів**  
(заповнюється за участю медичних працівників)

| <b>№ з/п</b> | <b>ПІБ</b> | <b>Фізкультурна група в школі</b> | <b>Хронічні захворювання</b> | <b>Рекомендації лікаря</b> | <b>Побажання батьків</b> |
|--------------|------------|-----------------------------------|------------------------------|----------------------------|--------------------------|
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |
|              |            |                                   |                              |                            |                          |

## Психологічні особливості учнів

(заповнюється за участю психолога)

| № з/п | ПІБ | Особливості характеру | Здібності, інтереси | Поради психолога |
|-------|-----|-----------------------|---------------------|------------------|
|       |     |                       |                     |                  |
|       |     |                       |                     |                  |
|       |     |                       |                     |                  |
|       |     |                       |                     |                  |
|       |     |                       |                     |                  |

## Учні, які потребують соціального захисту

| № з/п                               | ПІБ | Рік народження | Адреса, телефон | Відомості про опікунів (місце роботи, посада, телефон) | Примітка |
|-------------------------------------|-----|----------------|-----------------|--|----------|
| <b>Діти-сироти</b>                  |     |                |                 |  |          |
|                                     |     |                |                 |  |          |
|                                     |     |                |                 |  |          |
|                                     |     |                |                 |  |          |
| <b>Діти з неблагополучних сімей</b> |     |                |                 |  |          |
|                                     |     |                |                 |  |          |
|                                     |     |                |                 |  |          |
|                                     |     |                |                 |  |          |
|                                     |     |                |                 |  |          |
|                                     |     |                |                 |  |          |

### Робота із сім'ями учнів

| Участь батьків у роботі гуртка | Батьківські збори | Консультації психолога | Родинні свята |
|--------------------------------|-------------------|------------------------|---------------|
|                                |                   |                        |               |
|                                |                   |                        |               |
|                                |                   |                        |               |
|                                |                   |                        |               |
|                                |                   |                        |               |



**Протокол  
батьківських зборів**

№ \_\_\_\_\_ від \_\_\_\_\_

Присутні: \_\_\_\_\_

---

---

---

Тема: \_\_\_\_\_

---

---

---

Питання (організаційні, виховні тощо)

---

---

---

---

Питання, зауваження, побажання батьків:

---

---

---

---

Члени батьківської ради:

---

---

---

Висновки: \_\_\_\_\_

---

---

---

---

---

#### IV. Облік роботи гуртка

Відомості про керівника гуртка

Підвищення кваліфікації

| Рік проходження курсової перепідготовки | Місце проходження курсової перепідготовки | Тема курсової роботи, проекту | Кількість годин |
|---|---|-------------------------------|-----------------|
|   |   |                               |                 |
|   |   |                               |                 |
|   |   |                               |                 |

#### Результативність атестації

| Рік атестації |         | Результати атестації |
|---------------|---------|----------------------|
| Остання       | Чергова |                      |
|               |         |                      |
|               |         |                      |
|               |         |                      |
|               |         |                      |
|               |         |                      |

#### Відзнаки, нагороди

| Дата нагородження | Форма нагородження | Хто нагороджує |
|-------------------|--------------------|----------------|
|                   |                    |                |
|                   |                    |                |
|                   |                    |                |
|                   |                    |                |

#### Вивчення досвіду роботи

| Навчальний рік | Навчальний заклад | Тема |
|----------------|-------------------|------|
|                |                   |      |
|                |                   |      |
|                |                   |      |
|                |                   |      |

## Відомості про досягнення учнів

Участь у конкурсах, змаганнях, виставках, фестивалях

| Рік | Гурток | Назва заходу,<br>його організатори | ПІБ учасника | Результативність |
|-----|--------|------------------------------------|--------------|------------------|
|     |        |                                    |              |                  |
|     |        |                                    |              |                  |
|     |        |                                    |              |                  |

## Участь у МАН

| Рік | ПІБ учасника | Рівень (районний,<br>міський, обласний,<br>всеукраїнський) | Тема роботи | Результативність |
|-----|--------------|--|-------------|------------------|
|     |              |  |             |                  |
|     |              |  |             |                  |
|     |              |  |             |                  |

## Форми документів з обліку роботи гуртка

Облік роботи гуртка \_\_\_\_\_

| Навчальний рік | Кількість учнів | Підсумки року |
|----------------|-----------------|---------------|
|                |                 |               |
|                |                 |               |

## Звіт керівника гуртка

Наприкінці кожного семестру заступник директора аналізує виконання навчальних програм і планів.

Наприкінці навчального року керівник гуртка в журналі обліку роботи (для кожної групи ведеться окремий журнал) робить наступний запис:

За програмою \_\_\_\_\_ годин.

Проведено \_\_\_\_\_ годин.

Програма виконана (не виконана).

## СХЕМА АНАЛІЗУ

**виконання навчального плану і програми гуртка, ведення журналу роботи гуртка (зразок)**

Дата перевірки \_\_\_\_\_

Мета перевірки \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

Назва гуртка \_\_\_\_\_

ПІБ керівника гуртка \_\_\_\_\_

1. Виконання навчального плану і програми (на момент перевірки). Теоретична частина:

а) кількість годин за планом \_\_\_\_\_

б) проведено фактично \_\_\_\_\_

в) розбіжність у годинах \_\_\_\_\_

г) причини невиконання плану і програми \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

Практична частина:

а) форми занять і види робіт:

\_\_\_\_\_ за планом \_\_\_\_\_ фактично \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_ за планом \_\_\_\_\_ фактично \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_ за планом \_\_\_\_\_ фактично \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_ за планом \_\_\_\_\_ фактично \_\_\_\_\_

2. Облік індивідуальних занять з учнями \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

3. Облік відвідування занять гуртка \_\_\_\_\_

4. Своєчасність, правильність, акуратність і повнота записів у журналі обліку роботи гуртка \_\_\_\_\_

5. Рекомендації керівнику гуртка \_\_\_\_\_

Підпис особи, що перевіряє:

### Звіт про методичну роботу

керівника гуртка \_\_\_\_\_

за \_\_\_\_\_ / \_\_\_\_\_ н. р.

| Форми роботи   | Тема | Зміст |
|--|------|-------|
| Відкриті заняття   |      |       |
| Відкриті виховні заходи                                    |      |       |
| Підготовка розробок занять                                 |      |       |
| Участь у масових заходах                                   |      |       |
| Участь у конкурсах авторських програм, методичних розробок |      |       |
| Участь у конференціях                                      |      |       |
| Виступи на педагогічних, методичних, худрадах              |      |       |
| Участь у семінарах   |      |       |
| Участь у предметних і методичних тижнях                    |      |       |
| Участь у роботі методичного об'єднання                     |      |       |
| Участь у роботі школи педагогічної майстерності            |      |       |
| Робота з обдарованими дітьми                               |      |       |
| Розробка дидактичних матеріалів                            |      |       |

|                                     |  |  |
|-------------------------------------|--|--|
| Науково-дослідницька діяльність     |  |  |
| Взаємовідвідування занять           |  |  |
| Взаємовідвідування виховних заходів |  |  |
| Розвиток кабінету                   |  |  |
| Курси підвищення кваліфікації       |  |  |
| Робота над темою самоосвіти         |  |  |

### Картка вивчення передового педагогічного досвіду

1. Тема \_\_\_\_\_

2. Заклад \_\_\_\_\_

3. Автор \_\_\_\_\_

4. **Анотація досвіду** (провідна ідея, ідея, новизна, практична значимість, характеристика за інноваційним потенціалом, характер досвіду: модифікаційний, комбінаторний, авторський)

5. **Рівень актуальності досвіду** (для конкретного дитячого колективу, для конкретного позашкільного закладу, на регіональному рівні, на державному рівні) \_\_\_\_\_

6. **Ким і коли схвалено досвід** \_\_\_\_\_

7. **Форми узагальнення** (занесений до картотеки, описаний, пройшов науково-методичну експертизу, опублікований)

8. **Форми впровадження** (методичні рекомендації, посібники, статті; проведення консультацій, цільових курсів, тематичних семінарів, створення відеофільмів)

Методист \_\_\_\_\_

Дата заповнення \_\_\_\_\_

## РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЯ НА ДОПОМОГУ В РОБОТІ

### I. Організація діяльності керівника гуртка

#### **Посадова інструкція керівника гуртка**

##### **1. Загальні положення**

1.1. Керівник гуртка (педагог додаткової освіти) призначається на посаду та звільняється з неї завідуючим відділом освіти.

1.2. Керівник гуртка повинен мати вищу або середню професійну освіту (без урахування стажу педагогічної роботи). Особа, яка не має відповідної освіти, але має достатній практичний досвід, знання, вміння (наприклад, у галузі народних промислів) та виконує якісно і в повному обсязі покладені на неї посадові обов'язки, за рекомендацією атестаційної комісії закладу як виняток може бути призначена на посаду керівника гуртка (педагога додаткової освіти).

1.3. Керівник гуртка підпорядкований безпосередньо заступнику директора.

1.4. У своїй діяльності керівник гуртка керується Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про загальну середню освіту», наказами органів управління освітою всіх рівнів з питань освіти й виховання учнів, правилами й нормами охорони праці, техніки безпеки, а також Статутом та локальними правовими актами закладу (в тому числі Правилами внутрішнього трудового розпорядку, наказами й розпорядженнями директора, цією Інструкцією), трудовим договором (контрактом). Керівник гуртка дотримується Конвенції про права дитини.

##### **2. Посадові обов'язки керівника гуртка**

2.1. Комплектує склад учнів гуртка, секції, студії, клубного чи іншого дитячого об'єднання і вживає заходів щодо його збереження протягом строку навчання.

2.2. Здійснює додаткову освіту учнів. Забезпечує високий науково-педагогічний та організаційно-методичний рівень заняття.

2.3. Забезпечує педагогічно обґрунтований вибір форм, засобів і методів роботи (навчання), виходячи з психофізіологічної доцільності. Запроваджує нові форми та методи в роботі з гуртківцями.

2.4. Забезпечує дотримання прав і свобод учнів.

2.5. Працює з гуртками за затвердженою навчальною програмою, навчально-виховним планом закладу та розкладом занять. Бере участь у розробці та реалізації освітніх програм.

2.6. Складає плани і програми занять, забезпечує їх виконання, веде встановлену документацію та звітність. Своєчасно проводить записи в журналах про проведену роботу та після закінчення занять здає їх на зберігання методисту відділу (чи працівнику, призначеному наказом). Проведення занять поза центром оформляє у відповідності до вимог.

2.7. Виявляє творчі здібності учнів, сприяє їхньому розвитку, формуванню стійких професійних інтересів і нахилів.

2.8. Підтримує обдарованих і талановитих учнів, у тому числі дітей із обмеженими можливостями здоров'я.

2.9. Забезпечує участь гуртківців у змаганнях, виступах, концертах, виставках, масових заходах згідно із затвердженим планом роботи відділу.

2.10. Надає в межах своєї компетенції консультативну допомогу батькам (особам, що їх замінюють), а також педагогічним працівникам.

2.11. Забезпечує під час проведення занять дотримання правил охорони праці, техніки безпеки і протипожежного захисту, проводить інструктаж з охорони праці учнів з обов'язковою реєстрацією в журналі встановленого зразка.

2.12. Оперативно сповіщає адміністрацію про кожний нещасний випадок, вживає заходів щодо надання першої долікарняної допомоги.

2.13. Підвищує свій професійний рівень, бере участь у методичній роботі різних форм, у тому числі в діяльності методичних об'єднань, відвідує відкриті заняття педагогів позашкільних закладів освіти.

2.14. Бере участь у роботі педагогічної і методичної ради та суспільному житті колективу.

2.15. Проходить періодично безкоштовний медичний огляд.

2.16. Дотримується етичних норм поведінки, що відповідають громадському статусу педагога в побуті, громадських місцях.

### **3. Права керівника гуртка**

3.1. Участь в управлінні згідно зі Статутом закладу.

3.2. Захист професійної гідності та честі.

3.3. Ознайомлення зі скаргами та іншими документами, що містять оцінку його роботи, надання щодо них пояснень.



3.4. Захист своїх інтересів самостійно чи через представника, зокрема, адвоката, у разі дисциплінарного чи службового розслідування, пов'язаного з порушенням педагогом норм професійної етики.

3.5. Конфіденційність дисциплінарного (службового) розслідування, за винятком випадків, передбачених законом.

3.6. Вільний вибір і використання методик навчання та виховання, навчальних посібників і матеріалів, підручників, методів оцінювання знань.

3.7. Підвищення кваліфікації.

3.8. Проходження атестації на добровільній основі на відповідну кваліфікаційну категорію, розряд.

3.9. Надання учням під час занять та на перерві обов'язкових для виконання розпоряджень щодо організації занять і дотримання дисципліни; притягнення учнів до дисциплінарної відповідальності у випадках та порядку, встановлених Статутом закладу.

#### **4. Відповідальність**

4.1. Керівник гуртка несе відповідальність відповідно до законодавства України за якість виконання освітніх програм, збереження життя і здоров'я учнів під час занять, дотримання їхніх прав і свобод.

4.2. За невиконання чи неналежне виконання без поважних причин Статуту і Правил внутрішнього трудового розпорядку та інших локальних нормативних актів, посадових обов'язків, встановлених цією Інструкцією, керівник гуртка несе дисциплінарну відповідальність у порядку, встановленому трудовим законодавством.

4.3. За застосування (навіть одноразове) методів виховання, пов'язаних із фізичним і/чи психічним насиллям над особою учня, а також скоєння іншого аморального вчинку керівник гуртка може бути звільнений з посади, відповідно до трудового законодавства і Закону України «Про освіту».

4.4. За завдані закладу чи учасникам освітнього процесу у зв'язку з виконання (невиконанням) своїх посадових обов'язків збитки керівник гуртка несе матеріальну відповідальність у порядку і межах, встановлених трудовим і/чи цивільним законодавством.

#### **5. Взаємовідносини**

Керівник гуртка:

5.1. Працює в режимі виконання встановленого йому навчального навантаження в повному обсязі відповідно до розкладу занять, участі в обов'язкових планових заходах і самопланування обов'язкової діяльності, для якої не встановлені норми обсягів виконання.

5.2. Самостійно планує свою роботу на кожний навчальний рік і семестр. План роботи затверджує директор закладу.

5.3. Подає заступнику директора письмовий звіт про свою діяльність обсягом не більше 5 сторінок друкованого тексту протягом 5 днів після закінчення семестру.

5.4. Отримує від директора, його заступника та методиста інформацію нормативно-правового й організаційно-методичного характеру, ознайомлюється під розписку з відповідними документами.

5.5 Працює в тісній взаємодії з учителями, батьками дітей (особами, що їх замінюють), систематично обмінюється інформацією з питань, що належать до його компетенції, з адміністрацією та педагогічними працівниками закладу

**РОЗРОБЛЕНО:**

Заступник директора

\_\_\_\_\_ (ПІБ)

\_\_\_\_\_ (підпис)

**ПОГОДЖЕНО:**

Голова комісії з питань

охорони праці (або голова ПК) \_\_\_\_\_ (ПІБ)

\_\_\_\_\_ (підпис)

Інструкцію отримав(ла),

з її змістом ознайомлений(на) \_\_\_\_\_ (ПІБ)

\_\_\_\_\_ (підпис)

«\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

## Основні вимоги до авторських і адаптованих програм

Перш ніж почати роботу гуртка, його керівник надає адміністрації установи програму роботи гуртка, рекомендовану Міністерством освіти і науки України. Якщо така програма відсутня, керівник гуртка складає програму самостійно у відповідності до Типових навчальних планів позашкільних навчальних закладів згідно з трирівневою класифікацією навчання (початковий, основний, вищий рівні) терміном на 1 місяць, 6 місяців, 1 рік (початковий рівень), 1–4 роки (основний та вищий рівні).

Навчальні програми повинні ґрунтуватися на освітніх стандартах, забезпечуючи науковість змісту, систематичність і послідовність навчання, творчість, доступність і індивідуальний підхід, доцільність вибору форм і методів навчання.

Програма (від грец. — об'ява, розпорядження) — зміст і план діяльності; виклад основних положень діяльності організації або окремого діяча, а також короткий виклад навчального предмета.

Програми можуть бути:

- однопрофільними;
- комплексними;
- наскрізними;
- модульними;
- пошуково-орієнтованими;
- інтегрованими тощо.

**Авторська програма** — програма, розроблена автором (авторським колективом) на основі власної методичної концепції, спрямована на оновлення наявного змісту з метою підвищення ефективності навчально-виховної діяльності.

**Адаптована програма** — програма, розроблена на основі іншої програми з метою адаптації до умов роботи конкретного гуртка, концепції навчального закладу, контингенту учнів.

Авторська програма, як і будь-який інноваційний проект, має пройти фахову та науково-методичну експертизу. У листі Міністерства освіти і науки України № 1/9–472 від 28.10.2002 р.

«Про застосування Закону України «Про загальну середню освіту» щодо розширення мережі та організації навчально - виховного процесу у гімназіях, ліцеях, колегіумах» зазначено: «Авторські навчальні програми та посібники, розроблені педагогічними працівниками гімназії, ліцею, колегіуму, вищих навчальних закладів, науково-дослідних установ для використання під час вивчення варіативної складової навчального плану, можуть використовуватися після відповідного рецензування, схвалення науковими радами певного профілю, погодження в обласних інститутах післядипломної освіти і затвердження відповідними управліннями освіти і науки облдержадміністрацій».

У програму мають бути закладені:

- особистісна орієнтація змісту;
- прикладна спрямованість освітнього процесу;
- теоретичні пояснення та емпіричні дані;
- конкретність і доцільність вживаних наукових понять, термінології, символіки;
- цілісність: повнота, логічність, взаємозв'язок окремих компонентів;
- дотримання принципу науковості відповідно до досягнень сучасної науки;
- доступність навчального матеріалу для дітей та учнівської молоді відповідно до віку та попередньої підготовки;
- відповідність державним завданням розвитку, навчання й виховання підростаючого покоління;
- відповідність обсягу навчального матеріалу нормам навантаження та кількості навчальних годин;
- змістовність програми, чітке й конкретне визначення роботи гуртка, клубу, секції, творчого об'єднання;
- відповідність змісту програми передбачуваним видам навчальної діяльності;
- спрямованість навчального матеріалу на розвиток пізнавальних і творчих здібностей вихованців;

- врахування досвіду створення й апробації чинних аналогічних програм;
- врахування можливості й доцільності використання комп'ютерної техніки, інших засобів навчання, типового обладнання, ілюстрованого матеріалу тощо;
- використання знань з основних і суміжних предметів, отриманих вихованцями в загальноосвітніх навчальних закладах;
- використання міжпредметних зв'язків;
- відповідність навчально-методичному та матеріально-технічному забезпеченню.

Навчальні програми повинні ґрунтуватися на освітніх стандартах основних дисциплін, забезпечувати науковість змісту, мати освітню та виховну цінність, систематичність, послідовність навчання, доступність і індивідуальний підхід.

Навчальна програма гуртка має визначену структуру і складається з 5 розділів:

- пояснювальна записка;
- навчально-тематичний план;
- зміст програми;
- основні вимоги до знань, умінь та навичок;
- бібліографія.

### **I. Пояснювальна записка**

Пояснювальна записка є технологічною основою програми, у ній, як правило, розкриваються:

- концепція (методологічна основа) програми, яка відображає методологію діяльності педагога. Концепція містить філософські, світоглядні позиції автора, описує психологічні та педагогічні ідеї, технології; у ній подається соціально-педагогічне осмислення пропонуванних змін, методичні положення;
- мета й завдання авторського курсу;
- актуальність, новизна, коротке обґрунтування необхідності нововведень;
- особливості змісту й структури курсу;
- методичні рекомендації щодо реалізації програми.

Також пояснювальна записка включає загальну характеристику програми, рівень навчання, вік дітей, опис організаційних форм і методів подачі теоретичного матеріалу з переліком інноваційних освітніх технологій, режим занять, очікувані результати, форми підведення підсумків реалізації програми.

У пояснювальній записці можна виділити такі частини:

- вступ (мета та завдання роботи гуртка);
- мета програми;
- завдання програми;
- характеристика структури навчальної програми;
- особливості організації навчання в гуртку за рівнями навчання;
- критерії оцінювання навчальних досягнень;
- рекомендації щодо роботи з програмою;
- сприяння вибору професії.

## II. Навчально-тематичний план

Навчально-тематичний план складається у формі таблиці з переліком розділів (тем), загальної кількості годин за кожним розділом й годин, призначених на теоретичні й практичні заняття, загальної кількості годин за рік. Доцільно включити в навчально-тематичний план розділи «Масові заходи» (концерти, виставки, творчі звіти, конкурси, змагання), «Екскурсійна діяльність».

Навчально-тематичний план складається щороку (якщо гурток розрахований більш ніж на 1 рік).

### Навчально-тематичний план

| № | Назва розділу | Кількість годин |          |       |
|---|---------------|-----------------|----------|-------|
|   |               | Теорія          | Практика | Разом |
| 1 |               |                 |          |       |
| 2 |               |                 |          |       |
|   | <b>Разом</b>  |                 |          |       |

У цьому розділі подаються також рекомендації щодо перевірки та оцінювання знань вихованців (підсумкова робота,

захист проекту, участь у конкурсі, концерті, виступ, залік, екзамен).

### **III. Зміст програми**

У змісті програми вказуються назви розділів (тем) у порядку, що відповідає навчально-тематичному плану, та їх короткий опис. Обов'язковими є послідовність, системність, науковість викладу змісту програми, облік вікових особливостей дітей і рівень навчання. Розкриваються форми організації занять (навчальні, виїзні, лабораторні, дослідницькі, проєктивні, вправи, тренінги тощо), дається обґрунтування доцільності використання комп'ютерної техніки і типового устаткування, ілюстративного матеріалу, інших засобів навчання, забезпечення гігієни праці і безпеки життєдіяльності гуртківців.

У процесі роботи над розділом необхідно врахувати вимоги щодо відповідності мети програми її кінцевому результату.

### **IV. Основні вимоги до знань, умінь та навичок**

Даний розділ переважно подається у формі переліку вимог щодо рівня та якості засвоєння змісту навчання, сформованості практичних навичок, вмінь після закінчення вивчення навчального курсу.

Водночас якщо це програма факультативного курсу чи курсу художньо-естетичного циклу, то результатом можуть бути не тільки (і не стільки) знання гуртківців, а й зміни у пізнавальних інтересах і професійних намірах, у психічних механізмах (мисленні, уяві, пам'яті тощо), а також зміни у співвідношенні між репродуктивною та продуктивною сферами психіки дітей, поява прагнення гуртківців до творчості та оволодіння прийомами творчої діяльності тощо.

Єдиною принциповою вимогою до даного розділу програми є можливість розробки системи перевірки результативності вивчення курсу на основі опису очікуваних результатів. Така система може бути представлена у вигляді типових завдань для гуртківців, тестів тощо.

Після переліку вимог до знань та вмінь вихованців необхідно вказати форми і методи діагностики, контролю отриманих результатів.

Вимоги до навчальних досягнень учнів вносяться до таблицю «Прогнозований результат»:

|                                 |                                 |
|---------------------------------|---------------------------------|
| <b>Вихованці повинні знати:</b> | <b>Вихованці повинні вміти:</b> |
|---------------------------------|---------------------------------|

## **V. Бібліографія**

У розділі «Бібліографія» вказується перелік використаної, а також рекомендованої літератури для учнів і педагогів, що оформляється відповідно до бібліографічних вимог.

Перелік літератури надається у відповідності до бібліографічних вимог в алфавітному порядку прізвищ авторів. Наприклад:

### **Література**

1. Бех, І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-методичний посібник [Текст] / І. Д. Бех. – К.: ІЗМН, 1998, – 200 с.

2. Стельмахович, М. Г. Народна педагогіка [Текст] / М. Г. Стельмахович. – К.: Радянська школа, 1985.

*Додаткові елементи програми* повинні відображати форми і засоби навчання, переважно пов'язані з проблемою забезпечення наочності та практичної спрямованості курсу. Так, для курсів природничого циклу в програмі доцільно розміщувати переліки практичних і лабораторних робіт, тематику екскурсій. Програми з предметів художнього циклу (музика, образотворче мистецтво, хореографія тощо) повинні містити короткі методичні рекомендації, які конкретизують завдання і методи викладання тематичного матеріалу на основі принципу цілісності, тобто розгляд не видів діяльності, а граней мистецтв як єдиного цілого.

Також до додаткових елементів належать:

- перелік додаткової навчальної літератури;
- список методичної літератури, рекомендованої педагогом;
- список наукової та науково-популярної літератури для вихованців з даного напрямку;
- методичні рекомендації щодо реалізації та експериментальної перевірки програми.

### *Технологічні вимоги до програми*

Рукопис має бути зроблений комп'ютерним набором через два інтервали у двох примірниках українською мовою. До



рукопису додається електронна версія у текстовому редакторі WORD.

Надаються відомості про автора (колектив авторів): прізвище, ім'я, по батькові (повністю), місце роботи, повна адреса (закладу або домашня), контактні телефони.

*Зразок оформлення титульної сторінки:*

**ОДЕСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ УДОСКОНАЛЕННЯ  
ВЧИТЕЛІВ КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ**

**Будинок творчості юних Суворовського району**

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»**

Директор Одеського обласного  
інституту вдосконалення  
вчителів

\_\_\_\_\_ В. А. Кавалеров  
«\_\_» \_\_\_\_\_ 2008 р.

**ПРОГРАМА**

**Зразкового ансамблю бального танцю  
«ЛОТОС»**

Упорядник:  
Дроздовська Г.Ю.,  
керівник ансамблю  
бального танцю «Лотос»

**«СХВАЛЕНО»**  
на засіданні педагогічної ради  
Будинку творчості юних  
Суворовського району  
м. Одеси  
Протокол № 1 від 30.08.2007 року  
Директор \_\_\_\_\_

**2008 рік**

## Календарно-тематичний план

На підставі навчальної програми керівник гуртка складає календарно-тематичний план з огляду на рекомендації Міністерства освіти і науки [2]:

1. Навчальний рік починається 1 вересня і закінчується 31 травня.

2. Навчальні заняття можуть організовуватися за семестровою системою:

I семестр – з 1 вересня до 31 грудня;

II семестр – зі січня до 31 травня.

3. У канікулярні, вихідні та святкові дні гуртки працюють за окремим планом, затвердженим керівником позашкільного закладу. У літній канікулярний час позашкільний навчальний заклад проводить роботу з вихованцями, учнями і слухачами в різних організаційних формах: змаганнях, зльотах, походах, екскурсіях, зборах, фестивалях, конкурсах тощо, як підсумок навчально-виховного процесу за навчальний рік, а також може організувати профільні табори, роботу на навчально-дослідних земельних ділянках, у лісництвах.

4. Структура навчального року в позашкільному закладі може змінюватись згідно з рішенням педагогічної ради та за погодженням із місцевими органами управління освітою з урахуванням регіональних особливостей, кліматичних умов і профілю навчального закладу.

5. Тривалість занять визначається з урахуванням психофізіологічного розвитку і припустимого навантаження для різних вікових категорій і становить для вихованців:

у віці від 5 до 6 років – 30 хвилин,

у віці від 6 до 7 років – 35 хвилин,

у віці старше 8 років – 45 хвилин [1, с. 17]

Структура календарно-тематичного плану може бути наступною:

*№ з/п, розділи програми, зміст роботи на кожне заняття, кількість годин (теоретичні, практичні), календарні терміни виконання.*

Календарно-тематичний план можна складати в спеціальному журналі планування та обліку роботи гуртка, що є обов'язковим діловим документом установи [4, п. 4.25]

Календарно-тематичний план складається для кожної групи окремо і затверджується на початку навчального року директором закладу.

Керівник гуртка має право протягом 15 днів (з 1 по 15 вересня) на комплектування груп. Цей період вважається його робочим часом [8, п.16].

Відповідно до Закону України «Про позашкільну освіту» (ст. 18 п. 2) та наказу Міністерства освіти і науки № 731 від 27.10.2006 р. «Про затвердження Типових навчальних планів позашкільних навчальних закладів, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України на 2006/2007 навчальний рік» середня наповнюваність груп становить, як правило, 10–15 вихованців (учні, слухачі). Як тільки групи укомплектовані, керівник гуртка подає директору на затвердження графік занять, і гурток починає свою діяльність.

### **Графік роботи гуртка**

Графік роботи гуртків (розклад занять) є обов'язковим діловим документом навчальної установи [4, п. 4.46]. До його складання заступнику директора необхідно віднестися з повного відповідальністю і врахувати наступні рекомендації:

1) роботу гуртка необхідно планувати в дні з найменшою кількістю уроків з обов'язковою перервою після основних занять [4];

2) заняття групи, особливо гуртка початкового рівня, не повинно перевищувати 1,5–2 години на день (з метою профілактики перевтоми, а також з урахуванням зайнятості деяких дітей у 2-3 гуртках);

3) при проведенні занять тривалістю понад 1 академічну годину на день і в залежності від їхнього характеру через кожні 45 хвилин організується перерва для відпочинку зі зміною виду діяльності;

4) загальна кількість годин роботи гуртка на тиждень у графіку роботи гуртка чи розкладі занять має відповідати педагогічному навантаженню керівника гуртка;

5) графік роботи гуртка (розклад занять) затверджується директором позашкільного закладу на початку навчального року.

**Заступник директора**, що відповідає за роботу гуртка (відповідно до своїх посадових обов'язків), виконує наступні функції:

- надає методичну допомогу в складанні навчальних програм і планів;
- проводить інструктаж із ведення документації;
- контролює якість навчально-виховного процесу в гуртку;
- контролює виконання навчальних програм і планів гуртка;
- контролює дотримання вимог до ведення журналу обліку роботи гуртка;
- аналізує охоплення дітей гуртковою роботою (особливо з девіантною поведінкою);
- проводить діагностування та моніторингові дослідження;
- узагальнює досвід роботи тощо.

#### **Ведення журналу планування та обліку роботи**

Щоб уникнути помилок у веденні документації, заступник директора на початку навчального року проводить інструктаж для керівників гуртків щодо ведення журналу планування та обліку роботи.

**Основні вимоги до ведення журналу планування та обліку роботи гуртка:**

- Журнал планування та обліку роботи є державним обліковим фінансовим документом, обов'язковим для ведення кожним керівником гуртка.
- Журнал заводиться для кожної групи гуртка окремо на весь навчальний рік.
- Журнал ведеться керівником гуртка. Він несе особисту відповідальність за стан його ведення.

- Усі записи в журналі ведуться чисто, охайно та регулярно кульковою ручкою синього або чорного кольору. **Не допускаються виправлення, закреслювання, використання коректора.**

- Розділ «План роботи» заповнюється на початку навчального року або на початку кожного семестру (див. основні вимоги до складання календарно-тематичного плану роботи гуртка).

- У розділі «Загальні відомості про вихованців» зазначається №з/п, прізвище, ім'я, по батькові дитини, дані про батьків, домашня адреса, телефон. Можуть зазначатися й інші дані за рішенням адміністрації.

- Розділ «Проведення занять з техніки безпеки» заповнюється в обов'язковому порядку. Керівник гуртка систематично проводить з вихованцями інструктаж з техніки безпеки. Всіх, хто пройшов його, відмічає у журналі й записує короткій зміст занять [5].

- У розділі «Облік відвідування» застосовуються наступні умовні позначки: «н» – був відсутній з неповажної причини; «хв» – був відсутній через хворобу; «п» – був відсутній з поважної причини. Проти прізвища учня, який вибув, пишеться – «вибув».

- У розділі «Облік роботи гуртка» вказується № заняття, дата проведення, тема заняття (зміст роботи на занятті), кількість годин (відповідно до календарно-тематичного плану), підпис керівника гуртка.

- Кількість записаних годин має відповідати погодинному педагогічному навантаженню.

- Усі зміни в розкладі можливі тільки за узгодженням із директором чи заступником директора закладу освіти.

- Для обліку роботи гуртка в журналі на кожний місяць відводиться окрема сторінка, де вказано склад гуртка, прізвище, ім'я гуртківця (повністю), зміст заняття, дата, кількість годин роботи гуртка згідно з розкладом.

- Облік робочого часу в дні відсутності дітей (наприклад, під час карантину, днів здоров'я, туристичних поїздок тощо на підставі наказів відділів освіти, директора) керівник гуртка може вести в розділі «Методична і практична робота», вказуючи дату, зміст діяльності (види робіт), кількість годин, підпис. У графі «Зміст діяльності» можуть бути записані наступні види робіт: виготовлення методичних посібників, пристроїв, наочного приладдя, ремонт приладів, інструментів, написання розробок, сценаріїв масових заходів тощо.

- Облік індивідуальних занять (найчастіше в групах основного рівня) може вестися керівником гуртка на окремій сторінці. Кількість годин, відведена на індивідуальні заняття, повинна збігатися з навчально-тематичним планом.

- На окремій сторінці може вестись облік зайнятості гуртка в підготовці і проведенні міських, районних, всеукраїнських заходів (виставки, концерти, конкурси, творчі звіти, змагання тощо).

Директор (заступник директора), завідуючий відділом та методист відділу систематично контролюють правильність ведення журналу. Журнал обліку роботи гуртка перевіряється не менше 5 разів на рік: на початку навчального року, перед осінніми канікулами, наприкінці 1 семестру, перед весняними канікулами, наприкінці навчального року. На сторінці «Зауваження та пропозиції щодо ведення журналу» директор (заступник директора), завідуючий відділом та методист відділу роблять запис про результати перевірки журналу, обліку роботи гуртка: дата перевірки, зауваження, терміни усунення, підпис.

**Орієнтовна службова записка про використання  
особистих приладів і матеріалів**

Директору \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

керівника гуртка \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

**СЛУЖБОВА ЗАПИСКА**

Прошу Вашого дозволу на використання в навчально-виховному процесі гуртка «\_\_\_\_\_» в кабінеті № \_\_\_\_\_ особистих приладів та матеріалів

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Дата \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_ ПІБ

(підпис)

## Модель організації роботи гуртка

1. Надання адміністрації необхідних документів про гурток. Визначення напряму діяльності гуртка, його ролі, основної мети і задач.

Ознайомлення з посадовими обов'язками.

Ознайомлення з методичними рекомендаціями щодо організації роботи гуртка

2. Складання навчальної програми гуртка (не пізніше ніж за 10 днів до початку його роботи). Узгодження програми з директором, методистом.

Затвердження програми.

3. Комплектування груп.

Оформлення кабінету.

Підготовка необхідних матеріалів, інструментів, таблиць для занять.

4. Складання календарно-тематичного плану роботи гуртка на семестр (навчальний рік),

5. Складання розкладу занять гуртка (кожної групи).

6. Оформлення журналу обліку роботи гуртка.

7. Проведення вступного заняття.

Проведення вступного інструктажу з техніки безпеки з обов'язковою реєстрацією в журналі на окремій сторінці.

Складання конспектів занять та їх проведення.

Заповнення журналу гуртка на початку заняття і по закінченні.

Організація самоврядування в гуртку (вибори старости, його заступника, розподіл обов'язків між вихованцями).

Проведення батьківських зборів.

8. Участь у методичних заходах закладу, РМК(ММК). Робота із самоосвіти.

Проведення відкритих занять для педагогів і батьків. Відвідування занять інших керівників гуртків.

9. Організація масових заходів з гуртківцями (екскурсійна, концертна, спортивно-масова, виставкова діяльність і т. д.).



Залучення батьків до організації і проведення масових заходів.

10. Участь у районних, міських, всеукраїнських заходах (конкурси, змагання, огляди, акції, виставки і т.д.).

11. Підсумкове заняття.

Творчий звіт гуртка.

Заохочення кращих гуртківців.

12. Самоаналіз виконання навчальної програми і плану роботи гуртка.

Самоаналіз роботи гуртка за навчальний рік.

Під час підготовки до заняття гуртка керівник складає конспект, що може мати наступну структуру: № заняття, дата проведення, тема, мета, задачі, устаткування, вступна частина заняття, основна частина (теоретична, практична із вказівкою видів роботи; групова й індивідуальна робота тощо), заключна частина (підведення підсумків заняття, усна оцінка досягнень вихованців, учнів, слухачів).

Необхідно приділити увагу підготовці вступного заняття на початку навчального року. За вмілої організації вступного заняття керівник гуртка може вирішити одразу кілька психологічних проблем:

- подолання комплексу побоювання (через незнання групи);
- створення іміджу керівника;
- визначення інтересів дітей, виховних орієнтирів у даній групі;
- встановлення толерантного стилю взаємин;
- швидке знайомство з дітьми;
- швидке включення дітей у діяльність тощо.

Для швидкого знайомства з вихованцями на першому занятті можна використовувати інтерактивні технології. Навчальна робота гуртка може здійснюватися в різних організаційних формах: заняття, семінар, лекція, конференція, читання, вікторина, концерт, змагання, тренування, репетиція,

похід, екскурсія, експедиція, практична робота в лабораторії, майстерні, теплицях, на природі тощо.

Для якісного проведення занять гуртка директор закладу забезпечує приміщенням, що відповідає санітарно-гігієнічним нормам і профілю, устаткуванням, інвентарем, необхідними матеріалами. Матеріальну відповідальність за їх збереження несе керівник гуртка.

*Також керівник гуртка несе відповідальність за життя і здоров'я дітей під час заняття та за дотримання санітарно-гігієнічних норм і правил.*

### **Система діяльності педагога у підготовці та проведенні заняття**

Керівник гуртка здійснює оптимальний вибір форм, методів, засобів навчання і виховання гуртківців, раціонально розподіляє час заняття на пасивні й активні форми роботи з дітьми.

Інтенсифікації процесу засвоєння знань вмінь та навичок на заняттях сприяє використання сучасних педагогічних технологій навчання та виховання.

**Система діяльності педагога у підготовці та проведенні заняття передбачає:**

#### **1. Усвідомлення значення теми і мети заняття:**

- визначення змісту;
- навчально-методичних посібників;
- рекомендацій наукової літератури;
- зв'язок з попереднім заняттям;
- визначення мети: освітньої, розвивальної, виховної.

#### **2. Підбір матеріалу до теми заняття:**

- відбір змісту й обсягу знань з теми;
- підбір доцільних фактів, прикладів;
- підготовка наочних посібників, ТЗН;
- визначення творчих і навчально-дослідних завдань;
- визначення колективних та індивідуальних форм роботи.

### **3. Підготовка плану-конспекту заняття (логіко-структурної схеми заняття).**

- складання плану;
- визначення питань для обговорення і розгляду;
- залучення учнів до колективної підготовки заняття;
- розподіл часу за етапами заняття;
- колективне планування варіанту заняття;
- визначення завдань для сім'ї.

### **4. Апробація підготовленого заняття:**

- визначення основних частин змісту матеріалу, на які звертається увага дітей;
- уточнення часу і темпу проведення заняття.

#### **Основні вимоги до сучасного заняття**

##### ***Загальнопедагогічні***

1. Пріоритет особистості дитини в освітньому процесі.
2. Урахування вікових та індивідуальних особливостей.
3. Орієнтація на процес навчання.
4. Створення емоційно-актуального фону.
5. Дотримання педагогічного такту і культури мови.
6. Спонування пізнавальної активності дітей.

##### ***Дидактичні***

1. Раціональне використання кожної хвилини.
2. Раціональна єдність словесних, практичних і візуальних методів.
3. Використання активних методів навчання.
4. Зв'язки з вивченим раніше, набутим дитиною досвідом.
5. Формування вмінь самостійно здобувати та застосовувати знання.
6. Індивідуалізація, диференціація, інтенсифікація заняття.
7. Використання інтегрованих курсів, занять.
8. Використання сценарних занять.
9. Заохочення дітей до вибору способу діяльності.
10. Рефлексія учнів наприкінці заняття.

##### ***Психологічні***

1. Врахування психологічних особливостей кожної дитини.

2. Розумна вимогливість і доброзичливість педагога.
3. Психологічна етика і психологічний такт.

### *Гігієнічні*

1. Дотримання нормального температурного режиму.
2. Дотримання норм освітлення приміщення.
3. Провітрювання.
4. Відповідність меблів.
5. Чергування видів навчання, динамічні паузи.

### **Рекомендації молодому педагогу щодо подолання недоліків у роботі**

| <b>Основні недоліки</b>   | <b>Рекомендації щодо подолання</b>   |
|---|--|
| <i>Мова та поведінка педагога</i>   |  |
| Керівник гуртка говорить тихо, окремі слова вимовляє нечітко, гуртківцям важко стежити за ходом розповіді.  | Запитайте, чи чують вас гуртківці, які сидять за останніми столами.  |
| Голос керівника гуртка надмірно гучний, гуртківці швидко втомлюються.   | Постійно змінюйте тональність свого голосу залежно від змісту матеріалу та видів навчальної діяльності.  |
| Керівник гуртка надмірно балакучий, повідомляє багато інформації, хоче вразити гуртківців своєю ерудицією.  | Уникайте балакучості та демонстрування власної ерудованості, оскільки це відвертає увагу гуртківців від головного завдання.  |
| Керівник гуртка говорить у дуже швидкому темпі, гуртківці не в змозі стежити за розвитком його думки, вони поступово «виключаються» із навчальної роботи. | Пам'ятайте, що швидкість мовлення на занятті не має перевищувати 40–50 слів за хвилину.<br>На занятті вдавайтеся до самоконтролю.  |
| Керівник гуртка часто вживає так звані слова-паразити: «е-е-е», «ну» «так-от» тощо.   | Під час самоаналізу чітко виведіть найчастіше вживані слова-паразити.<br>Удома підготуйте невеличкий плакат із написом :<br>«Не вживати слів: «так-от», «е-е-е». «ну».<br>Непомітно для гуртківців покладіть його перед собою. Згодом потреба у ньому відпаде. |

|   |   |
|---|---|
| Керівник гуртка допускає мовні помилки: русизми, неправильне вживання наголосів.  | Готуючись до заняття перевіряйте з допомогою словника правильність вживання тих чи інших мовних форм. У зошиті записуйте найскладніші слова, проставляйте наголос або підкреслюйте червоним чорнилом, тренуйтеся вдома у вимові окремих слів та виразів.    |
| Керівник гуртка використовує складні наукові терміни, незрозумілі слова тощо.   | Уникайте насичення мови іноземними словами, науковими термінами тощо. Завжди відшукуйте рівнозначні слова чи вирази рідною мовою, зупиніться на поясненні етимології даного слова або запишіть його на дошці, щоб діти запам'ятали й зафіксували в зошитах. |
| Звертаючись до деяких гуртківців, керівник гуртка вказує пальцем, говорячи: «Ось ти».   | Необхідно вивчити й запам'ятати прізвища та імена всіх своїх вихованців. Звертаючись до конкретного гуртківця на занятті, називайте ім'я або прізвище, додаючи «будь ласка», «прошу».   |
| Керівник гуртка заходить до класу на 2 – 3 хв. пізніше початку заняття.   | Керівник гуртка заходить до гуртківців не пізніше 1 – 2 сек. після початку заняття, демонструючи таким чином пунктуальність і ощадливе ставлення до навчального часу.   |
| Гуртківець відповідає на поставлене запитання, а керівник гуртка в цей час розмовляє з іншим вихованцем чи байдуже дивиться у вікно.    | Виявляйте цілеспрямовану увагу та інтерес до відповідей вихованців, нібито чуєте їх у перше.  |
| Під час самостійної роботи керівник гуртка на перші прохання про допомогу бігає по класу, вистукуючи підборами, або ходить навшпиньках. | Привчайте гуртківців до самостійного виконання завдань. Подбайте про взуття, яке б не стукотіло. Ходіть впевнено.   |
| Керівник гуртка виявляє нерішучість, бажання уникнути складних моментів у спілкуванні з гуртківцями.                                    | Пам'ятайте і зрозумійте, ніхто, крім вас, не зможе розв'язати складні моменти, які виникають у процесі спілкуванні з дітьми.  |
| Керівник гуртка виявляє надмірну суворість.   | Потрібна і суворість, але в розумних межах. Головною зброєю педагога має бути здоровий гумор.   |
| <b><i>Пояснення навчального матеріалу</i></b>   |   |
| Пояснюючи навчальний матеріал, керівник гуртка спрямовує погляд на стіни, поверх голів або на вікно.                                    | Тримайте в полі зору всіх вихованців, непомітно переводячи погляд з одного гуртківця на іншого; намагайтеся по їхніх очах визначити, як вони сприймають зміст вашої розповіді.  |

|   |  |
|---|--|
| Під час пояснення навчального матеріалу керівник гуртка перебуває в одній позі (стоїть біля вікна, стільця або перед дошкою, нервово перебираючи пальцями).         | Уникайте статичної пози. Постійно тренуйтеся, щоб подолати нервово збудження.  |
| Розміщуючи картини або таблиці на дошці, керівник гуртка затуляє частину ілюстративного матеріалу. Коли на дошці треба щось написати, відшукує місце між таблицями. | Карти й таблиці вивішуються праворуч або ліворуч від дошки на спеціальних планках, залишаючи вільною для записів дошку. Працюючи з картою або таблицею, користуйтеся указкою, а самі ставайте збоку.   |
| Пояснюючи навчальний матеріал, керівник гуртка робить записи на дошці, при цьому затуляє їх собою.  | Потрібно намагатися стояти праворуч від дошки, а також час від часу відступати, щоб гуртківці могли добре бачити написане на ній.  |
| Керівник гуртка пише на дошці нерозбірливо. Витирає лише частину дошки, залишаючи на ній уривки попередніх записів.   | Перш ніж писати на дошці, перевірте, чи чиста вона. На дошці пишть чітко і правильно всі літери.   |
| Під час пояснення нового матеріалу окремі гуртківці починають розмовляти, але керівник гуртка продовжує пояснювати.   | Намагайтеся помічати порушення, не даючи можливості залучати до цього процесу інших. Зробіть паузу, подивіться на недисциплінованого гуртківця, мімікою і жестом висловіть своє невдоволення. Подавайте навчальний матеріал так, щоб гуртківці не втратили інтерес до вашої розповіді. |
| Пояснюючи новий матеріал керівник гуртка тримає руки в кишенях, крутить у руках ключі, подзенькує дрібними грошима, сідає на підвіконня або на край стола тощо.     | Намагайтеся позбутися таких звичок. Можна записати їх на аркуші паперу з нагадуванням: «Я повинен позбутися цих звичок!»   |
| <b>Оцінювання і перевірка знань</b>   |  |
| Оцінюючи якість знань, керівник гуртка нечітко формулює запитання.  | Вузлові запитання для перевірки знань, умінь та навичок ретельно готуйте до занять, дбайте, щоб вони спонукали гуртківців до роздумів, сприяли активізації творчого мислення.  |
| Під час перевірки знань керівник гуртка надає перевагу спілкуванню лише з одним-двома гуртківцями, не контролюючи діяльність інших.                                 | Постійно розподіляйте увагу. Це дасть змогу уважно слухати відповіді, водночас контролюючи тих, хто виконує завдання, а також бачити всіх вихованців.  |

|   |   |
|---|---|
| Керівник гуртка оцінює відповідь гуртківця не аргументуючи.   | Намагайтеся завжди аналізувати відповідь гуртківця, підкреслюючи позитивне та негативне, або спонукайте його до самоаналізу.  |
| Керівник гуртка оцінює гуртківця, виходячи з особистого ставлення до нього.   | Будьте об'єктивні в оцінюванні знань – не виявляйте власних симпатій або антипатій, щоб не втратити авторитету.   |
| Керівник гуртка зосереджує увагу на помилках вихованців, дорікає їм, що стає причиною негативних стосунків педагога і вихованців.               | Насамперед відзначаєте успіхи (навіть найменші) у навчанні кожного гуртківця, заохочуйте за старанність, всіляко формуєте у них віру у власні сили і можливості.      |
| <i>Реакція педагога на порушення дисципліни</i>   |   |
| Гуртківець запізнився на декілька хвилин. Керівник гуртка припиняє навчальну діяльність і з'ясовує причини затримки, вдається до моралізування. | Мімікою висловіть своє невдоволення гуртківцю і, не припиняючи роботи, запропонуйте йому сісти за парту. Лише після заняття з'ясуйте причину запізнення.              |
| Після привітання діти продовжують гомоніти, а керівник гуртка починає щось розповідати, перекрикуючи гамір.                                     | Привітавшись, зосередьте увагу на вихованцях, помовчіть, поки в класі не настане тиша. Тільки тоді запропонуйте всім сісти та зайнятися конкретною діяльністю.        |
| Керівник гуртка час від часу перериває свою розповідь паузами. Щоб зробити зауваження дітям, підвищує голос або говорить із роздратуванням.     | Намагайтеся не розривати логічної канви своєї розповіді. Якщо хтось порушує дисципліну, зробіть паузу і погляньте на конкретного порушника дисципліни.                |
| На занятті керівник гуртка аналізує негативні дії та вчинки гуртківців, що призводить до марнування часу.                                       | Намагайтеся нейтралізувати негативні дії гуртківців, тобто переключити їхню увагу на інший вид діяльності, насамперед, навчальної, конфлікти аналізуйте після уроків. |

### **Показники якості занять гуртка**

Готовність приміщення. Наявність необхідного обладнання, наочних посібників, сучасних технічних засобів для організації навчального процесу, його практичної частини.

Своєчасність початку занять, дотримання вимог до зовнішнього вигляду гуртківців, забезпечення роботи органів учнівського самоврядування.

Зовнішній вигляд керівника гуртка, тон у звертанні, дотримання норм літературної мови, ступінь емоційності.

Визначення мети кожного заняття, доведення її до дітей, запровадження мобілізуючого початку занять.

Відповідність теми занять, його змісту, зв'язок з попередньою темою, наступність.

Виховна спрямованість, використання методів виховного впливу.

Активність гуртківців у процесі занять, використання інтерактивних технологій. Допитливість, творча ініціатива вихованців тощо.

Закріплення здобутих знань, вміння та навички у відповідності до профілю гуртка. Повторення пройденого матеріалу. Наявність міжпредметних зв'язків.

Раціональне використання часу на кожному занятті.

Наявність у вихованців навичок самостійної роботи з довідковим матеріалом, літературою, матеріалами Інтернету.

Наукова достовірність матеріалу, використання сучасних досягнень педагогічної науки, сучасних технологій та методів навчання і виховання, передового педагогічного досвіду.

Додержання правил техніки безпеки.

### **Критерії оцінювання досягнень вихованців за 12-бальною системою**

*(розроблено та впроваджується Білгород-Дністровським міським центром дитячої творчості)*

| <u>№</u><br><u>з/п</u>   | Засвоєння знань   | Навчально-пізнавальна активність  | Характер допомоги та контролю   |
|--------------------------|---|---|---|
| <b>ПОЧАТКОВИЙ РІВЕНЬ</b> |   |   |   |
| 1.                       | Вихованець володіє окремими елементами знань, понять зарозрізненими ознаками. | Вихованець відтворює навички, елементи знань; спроможний дати відповідь лише на прості запитання. | Вихованець потребує постійного керівництва, допомоги, контролю та корекції на всіх етапах навчання. |



|                        |  |  |  |
|------------------------|--|--|--|
| 2.                     | Вихованець володіє окремими фрагментами навчального матеріалу без встановлення зв'язків між ними.                      | Вихованець відтворює, розпізнає об'єкти, явища, має фрагментарні навички у даному напрямі; відповідає на запитання в межах кожного фрагменту знань, здатний виконувати найпростіші завдання за зразком за наявності постійного керівництва педагога.                 | Вихованець потребує допомоги у вигляді додаткових запитань, пояснень більшості питань навчального матеріалу, корекції окремих здібностей, постійного контролю. |
| 3.                     | Вихованець володіє фрагментами навчального матеріалу і встановлює окремі зв'язки між ними.                             | Вихованець відтворює, розпізнає об'єкти та явища в формі окремих фрагментів та зв'язків між ними, виявляє епізодичну зацікавленість в окремих питаннях навчального матеріалу; здатний виконувати прості завдання за конкретним зразком з допомогою керівника гуртка. | Вихованець потребує допомоги керівника гуртка у встановленні зв'язків між елементами набутих знань та навичок, підтримки керівника гуртка у роботі.            |
| <b>СЕРЕДНІЙ РІВЕНЬ</b> |  |  |  |
| 4.                     | Вихованець володіє знаннями поняття за несуттєвими ознаками, встановлює зв'язки між фрагментами навчального матеріалу. | Вихованець відтворює навчальний матеріал цілісно, близько до отриманих теоретичних знань, здатний виконувати окремі практичні елементи, які притаманні даному напрямку діяльності.   | Вихованець потребує постійної допомоги в отриманні навичок та вмій у вигляді додаткових консультацій і пояснень.   |

|                         |   |   |   |
|-------------------------|---|---|---|
| 5.                      | Вихованець володіє знаннями понять за несуттєвими ознаками, здатний до репродуктивного відтворення окремого навчального матеріалу.                              | Вихованець відтворює навчальний матеріал цілісно, теоретичні знання поглиблюються, практичні починають набуватися.  | Вихованець потребує допомоги у вигляді додаткових консультацій та пояснень щодо набуття практичних навичок.                                 |
| 6.                      | Вихованець володіє знаннями понять за несуттєвими ознаками, окремих понять за суттєвими ознаками, здатний до репродуктивного відтворення навчального матеріалу. | Вихованець відтворює навчальний матеріал цілісно, теоретичні знання поглиблюються, а практичні вдосконалюються, здатний самостійно вибудувати причинно-наслідкові зв'язки в творчому процесі. | Вихованець потребує допомоги у вигляді додаткових консультацій та пояснень щодо виявлення причинно-наслідкових зв'язків у творчому процесі. |
| <b>ДОСТАТНІЙ РІВЕНЬ</b> |   |   |   |
| 7.                      | Вихованець володіє знаннями частково на рівні понять та основних вимог, виконує репродуктивно-творчі завдання стандартного типу на середньому рівні складності. | Вихованець відтворює творчий процес у певній послідовності, самостійно вміє проаналізувати та виявити недоліки.   | Вихованець потребує збільшення вимог до творчого процесу, ускладнення завдань, можливості самоконтролю.                                     |
| 8.                      | Вихованець володіє знаннями на рівні понять та основних вимог, виконує репродуктивно-творчі завдання стандартного типу на достатньому рівні складності.         | Вихованець відтворює творчий процес у логічно побудованій послідовності, самостійно вміє проаналізувати та виявити недоліки, узагальнити й обґрунтувати висновки.                             | Вихованець потребує збільшення вимог у творчому процесі, ускладнення завдань, можливості самоконтролю та самооцінювання.                    |

|                       |  |  |  |
|-----------------------|--|--|--|
| 9.                    | Вихованець володіє знаннями на рівні основних вимог та цікавиться науковими поняттями, виконує репродуктивно-творчі завдання стандартного типу на високому рівні складності.                       | Вихованець відтворює творчий процес шляхом самостійного осмислення, творчого пошуку, чітко, повно, послідовно, обґрунтовано.   | Вихованець потребує ускладнення вимог і завдань у творчому процесі, постійного самоконтролю та самооцінювання, творчого підходу до діяльності. |
| <b>ВИСОКИЙ РІВЕНЬ</b> |  |  |  |
| 10.                   | Вихованець володіє науковими поняттями, здатний узагальнювати та встановлювати зв'язки між ними.   | Вихованець відтворює навчальний матеріал з усвідомленням зв'язків між його логічно завершеними частинами, здатний самостійно формулювати проблему на основні вивченого матеріалу й отриманих практичних навичок. | Вихованець потребує творчої діяльності, умов самоконтролю та самооцінювання, виконання складних завдань за підтримки керівника гуртка.         |
| 11.                   | Вихованець володіє науковими поняттями, здатний аналізувати й узагальнювати отриману інформацію, встановлювати зв'язки абстрактного характеру, виявляє цікавість до певного професійного напрямку. | Вихованець відтворює навчальний матеріал з усвідомленням внутрішніх глибоких зв'язків у межах складових дисциплін; має знання та практичні навички певної професії.  | Вихованець потребує творчої діяльності, умов самоконтролю та самооцінювання, виконання складних завдань за підтримки керівника гуртка.         |
| 12.                   | Вихованець володіє науковими поняттями високого ступеня узагальнення, здатний аналізувати й узагальнювати отриману   | Вихованець відтворює навчальний матеріал з усвідомленням внутрішніх глибоких зв'язків у  | Вихованець потребує творчої діяльності, умов самоконтролю та самооцінювання, виконання складних завдань за підтримки керівника гуртка.         |

|   |  |  |
|---|--|--|
| інформацію, встановлювати зв'язки абстрактного характеру, чітко усвідомлює свою професійну спрямованість. | межах складових дисциплін, здатний творити на високому професійному рівні. |  |
|---|--|--|

## **Оформлення досягнень керівника гуртка та учнів**

Із розвитком науково-технічного прогресу є можливість показати професійну діяльність педагога та його особисті якості різнобічно, наглядно та естетично. Оцінити знання уміння, досвід роботи, особисті якості керівника гуртка чи окремого виховання допомагає портфоліо. Є різні види портфоліо:

- портфоліо досягнень;
- портфоліо тематичний;
- портфоліо-презентація;
- портфоліо комплексний.

Портфоліо може мати наступну структуру:

•Персональний блок (розділ, у якому показується особистість володаря портфоліо, тут також можуть бути розміщені фотографії, резюме, досвід роботи, супроводжувальні листи, інформація про автора, короткий зміст портфоліо).

•Колектор – індивідуальна освітня карта (розділ, де зібрані матеріали діагностування, атестації, курсової підготовки, посвідчення, дипломи про освіту, інформація про заклади, де автор навчався).

•Робочі матеріали (розділ, у якому господар портфоліо формує банк ідей, створює перспективні плани: програму діяльності, есе, роздуми, збирає корисну інформацію з Інтернету, літератури, вислови філософів, педагогів тощо).

•Досягнення, офіційні документи (розділ, де збираються документи, які підтверджують наявність результатів. Це можуть бути дипломи, сертифікати, грамоти, подяки тощо).

### ***Портфоліо досягнень***

*(розроблено В.В. Дьяченко, методистом Одеського обласного гуманітарного центру позашкільної освіти та виховання)*

#### ***План портфоліо досягнень керівника гуртка***

1. Титульний аркуш – назва управління освіти, якому підпорядковано заклад, назва закладу освіти, назва гуртка та прізвище, ім'я, по батькові керівника гуртка.

2. Візитна картка керівника гуртка містить паспортні дані, адреси та телефони для контакту, визначення педагогічної задачі, над якою працює педагог-позашкільник, з чого складається методичний супровід педагогічної задачі (перелік).

3. Матеріали методичного супроводу (приклади планування занять з учнями; адаптація програми профільного гуртка чи розробка авторської програми; розробка тестового контролю знань гуртківців; методичні особливості у роботі керівника гуртка).

4. Інформація про засоби навчання: перелік відеофільмів, діапозитивів, навчальних фільмів, таблиць, роздаткового матеріалу, що використовуються під час проведення занять, мультимедійні розробки завдань, які виконували учні.

5. Особливості організації роботи з гуртківцями (обґрунтування облаштування навчально-дослідницької ділянки; обґрунтування наявності необхідного обладнання; участь гуртківців у науково-практичних конференціях, конкурсах районного, обласного, всеукраїнського та міжнародного рівнів).

6. Матеріали про участь у масових заходах.

#### *План портфоліо досягнень учня*

1. Титульний аркуш – назва управління освіти, якому підпорядковано заклад, назва закладу освіти, назва гуртка, прізвище, ім'я, по батькові гуртківця та прізвище, ім'я, по батькові керівника гуртків.

2. Візитна картка гуртківця, яка містить паспортні дані, назву загальноосвітнього та позашкільного навчальних закладів, адреси та телефони для контакту, визначення творчої чи наукової теми, над якою працює учень, особисті завдання (наприклад, участь у самоврядуванні – староста гуртка, лідер групи, яка працювала над певним завданням), науково-дослідна робота – особисті завдання, які виконує учень, та завдання його групи, якщо він лідер.

3. Презентація творчих робіт (їхні фотографії) чи науково-дослідних робіт. Відгуки, рецензії на творчі роботи, рекомендації щодо участі у різноманітних заходах.

4. Відзнаки: грамоти, дипломи, листи подяки батькам (чи їхні ксерокопії).

5. Інформація про участь в олімпіадах, конкурсах та інших заходах: самозвіт про участь (якщо не призер, то чому, що необхідно зробити для покращення результативності участі у заході).

6. Рефлексивне портфоліо: залікові роботи (тестування чи контрольні роботи), робота з літературою, статті, малюнки, фото-, відеороботи та презентації.

### **Орієнтовні форми звітів**

#### *Звіт керівника гуртка*

1. Прізвище, ім'я, по батькові педагога, стаж роботи, назва гуртка.

2. Тема творчої науково-педагогічної проблеми.

3. Результати роботи з дослідження науково-педагогічної проблеми (тезисний виклад).

4. Питання, підготовлені до засідання МО, педагогічної ради, наради.

5. Матеріали з досвіду роботи.

6. Матеріали відкритих занять.

7. Збірка дидактичних матеріалів.

8. Теми відвіданих занять у колег, висновки, пропозиції.

9. Масовий захід, проведений педагогом або в підготовці якого брав участь.

10. Преса, література, з якою працює педагог.

#### *Звіт*

#### *про гастрольні поїздки, змагання, відрядження*

---

(назва колективу)

1. Назва заходу.

2. Місце проведення.

3. Організатор (на чие запрошення виїжджали).

4. Мета заходу.

5. Учасники, глядацька аудиторія (кількість, фаховий рівень).

6. Загальна програма заходу. Програма виступу вашого колективу (автори творів, назви). Кількість учасників загалом і вашого колективу, зокрема, їхній вік. Участь керівника або педагога (якщо це семінар чи конференція).

7. Результати участі у заході: нагороди, призові місця, роздатковий матеріал.

8. Фінансове забезпечення (за чий кошт відбулась поїздка: спонсорів, громадських організацій тощо).

9. Відвідування музеїв, ознайомлення з пам'ятками культури, архітектури та історією даного міста (країни).

Дата \_\_\_\_\_

ПІБ \_\_\_\_\_ (підпис)

### ***Звіт*** ***про конкурс, фестиваль***

\_\_\_\_\_  
(назва відділу)

1. Назва.
2. Організатори.
3. Мета.
4. Учасники та їх географія (кількість дітей, кількість шкіл, кількість міст і районів).
5. Представництво журі.
6. Ґрунтовний аналіз виступів із зазначенням позитивних і негативних моментів та рекомендацій.
7. Результати: список переможців (назва колективу, № школи, прізвище, ім'я, по батькові, керівник).

Дата \_\_\_\_\_

ПІБ \_\_\_\_\_ (підпис)

### **План** **проведення урочистого творчого звіту керівника гуртка**

- 1. Підготовка керівника гуртка до творчого звіту*
- Збір та отримання інформації.



- Підготовка короткої доповіді для творчого звіту керівника гуртка.
- Підготовка до організації постійно діючої виставки творчих досягнень педагога.
- Висвітлення педагогічного досвіду в педагогічній пресі, на радіо та телебаченні.
- Оформлення портфоліо досягнень педагога.
- Визначення дати та місця проведення творчого звіту.

### *II. Проведення творчого звіту*

- Урочисте відкриття творчого звіту керівника гуртка.
- Вступне слово керівника гуртка.
- Короткий виступ директора навчального закладу – характеристика роботи керівника гуртка тощо.
- Звіт керівника гуртка про власний досвід, творчі досягнення, напрацювання.
- Обговорення досвіду педагога.
- Презентація виставки.

### *III. Урочисті привітання керівника гуртка з творчим звітом*

#### **Пам'ятки педагогу**

- Будьте доброзичливі до вихованців. Завжди пам'ятайте слова Мішеля Монтеля: «Тому, хто не оволодів наукою добра, будь-яка інша наука приносить лише шкоду».
- Частіше посміхайтесь вихованцям. Усмішка педагога створює атмосферу пошуку, настрою, успіху.
- Визнавайте право дитини на помилку. Поки у дітей є віра в добро, людину, ідеал, є й виховання.
- Учіться бачити себе збоку, очима дітей, колег. Частіше аналізуйте власну діяльність; ставте себе на місце вихованців; чесно визнавайте свої помилки.
- Умійте слухати дітей, намагайтеся зрозуміти їхній настрій.
- Стимулюйте спілкування з вихованцями. Будьте ініціатором спілкування.
- Не забувайте хвалити дитину, але хваліть у міру, вміючи.

- Об'єктом критики може бути тільки погано виконане завдання, а ні в якому разі не особистість дитини.
- Не поспішайте з прийняттям рішень, особливо покарань.
- Умійте ставити себе на місце дітей, намагайтеся побачити проблему їхніми очима.
- Завжди говоріть правду дітям, навіть тоді, коли це не вигідно для вас.
- Помічайте найменші успіхи вихованця.
- Висловлюйтеся якомога чіткіше і ясніше.
- Не вбивайте у дітях казку.
- Думайте про дитячий «банк щасливих спогадів».
- Найкраще виховання – запрошення вихованців до роздумів.
- Тільки наблизивши до себе дитину, можна впливати на розвиток її духовного світу.

## II. Робота з учнями

### *Картка гуртківця*

1. Прізвище, ім'я \_\_\_\_\_
2. Дата народження (число, місяць, рік) \_\_\_\_\_
3. Школа \_\_\_\_\_ Клас \_\_\_\_\_
4. Домашня адреса \_\_\_\_\_
5. ПІБ матері \_\_\_\_\_  
місце роботи \_\_\_\_\_ тел. \_\_\_\_\_
6. ПІБ батька \_\_\_\_\_  
місце роботи \_\_\_\_\_ тел. \_\_\_\_\_
7. Назва гуртка \_\_\_\_\_

### **Анкета первинного опитування учнів**

Шановний учень!

Ця анкета допоможе нам краще познайомитися з тобою, твоїми бажаннями та сподіваннями щодо навчання у нашому позашкільному навчальному закладі. Тому просимо вибрати з запропонованого переліку відповіді на питання, які збігаються з твоєю думкою, і підкреслити їх.

1. До закладу я прийшов із бажанням займатися улюбленою справою.
2. Хочу знайти нових друзів.

3. Хочу дізнатися про щось нове, що не вивчав у школі.
4. Маю надію, що заняття допоможуть мені долати труднощі.
5. Маю надію, що мені допоможуть виправити мої недоліки.
6. Хочу, щоб заняття допомогли мені обрати майбутню професію.
7. Хочу цікаво проводити вільний час.
8. Інше (за бажанням) \_\_\_\_\_

### III. Робота з батьками

#### Анкета первинного опитування батьків

Ця анкета допоможе нам краще познайомитись з вашою дитиною та ефективніше спланувати роботу з нею. Тому просимо якомога відвертіше відповідати на запитання.

1. Прізвище, ім'я, дитини \_\_\_\_\_
2. Школа \_\_\_\_\_
3. Клас \_\_\_\_\_
4. Вкажіть склад сім'ї:
  - кількість осіб \_\_\_\_\_
  - Повна 1. Ні 2. Так
  - ПІБ (мати) \_\_\_\_\_
  - ШБ (батька) \_\_\_\_\_
5. Чи відвідувала ваша дитина дитячий садок? 1. Ні 2. Так
6. Ви вважаєте, що стан її здоров'я:
 

|               |       |        |
|---------------|-------|--------|
| • добрий      | 1. Ні | 2. Так |
| • задовільний | 1. Ні | 2. Так |
| • поганий     | 1. Ні | 2. Так |
7. Якими хворобами найчастіше хворіє ваша дитина?  
Енурез, заїкання, короткозорість (якщо є, підкресліть), \_\_\_\_\_  
(інше)
8. Яка рука у дитини ведуча? \_\_\_\_\_
9. До чого у вашої дитини найбільші здібності? \_\_\_\_\_
10. Найулюбленіше заняття вашої дитини? \_\_\_\_\_
11. Улюблена гра вашої дитини? \_\_\_\_\_
12. Вкажіть характеристики вашої дитини:

- більш активна, ніж пасивна?
    1. Ні
    2. Так
  - товариська, ніж замкнута?
    1. Ні
    2. Так
  - впевнена, ніж невпевнена?
    1. Ні
    2. Так
  - збудлива, ніж спокійна?
    1. Ні
    2. Так
  - підлегла, ніж домінуюча?
    1. Ні
    2. Так
  - може зосереджувати увагу лише на короткий термін часу?
    1. Ні
    2. Так
  - під час спілкування з іншими вона веде себе розкуто?
    1. Ні
    2. Так
13. У вашої дитини є постійне коло обов'язків?
1. Ні
  2. Так. Які саме? \_\_\_\_\_
14. Що в розвитку вашої дитини вас найбільше радує?
- \_\_\_\_\_
15. Що в розвитку вашої дитини викликає стурбованість?
- \_\_\_\_\_
16. На що особливо треба звернути увагу під час роботи з вашою дитиною? \_\_\_\_\_
17. Що вміє дитина робити найліпше? \_\_\_\_\_
18. Вкажіть характер вашої дитини \_\_\_\_\_

## Пам'ятки батькам

- Поважайте дитину. Не критикуйте її весь час, не зловживайте повторюванням відомих істин.
- Підтримуйте в дитині почуття гідності, самоцінності, самоповаги, які є необхідною умовою творчого розвитку особистості.
- Уникайте грубощів у спілкуванні, зауважень, що викликають у дитини образи, несприйняття.
- Зверніть увагу на свій тон і форму звернення до дитини. Зверхність, наказова форма висловлювань неодмінно викличуть у неї внутрішній чи зовнішній опір, погіршать ваші стосунки, зроблять їх більш конфліктними і напруженими.
- Приділяйте дитині максимум уваги. Цікавтеся її справами, інтересами, навчанням, друзями, почуттями, думками.
- Цінують все те, що цінує ваша дитина, або хоча б поважайте і не глузуйте з того, чим вона дорожить.
- Намагайтеся не бути категоричними в судженнях і не давати безпідставних оцінок з приводу конкретних подій та окремих дій дитини.
- Виявляйте чуйність до дитини, будьте разом із нею і в радості, і в смутку.
- Якщо дитина не ділиться з вами переживаннями, думками, подіями свого життя, не намагайтеся дізнатись про них силоміць, краще продумайте, чому так відбувається і що вам треба зробити, щоб завоювати її довіру.
- Надавайте дітям більше самостійності – у прийнятті рішень, виконанні певних справ, залучайте до обговорення сімейних проблем.
- Довіряйте дітям. Контролюйте результати виконаної роботи або якихось важливих її етапів.
- Не залякуйте батьківською карою, дайте дитині усвідомити, що ви – перші люди, до яких можна звернутися в усіх складних життєвих обставинах.
- Умійте пробачати навіть те, що пробачити нелегко.
- Якщо ви бажаєте дитині добра, готуйте її до вибору небажаного і відмови від бажаного.
- Шановні батьки, пам'ятайте, доля дитини – у ваших руках!

\* \* \*

- Коли дитину оточує критика, вона звикає засуджувати.
- Коли дитину оточує ворожість, вона звикає воювати.
- Коли дитину оточують насмішки, вона стає невпевненою у собі.
- Коли дитину хвалять, вона вчиться цінувати інших.
- Коли дитина живе з почуттям сорому, вона набуває комплексу провини.
- Коли дитина живе в атмосфері толерантності, вона вчиться бути терпимою.
- Коли дитина живе в атмосфері підтримки, вона вчиться бути впевненою у собі.
- Коли дитина живе в атмосфері чесності, вона вчиться бути справедливою.
- Коли дитина живе в атмосфері безпеки, вона вчиться довіряти іншим.
- Коли дитина живе в атмосфері схвалення, вона вчиться любити себе.
- Коли дитина живе в атмосфері відкритості, довіри, прийняття, доброзичливості, вона вчиться знаходити любов у цьому світі.

### Література

1. Закон України «Про позашкільну освіту» // Збірник документів по організації позашкільної освіти. — К., 2002. — с. 21-42.
2. Наказ Міністерства освіти і науки № 731 від 27.10.2006 р. «Про затвердження Типових навчальних планів позашкільних навчальних закладів, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України на 2006/2007 навчальний рік».
3. Наказ Міністерства освіти і науки № 240 від 23.06.2000 р. «Про затвердження Інструкції про ведення ділової документації загальноосвітньому навчальному закладі 1 – III ступенів».
4. Наказ Міністерства освіти і науки № 563 від 01.08.2001 р. «Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони

праці учасників навчально-виховного процесу в закладах освіти».

5. Наказ Міністерства освіти і науки № 731 від 27.10.2006 р. «Про затвердження Типових навчальних планів позашкільних навчальних закладів, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України на 2006/2007 навчальний рік».
6. Гаврилюк В. Ю. Профорієнтаційна робота у позашкільних навчальних закладах та її нормативно-правове забезпечення / В. Ю. Гаврилюк // Позашкільний вісник. – 2005. – № 5 (9).
7. Положення про позашкільний навчальний заклад, затверджене постановою Кабінету Міністрів України № 433 від 6 травня 2001 р.
8. Лист Міністерства освіти і науки України № 1/9–472 від 28.10.2002 «Про застосування Закону України «Про загальну середню освіту» щодо розширення мережі та організації навчально-виховного процесу у гімназіях, ліцеях, колегіумах // Управління освітою. – 2003. – № 1 (49). – С. 14-15.

**Навчальне видання**

*Олена Мартиненко*

# **ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА РОБОТИ З ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

*Навчальний посібник  
для студентів спеціальності 024 Хореографія*

*Друкується в авторській редакції*

Підписано до друку \_\_.\_\_.2015 р.  
Гарнітура «Book Antiqua». Формат 60x84/16. Папір офсетний.  
Друк – цифровий. Ум.-друк. арк. 18,81. Обл.-вид. арк. 19,24.  
Наклад 100 прим. Зам. № \_\_

Видавництво та друк Ткачук О.В.  
71110, Запорізька обл., м. Бердянськ, вул. Кірова 52/49, 53  
Тел. (097)918-66-41, (066) 106-29-93; e-mail: Tizdat@gmail.com  
<http://izdatelstvo.at.ua>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру  
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції  
ДК № 3377 від 29.01.2009 р.